

emptus pretio 1794

e-m Souteilh D.M.M.

Obſeruationes Medicæ

DE CAPITE HVMANO:

Hoc eſt, EXEMPLA Capitis morborum, cauſarum, ſigno rum, euẽtuum, curationum, vt ſingularia, ſic abdita & monſtroſa,

Ex clariſs. MEDICORVM, ueterum ſimul & recentiorum ſcriptis

A

IO. SCHENCKIO, DE GRAFENberg, apud nobile Briſgauorum Friburgum Medico, collecta.

BASILEAE,
EX OFFICINA FROBENIANA,
M D XXCIV.

MARCO A REVSCHACH,
APVD RATHOLDI CELLAM
ET
IOAN. A SCHELLENBERG,
IN STAVFFEN, HYFFINGEN, ET
RANDECK:
VIRIS
NOBILISS. CLARISSIMISQVE,
SAPIENTIA, VIRTVTE, ET
LITERIS PRAESTANTISS.
HOEGOIAE TOTIVS
ADEOQVE VERAE NOBILITATIS
COLVMINIB. ET PRAESIDIB.
CONSVLTISS.
IOAN. SCHENCKIVS A
GRAFENBERG MEDICVS
RARORVM ET ADMIRANDORVM
HVNC SVVM DE CAPITE
COMMENTARIVM
SINGVLARIS PROPENSIONIS
ET OBSERVANTIAE
MONVMENTVM
DEDICAT CONSECRATQVE.

IOANNIS SCHEN-CKII A GRAFENBERG Medici ad candidum Lectorem

PRAEFATIO.

AVD parùm ex re cum tua tum mea quoq; fore existimaui, Cãdide Lector, si quo consilio aut instituto, ad laborem hunc suscipiendum publicandumq; accesserim, paucis tibi & uerè aperirem. Cùm in tãta ingeniorum ætatis nostræ fœcunditate & præstãtia, uix ullo alio scribendi genere præclarius quenquã de uniuersa medicina mereri posse semper putarim: quàm si quæ nõ tam doctrina quàm experimento clariß. medici noua & admirãda, uel in cũrãdis morbis, uel in hominum corporibus scitu nõ minus utilia quã necessaria obseruarũt, unico quasi uolumine, sparsim aliàs & incidenter, uellicatim quidem illa, & uelut palantia tradita, ijs, quæ recẽtiores docti & summi quidam uiri, in hoc argumento ex professo & seorsim scripserunt, coniuncta tandem, & ad cognoscendã faciendamq; medicinam opportunè disposita, & in unum ueluti corpus redacta, in publicum quispiã proferret: idq; potißimum eo docendi genere præstaret,

quod historia ut plurimum, & exemplis, quibus appositè docemur atq; confirmamur, cõstaret, rariq; casus, causæ abditæ, euentus insperati et incredibiles sæpè, curationes memorabiles, nec non corporum conformationes monstrosæ proponerentur. Operæpreciũ me proinde haud aspernabile facturum speraui, si hunc ego laborem mihi sumerem, diuini Hippocratis exemplum secutus: qui admirandis illis suis Epidemiorum libris (quibus omnia, quæ toto uitæ suæ tempore medendo obseruarat, concludere uoluisse creditur) uelut ideam quandam extruendæ porro medicinæ & amplificandæ constituit: cuius imitatione subsequens ætas excitata, artem nostram omnibus numeris absolueret, & ad summam perfectionem deduceret. At uerò Hippocratis laborem hunc, Galenus etsi ex professo & singulari ad id comparato scripto haud prosequi uisus sit, nisi quòd ad eiusdem Epidemiorum opus, commentarios, partim extantes, partim temporum iniuria absumtos, posteritati reliquit: idem tamen author oppidò quammultas obseruationes proprias & memorabiles, quibus medicinæ insignis accessio facta est, paßim operibus suis inseruit. Id quod is demum scire & affirmare potest, qui in scriptorum illius diligenti lectione uersatus est. Has Rabi Moses Israelita, pro seculi sui & interpretũ infelicitate atq; instituto, Aphorismorum suorũ opere, ex unico, ut apparet, Galeno concinnato, part. 24. de Miraculis in medicinalibus libris repertis inscripta & congesta exhibuit.

ibuit. Sed & Symphorianus Campegius ex Galeni
ionumētis obſeruationes ſuperior:b. annis collegit,
uibus Hiſtoriarum campos titulum fecit. Verùm cū
er ea tempora bona adhuc Galeni ſcriptorum pars,
doctis interpretibus nondum translata, deſiderare-
ur, factum eſt, ut & hūc laborem, uir ille aliâs de re
edica, pro tempore, non malè meritus, feliciter ab-
bluere haud potuerit, & ordinem in congerendo
erè nullum tenuerit. Ex Arabū numero, præter Ra-
im, Græcorum religioſum admiratorem & experi-
ento nobilem, nemo hoc argumentum attigit: ſed
mnes ueterum inuentis contenti, arti, præter medica
enta nōnulla, et perpauca quædā alia, nihil adiicere
onati ſunt. Qui tamē uel hoc nomine excuſari merē
ur, quòd ijs per religionem, humana corpora, ad latē
ium morborum & cauſarum inueſtigationem, diſſe-
are non licuerit. Ille uerò etſi nulla diſſectionum ope
perfunctus, nihilo tamen minus ſolius artis exerci-
atione et lectione uſus, in uaſto illo ſuo opere, quo u-
iuerſam medicinam, Oribaſij ad Iulianū Imperatorē
Συνόψεως exemplo, cōcludere uoluit, & Continēs
ppellauit, libro 17. cap. 14. de Mirabilibus, quæ in
edendo annotarat, pertractauit: quo ægrorum hi-
torias raras triginta quatuor enumerat. Poſt hunc ſe
ulo barbaro ſtudium hoc prorſus intercidit, & pla
e reſtinctū eſt: niſi quòd Gentilis, Matthæus Gradi
s, Guil. Placentinus, Valeſcus Tarentinus, Nicol.
lorentinus, Gattinaria, exempla quædam rara, per-

 pau-

pauca tamē, stylo familiari & horrido, in densißimis eorundem commentariis delitescentia ad nos transmiserint. Cæteroquin nostra hac ætate, quam tertiam & ultimam constituimus (primam enim medicis Græcis & Latinis ueteribus tribuimus) qua singulari Dei Opt. Max. prouidentia, non tantū linguarum, artium et disciplinarū omnium studia, ad summam integritatem deducta cernimus, uerùm etiam medicinam ipsam pristino suo nitori, certatim per omnes tū nationes tū partes seu locos, nōdū absoluto primo hoc cētenario, excultam, restitutam, magnoq; mortaliam commodo exauctam propagatamq; habemus, παρατηρήσεις ἰατρικὰς haud parum multi sanè tradendas sibi sumserunt. Horū alij ex professo, alij uerò alijs suis scriptis, quod supra quoq; monui, dispersa intulere: alij deniq; utroq; modo proposuere. Proprijs quidem libris, tum publicatis tū publicandis argumentū hoc uiri celeberrimi, Beneuenius, Cardanus, Fernelius, Vesalius, Vierus, Coiterus, Valleriola, Hollerius, Dodonæus, Gemma, et Traianus excoluere. Alij suis operib. rara et noua plurima cōmista exhibuere, Alex. Benedictus, Brassauola, Columbus, Eustachius, Iacotius, Trincauella, Scaliger, Langius, Paræus, et alij, quos ex adiūcto catalogo cognosces. Vtroq; modo, Fernelius, Vesalius, Cardanus, Vierus, Hollerius & Gemma in utilißimo hoc argumento uersati sunt. Ceterùm de primis, priuatim nonnulla subijcere uisum est.

Beneuenius ex recentioribus eruditis, primus omnium

nium glaciem fregiſſe, & facem aliȷs, ut eo confidentius auderẽt, prætuliße uiſus eſt. Quem quidẽ circa ea tempora, qua lues Indica primùm, non tam gliſcere quàm ſæuire cœpit, floruiſſe apparet. Et hic ille eſt, qui libello de abditis nonnullis ac mirandis morborũ & ſanationum cauſis edito, nullo nouationis ſtudio, ſed iuuandæ locupletandæq́; solùm medicinæ occaſione, innotuit: primusq́; liberè de medicina ſentire & pronunciare auſus fuit: diſſectionibus corporum, ex occultis diuturnisq́; morbis peremtorum, adhibitis.

Cuius induſtriã omniſcius ille & πολυμαθέστατος Cardanus, annis plus minus ſexaginta inſecutus, ſuũ illum de Admirandis curationibus & prædictionib. commentarium, in publicum & commune bonum retulit, plus certè in receſſu cõtinentem, quàm prima ſtatim fronte præferentem: qui lectorem nõ tam attentũ quàm in facienda medicina exercitatum expoſcit. Cõtentus in tanta breuitate autor, nobilißima quæq; medicamenta, adeoq; infallibilia ſæpè remedia, uix nomine, citra omnem epangeliam, prudenti anagnoſtæ ſignificare. Idem libris de Subtilitate, & Varietate, & aliȷs pleriſq; ſuis, ſubinde ſui ſimilis, arcanis, raris, & nouis affluens, præſtitit.

Proximus Fernelio Gallo poſt Hippocratem & Galenum, uelut numini cuidam, locus debetur. Hunc Gulielmus Plantius, eiuſdem gener, commentariũ reliquiſſe teſtatur, quo obſeruationes eorum, quæ in curandis morbis noua deprehendit, congeßerit. Quem

magnum illum Cratonem, Cæsareum Archiatrum & consiliarium, tantopere sitire, exposcere, et cum multis alijs summis uiris desiderare constat. Mirum uerò, res tam utiles & necessarias, tam diu celari ab ijs, quibus tamen ex cōmunicatione de usufructu decedit nihil, & authoris illustri aliàs nomini, plurimū præterea laudis accrescere posset. Sed quænam hæc tam diuturna, & medicinæ tantùm non detrimentosa procrastinatio est? Apud inuidum aliquem, stolidum, aut auarum delitescere uix mihi persuadeo. Quorsum .n. canem ad præsepe, quod aiunt, inuigilare attinet? Spero autem propediem, cum alijs plerisq; Fernelianis, cum fœnore, & hunc quoq; tanti uiri fœtum proditurum: quandoquidem nuper quidam publicandis eiusdem Cōsilijs seu responsis, et de re medica et de Fernelio ipso præclarè merentes, ad alia eiusdē propediē euulganda, quasi præludere uisi sunt. Certè hoc ipso commentario, nō sine rei medicæ iactura graui, hactenus caruimus. Fernelium sanè eū omnino fuisse nouimus, quem nulla ueterum quantumuis præiudicata authoritas à ueri inquisitione absterrere aut auocare potuerit, quin multa noua, libero ingenio fretus, in artem inuexerit. Commentarij porrò desiderati huius uices pro tempore explere fortasse possunt, obseruationes eiusdem, ex Pathologia & Abditorum libris potißimum à me supra sexaginta excerptæ, & in opus hocce nostrum debitis locis distributæ.

Vesalius sincerioris Anatomes, quam non ex

charta-

chartaceo libro, ſed ex ipſo corpore humano, tanquam naturæ libro, deſcripſit, parens, diuerſum omnino ab edito, ſed æquè neceſſarium atq; frugiferum opus Anatomicũ conſcripſerat: quo non, ut in priore, ſanorum tantùm, & ſecundùm naturam ſe habentium: ſed uel ex occultis diuturnisq; morbis, demortuorum corporum, diſſectionum hiſtorias, fuſiſsimè complexus fuerat: labore profectò ad morborum, cauſarum, ſignorum, curationum, et corporum perueſtigationem, etiam regum theſauris præferendo. Quem tamẽ eandem fortunam, & fatum idem, quod Fernelij, ſubijſſe, heu nimis quàm uerum eſſe comperimus. In Hiſpania eundem latêre uerisimile eſt: ut illius palingeneſiam optare uerius quàm ſperare liceat. Ex editis uerò authoris ſcriptis, exemplaraiora, perinde atq; ex Fernelianis, itidem operi noſtro, ad iacturam hanc quoquo modo ſarciendã, inſeruimus.

Ioannes Vierus, arcanorum naturæ callentiſsimus doctiſsimusq; ætatis noſtræ medicus, ante annos ſedecim & ipſe quoque Obſeruationum medicarum rariorum librum primum in lucem protulit, multiiuga ſanè rerum medicarum cognitione refertũ, nouorumq; morborum, Scorbuti inprimis, Quartanæ item, & Peſtilentium atq; Hydropis curatione, nec non meatuum clauſorum ingenioſa chirurgia inſignem. Cuius reliquos inſtituti huius libros uelut omnium abſolutiſsimos, & primo haud inferiores, ex

fœcundißimo Autoris ingenio, multorumq; anno=rum apud magnates medica experientia confirmato iudicio profectos expectamus.

Succedit his Germanorum celeberrimi anato=mici Volcheri Coiteri, Reipub. Norimbergensis me=dici & chirurgi felicißimi, obseruationum Anato=micarum et medicarum & chirurgicarum Miscella=nea uaria, ex humanis corporibus, tam sanis quam malè affectis, tam uiuis quàm mortuis, deprompta. Hunc uirum nobis immatura mors subtraxit. Ex quo enim infelicem illam expeditionem Gallicanam secu=tus, castrensis medicus factus est, ut corporum disse=candorum occasione, abstrusorum morborum pene=tralia cognosceret: uitam suam ibi magna cum artis medicæ & anatomicæ iactura posuit.

Hollerij consummatæ eruditionis, atq; Hippocra=ticæ medicinæ religiosißimi, & post unum Galenum summi interpretis, libellum, singulares aliquot auto=ris obseruationes, ad medendi consilia spectantes, con=tinentem, Anton. Valetius cũ eiusdem de Internis mor=bis opere publicauit. Idem similes alias plures, cùm in commentarijs ad Aphorismos Hippocratis & eiusdẽ Coaca, tũ uel maximè in Scholijs ad Internos morbos (siquidem ad eum Scholia illa, docta sanè, spectãt) cu=mulatißimè & felicißimè exhibuit.

Franciscus Valleriola, uir doctißimus, & de arte medica benè meritus (quo eum elogio maximus ille Crato cohonestauit) præclarum quoq; opus obserua=tionum

tionum suarum foras dedit. In quo grauißimorũ morborum historiæ, eorundem causæ, symptomata atq; euentus, tum & curationes, miro ordine & elegantia singulari describuntur. Quòd si filius eius, & ipse medicus, pio in paternos cineres affectu quasi ἀντιπελαργῶν, eas, quas pater ad sexcentũ reliquisse dicitur obseruationes alias, publici iuris facere dignabitur, næ ille, non tã patris per se illustre nomen, quã suũ ipsius, præter id quòd medicorũ filios sibi arctißimè deuinciet, nunquã intermoritura fama proferet.

Nouißimè omniũ senio uenerandus & solida eruditione præstans, experientiaq; singulari præfulgens, iudicio uerò acerrimo insignis, tum ob stirpiũ historiam clarißimus, Rembertus Dodonæus, Cæsareus medicus, Medicinalium Obseruationũ exempla rara, & paulò post recognita & aucta, in commune contulit. Quo scribendi genere uehementer delectatus, annotationes insuper ad Beneuenium, uaria quoque & rara historia condîtas, adiecit.

Quin et Cornelium Gemmã, uirum in omni philosophiæ & medicinæ genere ad miraculum usq; doctum, arcanorum naturæ, ut si quem alium, callentissimum, Historias quoque medicas ac παρατηρήσεις morborum, quibus nihil hodie utilius scribi posse cõceptis uerbis affirmat, adornasse constat: sed & morborum omnium singularium, & praxeos suæ curriculum uniuersum, cæterosq; rariores casus, in unum uolumen redactos, si fata uitam conceßissent, edituRUM

rum

rum se pollicitus est. Quod cuiusmodi futurum fuerit, uel sola illa descriptio raræ & epidemicæ Febris pestilentis, quæ ad hemitritæū Galeni accessit: tum illa de pestilentia ipsa tractatio, abundè demonstrare possunt. Exorandi proindè, nobilißimi atq; doctissimi celeberrimæ Louaniensis Academiæ Medici, ut uita defuncto collegæ tanquam succenturiati adsint: & ab eiusdem hæredibus, quacunq; tandem ratione poßunt, redemptum opus, etiam imperfectum, absoluant & publicent. Quo beneficio & labore, uel maximè sibi φιλιάτρους omnes obnoxios reddēt. Nos quidem ex authoris Cyclognomicis & Cosmocriticis exempla non pauca singularia nostro uolumini intulimus.

Alexandrum Traianum Petronium Romanū medicum perfectißimum, edito inter multa alia de morbo Gallico opere consumatißimo celebrem, in cōsimili labore iam à multis annis occupari, nuper ex literis doctißimi & industrij uiri, D. D. Martini Holtzapfelij, medici, ad Cl. V. D. D. Iacobum Mockium datis cognoui. Cuius hæc sunt uerba: Petronius Historiam à se curatorum morborum (opus luce dignißimum) edet intra paucos annos. In eo semper ad in diuidua curandi methodum accommodat, & quid diebus singulis in hoc uel illo acciderit, quid è contra adhibuerit, quomodo cura profecerit, quid ipse prædixerit, & quid euenerit patientibus suis, &c. enumerat: citatis nominatim Romanis in curam

suam

ſuam receptis. Monſtrauit mihi labores eos, ta-
les, quales inprimis optare ſolemus, ut omnes alij cla
ri medici in medium conferant. hæc ille. Communibus
itaq; uotis expetendum, ut tantū tamq; utile & rariū
opus, quod antiquorum in hoc argumento gloriam
æquare, recentiorum uerò illuſtrare aut exercere
queat, maturè ab authore, antequā humanitus ei quid
eueniat, ad publicos uſus proferatur: ne tot annorum
uigiliæ & labores, ad ægrotantium pedores, moleſti-
as, & gemitus, ab abſolutiſsimo medico exantlati
(quod ipſum Fernelij, Veſalij, Valleriolæ, Gemmæ et
collegæ quoq; illius olim Bartholomæi Euſtachij ſcri-
ptis accidit) dubiam uitam ſortiantur, & poſteritas
tanto bono fruſtretur. Atq; hæc de Authoribus omni
um ætatum & ordinum, qui argumentum hoc exco-
luerunt: maximè uerò de ijs, qui illuſtri hoc ſeculo id
ſingularibus ſcriptis, magna cum nominis ſui & ar-
tis propagatione præſtiterunt, præfari uiſum eſt.

NVNC quē uſum ex hoc opere ſperare liceat, ediſ-
ſerendum. Quanquam autem ſuperuacaneus for-
taſsis labor iſte quibuſdam uidebitur, quòd eruditis
uel ex ſola operis inſcriptione, aut paucorum eiuſ-
dem exemplorum lectione, confeſtim immenſa huius
ad medicinā pariter & philoſophiam utilitas, nemi-
nè licet docente, admonentéue, conſtare poſsit: uiſum
tamen eſt, ea de re, non tam medicinæ ſtudioſorū no-
mine, quàm calumniatorum occaſione, pauca quæ-
dam in medium adferre.

Præ-

Primùm omnium ueterum placita, haud parum sanè multa, hactenus uel pro dubijs uel etiam pro commentitijs habita, ex his confirmari posse et stabiliri ostendemus. Vicißim quædã eorundem dogmata pro ueris sacrisq; tradita, ad hunc ueluti Lydium lapidẽ explorata, meritò pro suspectis, ne dicam falsis, deinceps haberi posse euincemus. Quinetiam noua plurima, uerißima & scitu non minus necessaria quàm iucunda, cum magna rei medicæ acceßione, recens inuenta docebimus. Artis deniq; medicæ partes omnes hunc in modum mirificè illustratas, confirmatas, correctas & auctas exhibebimus.

Ex ueterum placitis, recentiorum obseruatione cõfirmatis, exẽpli instar sit pulmonis hydrops, ab Hippocrate libro de morbis 2. num. 66. propositus. Cuius etsi nulla apud reliquos Græcos, Latinos, Arabes, aut mixo barbaros mentio fiat: at nostra tamẽ ætate, tam illustribus Fernelij, Fallopij, Hollerij, Columbi, Coiteri, Cardani & Iacotij historijs innotuit, ut non Hippocrati quidem ipsi, huius natura, differentia, locus affectus & symptomata æquè atq; nunc cognita & perspecta fuisse uideantur: nuperq; adeo doctißimus Crato, Maximilianũ II. Imp. Augustũ æternæ memoriæ, pectoris hydrope, cum cordis palpitatione ad XX. annos infestante, obijsse testatur: inuenti aquei humoris in cauitate pectoris supra duas mensuras. Quæ uisceris imbecillitas iam inde à S S. Imperatore Ferdinando, pulmonibus putridis & saniosis

sini-

sinistri lateris membranis ualidè adnatis, in filium propagata uideatur. Cephalalgiæ genus quoddā Rasis & Auicenna describunt, ex uermibus in capite natis, Indis medicis cognitū, capitis uehemēti dolore infestū, & tetro odore molestū. Quem affectū ut Auicennæ quoq; ætate quidā ut fabulosum exploserūt, sic nemo illius præter Gerard. à Sole, ad nostrā usq; ætatē, quod sciam, de eo meminit. Eū ipsum cùm primò legerē, uel Indis proprium, uel commentitium morbū esse iudicabam: quòd uiuo homine cerebrum ad tātam corruptionem peruenire non posse crederem. Postmodū uerò cū Hollerij & Thomæ à Vega obseruationibus confirmarer: atq; insuper luculentis Gemmæ & Conradini historijs conuictus, ueritati manus dedi. Euidenter namq; illi demonstrarunt, peste, febre Vngarica periôde, & hemitritæo pestilente laborantium cerebrum, uarij generis uermiculis, craßis nonnullis et breuibus, nōnullis cimicum similibus, affectum fuisse, & ex recens mortuorum auribus alijsq; locis turmatim erupisse. Itaq; hunc morbum uulgus ab argumento & effectu cerebri uermem, & ex eo cephalalgiam natam, nominauit. Ex nostris Coiterus, cerebri uerminationem in Obseruationib. suis impugnauit. Sed à uiris bonis admonitus, quibus malum hoc per experientiam innotuerat, circa finem sui operis, sententiam suam reuocauit. Vt hinc quoq; cōstet, multa rationibus subtilius astrui posse, quæ tamē ad sensuum fidem & experientiam rerum omnium

magi-

magiſtram, longè aliter ſe habeãt. Colicum dolorẽ in Paralyſin deſinere interdum, primus ex ueterum numero Aegineta docuit. Poſt quem alij ferè omnes affectum hũc neglexerunt. De natura illius, de cauſis & curatione, eruditiſsimorum ſeculi noſtri medicorum ſententias & obſeruationes, primo hoc tomo noſtro et nõnulla etiã quinto producemus. Hoc ipſi nos etiã, argumento cũ reliquæ Germaniæ, tũ nobis præſertim in uicinia apud Briſacenſes & VValdkilchenſes familiari & penè domeſtico, in dies experimur, Italis alijsq; nationibus inſolito & nouo. Pertinacẽ tuſsim prouenire aliquãdo à uermiculis, muſcis et (ut interpretes habẽt) animalib. muſciliones aſsimilantibus, in pulmone, aſpera arteria, & uitalium inſtrumentorum regione enatis, autores Arabici non obſcuri affirmant. Hoc ex noſtris Beneuenius, Fernelius, Braſauola comprobant. Et Vlyſipponenſem quandam fœminam nuper, poſt moleſtiſsimam, diuturnã, rebellemq; tuſsim, ſtrobylis nucleis ſimillimos uermes excreuiſſe, Thomas à Vega diſertè docet. Quibus omnibus, multa ueterum, pro fabuloſis & falſis, aut ſaltem incertis hactenus credita, firmiſsima, ueriſsima, & certiſsima eſſe euincitur.

Venio ad ea, quæ ueteres parùm firma, nec ſatis benè perueſtigata, nonnunquam etiam omnino amplianda & fortè abroganda, ad poſteritatem tranſmiſerunt. Cuiuſmodi illud Galeni eſt: Cor abſceſſum pati non poſſe, neq; pulmonem aut ligamenta dolo-

rem

rem. Idem alicubi affirmat, proprio affectu cor laborare incipere, uel ob ſimplicem intemperiem, ſiue inæqualem, ſiue æqualem, uel ob inflammationẽ aut eryſipelas: antequã uerò augeatur affectus, animal interire. Quibus Plinius quoq; accedit, dum ſcribit: Solum hoc uiſcerum uitijs nõ maceratur, nec ſupplicia uitæ trahit, læſumq; mortem illico adfert. Cæteris corruptis, uitalitas in corde durat. Sed quid dicturus fuiſſet Galenus, & poſt eum Plinius, ſi cor uiri principis, pyri toſti inſtar flaccidum & torridum, ex recenti diſſectione inſpexiſſet? qualia intemperierum uel inæqualium uel æqualium initia ſaltem comminiſci potuiſſet, cùm uerisimile ſit, uiſceris huius ſecundarios humores, in tali conſtitutione abſumtos fuiſſe, non tridui ſpacio, ſed longo tempore, mœrore et uigilijs. Quid de abſceßib. et natura, & loco, et quãtitate, & duratione, & illuuie uarijs: quid de ſymptomatib. prodigioſis reſpondiſſet? Numero quidẽ nouos, in uno corde Fernelius tres uidit. Loco uerò, in auriculis Maſſa et Trincauella, in ambitu Columbus, in ſubſtantia Hollerius, in uentriculis Beniuenius, annotarunt. Quantitate deniq; & illuuie, uelut cùm maiorem cordis partem ſanioſam, corruptam et putridam, Cornax & Franciſcus Rota conſpexerunt. Siccine cor, nobilißimum ac robuſtißimum uiſcus, humoris uitio moram tantam, donec uomica abſoluatur, ſuſtinebit, et antè mors quàm morbus pateat occupabit? Certè ſi nobilitatem ſpectes, cerebrum cor-

de inferius non fuerit. At illud ex causis nonnullis putredinem sentire constat. Si robur consideres, ossa cor longe etiam superant, & nihilominus uiuente homine, corruptioni, teredini, & absceßibus obnoxia ea inuenias. Iam si uaria etiam cordi humano innata expendamus: ueluti pituitosas concretiones, minimi digiti longitudine et craßitie carunculas, imò uerò glandulosæ carnis nigricantis libras duas in sinistro uentriculo inuentas, uermes item & tumores oui magnitudine, lapides deniq;, de quib. paulò post: an cum Galeno & Plinio uiscus hoc uitijs non macerari, nec supplicia uitæ trahere, porrò affirmabimus? Et hæc eo consilio in medium proferre uolui, ut candidus Lector cognosceret, multa præter opinionem ueterum contingere, quæ nostra ætas per Anatomiam didicit: multa naturam aliquando moliri, nobis, qui ueterum saltem decreta sectamur, incredibilia, ne dum incognita, uera tamen: multa ipso sensu quotidie deprehendi, in quibus humani ingenij uis deficiat, & principia theoriæ uel nullum uel saltē exilē præstent usum. Ad aliud Galeni decretū, libro de Locis affectis sancitum, progrediamur, quum ait: A locis ipsis morborum indicia sumuntur, eo quòd quibusdam solis morbus hic accidit, quibusdam uerò solis nō euenit. Quippe soli oculi suffusione laborāt, lapis in renibus & uesica nascitur, atq; (ut nonnullis placet) etiā in colo: lumbrici in intestinis gignūtur. hæc ille. Quam quidem de lapidibus renum &
uesicæ

uesicæ, de lumbricis item intestinorũ proprijs, sententiam, omnes omnium ætatum medici, ad nostra usq; tempora, uelut firmißimam & inconcussam receperunt. Nisi quòd idem author, sexto eiusdem operis, perinde atq; iam citato loco, etiam in colo genitorũ & tenesmum prouocantium obiter mentionem facit, additq; nec se unquam uidisse, neq; uidentẽ audiuisse. Quæ uerò aliàs ipse quoq; grãdinosa ex pectore tussi reiecta animaduertit, lapidis nomine minimè dignatus est. At Paulus auellanæ magnitudine, duritie lapidosa, & dum terræ allidérentur sonora, ex thórace reiecta obseruauit: idẽq; multo euidentius Trallianus affirmat. Arabes præter ea, quæ ex Galeno transcripserunt, nihil habent, nisi quòd Auenzoar in lingua natum lapidem, sermonis usum inhibentem, annotauit. Vgo, Gentilis, Pedemontanus, Arculanus, & alij, qui seculo barbaro uixerunt, paucißima quædam annotarunt.

Sed ut intelligatur, quanto plus usus, quã ratio & authoritas doceat: operæpreciũ uidetur, quàm breuißimè, et loca ubi lapides in corpore natos neotericĩ obseruarũt, & morbos atq; symptomata, quæ pepererunt, recensere. Quibus cognitis, luce meridiana clarius fiet, in quanta illi uersentur caligine, qui mordicus tuentur, ueteribus nihil ignotum fuisse. In cerebro ortus lapis cuidam perennem & lethalem cephalalgiam attulit: In oculis, uisus hebetudinem, & tandem quoq; cæcitatem: In lingua, non tam sermonem im-

pediuit, quàm tubam inflandi potestatem ademit: In dentibus, deformitatem & scabriciem: In aspera arteria & pulmonibus, tussim, laterum dolores, sanguinis spuitionem, asthmata, atrophiam, ueram ex pulmonis ulceratiõe phthisim, sæpè mortẽ quoq;: In corde (tanta enim lapidifico malo uis est, ut ne ipsis quidem uitalibus parcat) palpitationem, tabem, pus per urinas expurgari & renũ dolores prouocare solitũ. Quinetiam cordis calculi aliquando cum pectoris hydrope coniuncti spectantur. Id quod nõ solùm doctissimus Iacotius in Iureconsulto obseruauit, uerumetiam Cl. V V. Crato & Vierus annotarũt. Quorum hic in Imperatoris Maximiliani II. corde secto affirmat inuentos tres lapillos, quantitate pisorum, unum interim maiorẽ altero, colore rubigineo. Ille eundem pectoris quoq; hydropi obnoxium fuisse testatur. Ad basim arteriæ magnæ enati lapilli, saniosi et arteriosi concretiq; sanguinis comites: In œsophago, stomachi & gulæ ardorem excitarunt: In uentriculo, diuturnos et intolerabiles dolores: In intestinis, colicos cruciatus, tenesmum, obstructiones difficiles, aluum astrictam, stomachi & intestinorum perennes dolores, & nonnunquam mortem: In hepate, icteros pertinaces, hydropem cũ grauissimis symptomatibus: In uenis et sanguine, intolerabilem pruritum, motum conuulsiuum, maximè earum partium, ad quas uenæ illæ sabulosum sanguinem deferunt, ut si ad coxam, ischiadico persimilem: In fellis folliculo uomitum, nauseam, molestiam,

lestiam, stomachi & hypochondriorum torsiones, atrophiam, tabem, uiscerum obstructiones, & inflammationes, morbum regium immedicabilem, uigilias, laßitudines, mœrores, melancholicas affectiones, ad iram propensiones, urinæ difficultatem & ardorem, cutis lepram, febrim, nec non subitaneam mortem: In liene, triduanum sinistri lateris dolorem menstruum ante plenilunium: In mesenterio complurium uitiosorum humorum colluuiem & argumentum: In testiculis, ramicem uel carnosum uel aqueum mentientem: In utero & matricis acetabulis, dolores parturientibus similes: In absceßibus et apostematibus, aliquando sine offensa, nonnunquam (præsertim in inguinis abscessu) dolorem colico similem: In uulneribus, uelut uesicæ, eorundem conglutinationis impedimentũ: In externis partibus, ut in umbilico, deformationem. Hæc ut nemo medicorum, ante annos sexaginta circiter, tàm explicatè, tàm definitè, tot illustrium uirorum testimonijs suffulta comprobataq; docuit: sic ex ijsdem Galeni sententiam, lapidum generationem solis renibus & uesicæ adscribẽtis, conuelli necessarium est. Etsi enim Heroi illi, dogmaticæ medicinæ illustratori summo, immortales sint habendæ gratiæ, quòd desertam penè Hippocrateæ artis possessionem ingenij sui diuinitate explicarit & ampliarit, ut sicut ipse sibiipsi Hippocrat. sic nos Galenum nobis bonorum omnium in arte medica auctorem esse ingenuè profiteri debeamus: attamen in communi ueritatis causa

non plus auctoritati quàm ratiocinationi & experientiæ tribuendum esse, uel Aristotelis summi Philosophi exemplo discas. Is namq; lib.10. Problem.42. affirmat, nullum animal, excepto homine, calculosum fieri posse. Atqui in uesicis porcorũ & aprorum, Aponensis, Gesnerus, & Encelius, non semel lapides deprehensos profitentur. Lapidem etiam nigrũ, pondo unius libræ, equo ex uesica mortuo exemtum Langius testatur. Nos alio loco, si Deo uidebitur, non modò ex homine, uerumetiam ex uarijs animalibus, eorundemq; partibus, puta ex capite maxilla, pulmone, corde, uentriculo, intestinis, hepate, felle & renibus, complures erutos fuisse, historica fide, contra subtiles licet & argutas, at experientiæ reluctantes tanti uiri ratiocinationes ostendemus. Vera etenim lapidum natura inuestigãda, et ex ueris principijs certæ hypotheses constituendæ, non ex rationis acumine solùm, sed ex ipsa sapientiæ obstetrice experientia: si modò uniuersalis doctrina, quæ sine errore ad particularia usq; progrediatur, extrui debeat. Et uerò lumbricorum & uerminationis, quam Galenus ad sola intestina (quo loco potißimum & frequentißimè proueniunt) contraxisse uisus est, eadem quæ lapidum ratio fuerit: cui ferè omnes corporis partes perinde obnoxiæ sunt, uariosq; morbos & symtomata horrenda generant. Quæ omnia hic referre, uti præfationis limites excedit, ita pleraq; diligenter cõgesta, & concinnè digesta, rectius ex ipsemet opere

nostro

nostro petentur. Sanè longum foret, omnia huc spectantia recensere, præsertim ea, quæ ad Anatomiam faciunt: cùm (quod bona aliorum pace dictũ uolo) ferè omnia ueterũ in hoc genere scripta, ex promiscua animalium et hominum sectione obseruata, ad Vesalium usq; dubia, incerta, confusaq; plurima, nonnulla etiam planè falsa esse deprehendantur.

At his relictis, ea quoq; attingamus, quæ ætas nostra, prorsus noua, & ueteribus omnino incognita, ad artẽ retulit. Cuiusmodi sunt morbi noui, cùm alij, tùm uerò etiã contagiosi quidã, nonnulli cũ contagio pestilentes quoq;. Inter contagiosos primas meretur morbus Indicus, uulgò Gallicus nominatus, quẽ nõ sine errore quidã ad ueteres retulere: decepti eo, quòd ueneficium, characterem, seminarium, & uirus illud suum, omnibus propè morbis communicet, symptomataq; omnia reliqua labe & illuuie sua teterrima contaminet & aspergat, ut proinde, instar Protei cuiusdam, morborum omnium ueluti apparitorẽ & proxenetam esse putauerint. Miserabile certè uagarum libidinum flagellum, iusto Dei iudicio, iam inde à patrum memoria, Europeis immissum: Indis & Barbaris, primam Africæ partem incolentibus, uernaculum. Cæterũ huic Scorbutus quoq; Septentrionalibus endemius, contagio æquè infestus, & fœditate haud inferior, annumerandus: quem nonnulli ad lienes magnos Hippoc. alij ad eiusdem Voluulũ hæmatitem malè retulerunt. Brunnæ nuper in Morauia

exorta lues crudelißima, ad scarificationum & cucurbitularum usum cõsequuta, symptomatũ quorundã affinitate & nouitate, etiã huc referri meretur. Porrò contagiosis & pestilentibus simul, accenseri debet Ephemera Britannica, quã aliqui hydropyreton, quasi febrem sudorificam appellarunt: non quòd reuera ueterũ τυφώδης sit, ut quidam crediderunt, sed quòd à simili symptomate & effectu, quo ægri primo statim die sudabant, nomẽ inuenerit. Vnde nostris quoque sudor Anglicus & Britannicus appellatus est. In Britannia etenim primũ ortus, magno terrore postmodum uniuersam propè Europam concußit. His addendus alius popularis morbus nouus, à uarijs symptomatibus uaria nomina sortitus. Ab implacabili enim capitis dolore Cephalalgiam epidemicam: à destillatione & grauedine anhelosa, Catarrhum epidemicum: à tußi & febre, Tußim popularem & Febrim epidemicam: alij Febrim catarrhosam uel Catarrhum febrilem: Galli, quos anno M D X. & rursus anno M D LVIII. infestauit, Coqueluchã, quòd qui eo mali genere detinerentur, cuculione caput uelarent: Germani, quos circa annum Domini M D XXC. non admodum uehementer afflixit, uulgò das Huenerweh (quòd laborantes ad instar gallinarum coryza uexarentur) appellauere. Huius Fernelius obiter meminit. Valleriola uerò, Bockelius, Stenglinus & Sporischius uiri doctißimi exactè descripsere: Gesnerus in Epistolis sparsim attigit. Huius

seuitia

sæuitia Romæ, eo ipso tempore, quo Germaniam inuasit, supra nouem millia hominum absumta fuisse amicorum literis didici. Eodem spectat Pannoniæ lues, quæ febris Vngarica οὐγγρώδης & uulgo cephalalgia Vngarica, seu morbus Hungaricus appellatus est: genti huic uernaculus quidem, at contagiosus et pestilẽs, periculosissimis symptomatibus stipatus, castris ferè infestus. In ea namq;, quam Diuus Imp. Maximilianus II. Austrius anno partus uirginei 1566. aduersus Turcarum tyrannum ad Camoram suscepit expeditione, contagiũ ἐπιμόνως grassans, promiscuo milite dimisso, in uniuersam Europam dispersum, plurimos absumsit. Veteribus etiam non satis cognitam fuisse Buboniam pestem, tum nouam Italorum Febrẽ stigmaticam (Lenticulam seu Lenticularem uel Petechiam uulgò dictam, quòd maculis, pulicum puncturis similibus, affecti scaterent) malignam potius quàm pestilentem: insuper Febres illas populares, cũ morbillis & uariolis, uix pestiferis, coniunctas, liquidò demonstrari potest. Supersunt etiam extra contagium aut pestilentem constitutionem noui morbi alij, uelut Enthusiasmus seu insaniæ illa species stupenda, quæ patrum memoria maximè in Germania plurimos corripuit: qua affecti, nullo loco consistentes, sed ὀρθοστάδην discurrẽtes, choreas ad extremũ usq; spiritum, nisi per interualla contineantur, ducere solent, quam uulgus D. Viti choream nominat: symptomatum uehementia & curandi per musicam ratio-

tione, proximè ad eum morbum accedentem, quem Tarantulæ, terrestris. s. aranei morsus infert: utrumq; ex æquo Græcis perinde atq; Arabibus incognitum. Horrendum deniq; aliud morbi popularis genus contigisse, in Pannonia narrãt: uiperis paßim & lacertis in humano corpore natis, anno 1549. mille hominum indies, post cruciatus acerbißimos, fœditate & crudelitate omnem ætatem superante, interimentib. Cæterum de alijs nouis tùm morbis, tùm causis & euentibus, quibus res medica insigne incrementum accepit, per præcipuas iam artis partes, quanta possumus breuitate, exemplis aliquot in medium productis agemmus.

Paulò antè monuimus, Anatomen, quæ Physiologiæ primarium membrum statuitur, à recentioribus ad uerã hominis historiam addiscendam, tanta ἀκριβείᾳ excultam esse, ut ueterum de ea confusam doctrinam, uix satis tutum sit artis studioso perlegere: nisi duplicem laborem subire uelit, discendi primùm falsa & perplexa, deinde eadem ipsa dediscendi. Vnius namq; anatomes opera Neoterici admirabile illud et priscis inexplicabile auditus organum cognouerunt & explicarunt. Nec est quòd quidam nos ad recessus illos Democriti & colloquiũ cum Hippocrate ablegent: aut eorum, quæ de proceßibus scopulosis, de cauitate tympani, & succingente membrana ab Hippocrate notata sunt, admoneant: nec quæ Galenus de labyrinthina cauitate, libro de Vsu partium: quæ

de co-

de cochlearia parte Empedocles inter Plutarchi problemata, quæ de plerisq; his Celsus, tractatu de osibus, scripsere, obijciãt. Nam si cũ his ea, quæ nos primo hocce Tomo operis nostri, paulo quàm institutũ nostrum tulit, fusius et copiosius ex Coitero transcripta exhibuimus, conferas: meras umbras & rudimenta solùm, nudaq; propè nomina esse dixeris: ut interim multa, ueteribus prorsus intacta, uelut ossicula, musculos, chordam, meatus, fenestras, atq; id genus alia, prætereamus. Maius paradoxum illud, quum tactus organum, non in neruis, uti falsò creditum hactenus, sed in membranis consistere, à quibusdam asseritur, tactus sensu rorem analogum, ad species tactiles per omnes membranas diffundente. Iam uerò neq; in processibus mammillaribus cerebri positam esse peculiarem uim olfactus, sed ut uiam quandam duntaxat, ad sensationis integritatem, cum aliarum partiũ œconomia conspirare, deprehensum à nonnullis. Gustatilium item rerũ discretricem uim, in peculiari humore aqueo, in substantia rara, ab Anatomicis hucusq; non animaduersa, oblonga, dura, inæquali, cum piscium fœtu comparata, & epigraphe oßis sphenoïdis, uomerisq; speciem præferentis, conclusa, positam esse, non uanis argumentis quidam profitentur. Et hæc quidem paucula, rara prorsus, noua atq; admiranda, antiquitatis captum excedentia, de sensibus, à quibus maxime necessariæ hominis functiones proficiscuntur, monere libuit, ut quid uti-

litatis

litatis operis nostri lectio afferre poßet, cognosceretur. Nam si ad reliqua Physiologiæ illustratæ placita excurrere uellemus (uerbi gratia, si de hæmatosi uera hepatis & uenarũ: de lienis uicaria in hepatis defectu opera: de spirituum præparationis & generationis officina noua: si de tot oßium, ligamentorum, cartilaginum, musculorum, uenarũ, arteriarum, neruorum, aliarumq; partium, recens animaduersarum, substãtia, situ, cohærentia, functione, idq; genus alijs, uel perfunctoriè dicere instituerremus) in immensum nostra excresceret oratio. Ipsius saltẽ fœtus humani, qui physiologiæ uniuersæ basim compendio quodam nobis suppeditat, abstrusa & recondita, hucusq; latens, historia simul & notitia, nónne ut plurimum ita à ueterum descriptione euariat, ut perpauca eorum, quæ uel ab Hippocrate, uel à Galeno tradita sunt, consistere queant, si maiorem ueritatis quàm authoritatis rationẽ habere uelimus? Iã uerò ut ad Pathologiã descendamus, ad hanc ipsam non pœnitendum fructũ ex opere hocce nostro peruenturum esse, præter nouorum morborum paulò antè à nobis descriptorũ historiam, uel unius capitis morborum causæ, mirum in modum apud ueteres inuolutæ & implicatæ, fidem facere poterunt. Apoplexiam non ex uentriculorum cerebri obstructione solùm, sed et plexus choroidis, & arteriarũ retiformiũ obturatione, à crassa pituita, aut grumis sanguinis concitata, sæpè à copiosa aqua glutinosa in uentriculis cerebri contenta,

frequen-

*frequentius ab humore melancholico, tùm & à con-
gelato concretoq; ſanguine, prouenire, recẽtiores ex
reſectionibus docent. Paralyſim ab intemperie fri-
gida & humida, quidam etiam calida & ſicca: non-
nulli à quouis humore ſpinæ medullæ infixo: alij à
tenui & multa pituita, nerui ſubſtantiam totam irri-
gante (contra ueteres, qui à craſſo humore neruis in-
hærente aut eoſdem obſtruẽte oriri uolunt) rationi-
bus et experimẽtis multiuariam quæſitis, dependere
cõtendunt. Epilepſiam uiciſsim à ſubſtantia uel mor-
daci, uel alioqui cerebro inimica, eiuſdemq; uentricu-
los lancinante, ortum trahere aſſernnt. Iam in Con-
uulſione neruos neq; per repletionem, neq; per ua-
cuationem immodicam ſic decurtari, ut muſculos tra
hant: ſed cerebrum morbi huius uerum ſubiectum
eſſe, quod non* κατ' ὄρεξιν λογικὴν, *ſed* αἰσθητικὴν *afficiatur, perhibent: propterea conuulſionem
morbum eſſe ſtatuunt eius cerebri partis, quà ap-
appetitus ut proprio inſtrumento muſculos mouet,
non uoluntatis arbitrio, ſed ſenſionis ſolùm occaſio-
ne, à cauſa acri & infeſta irritata. Catalepſeos ſeu
catochi cauſam, uaporem frigidum et ſiccum, in uen
triculos cerebri irruentem, & eoſdem diſtendentem,
ſpiritusq; quodammodo ſiſtentem & immobiles red-
dentem, uir magni nominis arguta diſputatione de-
cernit. E diuerſo alij per anatomen, ſanguinem craſ-
ſum, coctum aut concretum in maiori uena, quæ me-
dium caput perreptat, quinetiam ſerum ruſum in ce-
rebro*

cerebro posteriore contentum, ad catalepseos cau-
sam retulerunt. De Catarrhi, Asthmatis, Calculi,
Ischuriæ, Gonorrhœæ, Vteri suffocationis, Arthri-
tidis, Elephantiasis, aliorumq; morborum causis hic
agere, præter rem & institutum fuerit, quum ex sin-
gulis operis nostri claßibus commodißime peti pos-
sint.

Ad Semeiologica & Prognostica tempestiuum est
descendere: sed delibando solùm, ne in immensum ex-
crescat præfatio. In hoc quidem genere admiranda
sagacißimæ naturæ, siue sapientia, siue prouidẽtia, in
crisewn ratione & excretionibus spectanda, cele-
brandaq; occurrit. In Ecthymatibus non per nares,
sed per gingiuas sanguinem expulsum fuisse constat:
eundem rursus suppressum per uesicam cruento lo-
tio euacuatum, cùm salute ægri. Quanquam alius
puer eadem copia sanguinis oppressus, mictione e-
iusdem euadere haud potuerit. Stupendus quoq; ex
peste uel decumbentiũ, uel demortuorum sanguineus
sudor, non semel notatus. Sic cùm quidam ex capitis
cerebriq; uehementi concußione ex casu ἄφωνος
factus, sensibus et mente destitutus esset, febre, delirio,
& alijs prauis accidentibus præsentem mortem mi-
nitantibus, citra capitis apertionem (cùm nulla cra-
nei fractura se proderet) septimo die, ingenti sudo-
re oborto, cum frequenti sternutatione, magnam pu-
ris uim per nares, os, & aures reiecit, & præter
omnium spem sanitati restitutus fuit. Eodem modo in
Epi-

Epilepticis paroxyſmis, per os & nares ſæpè aquę-am eluuiem profluere, aliquãdo etiam, ſed rarius, nec niſi in ſumma morbi uiolentia, cerebri particulas unà protrudi, certa cum ægri pernicie, uidemus. Similiter etiam cerebri & partium intra cranium contentarũ ſuppurationes, ex abſceßibus uel aliter enatas, per aures diuturno profluuio expurgari, in omni ætate conſpeximus. In Phrenitide & Angina pus quandoq; à uenis iugularibus in uenam cauam, indeq; in emulgentes & renes tranſmißum, tandem per urinas excerni notauimus. Sic in Pleuritide nõ tàm ꝑ urinas, quàm per aluũ pus ipſum deturbari quandoq; uiſum. Pulmonis abſceſſus per urinam, thoracis per aluũ excretos, poſt Galenũ Matthiolus & Alexandrinus obſeruarũt. In intercoſtali pleuritide, exemplo planè raro, nos hîc Friburgi in nobili fœmina ſexagenaria, cui aßiſtebamus, ſuppurationem foràs intus cum febre, lateris dolore & punctione, ſputo crueto, ut in genuina pleuritide, proceßiſſe uidimus: poſtmodum etiam intus foràs eandem erupiſſe, & ex morbo, conſolidato ritè ulcere, quaſi miraculo quodam anum euaſiſſe, bona fide affirmare audemus. Cuius præterea ampliſſimum ſimul ac certißimum teſtimoninm ferre poteſt nobilißimus idemq; prudentiß. ſenex Ioan. Vdalricus à Stadion, prouinciæ Beffortenſis præſes æquißimus.

Cordis etiam abſceßus, cũ calculis ibidem genitis, aliquot menſium ſanguinolenta & purulenta mictione, ſaluis renibus, expurgatos fuiſſe, Hollerius & Iacotius

tius testantur. His accedunt hepatis abcessuum suppurationes, sæpè per uomitum, aliquãdo per aluum aut urinas euacuatæ: rarius illud, eosdẽ quoq; per tußim & excreationem purgari. Infrequens quinetiam, sed animaduersum tamẽ, ad suras putrilaginẽ transmitti, certa cum ægri pernicie, & longa dolorum carnificina. Obseruatus quoq; l tẽs hepatis abscessus in uẽtris musculosa ad sternum regione manifestè extrorsum suppurari. Nec minori industria et solertia, natura interceptis aut præpeditis statorum quotidianorumq; excrementorum uijs & meatibus succurrit. Sic detentos menses per oculos, nares, os, dentium præsepicla, sputa, excreationenem, uomitum, mammas, periodicas mictiones, hæmorrhoides, colli uteri uenas, uulnera deniq; excerni, certis et indubitatis historijs ostendemus. Vrinas præterea per foramen paulo infra glandem, circa radicem uirgæ uirilis supra testiculos, per scrotũ, ex umbilico, infra pectinem, paulo supra uuluam circa coxam, femur, nates, perinæum, per uulnus circa sedem, aut anum ipsam reddi solitã, docebimus. Quorum nonnulli diu superstites uixere, sed non sine miseria & molestia. Visum deniq; urinam suppreßã, in extrema desperatione, per multas corporis partes circumquaq; defluere, & per anum, perinæum, scrotum, penem & inguina exudare, exemplo rarißimo. Stercora nonnullis, ut in ileo, quibusdam alijs aliquot mensibus, imò toto uitæ tempore uni, in conclamata miseria & fœditate per os euacuari, conspecta sunt

Pe

Per umbilicum eadem & penẽ, item per uuluam, aliis per uesicã & uulnus tenui inteſtino illatum, integris quindecim annis excreta fuiſſe, authores celebres tradidere. Ad eum modum, neceßitate leges præſcribente, inuerſo rerum ordine, per os, penem, & uuluam egerere, per anum, umbilicũ mingere natura coegit.

Aequè admirandæ ſunt morborum quorundam μεταστάσεις, ſiue commutationes, altero in alterum, uel minus uel magis noxium, tranſeunte. Sic febris, apoplexia, epilepſia, coli dolor in paralyſin: catochus in comitialem. Eſt etiam quando ægrum per uices & catocho, & epilepſia, et comate, et cõuulſione torqueri & exerceri, horrendo & miſero ſpectaculo uidemus. Menſium retentionem in inſaniam: atq; hanc in uarices deſinire conſtat. Pleuritis ſæpẽ in peripneumoniam abit: Podagra in quartanam, paralyſim, apoplexiam, aſthmata, hydropem, coli dolorem, dyſenteriam, ſcroti relaxationem, & articulorum calculos commutatur. Vicißim uentriculi dolor, iecoris affectus, lochia à partu cohibita, in podagram tranſeũt. Animaduerſionem quoq; ſummam meretur morborum nonnullorum λύσις ſeu ſolutio: ueluti cũ hydropicos per ſudores, menſtrua, urinas, aluum, umbilicum ſolutum, puſtulas cutaneas, præciſos ungues, ſcarificationes, potus abſtinentiam, aeris mutationes, & huiuſmodi alia exoneratos cernimus. Quæ omnia, quantum medico ſcire interſit, nemo non uidet.

Reſtat ultima artis eademq; nobilior pars Thera-

peutica: de qua non minus necessaria, quàm copiosa amplißimaq; exemplorum hoc loco proponendorũ materia sese nobis offerret: uela tamen pro tempore cõtrahenda, & digitus tanquã ad fontem intendendus, quoad per Dei Opt. Max. gratiam, uniuersum hoc Admirandorum opus absoluere concedetur.

Curationes itaq; nouas desperatorum morborum, ut multas, sic memorabiles ætas nostra adinuenit. Puerorum crania confracta, miserisq; modis contusa, citra sectionem, integra cute, qua ratione percurari debeant, Botallus, Arcæus & Arantius, nullo ueterum exemplo exactè demonstrarunt. Prodigiosa & deplorata cerebri uulnera, etiam cum eiusdem substantiæ iactura percurata, remedijs nonnullis nouis allatis, & singulari solertia administratis, primo hoc tomo discere licebit. Sic oculum discissum, uisu illæso à Langio restitutum. Quid quod patrum memoria Branca Siculus Cataneus, chirurgus ac physicus eximius, suo ingenio & arte, aures, nares & labra, quibus multò antè cæsa fuerant, instaurauit: cuius discipulus fuit Baltazar Pauonus. Sed hodie etiam Tagliacotius narium deformitatem, editis spectatæ fidei exemplis, cohonestari posse docuit. Adeoq; per multa sunt quæ fieri non posse, priusquam sint facta, arbitramur. Sic quoq; uerã ex pulmonis ulceratione phthisim ortam, contra receptam scholarum & medicorum opinionem, minimè inter desperatos, sed curabiles morbos referri debere, curationis ratio, ab

Ingras-

Ingraßia & Arcæo proposita satis indicat. Sanitatem phthisicis nonnullis restitutam, quibus dimidia pulmonis pars, ex morbo perierat, Erastus affirmat. Noua item & ingeniosa puris supra septum transuersum coaceruati & conclusi, per sectionem comparato emissario, eductio, uerißimis historijs illustrata (quo remedio ægri, aliàs perituri, seruari possunt) per Vesalium administrata extat. Veteribus itē incognita thoracis uulnerum tractandorum ratio, & puris in eodem per medicamenta citra ullam ustionem, sectionem, aut perforationem consumendi dißipandiq; modus atq; expellendi à Massa traditus. Idem de profundis pectoris & pulmonis uulneribus sentiendum. Inuenta quoq; pectoris fistulas & mammillarum cancros medendi uia, à nemine prius excogitata. Ad epilepsiā, cōuulsiones, paralyses, cōtracturas, hydropē, coli dolores, elephantiasim Græcorū ueram, febres, uenena, remedia rara, efficacia quædam etiam noua, ex claßicis medicis ipsi non pauca annotauimus, cum multorū ab his malis liberatorū exemplis. Ad hydrophobiam ex rabidi canis morsu, si partes capitis supra dentes illæsæ permanserint, certum & infallibile remedium, unicum atq; alterum, Palmarius, magno suo cum honore & candore communicauit. Curationes herniæ raræ & nouæ, tū per sectiones & punctiones, tum per ligaturas & medicamenta quoq; institutæ. Tum & lithotomia tutior, necnon podagræ atq; sclopettorum uulneribus au-

xilia, noua, rara, fida, & præclara, uirorum artis operibus clarißimorum sedula opera peruestigata sunt. In magnis etiámnum & pertinacißimis morbis, ueterum remedia magna, à summo Hippocrate ad Galenum & Arabes usq; felicißimè usurpata, quæ postmodum siue ob medicorū negligentiam et inscitiam siue ob hominum mollitiem negligi cœperant, maxima cum mortalium, in conclamatis casibus, salute, denuò ad usum, eumq; correctiorem, reuocare cœpere. Abaptista ad cranij fracturas & forationes, formis conuenientioribus accommodata. Arteriotomia, in desperata hemicrania, in aneurismate, alijsq; tùm occultis, tùm latentibus perennibusq; uitijs denuò introducta. Vstiones omnis generis, tùm per fontanellas uulgò dictas, tùm per pyrotica alia ad cephaleam, epilepsiam, spasmos, catarrhos, arthritidē: in angina, Laryngotomia: In hydrope Paracentesis & scarificationes, postliminio reductæ. Quibus accedit fœtus & eiusdem sceletorum, nec non uteri totius exectio, salua matre, stupenda prorsus: & uicißim demortua matre, extractio fœtus uiui, crudeli quidem, sed pio ministerio. Acrotomia, hoc est partium ex gangræna, aut aliter uitiatarum amputatio, in multis ad mitiorem & certiorem usum emendata: et noua quoq; alia ratio, citra serræ usū, administratione mira, demonstrata. Sed manum de tabula: si prius practicæ quoq; errores nonnullos (quis enim omnes posset) hoc opere plurimos detectos, uel saltem

tem

tem leuiter perstrictos, colophonis uice ostēdero. Sanies inter cutem musculosam capitis & cranium ex ulcere aut uulnere nata & neglecta, nónne apoplexiæ metum, insaniam, diuturnū capitis dolorem, morbi Gallici opinionem uanißimam (accedente præsertim oßis corruptione) & mercurialē curationē perditißimam attulit? Intempestiuo refrigerantium usu, nonnulli phreneticis ueternum & mortem quoq; accersiuerunt. Glaucedo, suffusionis specie curata, excæcauit ægrum. Pustula in cornea enata, & peptico medicamento ad suppurationem deducta, miser cliens, exoculatus est. Cruris stupore deceptus medicus, uerè calculosum, pro paralytico curare, sed frustrà, contendit. Astringentium sinistro usu hæmoptoicus mortuus. Punctione & tußi ex hepatis obstructione natis, deceptus alius, femellā ex subsequente cachexia in hydropem delabentem, errore lethali, tanquā pleuriticam tractauit. Diarrhœæ & dysenteriæ sæpè intempestiuè suppressæ mortis causæ extitere. Cuidam ab imperito chirurgo ad stranguriam exhibitū medicamentum, cùm scroti tumorem conciliasset, eundem discutere uolens, ad suppurationem perduxit, adeoq; ægrum altero testiculorum priuauit. Senex quidam ex casu pubem ad truncum alliserat, concretum in uesica sanguinem chirurgus suppurare adortus, abscessu in inguine suscitato, paucis diebus ægrum necauit. Stranguria Gallica intempestiuè cohibita, remeante materia uirosa, in scroto fistulam ex-

citauit, & alteram natium atheromate absumsit. Et hæc de erroribus multis paucis admonuisse sufficiat.

Habes nunc, candide Lector, quasi epigraphe quadam expressum, primum quidem instituti laboris huius mei consilium & scopum: deinde quorum scriptis potißimum, in congerendo hoc opere, usus sim: tũ quem fructũ ex eius lectione sperare liceat: quantumq; artem nostram exauctam, propagatam, correctam, & quasi de nouo extructam, atq; per singulas partes illustratam poßideamus. Restat ut styli uarietatis fidei item historicæ, laboris deniq; mei rationem tibi reddam minimè fucatam.

Stylum singulis authoribus suum propriumq; religiosè & consultò retinui, etiã latinobarbaris scriptoribus: partim ne alieno in opere obtrectatoribus quibusdam, delicatulus & ingeniosus uiderer, partim ut in omnibus incorrupta fides, ueritasq;, quantumuis subhorrida, scabra, & impolita dictione, appareret. Quòd si quis inæqualitatẽ illam & nuditatem styli auersetur, meminerit idem, lucubrationes eiusmodi, pro temporum uarietate, tantam elegantiam leporem & castitatem non semper admittere. Quin medicorum scripta methodo potius, rerumq; uarietate et utilitate probanda, quàm uerborum lenocinio æstimanda censeo: neque tamen ignoro, honestam matronam decora ueste, nec abiecta nec luxuriosa instructã, maiorem gratiam mereri: temporibus tamen condonandum aliquid, & tribuendum.

Iam

Iam quod fidem attinet, cũ Plinio affirmare libet, huiuſmodi argumentum tractantem, in ancipiti opinione & æſtimatione uerſari. Sed quia nonnulla noua omnino dicũtur, quædã recens tradita repetuntur, fidẽ penes authores eſſe uolo: mihi ſatis eſt, literarũ monumentis conſecrata, bona fide recitaſſe. Omnes ego illos, ex quibus hæc noſtra congeſsi, uiros bonos & ueritatis amantes, nec non Chriſtianæ profeſsionis pleroſq;, & à mendacio ſpontaneo alieniſsimos fuiſſe mihi perſuadeo: præſertim cùm multo maxima eorum, quæ exhibentur pars, non ſimplici affirmatione hiſtorica, ſed multorum authorum teſtimonijs, aſſeuerationibus & exemplis ſtabiliatur. Certitudinem in omnibus affirmare ſimul & requirere, curioſum magis quàm humanum eſſe uideatur. Stet penes authores fama fideſq́; ſuos.

De me poſtremò ut aliqd dicã, nihil ego mihi in hoc lucubrãdi genere (moleſtiſsimo quidẽ illo, ſed cuius tædiũ ab utilitate ſuperetur) præter conquirẽdi digerẽdiq́; laborem uendico. Qui qualis quantuſq́; fuerit, non facilè credi, nec ex hoc ſpecimine ſatis æſtimari poteſt: præterquã ab eo, qui in conſimili argumẽto uerſatus eſt. Hunc ego permultos annos legendo, colligendo, conferendo, tranſcribendo, ſæpius etiam ex Germanicis uel manuſcriptis uel editis, aut quauis alia ratione communicatis, Latina faciẽdo, magna alacritate ſuſtinui: eo ſolo conſilio, ut comportatis in unum aceruum ijs, quæ uariè diſiecta, & hinc inde

per

per sexcentos authorum libros dispersa fuerãt (quibus fortasse quærendis cognoscendisq́; multi uel insenuissent, uel etiam immortui fuissent) rei medicæ studiosi, magno cum temporis fœnore, compẽdiaria horum lectione instructi, ad maiora grauioraq́;, modò officium suũ facere uelint, expeditiùs peruenire possent. Quanquam autem minimè dißimulo, huiusmodi conatum nostrum sæpè plus laboris colligendo disponendoq́;, quã ingenij habuisse, & à quouis etiam mediocriter in arte uersato, cui alios iuuandi uoluntas non desit, perfici potuisse, meorumq́; ego laborum præconẽ agere nolo: sic clarißimorum medicorum, quorum testimonijs eruditis et fidelibus utimur, authoritate ceu hedera suspensa, non tàm meipsum ornare, quàm fidem meam cõprobare studeo. Quod ipsum si non laudis multum, at certè tamẽ gratiæ aliquantum apud æquos alienorum laborum æstimatores mereatur: præsertim cùm, ne planè asymbolos uidear, nostrarum quoq; obseruationum medicarum centuriam, ubi Deus Opt. Max. uitam & ualetudinem concesserit, hypermeri loco, adiecturus sim. Tuum nunc fuerit, candide Lector, ea, quæ publici commodi & utilitatis nomine sustinuimus, benignè interpretari, & nobis fauere: sin quæ displicebunt, & correctione opus habebũt, ea absq; morsu, & insectatione, sicuti Medicos philosophos, & quidem Christianos decet, modestè ferre & emendare.

Vale.

IACOBI MOCCII MEDICINAE *in Archigymnasio Friburgensi Professoris, ad* IOANNEM SCHENCKIVM, *ex Choro suo Illustrium Medicorum, Carmen.*

QVis te prætereat tacitum clarissime Schenckj,
  Pæoniam tanta qui cumularis ope?
Ingenij primos en fœtus, lector: at illa
  Viua dabit plures bibliotheca libros.

ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΙΑΤΡΟΥ-
τε καὶ φιλοσόφου (ὀρβιεός φυσικοῦ) εἰς Ἰωάννην τὸν κρατίστην πο-
λυπειρότατον ἰατρὸν σχεδιασμάτιον.

ΣΥ νῦν λέγῃ ὁ Κράτης,
  Φερωνύμῳ πατρός τε,
Πάππων τε σῶν ἐπικλῆς.
Ἀλλ' εἶτα δὴ ἀπ' ἔργων
Σοῦ νηρίτων λελέξῃ
Σύμπασιν Ἱπποκράτης,
Τοῖς στοιχείοις τοσαύτοις,
Ὅσοις γέρων ὁ Κῷος.
Λέξου διδόντος ἵππου
Ἐπωνύμῳ γονῆος
Τοῦ ῥοπὴν μεγίστην,
Τοῦ πᾶσι σὴν φανῆναι
Τὴν ἀξίαν φερίστην
Τέχνης ἀπ' αὐξανούσης
Ἰατρικῆς πέλουσαν.

In eundem, eiusdem τετράστιχον.

HIppocrates quin sit Medicorū primus habendus
  Non dubium. quis sit proximus, ambigitur.
Te pars esse volunt, Schencki, pars esse Galenum.
  Ipse ais, Esto senex, hunc iuuenisq; sequar.

IOANNES

IOANNES BRVNNERVS DOCKEN-
burgensis, Græcarum literarum & Sanctæ linguæ Professor ordinarius in Archigymnasio, apud Friburgum Brisgoiæ, ad Authorem.

MAgne vir, & cũctis decus immortale Camœnis,
Schencki, Mœcenas, præsidiumq; meum:
Sic hominum æternas verasq; merebere laudes,
Naturas homini dum canis ipse suas.
Tu tantum ingenio superas studioq; priores,
Quantum naturam se superasse doces.
Omnia te, vir, secla canent: totumq; per orbem,
Artis Pæoniæ nobile numen eris.

Aliud eiusdem ad librum.

MIra canis, mirande liber, mirabitur orbis,
Nobilibusq; viris gaudia mira feres.

IOANNES IACOBVS BEVRERVS,
Latinarum literarum, poeseos & historiarum in Archigymnasio Friburgensi Professor, ad V. CL. D. D.
IO. SCHENCKIVM
Medicum.

ΣΚέγκιος ἰητρῶν κλέος ἄφθιτον, οὐρανόμηκες,
Καὶ στυγερῶν νούσων πῆμα περιπλομένων
Πολλὰ διώρθωσας σὺ σφάλματα, πολλὰ δ᾽ ἐκδύσας
Θαύματα, κεὶς γλυκερὸν ἤγαγες αὖτε φάος.
Τῷ νῦν φύλλιστος περιθρυλλεῖται σέο φήμη.
Οὗτος ἀκεστορίην Σκέγκιος ἠκέσατο.

Aliud eiusdem.

IMmortale decus, medicorum gloria, Schencki,
Inuisi morbi pestis, & acre malum,
Arte in Pæonia sapienter mira notasti,
Quorum nunc gratum & nobile prodit opus.
Ergo hac optata passim celebrabere fama,
Artem curauit Schenckius & medicam.

Aliud eiusdem.

HActenus in multis causarum inscitia morbis
Artes traduxit, heu miserè, medicas:
SCHENCKIVS ad reliquas addit miracula causas,
Artem perficiens, artis & artifices.

AD LECTOREM

DE *Obseruationibus Medicinalibus Dn. Doctoris* IOAN. SCHENCKII *Epigramma* IOACHIMI RO-SALECHII, *à Nouotreptouio Pomeraniæ.*

ADmirabilibus frequenter atque
Horrendum facientibus stuporem
Humanum vitijs malisque corpus
Ex ortu miserè scatet sinistro.
Vel si prosperior fauebat ortus,
Tunc ætate graues senex per artus,
Aut pulcra iuuenis puérue molli
Signis sub cute sordidis, onusque
Et miracula dantibus grauatus,
Quin & corporis intimus latensque
Crebros angulus accipit dolores:
Et quid non solitum dolensque carni,
Inuitus, dubieque, gestat intus:
Quod premens semel, egerensque tandem,
Contemplantia cum stupore magno
In se lumina detinet videntum.
Et sic omnia sæpè tam molestæ
Sunt obnoxia membra passioni:
Sic in parte sui vel hac vel illa
Maiores cruciantur & minores:
Sic vitam miseram potenter angunt
Sub tristi cruce duriora fata.
O quàm vos superi beant, amantque,
Qui saluo pede statis, & valetis,

Nec

Nec tactu manuum leui gementes
Læsæ per loca carnis ambulatis:
Et qui vos positu modoq; recto
Formatos geritis valente gressu.
Sed quid tristius his in orbe viuit,
Qui nunquam similes, parésue rarò
Lætis aspiciunt dies diebus:
Quorum ponderibus malisque corpus
Insuetis premitur, peritque sensim.
Hæc nostræ mala carnis & dolores
Descripsit sapienter, ediditque,
Laus clarissima, SCHENCKIVS, virorum,
Phœbeæ decus atque Doctor artis,
Morborum medicina languidorum.
Non sic Hippocrates acutus olim
Subtilisque Galenus hæc dedisset.
Quid? non ipse dedisset hæc Apollo,
Et mirabitur hæc legens Apollo.
Ergo cùm, studiose Lector, istos
Per libros oculi tui recurrent,
Miras historias, grauesque morbos,
Antiquos simul, & simul recentes,
A multis quoque liberationem
Morbis inuenies & annotabis:
Et mox incipies libenter esse
Ad præconia SCHENCKII paratus:
Qui post experientiam sagacem,
Post multos studij sui labores,
Post fructus alios tibi paratos,
His prodesse tibi, scientiæq;
Inseruire tuæ libris volebat.

AD

AD SCHENCKIVM MEDICVM
Iohannes Brectius Sandeodatensis, Lotharingus.

INgenio poteras ſuperas volitare per arces,
Inuida turba ad humum te niſi deprimeret.
Magnanimo fortiq; viro eſt audacter eundum
Contrà, virtutis nam comes inuidia eſt.

HIPPOCRATES.

ΠΕΙΡΑ ΧΕΡΣΙ ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΝ.

CATALOGVS AVTHORVM ex quorum ſcriptis Obſeruationes has congeſſimus.

MEDICI

GRAECI.

Hippocrates
Ariſtoteles.
Aretæus.
Galenus
AEgin:ta.
Trallianus.
Aetius

LATINI.

Celſus.
Plinius.
Lucretius.
Cæl. Aurelianus.

ARABES.

Raſis.
Alſabarauius.
Albucaſis.
Auenzoar.
Auicenna.
Medici Indi.

LATINOBARBARI.

Lanfrancus
Theodericus
Petrus Aponenſis.
Hugo Senenſis.
Gentilis.
Gerard. de Sole.
Matth. à Gradis.
Nicolaus Florent.
Valeſcus Tarent.
Ant. Guainerius.
Petr. Bayrus.

RECENTIORES docti & elegantes.

Adrianus Iunius.
Apollonius Menabenus.
Alex. Benedictus.
Alex. Traianus.
Aluarus Nonnus.
Amatus Luſitanus.
Ambroſius Pareus.
Andreas à Lacuna.
Andreas Veſalius.
Antonius Beneuenius.
Antonius Muſa Braſauo.
Baldus Ronſſeus.
Balthaſarus Conradinus
Barthol. Euſtachius.
Baßianus Landus.
Chriſt. Burgenſis.
Chriſtoph. à Vega.
Comes Montanus.
Conradus Geſnerus
Cornelius Gemma.

Desid. Iacotius.
Donat. Ant. ab Altomari.
Francisc. Arceus.
Francisc. Michinus.
Francisc. Valleriola.
Francisc. Vallesius.
Gabriel Fallopius.
Guiliel. Rondeletius.
Hieronymus Cardanus.
Hier. Fracastorius.
Hier. Mercurialis.
Hier. Montuus.
Hier. Tragus.
Iacob. Hollerius.
Iacob. Perusinus.
Iacob. Rueff.
Iacob. Syluius
Iason Pratensis
Ioannes Argenterius.
Ioannes Bapt. Montanus.
Ioannes à Cruce.
Ioannes Fernelius.
Ioan. Guinth. Andernacus
Ioannes Kentmannus.
Ioann. Langius.
Ioan. Liebautius.
Io. Phil. Ingraßias.
Ioan. Rungius
Ioan. Schenckius.
Ioan. VVierus.
Iosephus Quercetanus.
Iulius Alexandrinus.
Iul. Cæsar Arantius.
Iul. Cæsar Scaliger.
Laur. Ioubertus.
Leonard. Botallus.
Leonard. Iacchinus.
Leonell. Fauentinus.
Leuinus Lemnius.
Marcellus Donatus.
Marianus Sanbarolitanus
Matthias Cornax.
Michael Toxites.
Nicolaus Massa.
Nicol. Manardus.
Nicol. Piso.
Petrus Gorræus.
Reald. Columbus.
Rembert. Dodonæus.
Robert. Constantinus
Scholiogr. Hollerij, quo nomine Iacotiū, & Christ. Burgensem inaudio.
Scholiographus lib. Gal. de Locis affe. in 16.
Steph. Gourmelenus
Thaddæus Dunus.
Tert. Damianus Viss.
Thomas Erastus.
Thomas Iordanus
Thomas à Vega.
Victor Trincauella.
Vidus Vidius.
Volcherus Coiter

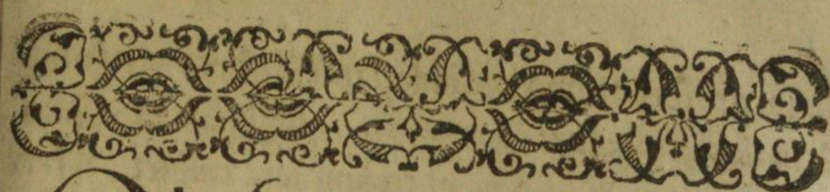
AVTHO-

AVTORES MIXTI.

Arrianus.
Thucydides.
Diodorus.
Strabo.
Aratus.
Suidas.
Solinus.
Herodotus.
Plutarchus.
Stephanus.
Mela.
Val. Max.
D. Augustinus.
Albertus Magnus.
Author Fascicul. temporum.
Lud. Celius.
Macrobius.
Crinitus.
Sigibertus.
Lud. Viues.
Philippus Melanthon.
Rauisius.
Cuspinianus.
Con. Lycosthenes.
Sebast. Munsterus.
Gilbert. Cognatus Nozorenus.
Iob. Fincelius.
Hugo Blotius.

Errata quædam sic corrige.

In litt. a, pag. 10, linea 11. Græcas lege Græas. I[...] c. pag. 17. lin. 17. raræ lege ranæ. pag. 19. lin. 8. admira[...]tiones, l. admirationis. pag. 19. lin. 8. canibus leg. ca[...]ninis. pag. 22, l. 10, perq; l. pesq; pag. 26, lin. 19, medi[...]cus l. mendicus. pag. 28. lin. 6, cum leg. eam. eaden[...] linea cap. 42 leg. cap. 43. pag. 31, lin. 5, lepido, l. tepid[...] Eadem linea 26, carminum leg. carnium. In d. pag[...] 52. lin. 12, facilissima, l. fallacissima. p. 53. lin. 13, fructũ l[...] fractum pag. 55. lin. 20, radia leg. inædia. p. 57, lin. 6[...] temperale leg. temperare. lin. 18, toti leg. tali, lin. 15[...] ausam l. ansam. pag. 339. l. Gula. le. 27. Vuula.

Obſeruationes Medicæ

DE CAPITE, RARAE ET ADMIRANDAE,

PRAEFATIO.

Nimalium omnium nobiliſsimo atq; diuiniſsimo Homini, quæcunque non tam circa corpus, quam morbos rara, noua, & prodigioſa euenire poſſunt, exhibituri, à capite potiſsimùm velut parte principe παρατυρή-τας has noſtras ΣΥΝ ΘΕΩ auſpicari viſum eſt. Eſt enim caput rationis domicilium, facultatisq; animalis ſedes, quæ inſtar Regis, in altiſsimo corporis, velut in ſpecula ſita, duabus concupiſcibilibus animis, toto corpore dominatur, in eoq; longè lateq; imperium

suum profert. Homo proinde, sapientissimo Aristotelianalogia quadam, μικρόκοσμος, quasi paruus mūdus verè dicitur. Siquidem vt cœlum aeri eminet, terris maria, quæ veluti mundi quædam membra fuerint: ita caput quoq; reliquas corporis nostri partes superare & excellere cernimus, non minus certè quàm inter elementa cœlum, aut arcem mœnia, cæteraq; vrbis ædificia præcellere videmus. Est enim in capite, rationalis animæ sedes, iuxta Platonis & Galeni sententiam, qua intellectus, cognitio, sensus, motusq; continentur, quorum ope vniuersa corporis nostri Respublica gubernatur. Commodum igitur à Capite medicas has nostras ἐκλογὰς ordiri visum est, atq; ostendere, quam multifariam id, non tam monstrosa conformatione aliquando, quam admirandis quoq; morbis affici & deformari queat, initio à capillis eiusdem sumpto.

OBSER-

OBSERVATIO I.

Subita canities, qua nonnulli metu mortis aut pœnarum, una nocte, uel unica etiam hora, cani facti sunt.

ETVS, *cõsternatio, terror repẽtinus, atq; improuisa subitaq; periculorũ aut mortis intẽtatæ formido*, ita vires & formam depopulantur, vt nõnulli sui prorsus dissimiles appareant. Cuius rei EXEMPLVM memorabile nostra memoria edidit juuenis quidam generosus ac nobilis, qui, cùm in aula Cæsaris versaretur, indecorè parumque reuerenter atque inhonestè se gessit. Siquidem Virginis cuiusdam, quam deperibat, pudicitiam expugnauit, quod in cœtu consessuque Heroicarum virginum capitale censeri solet, ac morte piandum, tametsi nulla vis illata sit, ac puella tacito quodam cõsensu non magnopere repugnare obluctariq; videretur: itaq; in carcerem coniectus est, postridie plectendus capite: nam id rigidè obseruare solent, ne quis impunè tale quiddam adtẽtare, ac decus aulicum stupro fœdaq; libidine contaminare audeat. Quum autem ea nocte tædio ac mœrore conficeretur, ex angore mentis conceptaq; mortis formidine ita immutatus est, vt sequẽti die, cùm pro tribunali consisteret, à nemine eorum, quibuscum familiariter vixerat, ne à Cæsare quidem agnosci potuit: adeò illi mortis horror, vitæq; desperatio paucarum horarũ spatio colorẽ viroremq; corporis ademerat, et oĩs species formæque decor ac venustas defluxis-

se appareret, sic vt supra quàm credi posset, squalli-
da sit effecta facies, color ex florido luridus & cada-
uerosus, aspectus horridus, indecora canities, barba
situ & pœdore fœdaq; illuuie deformata. Cæsar, cũ
in illum defigit oculos, suppostitium esse suspica-
tus, ac fucum sibi factum, explorari jussit, an ipsus is
esset, & an ementita aut adulterina canities, barbaq;
medicato aliquo liquamine oblita foret ac delibu-
ta: cum autem nihil tale subesse animaduerteret, aspe-
ctu viri attonitus atque obstupefactus, ex vindicta in
cõmiserationem animum deflexit, itaq; satis pœna-
rum dedisse ratus, culpam illi remisit, ac violatæ ere-
ptæq; pudicitiæ crimen condonauit. Caussam autem
tam prodigiosæ subitæq; mutationis, cum nuper à
me sciscitaretur in accubatione epulari, illustriss. D.
Nicolaus Micholdius ab Indeuelda, apud summos
principes õnesq; proceres gratiosus: illam in suppli-
cij imminẽtis intentissimam cogitationem, quæ int
mis sensibus penitus inhæreret, referendam pronun
ciaui: ea siquidem animi affectio tam fuit illi grauis
& acerba, vt propemodũ extincto sopitoq; vitali ca
lore ac spiritu, singulæ corporis partes amisso flori
do ac spectabili colore, in despicatum habitum deu
nirent, adeo vt capillorum radices, quæ fumido va
pore, qui cuti subest, aluntur ac frondescũt, vt gram
na terræ succo, cõcepta frigida siccaq; qualitate, are
scerent, ac natiuum colorem exurerent. Vt enim ar
borum folia ac vitis pampini, qui vuam à cœli iniur
a defendunt, æstu, grandine, pluuia, Aquilonio ac B
reali flatu, qui æstiuis aliquando mensibus ingruit
ex viridanti in luteum flauumq; colorem elangue
cunt ac demutantur: sic genuinus corporis vigor, si
color, sic externa species deflorescit, ac crines, qui n
existunt corporis partes, sed appendices, sublata o
pressaq; vi, qua aluntur, intempestiuam canitiem cõ
trahun

trahunt, quod ferè omnibus obuenire videmus, qui in labore militari, in periculis maritimis versantur, aut cum morbis conflictari solent, in quibus est mortis puoddam instar: nihil enim aliud meditantur, nihil animo magis concipiũt, ubi stat in procinctu acies, ac res agẽda cominus, quàm extinctum iri se nec facile posse eluctari: nisi forte animus longa assuetudine ad pericula occalluit, ac sit obfirmatus: quod ferè perspicimus in veteranis militibus, atq; iis qui tẽpestatibus ac maris sæuitiæ sunt assueti. Tantæ est autẽ efficaciæ ꝓfunda ac cõtinuata imaginatio, quod aliâs multis argumentis cõmonstratum est, Vt mulier infanti notas quasdam ac conspectarum rerum vestigia imprimat: quod etiam viris vsuuenire ex ardenti fixaq; cogitatione palam est. Sic erecti in crucem Christi contemplatio Francisci manibus pedibusq; lituras ac stigmata impressit. Quanta verò Seruatorẽ oppresserit angustia, quis animum confecerit mœror, quæ trepidatio, vel id cuiusq; documẽto esse potest, quod mens in præsens periculum defixa, ac velut intuita instantem imminentemq; mortem, sanguinolentum sudorem expresserit, adeò effusè promanãtem, vt in terram defluxerit, ac solum, in quod inclinatus erat pronusq; decubuit, sanguineo madore cruentaret. Est autem horror mortis, si quando hominem corripit, aut eius imaginatio mente concipitur ipsa morte atrocior: multis enim cum illa vitæ finem imponit, sensus obstupescunt, nec vllum dolorẽ percipiunt, quod iis accidit qui apoplexia vel lethargo opprimuntur, vel deliquio animiq; defectu velut cõniuentes somno cõsopiuntur atq; obdormiscũt, nullo spectantium oculis exhibito doloris sensu. Sic in adeundis terra mariq; periculis, quę mortis imaginẽ oculis ac menti obiiciunt, nemo non contremiscit ac trepidat metuq; exalbescit, refugiẽte ad intimas par-

tes ſanguine: cum enim omnes corporis partes vitali ſucco deſtitutæ ſint, nulla ſatis probè ſuo officio fungitur, ſed titubant vacillantq; pedes, caligãt oculi, labaſcit vigor, mens hebeſcit, animus deiectus eſt, genæ pendulæ ſunt ac flacceſcunt, lingua hæſitat, dẽtes crepitant.

Arrectæq; horrore comæ, vox faucibus hæret.

Adeò nullus eſt quamlibet conſtantis robuſtiq; animi, cui non repentinus aliquis caſus ſit formidabilis, ac mentem concutiat, ſic tamen vt confeſtim diſcuſſo metu, ac concepta diuinitus fiducia intrepidus interritusq; ſubſiſtat, quæq; ingruunt aduerſa declinari nequeant, alacri atq; infracto animo ſe illis opponat. Nulli itaq; naturæ ſpirabili mors nõ horribilis ac formidoloſa, quòd interitũ adferat: niſi quibus mẽs obſtupeſcit ac ſenſus minus vigent, ut ſunt decrepiti, infantes, ſtolidi, amentes, deliri, quibus non ſubit ulla rei formidandæ cogitatio, nec ut cęteri, quibus cerebrum eſt firmum, nec vitiata animalis facultas, dolorem percipiunt, pręſertim qui lethargo, apoplexia opprimuntur, vel qui deliquio defectuq; animi velut conniuentes ſomno ſenſim cõſopiuntur nulloq; doloris ſenſu placidè obdormiſcunt. Lemnius lib. 2. cap. 2. de complex.

Memoratu non indigna eſt hoc in loco hiſtoria, narrata mihi olim à Franciſco Dilpho, non gẽtilitiis magis imaginibus quàm ſingulari eruditione clariſſimo Equite, Cæſareæ Maieſt. apud Sereniſſ. Angliæ Regem tum temporis oratore: ea ſic habet. Hiſpanus nomine Didacus ſiue Diegus Oſorius nobiliſſima familia ortus, aulicæ puellæ amore captus, communicato prius cum ea conſilio, in patula arbore & frondoſa abſcõderat ſe (ea creſcebat in Hiſpaniis intra regij horti ſepta) interim fortuitò catelli Melitęi latratu prodita colloquij fides, ſatellitum manui illi obięcit: comprehenſus carceriq; incluſus, quòd ca-

tale fuerat illic deprehendi, dictata ultima sententia ita inhorruit, vt nox vnica juuenem eundem & senẽ incanum viderit. Quo spectaculo motus carcerarius, delato ad Ferrandum Regem Catholicum prodigiosæ rei indicio, effecit, vt capitalis legis rigore in benignitatem conuerso Rex illum absoluerit, dictitãs pœnarum satis dedisse, qui præmaturam senectutem cũ juuentæ flore commutasset. Cui rei attestatur & Petri Massiæ Hispalẽsis authoritas, euentum hunc imaginationi adscribens. Alioqui & amoris flagrans desiderium Theocrito citam canitiem vel vno die accelerat, cùm inquit: οἱ δὲ ποθεῦντες ἐν ἄματι γηράσκουσιν. Eiusmodi hominem προπόλιον dici testatur AElius Dionysius, quòd ante tempus canos producat: eundemq́; & ἀωράλειον. quanq̃ ego ἀωρόλειον intellexerim potius eum, qui præpropere caluescat seu leuis fiat, si à tanti autoris sententia dissilire par est, qui ab Horatio præcanus vocatur. Had. Iunius, cõment. de coma, cap. 10.

Ex timore canitiem sequi, tum ratio docet, tum habemus exemplo pene domestico. Subducto namq; à pilis alimento caluescimus: vitiato, canities subit. Nempe refrigerato succedit humor non naturalis, Historia verò nostrę tempestatis est sub Francisco Gonzaga. Is affinem suum suspectum cõiurationis, cum in turri portæ Cæsareæ ad quæstionem aut suppliciũ asseruari jussisset, nunciatum est manè totum repẽte canum factum. Quod quasi prodigium flexit principis animũ: qui ei propterea et veniæ & vitæ fecit gratiam. Scaliger. Exercit. 312. ad subtilit. Cardani.

Iacobus quidam Osorius Erigini in carcerem coniectus, adolescens etiamnum, vna nocte incanuit totus. Lud. Viues, in Præfat. in Somn. Scipionis.

Obseruatum est, pilos quandoq; horæ spatio, aut etiã minore canos fieri. L. Cœlius A. L. lib. 3. cap. 24. Non ægritudine solum incanescere hominem conti-

git, verum etiam repentino mortis discrimine. Quod euenisse compertum est cuidam è rupe pendenti, dũ accipitrum pullos scrutaretur, interimq; funes, quibus sustinebatur dissiluissent. Idem libro 13. capite 27. eiusdem operis.

Illud minime silentio pertranseundum, nulla re citius promoueri canitiẽ, quã curis, mœrore & metu. Noui qui è naufragio præter spem salui enatauerũt, repente canos euasisse. Cõmemorant alij nonnullos qui in præruptas rupes aucupij gratia θήρης μεθέποντες γλυκερὸν πόνον, ut verbis vtar Nazianzeni, funis ope peruaserant, soluto eo aut delapso, desperabundos præproperam canitiem accersiuisse. Hadrianus Iunius capite 10. Comment. de Coma.

Cùm Ludouicus Bauarus Imp. cum ciuitatibus ad Rhenum sitis inito fœdere contra eos, qui distractione principum Germaniam vastabant, in armis esset. Maria Brabantina eius coniũx, Vuerdæ habitãs, binas literas, vno quidem anulo, diuersa tamen cera, atra, rubra, obsignatas, illas marito, alteras Heinrico Ruchoni Decurioni equestri mittit. Atque is qui epistolas detulit errore seductus, rubra cera complicatas Ludouico tradit. Qui lectis literis amatoria agi suspicatus, dissimulata re, relicto apud Rhenum exercitu, quàm maximis potest itineribus ad vxorem diu noctuq; contendit, & indicta causa adulterij condemnatã securi percuti iubet. Postea veluti conscias, Helicam virginem Prennebergensem cultello confodit: & aliam fœminam nobilem, quam gynæceo præfecerat, de turri præcipitauit. Anno 1256. Auentinus libr. 7. Annalium Bojorum. Ob id mirandam habuit & horrẽdam nocturnam visionem, qua vna nocte totus factus est canus. Inde pœnitẽtia ductus, monasterium in Bauaria supra Amram, quòd Principis campus, patria lingua *Furstenfeldt*, dicitur, extruxit

extruxit, & donarijs ac censibus locupletauit. Cuspinianus in Cæsaribus.

OBSERVATIO II.

Canities unica nocte emendata.

SCribit Rhases 25. continentis, cap. 24. se habuisse amicum quendam, qui potata chalcanthi, siue vitrioli drachma, vna propè nocte abiecit omnes pilos albos. Scio hoc genus remedij maxime apud multos esse commendatum: sed semper mihi Galeni consilium placuit, qui in medicamentis quæ per os assumuntur, damnat chalcanthi vsum. Hieron. Mercurialis libr. 1. cap. 6. de morbis cutaneis.

OBSERVATIO III.

Cani à natiuitate, qui ætatis decursu in nonnullis mutantur.

TYrrhenus Tarcon, & Cycnus Troianus ætatis primordio statim memorantur cani. Cœlius libr. 13. capite 27. A. L.

Pandoræ Indiæ populi, vt refert Ctesias, in conuallibus siti, ducentos viuunt annos, in iuuenta candidos habentes capillos, in senectute nigros. Plin. libr. 7. Val. lib. 8. capite 14.

Celtarum pueri, vt plurimum cani sunt, ætate prouecti colorem paternum assumunt. Diod. li. 5. cap. 9.

A primo ortu canos extitisse nonnullos lectum est non semel: veluti Tarchonta, qui à Tyrrheno oppidis duodecim in Hetruria conditis, præfectus fuit, quod innatę illius à puero prudētię tributum à poetis verisimile est. Ita Cygno Neptuni filio canities primis annis nata, nomen dedisse putatur. Tarquinium Priscum prudentissimum regem ab ineunte pueritia canum fuisse memorat Strabo. Numam quo-

que Pompilium à prima ætate canũ fuisse asserit Seruius Honoratus, qua fide nescio: quanquam Virgilius illi incanum mentum crinesq; tribuat iam tum seni. Quin & ab ipso natali canescere Albanos Scythię populos, qui se posteros Iasonis credi voluerũt, refert Polyhistor Solinus, in hæc verba: Albo crine nascuntur, canitiem habent auspicium capillorum, sic comæ color genti nomen indidisse videtur. Scribit & Ctesias, in Indię quadam parte fœminas semel tantum parere, eoque conceptu genitos confestim canascere. Refert idẽ Hesiodus Græcas Phorci filias mox à partu canas fuisse, quas è sorore Ceto susceperat. Had. Iunius cap. 10. Comment. de Coma.

OBSERVATIO IV.

Noua canitiei causa.

DVplicem pilorum materiam esse statuo: vnam, quæ sumitur ex terreno & sordido excremento, genito in tertia concoctione: aliam verò, quæ sumitur ex pituita naturaliter subiecta & adhærente mẽbranæ cuti subiectæ. Ac cùm exiguum quidem illic est pituitæ, pilus refert colorem excrementi terreni exuperantis: cum verò pituita abundat, tum fragilitatem ex excremento terreno pilus quidem retinet, sed colorem ex pituita sumit: ac pro varia mixtione vtriusque materiæ, plus, vel minus albus vel niger, vel alterius coloris pilus redditur. Meritò itaque potissimum & ferè soli canescunt senes, quia ob caloris imbecillitatem, plurimum pituitæ præsertim sub cute naturaliter frigida in illis procreatur. Ac in aliis ætatibus, illi potissimum canescunt, qui capita habent multa carne & pinguedine obducta. In illis enim plurimum quoque pituitæ aceruatur. Sic etiam per longiores morbos cani redduntur homines, dissoluto & debilitato humore, & ita abundante pituita,

ta, ac cum postea bona temperies corpori restituitur, genitis melioribus humoribus, & deficiente pituita, rursus pili recipiunt pristinum colorem & cani esse desinunt. Hæc nostra opinio ratione & experientia nititur. Ioannes Argenterius. Commentario secundo in Art. Medic. Gal.

OBSERVATIO V.

Natiuum & perpetuum caluitium.

MYconij capillo carentes gignuntur. Plin. libr. 11. cap. 37. Eapropter Myconios quidam caluos appellant, cum illud vitium passim exuberet in insula Mycono. Strabo lib. 10.

In Scythia incolunt sub excelsorum montium radicibus homines quidam ab ipso natali calui, mares pariter & fœminæ: simis quoq; naribus, & ingẽti mento, proprio quodam oris sono, Scythicam gestantes vestem, ex arboribus victitantes. Herod. lib. 4.

Arymphæi, prope Rhyphæos mõtes, capillos pro summo probro duçunt, & ab ipso natali sunt calui. Rauisius ex Herodoto.

OBSERVATIO VI.

Caluescere mulieres, etsi aliter sentit Aristoteles & alij nonnulli.

EST sententia Hippocratis & Galeni, in Aphorismo 28. & Aristotelis 5. de generat. animalium cap. 3. mulieres ipsas non caluescere, Imò refert Synesius philosophus in libro de caluitio, à sæculo nunquam visas fuisse mulieres, quæ caluescerent: quanquam Albertus Magnus lib. 19. de animal. cap. 6. scribit, se vidisse duas mulieres caluas. Hieron. Mercurialis, lib. 1. cap. 5. de morbis cutaneis.

Falſum eſt mulieres caluitiem nō pati, ſæpè enim vetulas videmus pilis nudatum habere caput, & hoc vitium alieno crine tegere. Quod ſi fortè mulieribus id accideret, non tamen ea ratione puto contingere, quod ſemen illæ non emittant, vt Ariſt. putauit. Ioan. Argenterius Comment. 2. in Art. Medic. Gal.

OBSERVATIO VII.

Capillorum defluuium, in quibus rarum.

DEfluuium capillorum in muliere rarum, in ſpadonibus non viſum, nec in vllo ante Veneris vſum. Plinius lib. 11. cap. 37. Nat. Hiſt.

OBSERVATIO IIX.

Scintillæ è crinibus hominis.

QVidam Monacho Carmelitani ordinis, per annos tredecim perpetuos euenit, vt quoties capitium reduceret ad occiput, ſcintillæ ignis è capillis erumperent. Cardanus libr. 8. cap. 43. de rerum var.

OBSERVATIO IX.

Capillos quoſdam ad frontem traducere & reducere pro arbitrio.

SVnt qui totam cæſariem capite immoto quãtum capilli occupant, deponunt ad frontem, reuocantque cum volunt. Auguſtinus lib. decimoquarto cap. 24. de ciuitate Dei.

OBSERVATIO X.

Homines bicipites.

NOtum eſt, quàm multa ſunt relata prodigia in veterum annalibus atque hiſtorijs, quantumque admiranda. Sed vnum præcipuè hoc loco repetendũ

existimari

existimaui, præ cæteris, quę vnquam scribantur, insigne, atque monstrificum. Traditum est in oppido quodam Emaus, Theodosio Cæsare imperante, puerum natum fuisse, qui vmbilico tenus integer extaret: supernæ autem partes eiusdem gemina facie apparebant, vt duo pectora, totidemque capita essent, suis partibus ac sensibus prædita: nam & vna pars aliquando cibis & potione vtebatur, altera abstinebat. Sic itidem in somno & quiete variè ac differenter se habebant, vt vicissim lusitaret, & risu & lachrymis tenerentur, mutuisque plagis se cæderent, ac si diuersis animis atque ingenio forent. Annis autem propè duobus vixerunt. Factum deinceps est, vt cum alter periret, qui superfuit, quatriduo post ex agnata tabe computrescens interijt. Quàm rem Sigibertus in suis commentarijs retulit, homo quidem diligens atque vt illis temporibus, studiosus magis quàm eloquens. Quibus autem rationibus eiusmodi portenta oriantur, Galenus & Aristoteles copiosè docent. vt aliorum sententias omittamus. Et affirmat quidem Aristoteles, idcirco fieri mõstra in animantibus, quoniam plura ac diuersa semina inter se cohærescunt, atque confunduntur, aut cùm fortè materies excessus vel defectus extiterit. Petrus Crinitus. lib. 21. cap. 8. de honest. disciplina.

Circa Annum 1118. Monstrum quoddam Namuti natum est, biceps videlicet infantulus, tam sexu duplex quàm cæteris, simplex autem compage corporis. Lycosthenes prodigiorum & ostent. Chronico.

Anno 1487. Biceps infans Patauij natus est, in quo præter naturæ luxuriem nihil alioqui fœdum aspectu. Idem in eodem opere.

AEditum in patrij soli vico, cui Sarzano nomen est, magnitudinis inusitatæ monstrum. Digna res est visa quàm libellis insererem, eo quidem procliuius,

quoniam flagrante inteſtinis diſcordijs Italia, & in-tonante altius bellorum procella, quæ jam aliquot annis latè vaſtitatem dedit, vice prodigij habitũ i[llegible] eſt. Is verò infans fuit biceps, multa in eo mira. Prim[illegible] quadrimeſtris magnitudo, membra omnia cum pro-ceritate reſponſum habentia, abſoluta, amuſſitataq; [illegible] facies vtraq, ſimilitudinis propè indiſcretæ. In capiti-bus crines aliquanto longiores ac nigricantes, inter vtrunq; caput ex collimitio humerorum tertia ſurri-gebatur manus, ſed quæ aures longitudine non ex-cederet, nec integra viſebatur omnino. Reliquũ cor-pus prorſum benè compactum, ac citra vllam macu-læ fœditatem. Natus eſt quinto Idus Martias, ãno na-ti verbi, milleſimo quingẽteſimo quarto ac decimo. Poſtridie allatus Rhodigium eſt. Quia verò viſenda res erat, placuit ad Hiſp. Ducẽ, qui in proximo vicaria Regis fungebatur poteſtate, adferri. Id verò ut citra putredinis timorem poſſet obiri, exenterare præmor-tuum neceſſe fuit. Inibi ergo mirum aliud cor quidẽ ſimplex, vt aſſolet, at iecur duplex ſicuti & lien. Nam n viſcere hoc quãdoq; viſam duplicationem vel in vno credimus Ariſtoteli. Et paulo poſt. Quod ad in-fantem attinet, illud amplius ſciendum, vnúmne an plura ſint per coagmentationẽ, quod monſtrificum prodit animal: judicandum eſt ex principij ratione. Nam ſi cor pars eiuſmodi eſt, quod vnum cor habet vnũ animal eſt: quod duo, animal item duplex coa-litum propter conceptuum coniunctionem. Lud. Cœlius libro 24. capite 3. L. A.

Louanij anno 1536. Infans biceps natus. Cornel. Gemma lib. 1. cap. 6. Coſmocrit.

Anno 1538. Natus eſt quidam & ad perfectam viri ſtaturam excreuit, capite & humeris tantũ geminus, ita vt caput alterum ante alterum retrò eſſet, mira in-ter ſe ſimilitudine. Barbis etiam & oculis ſeſe refere-

ban-

[...]bant mutuò. Idem erat cibi appetitus, fames eadem, [v]ox simillima, idem vxoris quam habebat & excer[n]endi vtrisq; capitibus erat desiderium. Annum exce[de]bat trigesimum quando hunc videre cōtigit. Iaco[b]us Rueff, lib. 5. c. 3. de conc. & generat. hominis.

Simile quoq; mōstrum in Bauaria, anno 1541. cō[s]peximus, erat autem mulier vigintisex annorū, duo[b]us capitibus, quorum tamē vnum satis deforme e[r]at. Hæc dum mendici habitu hostiatim victum quæ[r]eret, propter grauidas, dato viatico abire à finibus [i]ussa est. Lycost. prodig. & ostent. Chronico.

Ante annos aliquot (nimirum anno 1489, vt anno[t]auit Corn. Gemma) in ditione Vuerdenberga, mon[s]trum fœminei sexus natum est, capitibus duob. bra[c]hiis quatuor, pectore & ventre vno, pedibus duob. Iac. Rueff. lib. 5. c. 3. de con. & generat. hominis.

Anno 1540. fœtum vidit Hassia editum 5 idus Ia[n]uarij, geminis capitib. reflexos in dorsum, quorum sese facies obuersæ inuicem minaci aspexerunt vul[t]u. Lycosthenes in eodem opere.

Anno 1552 in Hassia Germaniæ haud ignobili, Vuitzenhausæ tertio post festum trium Regum die, infans masculus biceps, collo duplici, duobus capitibus, ac corpore optimè cum reliquis membris cōpacto natus est. Idem in opere commemorato.

Decimotertio calend. Sextilis, anni 1553. in Misniæ pago quodam Ziehest, non procul à Pirnauu, natus est infans duobus capitibus, membris omnibus absolutis. idem sæpius citato opere.

OBSERVATIO XI.

Gemelli unico capite coniuncti.

Anno Domini 1569. Turonensis quædam mulier gemellos peperit, vnico capite coniunctos, & se mutuò complectentes. Horum ad me sceleton misit

Renatus Ciretus tota Turonensi regione famatissimus. Ambrosius Pareus Operum suorũ lib. 24. cap. 2.

OBSERVATIO XII.

Gemellæ uirgines aduersis frontibus cohærentes.

VNum, cuius in Cosmographia sua meminit Mũsterus, quod præ cæteris admiratiõe dignũ sit, hîc adscripsisse iuuabit. Colloquebantur, ut scribit, non procul à Vuormacia (in villa Birstat, quæ sita est inter Vuormaciam & Benshaim, ut testatur Lycost. lib. prodig. & ostent.) anno salutis humanæ, supra millesimum, quadringentesimo nonagesimo quinto, duæ mulieres, quarum cum vna vterum gestaret ac tertia quędam ex insperato superueniens colloquentium capita concussit: grauida animo consternata, in concepto jam fœtu manifestum concussionis huius reliquit signum: siquidem cum jam parturiginis tẽpus adesset, enixa est didymos: erant duæ puellæ corporibus integræ, sed in vertice fronte tenus connexa inseperabiliter, & se mutuò inspicientes, cogebantur simul incedere, simul dormire & surgere, & cum vna procederet altera retrocedebat, nasi vtriusq; sese ferè contingebant, oculi verò non in directum, sed in latera tantum torqueri poterant, quia paululum supra oculos frontes cohærebant. Extensa est vita illarum ad decimum annũ, & cum tunc vna moreretur, illaq; à superstite resecaretur, viua ab accepto vulnere, aut potius ex vulneris fœtore & cerebri putrefactione, sororem paulò post per mortem est subsecuta. Hactenus Munsterus: quæ nisi is sese suis oculis vidisse affirmaret, quoniam supra hominum fidem sunt, nõ crederemus. Bald. Rousseus lib. de hominis primordiis &c. cap. 10. Cardanus lib. 12. de Subtilit. Corn. Gemma lib. 1. Cosmocrit. cap. 6. Lycosthenes lib de prodigiis & ostentis. Ambros. Pareus lib. 24. cap. 2.

OBSER-

OBSERVATIO XIII.

Biceps natus, cui ex medio ventre alterum caput promimebat.

NAtus est (anno 1516. Lycosthenes) & in virum excreuit, qui caput aliud vmbilico excereret, quod pro more alterius quoque cibum caperet. Iacobus Rueff. lib. 5. cap. 3. de conceptu & generatione hominis. Quo anno Franciscus primus Gallorum Rex fœdus cum Heluetijs iniuit, natum est in Germania monstrum, cuius è medio ventre caput insigne extabat, ad virilem ætatem peruenit, nec secus quam verum & summum monstri illius caput, hoc monstrificum & tanquam applicitum nutriebatur. Ambr. Pareus. lib. 24. cap. 2.

OBSERVATIO XIV.

Mulier vnico partu caput humanum, lacertam bipedem, & porcellum enixa.

ANno 1531. Augustæ Vindelicorum mulier tria mõstra peperit, primò caput humanum membranis inuolutũ, secundò bipedem serpentem, cui lucij caput, corpus raræ & pedes, cauda lacertę, tertiò porcũ omnibus partibus integrum. Lycosthenes Chronic. de prodigijs & ostentis.

OBSERVATIO XV.

Puer monstroso capite, eodemq; aperto natus.

QVinto Calend. Septembris, anni 1544. Argentinæ nobilis Alsatiæ metropolis, infans fœminei sexus, horrendo, monstroso, atq; in superiori parte aperto planè capite, lato ore, bouinis oculis, naribus aquilinis natus est. Lycosthenes Chronic. de prodig. & ostent.

OBSERVATIO XVI.

Infans natus, cui præter alia monſtroſa in vertice carnea maſſa teſtudinis inſtar: in ceruice verò quiddam murinæ caudæ ſimile agnatum cernebatur.

STetini, anno 1554, accidit, vt infans in lucem editus noctu baptizaretur, qui diro modo corporis giratione vociferationibus, & geſtibus varijs aduerſatus eſt paſtori baptizaturo, vt terrorem omnibus adſtantibus incuteret. Tandem paſtor factis ad Deum ardentibus votis infantem baptizauit. Habuit ille in vertice maſſam carnis, imaginem præbens teſtudinis ruffæ, in ceruice caudam carnoſam habuit inſtar muris, ſed albeſcentem, qualis erat cutis ſine pilis, capite erat Therſitico, oculis extantibus. Iobus Fincelius, de Miraculis noſtri temporis.

OBSERVATIO XVII.

Alius & in fronte & in occipite maſſa carnoſa notatus.

FRibergæ, anno 1550. infans natus eſt obſcœno vultu, qui in fronte & occipite maſſam carnoſam duram & prominentem habuit. Lycoſthenes Chronic. de prodig. & oſtent.

OBSERVATIO XIIX.

Puer multifariam monſtroſus, cui genitale membrum à vertice propendit.

ANno 1487. Puer Venetijs editus eſt, ore pluriuariã ſciſſo, & præter multa fœdiora relatum, genitale membrum habuit vertici agnatum, atq; ob eam rem

non

non placuit in apertum referre. Lycosthenes Chron. de Prodig. & Ostent.

OBSERVATIO XIX.

Elephantino capite nati: vel arietis, aut bouis.

NAtus alicubi est infans masculini sexus, capite elephantis. Iacobus Rueff. lib. 5. cap. 3. de concept. & Generat. hominis.

Præcipuæ admirationes etiam illa prodigia, quæ C. Votumnio & Sen. Sulpitio Coss. in vrbe nostra inter initia, motusq; bellorum acciderunt. Puer infans semestris in foro Boario triumphum proclamauit. Alius cùm elephãtino capite natus. Valer. Maximus. lib 1. cap. 6. Alcippe elephantum enixa, quanquam id inter ostenta est. Plin. N. H. lib. 7. cap. 3.

Iam puerum ortum capite arietis, aut bouis referunt. idemq; in cæteris membrum nominant animalis diuersi vitulum capite pueri, & ouem capite bouis natam asseuerant. Aristoteles lib. 4. de generat. animal. cap. tertio.

OBSERVATIO XX.

Capitibus aliqui canibus, vnde cynocæphali: nonnulli felium, simiarum ranarumq; specie geniti.

IN multis Indiæ montibus genus hominum capitibus caninis, ferarum pellibus velari, pro voce latratum edere, vnguibus armatum venatu & aucupio vesci. Horum supra centum viginti millia fuisse prodente se, Ctesias scribit. Plin. lib. 7. c. 2. N. H. Gens, quã cynocæphalos vocamus, lacte viuunt. Idem eodem libr. Efferatior cynocæphalis natura, sicut mitissima Satyris. Idẽ lib. 8. ca. 54. Quid dicam de cynocephalis, quorũ canina capita, atq; ipse latrat⁹, magis bestias, quã homines cõfitentur. August. lib. 16. de Ciuit. Dei.

In noui orbis ea parte nouiter à Lusitano rege reperta sub Aquilone, vbi ad sanctam crucem est indicatum nomen, hoc hominum genus repertum est. Caput habebat caninum, pilosum, cum auriculis lõgis: media corporis pars & brachia humanis similia, crura equina, vngues bubali: induunt pelles, non loquũtur, sed fortiter latrant: magni sunt prædones, & ex raptu viuunt, Baratritæ vocãtur. Continuò cum vicinis insulis belligerantur, & homines vorant, cùm habere possunt: cum non habent, cæteris vescuntur animalibus. Lycosthenes in Appẽdice Chron. de Prodigijs & Ostentis.

Anno 1414. Monstrum habens caput caninum & cætera membra sicut homo, præsentatur Ludouico. Fasciculus temporum.

Anno 1556. Basileæ Rauracorum puellus natus est crudeli aspectu, corpore quidem satis bene compacto, sed capite hirsuto, canem, aut catum magis vel simiam, quàm hominem referente, vixit autem circiter horam dimidiam Lycosthenes Chronic. de Prodig. & Ostent.

Anno Domini 1517. in Bosci Regis Paroecia, in Biera sylua, via ad fontem Bellæ-aquæ, natum est monstrum facie ranali, visum Ioanni Bellangerio Machinariæ Regiæ Chirurgo, coram Harmoij oppidi iusticiæ custodibus, in primis Ioanne Bribono eius loci Procuratore Regio. Pater vocabatur Amadæus Paruus, Mater Magdalena Sarbucata. Hæc febre diuexata mulierculæ cuiusdam consilio ranam viuam manus palmæ affixerat, tandiu detinendam, quoad immoretur parti, eo habitu in viri amplexus venerat de nocte, & conceperat, eam Bellangerius, perspicaci ingenio vir, monstrosę deformitatis fœtus causam esse arbitrabatur. Ambr. Parcus. libr. 24. cap. 7. Operum suorum.

OBSER-

OBSERVATIO XXI.

Capitibus cornutis nati.

NAtus est puer cum corniculo in capite: non dolebat, nec quicquam obnoxij ex eo percipiebat: grandior verò factus puer, cornu quoq; creuit, quod omnino deponendum ex capite puer contendebat, & à patre efflagitabat, ob id quod pueri illum cornutum appellabāt: accersito igitur chirurgo plus iusto audace: primo partem superiorem præcidit, ex qua incisione, nullum ferè puer dolorem sensit: Chirurgus verò credens ita euenturum si radicitus corniculum resecuerit, opus aggreditur, sed infelici successu, breui enim, vel intra paucas horas puer obijt, nec mirandum, quum cornu illud prædurum in parte inferiori, conflatum ex craneo, & medullari cerebri substantia esset. Amat. Lusitanus. Centur. 1. Curat. 51.

Anno 1233. In Rathstadio oppido in Alpibus Noricis, quas Taurum incola vocat, infans cornutus natus est, vagitus eius atq; ploratus quatuordecim ante dies quàm ederetur auditus. Lycosthenes. Chron. de Prodigijs & Ostent.

Anno 1551. In Marchiæ villa Dammenuualde prope Vvitstock, coloni cuiusdam coniunx monstrum huiusmodi edidit. Infans toto corpore fuit spadiceo colore, capite cornuto, oculis crassis, prominētibus, absque naso, patulo ore, quod longitudine Spitamę distentum fuit, in cuius medio lingua candida eminuit, & quadrata, colli expers. Caput enim scapulis accreuit, corpus totum inflatum & rugosum, brachia in lumbis hæserunt, pedes longè tenuissimi. Ab vmbilico autem species laxi intestini longè dependit ad pedes. Iobus Fincelius de miraculis.

Apud Subalpinos in Quiero decem à Taurino miliaribus posito oppidulo anno Domini 1578. die 17.

Ianuarij ad octauam horam vespertinã honesta matrona fœtum peperit, cornua quinq; sibi aduersa & arietinis similia capite gerentem: cui præterea à summa fronte ad occiput in dorsum ferè totum prælongum carneum frustum pendebat, capitij muliebris instar habens. Circa collũ verò alia caro duplex aduoluebatur, tanquã colare subuculæ. Extrema vtriusque manus digitorum vncos rapacium auium referebant, genua tãquam in poplitibus erant. Crus dextrum, perq; item dexter rubro colore prefulgebant. Reliquum corpus bœtico erat colore, magno cũ clamore in lucem prodijsse dicitur, quo sic consternatæ obstetrices, & reliquæ mulieres clinicæ fuerunt, vt è vestigio in fugam se ab ædibus puerperæ dederunt. De eo mõstro cum Subalpinorum princeps resciuisset, iussit id ad se adduci, nec dici potest, quàm varia fuerint tum aulicorum de ipso iudicia. Amb. Pareus. lib. 24. cap. 2.

OBSERVATIO XXII.

Adultis cornua in capite pronata.

Vidi hominem, qui venit ad me pro consilio, qui habebat in capite septem eminentias, vnam alia maiorem, & in diuersis locis: quarum aliqua erat ita magna & acuta sicut cornu capreoli vel longitudinis pollicis: & multum lædebant cutem, & miratus fui, quoniam cutis non fuerat vlcerata. Cùm ergo vidi, quòd habebat à craneo suam originem & radicẽ, non me votui de cura intromittere: sed ægro consului, ne se poneret in manu alicuius propter curam: cũ mihi impossibile videbatur. Lanfrancus tract. 3. doct. 2. cap. 3. Chirurgiæ maioris.

Multoties in capite fiunt apostemata quædam quasi cornua, dura tanquam lapis, & sunt de genere nodo-

nodorum: & aliquando ſunt mollia, & tunc propriè ſunt teſtudines. Omnia autẽ apoſtemata, quæ in capite ſunt tam dura & lapidea, quã mollia carnoſa vel pinguia debent incidi ſecundum formam crucis, vt facilius poſſint excoriari. Præterea quæ ex eis continent humiditatem, quæq; poſt aurem accidunt, eorum inciſio ſuperficialiter fiat: & ex eis quæ facilius vertuntur in ſaniem ſunt ea quæ accidunt in capitib. puerorum, hocq; propter abundantiam ſanguinis et fluxibilitatem cutis. Theodoricus lib. tertio. cap. vigeſimoſeptimo Chirurgiæ.

OBSERVATIO XXIII.

Virgini cuidam nobili non tantum circa articulos brachiorum & pedum: verum etiam in capite & fronte cornua vitulinis haud abſimilia, cute tenus pullulãtia, non ſine extrema deformatione ſubnata, percurataq; puella deniq; priſtinæ geminæque formæ reſtituta.

NOS Panhormi vna cum ſolertiſſimo chirurgo Iacobo à Sorij, noſtro à pueris ferè familiariſſimo, nobilem quandam puellam virginem, quamplurimis recuruas, ſimulque in ſummo exacutas, cornuum vitulorum inſtar, effigies repræſentantibus, & omnibus ferè artubus, præcipueque manuũ cubiti, & genuum correptam conſpeximus, atq; etiã in capite & fronte. Veruntamen non ſub cute, ſed ſup ipſa oberti erant humores illi, & quidem nouo quodam generatiõis ordine. Etenim velut lapidis generatio contingit in veſica, vt ſcilicet alia paulatim, atque alia ſuper aliam velut tunica aduenienté, in magnitudinem increſcat. Ita & in illis aſpeximus plurimas veluti oſſeas coſtas ſibi inuicem inhærentes,

nō ſecus etiam, ac ſi auellanarum cortices dimidios, alterum alteri ſuper imponas, minorem tamen maiori, vt in acutum, Pyramidisq; effigiem coniungantur. Tacti autem ſummopere circa baſim dolebant, & in tantum firmiſſimè, ac ſumma duritie inhærebant, vt nemine medicorum aliquo remediorum genere ſuccurrere valente, ad nos tandem, poſt multos iam ſui morbi, atque ortus horum annos, cōſanguinei venerint. Continuò enim & magnitudine, & alijs nouis enaſcentibus numero etiam augebantur. Quā Dei Opt. Max. gratia pauciſſimis diebus ad ſanitatē reduximus, priſtinamq; pulchritudinem. Cùm tamē turpiſſima euaſerit, dæmonium potius, quàm hominem præ ſe ferens. vſque adeo vt parentes libentius mortem, quàm vitam illi optarint. Io. Philippus Ingraſſias. tomo primo de tumoribus præter naturam pagina 336.

OBSERVATIO XXIV.

Capitibus carentes.

Blemmyes, Plin. lib. 5. cap. 8. ſiue Blemies vnico m βλέμυες Stephano, populi ſunt in AEthiopia verſus Auſtrum, capitibus carentes, ore & oculis pectori affixis: ita dicti, (Stephano teſte) à Blemyæ quodam, vno ex tribus ducibus, qui ſub Dionyſio in ijs regionibus militarunt. Hi alio nomine Bleptæ vocantur.

In Aſiæ ſyluis ſunt tales, appellati Monopoli. Capite carent, ſed faciem habent in pectore, incedunt nudi, ſolis pudendis velo tectis, caput integunt maximo pileo, propter ingentem ſolis calorem. Colligunt hi piper, & illud Mechæ mercatoribus ex variarum mercium permutatione diuendūt: quas deinde merces ipſi Antipodibus diſtribuunt. Sunt valdè cōtinentes & modeſti homines, neque vnquam verbū

malum

[ce]halum proferre audiuntur:ſynceriſſimi ſunt,& bona [p]ræditi conſcientia iuxta eorum legem. Lycoſthenes [i]n Appendice Chronic. de Prodig.& Oſtent.

Anno 1525. Infans Vvittembergę ſinę capite natus, [i]dem in Chronic. de prodig.& oſtent.

Anno 1554. In Miſnia infans natus eſt abſque ca[p]itę, oculorũ effigie in pectore expreſſa. Iobus Fin[c]elius de miraculis noſtri temporis.

Anno Domini 1562. Calendis Nouembris, Villæ[f]rancæ in Vaſconia, natum eſt monſtrum, fœmina, Acephalon: cuius imaginem à Fontano Agenenſi Medico, qui ſe id vidiſſe ſanctè affirmabat, acceptam [m]ihi de monſtris commentationem paranti obtulit [I]oannes Altinus Doctor Medicus. Pareus lib.24. cap. 5. Quod ad iconem attinet, circa colli regionem tuber exprimit ſubacutum, auerſa corporis parte ſingulis ſcapulis rudimenta quædam papillarum, ex ſpirali linea ductarum, apparent, ex quarum demiſſiore regione media roſtellum incuruum elephantis proboſcidi haud abſimile exprimitur: quæ ſi inuicē conferantur, oculorum, naſi, atque adeo faciei imaginem quandam præbent. Humeris ab vtraque parte, vel auribus, vel oculis quid ſimile incumbere conſpicitur. Cætera muliebre corpus affabrè compactũ referunt: niſi quod vmbilicus paulò longius propendeat, & capite in vniuerſum careat. Atq; hæc ex nuda icone deſcriptio.

OBSERVATIO XXV.

Non naturalium capitis, cum ab Hippocrate & Galeno, tum ab alijs deſcriptarum figurarum, variæ & prodigioſæ formæ.

NON naturales capitis figuræ cenſentur: primùm ea, in qua anterior eminētia à ſyncipite, frontiſue

elatiori sede producta perit: posterior autem, quę occipitis est, reseruatur. Item, quæ huic planè contraria visitur, ac posteriorem, occipitij nimirum, eminentiam manente anteriore perdidit. Deinde tertia, naturali adhuc magis opponitur, in qua ambę capitis eminentiæ abolentur, & caput ad amussim rotundum, & instar exactæ sphæræ, ac veluti scillæ obseruatur: qua figura Thersites ab Homero fuisse traditur. hãc enim ab ibso φοξὸν appellari, nonnulli asserunt: quanquam plerisq; acuminatas omnes capitis figuras eo nomine, & ὀξυκεφάλους nuncupare libuerit. Quarta species nõ naturalis figurę omni ex parte dissimilis est, haud secus quam si ad alteram aurem in naturali figura faciem, ad alteram verò posteriorem ceruicis sedem fingeres. Verum Galenus alibi hanc excogitari quidem, non autem in rerum natura consistere posse affirmat, quamuis interim Venetijs puer multis partibus deformis, & admodum amens, hac figura hodie conspiciatur. Imò apud Bononienses medicus obambulat, cui caput quadratum, sed latius paulo quã longius contigit. Præterea Genuę puellus annos natus ferè tres, à mendica ostiatim circumlatus est, & paulò post in nobilissima Belgarum Brabantia ab histrionib. fuit propositus, cuius caput invtrumq; latus protuberans, duob. virorũ capitibus grandius extitit. And. Vesalius libr. 1. c. 5. de corp. human. Fabrica.

In nano quodam monstruoso, ac alio huic quasi consimili mensuraui maiorem distantiam fore à tempore in tempus, quam ab occipite in synciput, vt hãc quartam videretur capitis figuram innaturalem habere. Sed talia monstruosa rara & inuitalia. Pet. Aponensis, different. 79. Conciliatoris, de quarta non naturali capitis figura. Idem obseruauit Hugo, &c. attestante Thoma à Veiga. Comment. ad cap. 11. Art. Medicinal. Gal.

Non

Non videtur silentio esse prætereundum, quod [...]per in inciso Iacobi cuiusdam furis insignis cada[...]re, præter alia, annotauimus: posteriorem ni[...]rum eius capitis partem, vbi memoriæ sedes est, [...]eò breuem, ut tantillam cerebri portiunculam [...]ntineret. Quam ob causam cum priorum scele[...]m, & eorum quæ pro his sæpè passus fuerat, tor[...]enta scilicet, exilia, & carceres minimè recorda[...]tur, toties ad vomitum, tanquam canis impudens [...]uersus est, vt in laqueum tandem inciderit, vita[...]ue ac furti finem fecerit. Ant. Beniuenius. Abditor. [...]apite octuagesimo nono.

OBSERVATIO XXVI.

[C]apita humana pro regionū, populorū, nationumq; diuersitate, cum ab arte, tum à natura plurimùm variare.

[P]Rimùm omnium de macrocephalis (disseramus) [...] cum nulla omnino alia gens sit, quæ similia capi[...]a habeat. A principio quidem consuetudo in cau[...]a fuit, vt tam longis capitibus essent, nunc autem [n]atura ipsa cum cōsuetudine conspirauit. Siquidem [g]enerosissimum apud eos putatur, caput habere quā [m]aximè longum. Consuetudinis autem hoc initium [f]uit. Cum recens infans natus est, caput eius adhuc [t]enerum ac molle existens, quam celerrimè constrin[...]gunt manibus, coaptantesque cogunt in longitudi[...]nem augeri. quin & vinculis connectunt, ac aptis in[...]strumentis colligant, quo rotunditas capitis prohi[...]beatur, ac longitudo augeatur. Ea consuetudo tan[...]tum effecit, vt eiusmodi capitum natura existeret: tē[...]poris verò progressu natura quoq; tales produxit, vt non esset necesse consuetudine priore cogere. Hipp. lib. de aere, aquis & locis, &c. textu decimo sexto, Mela lib. 1. cap. vigesimo primo, Plin. libr. septimo

& lib.6.cap.4. Aristoteles lib.1. Politicorum. Suid ex lib.7.historiæ rerum Troianorum. Cœlius Rhodigin.lib.17.cap.3. L. A.

Id in corporibus admiratione dignum, quod apud Indos occidentales in prouincia Portus veteri cernitur, cum homines ceruice careant (eum voco nunc partem colli, quæ est iuxta atlãtem vertebram) & caput illis quadratum sit. Sed hoc arte, non natura, comparatur: verùm etiam ars in naturam quandoque transit. Etenim nati ab his, quorum caput ab initio inter tabulas colligatum fuit, quibusq; compressum, statim vt nati forent similem formam contraxerunt. Constat igitur humanam formam multis modis variari, tum arte, tum diuturna successione. Cardanus lib.8.cap.42. de Varietate.

Hippocrates naturalis capitis formæ causam in obstetrices nutricesque videtur reiecisse, cùm asserit quosdam oblonga capita existimasse esse pulchra, hosque ideo in puerulis ea compressisse, atq; ita tandem natura in hanc oblõgam formam procreata esse: eo propè modo, quo plerasque nationes peculiare quid in capitis forma sibi vendicare constat. Genuensium namq; & Græcorum adhuc magis & Turcarum capita globi ferè imaginem exprimunt, ad hanc quoque (quam illorum non pauci elegantem, & capitis quibus variè vtuntur tegumentis accommodam censent) obstetricibus nonnunquam magna matrum solicitudine opem ferentibus. Germani verò compresso plerunque occipitio & lato capite spectantur, quòd pueri in cunis dorso semper incumbant, ac manibus ferè citra fasciarum vsum, cunarum lateribus vtrinque alligentur. Belgis oblongiora cæteris propemodum reseruantur permanéntve capita, quod matres suos puerulos fascijs inuolutos, in latere & temporibus potissimum dormire sinant.

And.

d. Vesalius. lib. primo, ca. quinto. de Corporis humani fabrica.

OBSERVATIO XXVII.
Hydrocephalon.

Ὑδροκέφαλον, est tumor capitis aquosus. Colligitur enim aliquando in capite tanta humoris copia, vt eo caput supra modum intumescat. Is vt plurimū quidem aquosus est, aliquando tamen fœculentus ut sanguine dilutus. Est autem omnis piger & deses, tribusque in locis colligitur, ex quibus totidem ὑδροκεφάλου differentiæ existunt. Aut enim inter cutem & pericranium, aut inter cranium & pericranium, aut inter cranium & cerebri membranas coaceruatur. Addidere & veteres, inquit Aetius, quartam differentiam inter cerebrum & eius membranas, sed quę nullam recipiat curationem. Multis autem de causis aqueus ille humor colligitur, quarum aliæ euidentes, aliæ internæ sunt. Interna quidem est cum spōte sua vasa capitis rarescunt, & aquosam illam substātiam, quę sanguini mista est, in locum aliquem effundunt, unde totum caput intumescat. Externa verò euidensque causa est plaga aut contusio, non omnis quidē, sed quæ infantibus præsertim ab obstetrice infertur in puerperio, rudius contrectato, appressoq; eorum capite. Ob id puerulis maximè morbus hic innascitur, estque eorum proprius. Singularum eius specierum discrimina à Paulo & Aetio explicantur. Gorræus. Definit. Medic. τὸ Υ.

Vidi puerum, cuius caput adeò augmentabatur in longitudine & latitudine, quod corpus eius sufferre non poterat: & non cessauit augmentarij quousque mortuus est puer. Rhases. cap. tertio libel. de morb. puerorum.

Viſus mihi ſpuer, cui caput indies ob aquoſo
humorem contentum grandeſceret, tandemque i
tantum humorem ſublatum, vt ipſum nec ſtans, n
ſedens ceruice ſuſtinere poſſet, adeò vt paucis d
bus interierit. Albucaſis lib. ſecundo, cap. primo C
rurgiæ.

Nos infantes ferè omnes (Hydrocephalo lab
rantes) mortuos vidimus, præſertim quibus in
cranium communicata eſt aqua, & quendam adh
bimulum puerulum Panhormi inſpeximus: cuius
coronalis, & recta ſuturæ in tantum dilatatæ ſunt, v
digiti ſpacium interfuerit: minus verò lambdoide
diuaricata erat. Huncque longo tempore (aliqu
bus enim menſibus) eo modo vidimus, vt Celſi (l
bro quarto cap. ſecundo) ſententiam veram e
experiremur: poſſe videlicet hunc affectum longu
eſſe: an verò demum ille obierit, ignoramus, qu
Panhormo diſceſſimus. Quod autem admirabili
erat, conſiderauimus, per earum enim vſque ade
apertarum ſuturarum ſpatium diaphanum quo
dam conſpiciebatur, non aliam ſubſtantiam, qua
puriſſimam aquam repræſentans, Si ergo aqua co
tinetur, vel pura fex, ſtrigmentúmve, frigidus tu
mor erit. Calidus autem vbi ſanguis, etiamſi fe
admiſceatur, qui ſuppurari ſæpiſſimè conſueuit. In
graſſias. Tract. 1. cap. primo Comment. ad Auicen
de tumoribus.

Puer quindecim dies natus derepente tumorem
magnum in capite tactu mollem lapſus eſt, quem
morbum Græci hydrocephalon appellant: cui oc
currens hoc vſi ſumus medicamento, quo intra
tres dies ex toto inflatio illa euanuit: ſic enim me
dicamentum habet. Recipe puluer. abſynthij, camo
millæ, melilotæ, ana vncias duas, butyri recentis, o
lei camomillini, ana vncias quatuor, ceræ parum, &
ad

d ignem fiat vnguentum quo inungatur locus, & vt dixi, intra tres dies sanitati fuit restitutus. Cæterum in hoc casu expertum hoc quoque habetur, quod habet Recipe Mellis lib. Semis, salis, vnc. sem. ul. origani vnc. tres. Misce, & lepido locus inungatur: si quis verò huius morbi exactam desiderat curationem, legat Paulum lib. 6. suæ medicinæ cap. 3. quo nullus melius rem, vt mihi videtur, pertractat. Lusitanus. Curat. 69. Centur. 1.

In cadauerulo sex annorum vel circa vidimus hydrocephaleam, scilicet aquam in capite, quæ collecta erat inter cerebrum & piam matrem in anfractibus illis, eratque limpidissima aqua, ac satis copiosa respectu loci patientis. Fallopius in Obseruat. per Francisc. Michinum editis.

Memini me quatuor pueros hoc morbo laborantes animaduertisse & curasse, quorum vni post mortem dissecto, non erat cerebrum amplius pila palmaria: Cæterùm ex tumore intus sub cranio contento, neminem conualuisse vidi: & ab externo tumore, facilè sanescunt. Ergò siue sub pericranio, siue sub cute capitis musculosa lateat humor, resoluentibus primò oppugnandus est. Quod si sic expugnari nequeat, facienda incisio est, temporum vitato musculo, indeque exprimendus humor omnis, siue is carminum recens mactatarum loturam, siue nigrantem sanguinem, siue sanguinis thrombos, cum nempe tumori occasionem dedit contusio, referat: hinc vulnus lino carpto sicco implendum, conduplicatis pannis contegendum, ac denique decenti ligatura vinciendum. Ambr. Pareus. lib. 7. cap. 1.

OBSERVATIO XXIIX.

Hydrocephali noua species, qua intra cerebri ventri-culos (res mira) nouem propè aquæ libræ citra diffi-cilia admodum symptomata deprehensæ: craniumq; non osseum, sed membranosum, quale solet esse abortiuo fœtui, conspectum.

AFfectum Augustæ Vindelicorum in bienni puell obseruaui, cuius caput in mensibus plus minu septem ita increuerat, ut nullum viri caput vnquam viderim, quod non mole illi cederet. Fuitque is affe-ctus, quem veteres hydrocephalum vocarunt, ab a-qua, quæ in capite asseruatur, semsimque colligitur. Quanquam ea non inter caluariam & exterius i-psum succingentem membranam aut cutem (vbi a-lias aquam reponi medicorum libri docent) hui puellæ fuerit collecta: verum in ipsius cerebri cauita-te, adeoque in dextro sinistroque illius ventriculis, quorum cauitas amplitudoq; ita increuerat, ipsum-que cerebrum ita extensum fuerat, ut nouem ferè a-quæ libras, aut tres Augustanas vini mensuras (ita me ament Superi) continuerint. Ad hæc vt cerebrum in capitis vertice, membranæ quasi modo erat tenu & quodammodo continuum cum tenui sua mem-brana corpus: ita quoque caluaria fuit prorsus mem-branea, tantaque duntaxat sede ossea, quanta calua-riæ puellæ erat amplitudo, priusque caput extra modum increscceret: ea ferè ratione, qua in nuper na-tis pueris, frontis os & verticis ossa constare cerni-mus, ubi illa alioquin mutuo sunt contermina & in admodum pueris, insigni interuallo amplitudineq; visuntur membranea. Cerebellum interim, cerebri-que vniuersa basis secundum naturam habebant, ut & neruorum productiones. Dein nullis prorsus se-

dibus

ribus, qua in cerebri ventriculis adeò atque dixi adductis, aquam reperi, & puella ad mortẽ vsque sensibus integris est vsa, & quoties caput, cum illam paucis ante mortem diebus conspexi, ab astanti bus mouebatur, & nonnihil, quantumuis etiam leuiter, erigebatur, grauis illicò tussis puellæ molesta fuit, cum difficili respiratione, & totius faciei mi o rubore sanguinisque suffusione, & lachrimarum prouentu. Reliquo corpore mediocriter habuit: et si laxis infirmisque, sed non resolutis tamen fuerit articulis, neque prçsente etiam insigni macie, aut etiam seroso in membris tumore, aut morbi comitialis, aut tremoris alicuius notis. Iecur cum paulo post mortem spectaretur subpallidum & nonnihil naturali aliàs iecore contractius duriusq; occurrit: liene interim maximo & molli conspicuo, perinde ac si iecoris vices aliquandiu obiuisset, adeò vt rum præsentibus medicis nihil æquè admiratus fuerim, ac tantam aquæ vim in cerebri ventriculis absque maioribus symptomatibus tamdiu collectam fuisse. Vesalius lib. primo, cap. quinto, de Humani corporis fabrica.

OBSERVATIO XXIX.

Puellæ, intra dies quatuordecim à natiuitate, caput in prodigiosam magnitudinem excreuit.

FOemina nata tn Argelia, cũ Anno Domini 1547 comitante marito, proficisceretur Lipsiam, in pago Obersdorf, sito inter Mansfeldiam & Sangershusium, cruciari cœpit dolore parturientis, enixa est igitur puellam, infantem pulchrum & aspectu delectabilem, nisi quod in dorso exanthemata rubra adparerent, latitudine grossi Ioachimici. Cum

Cùm autem vixiſſet infans, quatuordecim dies, ei caput ita creuit, vt quotidie maiori tumore oneraretur, donec & oculi circumflua carne prorſus intecti, nihil videre poſſet. Quinto igitur mēſe cum adhuc ſuperſtes eſſet, filo explorata eſt circumferentiā capitis, quam æquat hæc linea duodecies explicata, quæ ad marginem adiecta eſt. Iobus Fincelius. lib. de miraculis.

OBSERVATIO XXX.

Ex caſu ab alto, vulnus in capite acceptum, & citra ſaniei repurgationem conglutinatum, capite in tumorem abeunte, muſculoſa cutis inciſione percuratum eſt.

CArolus Philippi Hiſpaniarum regis F. Caroli V. nepos, ex quartana aerem mutare iuſſus, in arce quadam nobilem puellam corollas nectentem intuitus, cum ludendi cauſa ad illam properaret: illa vim metuens, in cubiculum fugit, peſſulumque oſtio obdidit. Iuuenis eo magis irritatus, in cubiculum præceps per gradus effracta violenter ianua delapſus, grauiſſimum vulnus in capite accepit. Vocati chirurgi vulnus obligant, conſolidationique intenti, ſaniei effluxum negligunt. Itaque caput totum tuberis inſtar intumuit, & apoplectico ſimilis puer aliquandiu iacuit. Tum demum Philippus, vt morituro extremum adeſſet filio, accerſitus, Andream Veſalium Bruxellenſem ſecum adducit, quem Hiſpani in ſuperficie tantum corporis verſatum veri Medici appellatione indignum eſſe calumniabantur. Is in deplorato vnicam ſpem in ſectione pericranij ſitam affirmans data ſibi poteſtate

ate à Philippo, tuber decuſſatim aperuit, & pus etidiſſimum ſenſim euacuauit. Rediјt igitur ad ſe uer, tanquam è profundo ſomno excitatus, vitæ ſtitutæ beneficium Germano medico ſe debere ffirmãs. Hugonis Blotij Delphtenſis. I. C. acroama.

OBSERVATIO XXXI.

x leui vulnere in capite ſine fractura ſciſſuráve lla, inflammatione, paralyſi & conuulſione cum delirio ſecutis, mortale vulnus efficitur, vndecimo die mortuo iuuene.

ARduynus Ferrerius adoleſcens annorum tredecim fuſte lignea è ſalice, leui quidam illa, ſed ex lto demiſſa: accepto contemptibili, vt videbatur, ulnere in capite, abſque cranij fractura ſciſſurá ve: borta ſexto die inflammatione in vulnere, ſequen : conuulſione & paralyſi in crure dextro & brahio ſiniſtro, cum febre & delirio, vndecimo tanem die moritur. Franc. Valleriola. lib. 3. Obſer. 1.

OBSERVATIO XX XII.

Muſculoſa capitis cutis pars cuidam ab occipite ad frontem diuulſa, reſtaurata.

DVM Hiſdini eſſem, militi cuidam ex proruta terra, dum ſuffoderet, muſculoſa capitis cutis ſque ad pericranium depreſſa eſt, & tota ab occiitis initio in frontem vſque ſic diuulſa, vt in faciem ropenderet. Huius curationem hoc ſum ordine ggreſſus. Primùm totum vulnus vino tepido la-i, vt concretum ſanguinem fæce terrena permixtũ luerem, inde molli linteo deterſi, toti vulneri teebinthinam Venetam mixtam cum pauca aqua

vitæ, in qua ſanguinis draconis, maſtiches & a-
loes aliquid diſſolueram, impoſui: hinc pendulam
cutem ſuæ ſedi reſtitui. ſtabiliui ductis acu puncti-
bus, nec plus quam par eſſet preſſis nec dẽſioribus,
metu doloris & inflammationis, quæ duo dum
pus fit, potiſſimum contingunt, ſed quantum ſatis
eſſet ipſi vndique continendæ, & aeri arcendo, qui
ſuo ingreſſu vulneribus plurimum nocet: quæ de-
orſum vergebant vulneris oras penicillis longiori-
bus, latioribusq; inditis compleui, quo saniei pate-
ret effluxus. Toti verò capiti quod ſequitur cata-
plaſma impoſui. Recipe farinæ hordei & fabarum,
an. vncias vj. olei roſati drachmas iij. aceti quantum
ſufficit, fiat cataplaſma ad formam pultis, huic de-
ſiccandi vis ineſt, refrigerandi, repellendi, dolores
ſedandi, inflammationes mitigandi, & ſanguinem
ſiſtendi. Aegro ſanguinem non detraxi, quod mul-
tus illi fluxiſſet, ruptis maximè arterijs quibuſdam,
quæ ſunt ad tempora, hac arte curatus breui con-
ualuit. Ambr. Pareus, lib. 9. cap. 15.

OBSERVATIO XXXIII.

Sanies inter pericranium & cranium notata, non-nunquam oßis corruptionem inducens.

IN dolore capitis ſæpè ſanies ſubeſt inter cranium & pericranium. Molliter digito contingendus lo-cus, vt ſi quid illic ſit puris, intelligatur: multò ma-gis ſi fixus illic dolor eſt, aperiendus locus. Nam ſæ-pè ſanies aperto loco defluit & liberantur: atque inde metus eſt, ne os corrumpatur. Si qua illic vena eſt, aperiri, vel ferro reſcindi debet, niſi ad-modum ſit inſignis. Iac. Hollerius libel-lo proprio, Obſer. 3.

OBSER-

OBSERVATIO XXXIV.

Vulnere non ita difficili & periculoſo in capite accepto, atq; ob id neglectim tractato, cranij oſſa vitiata ſunt: vnde perennis Cephalalgia oborta, quæ medicis morbi gallici falſam opinionem præbens, ægro propè lethalis extitiſſet, niſi ille chirurgi opera ſeruatus fuiſſet.

GEorgius ex antiqua & celebri familia Nobilium ab Hohenheim, qui Bombaſt cognominantur, natus, cũ iuuenis adhuc D. Maximiliani Primi Imp. Auguſt. caſtra ſequeretur, & vulnus in capite minime ἀξιόλογον accepiſſet, Chirurgo caſtrenſi id percurandum commiſit. Qui præterquam quod artis operum parum peritus eſſet, id etiamnum neglectim tractauit. Quo factum, vt vulnus non exactè à ſordibus & ſanie perpurgatum, ſenſim & latenter cranij oſſa vitiauerit. Chirurgus itaque ſuperficiaria expurgatione contentus, citra oſſis corrupti emendationem vni vulneris conſolidationi ſtuduit. Qua aſſecuta, rem omnem probè confectam vterq; arbitratus, firmam valetudinem ſibi perſuaſerunt. Interea Nobilis Ordini Equitum Diui Ioannis Hieroſolymitani (qui hoc tempore Melitum occupantes, eandem aduerſus Turcam fortiter defendunt) ſeſe addicit, quo loco vbi pro more decurſum ſuum exegiſſet, & vt emeritus miles in Germaniam reuerſus fuiſſet, indies difficili capitis dolore torqueri cœpit. Medicis proinde tum multis, tum ſelectiſſimis adhibitis, nihil non tentatum, quod ad capitis dolorem tollendum conducere videretur. Malo autem peruicaci ſubinde inualeſcente, neque quicquam vulgaribus & vſitatis medicamentis proficientibus, ad decoctum ligni Guaiacini, & alypticam

Hydrargyricam ventum est: causantibus Medicis refractariam illam Cæphalalgiam, suspicione morbi Gallici haud vacare. Itaque vir optimus, & meliore fortuna dignissimus, dietam gallicosis debitam, quanquam innocentissimus, subiens, sudauit gnauiter, & ex artis, vti tum tempora ferebant, præscripto, vnctiones sustinuit fortiter. Vsus in hoc opera Clarissimi & exercitatissimi viri cuiusdam Argentinensis Reipub. ex conducto Medici Physici, apud quem ego circa annum Domini 1555. praxeos artis nostræ tyrocinia posui. Fœdis autem sputationibus, tanquam curationis basi, indicibili patientia certatum acriter, sed pro sperata reconualescentia fructus alius nullus subsequutus, præterquam quod medicamentis & accisa diæta excarnificatus, satis habuerit mensibus aliquot inde, velut nautæ tabulas in naufragio, sic ille sese ex virium imbecillitate analeptica diæta recolligere. Verùm non ita multo post gemminatis eò vsque doloribus, vt vel mori omnino, vel extrema quęque experiri prę ferret: exemplis multis, quibus repetita alyptice & hyderotice in quantúmvis pertinaci Gallicoso capitis dolore præsens auxilium tulisset, persuasus, miser denuò in pristinum pistrinum detrusus, summam aleam tentat: nouantur aut intenduntur medicamenta pleraque, & qui prius vnico, nunc pluribus mensibus medico hoc carcere detinetur, atqui hygéia & Appolline nullo. Tandem cùm remediandi spes exigua aut nulla superesse videretur, medicis & medicamentis, à quibus tot tantaque perpessus frustra fuisset, longum valere iussis, reliquum vitæ suæ Deo & fortunæ committere statuit. Accidit autem, vt in summa rerum desperatione casu, Argentinæ in senem & celebrem chirurgum incideret, & inter alia diuturni sui morbi calamita

...initatem ei recenseret, qui sciscitatus ex illo, num ...quando ab externa aliqua causa, puta casu, ictu, ...cere, aut vulnere caput læsisset, nulla respondit, ...si vulnere illo, quod ei in adolescentia inflictum ...isset, & cuius suprà meminimus. Petit Chirurgus ...pitis explorandi potestatem sibi fieri: Annuit il...l, simul etiam, qua parte cicatrix propè obliterata ...tabatur, fixi capitis doloris locum monstrat, quē ...e digitis diligenter & ingeniosè pertentans, latem ... ossis vitiū solerti coniectura animaduertit, & de ...dando capitis osse, vel ferro vel cauterio cutē a...riendo, consiliū cœpit. Recipit æger Chirurgi sen...ntiam, & quia ferrum reformidaret, causticū præ...lit. Itaq; cathæretico & escharotico, arte chymica ... varijs composito & in lapidis duritiē redacto, ru...torio lapide vulgò dicto, eodemq; linteo excepto, ...rasis prius capillis, affectū locū iam ante notatū, ...nplitudine Ioachymici numi aliquoties induxit, ...de paucis horis, eschara citra notabilē aliquē do...rē excitata est, hanc butyro loto inunctam, tandē ...lsella sensim detraxit, qua semota, cranij ossis vi...um, Cephalalgiæ huius diuturnæ & latentis legi...ma causa in conspectum venit: quod quia ca...e propemodum ingruerat, demisso, vt fit, spe...llo, quousque os abscedere deberet, explorat, ...quidem quantum ossis corruptum, sola eiusdem ...scessus curatio est. Catagmatico itaque pulue... superdato, primum superficiaria caries ablata, ...squamatorio autem emplastro testulæ squamæ...ue exemptæ, tum sicubi radere opus fuerat, id ...usque factum, dum quidam veluti cruor per ...ssium poros exsudaret, quibus omnibus vitia... osse restituto, tum sarcoticis carnem generan...bus adhibitis, reliqua curatio epuloticis cica...ici procurandæ seruientibus absoluta est, diu-

turnaque illa, & tantum non internecina Cephalalgia, causa eiusdem legitima sublata, cessauit. Atque hęc vera est & indubitata Nobilissimi Herois, aliàs terra marique summo cum vitæ discrimine exagitati Historia, qui propter innumeras virtutes, tum bello Melita à Christiani nominis hostibus crudelissimis strenuè asserēda partas: tum pace domi insigni æquitate suis imperando adeptas, supremi in Germania Ordinis D. Ioānis Equitum Magistri & Principis honorem assecutus est, quo eum incredibili omnium applausu multis annis perfunctum vidimus. Est autem morbi huius casus & euentus cumprimis memorabilis, quo mònemur, etiā summos & exercitatissimos medicos, in tanta artis obscuritate latentiumque morborum & causarum ambiguitate, facillimè falli posse. Hunc ego casum ex Opt. Principis ore bona fide (Deum testor) exceptum, dignum, qui posteritatis memoriæ consecraretur, iudicaui. Cui ego ab anno sexagesimo tertio vsq; ad vltimum vitæ suæ terminum à Medicinis adfui. Et quia Podagra quoque implicabatur, sæpius sinistras illas inunctiones execrabatur, quæ neruos tantopere debilitarant, vt in senectute, vbi podagricum paroxysmum sustineret, tam sæuis sæpè circa suras spasmis conuelleretur, ita vt, horribile visu, pedes natibus non sine ingenti cum dolore tum clamore cōnecterentur. Quare sponda aliquādo inuersa, & pedibus ad eam partem collocatis, qua caput aliàs in decubitu reclinare solebat, restipedem ad superiorem spondæ partem foratam alligari curabat, pedis contractionem se hoc modo ad posticam partem inhibiturum sperans. Verùm cum impedita conuulsio longè sæuiores dolores excitaret, mox vt vincula soluerentur imperabat.
Quæ causa fuerat, cur infelicem sortem suam ex si-
nistro

ꝑistro medicinæ vſu multoties non ſine lachrymis deploraret: cui quoniam ante annos complures in Domino obdormiit, ex immenſa ſua bonitate locum in iuſtorum reſurrectione largiatur Deus. Ioan. Schenckius.

OBSERVATIO XXXV.

Vlcus in capite cuiuſdam excitatum, quod citra exactam ſuppurationem coaleſcens partes inter cutem capitis & pericranium corrupit, atq; in ſaniem & vermes conuertit, vnde grauiſsima Cephalalgia & perpetuæ vigiliæ obortæ, quæ tandem muſculoſæ capitis cutis ſectione diſparuerunt.

CAntſtadij, quod eſt amœnum Ducatus Vuirtenbergici ad Nicrum ſitum oppidum, Bernardo Vogth Auo meo materno, celebri chirurgo, ciuis quidam diuturnis capitis doloribus atque vigilijs præſentem maniam iam minantibus infeſtatus, offerebatur. Hunc vbi de intolerabilis capitis doloris cauſa, origine & occaſione percuntaretur, neque certi quicquam explorari poſſet, inter alia caput ægri contrectare & digitis pertentare cœpit. Quod dum tumidum, molle & admodum inflatum, plurimumque à cranio receſſiſſe tactu deprehendiſſet, manus vola capitis cuti applicata, non tantum externum alienumq; calorem, ſed & pulſantem ſubtus ſenſum deprehendit. Suppurationem itaque, vti reuera erat, ſubeſſe ratus, pilis nouacula primùm ſublatis, ſectionem decuſſatim ea capitis parte, qua maxime tumida, mollis & laxa viſebatur, quaque pulſans ſenſus notabatur, inſtituit, vnde confeſtim puris ingens copia, cum vermibus partim viuis, partim mortuis in conſpectum venit. Sanie itaque &

puro primùm absterſis vermibusque, quantum tum quidem licuit, forpicula detractis, ſordes & eluuiem vlceris vino calente proluit & perpurgauit: tum puluiſculum, ex aloe & elleboro necandis vermibus, putrilaginique arcendæ idoneum inſperſit, & vt par erat, recens inflictam plagam decenter obligauit, vnde æger quaſi miraculo quodam leuatus, ſublatis nimirum intenſiſſimis illis doloribus, in ſequentem noctem ſuauiter dormiuit. Auus cum poſtridie explorandi vlceris cauſa faſcias ſolueret, multo maximam vermium copiam medicamentorum inſperſorum vi enectam vnà cum inſigni putrilagine ſuſtulit, & reliquam curationem medicamentis, quæ recentibus vulneribus cum ſordidis vlceribus complicatis debetur, feliciſſimo ſucceſſu abſoluit. Deprehenſumque tandem fuit, ægrum ante ſemeſtre vlcere recens in capite oborto laboraſſe, quod quia neglectum & ſua ſponte citra exactam ſuppurationem coaluiſſet, pus concluſum ſenſim eas partes, quæ cutem & pericranium interiacent, exedendo corrupiſſe & in saniē primùm & putrilaginem, indeque in vermes conuertiſſe, qui rodendo & lancinando indubiè pericranio moleſti, tam ſæuos capitis dolores, vigilijs complicatos excitarunt. idem Schenckius.

OBSERVATIO XXXVI.

Caluariæ ſolidæ ſine ſuturis, vel ijſdem obliteratis notatæ.

IN Platæenſi ſtrage Perſæ caput repertum, nulla prorſus ſuturarum commiſſura. Herodotus libr. nono, Cui Aratus ſuccinere videtur: *πολλαὶ δ' ἀῤῥαφέες κεφαλαι πάγεν ἀνθρώποισι*, id eſt: Capitum pleraq; hominibus citra ſuturas compacta ſunt.

Arrianus

Arrianus AEthiopum capita ſuturis nullis eſſe laxa prodidit. Cælius libr. decimotertio cap. vigeſimo octauo. A.L.

Iam & viri caput viſum ſine vlla ſutura eſt. Ariſtoteles libr. tertio cap. ſeptimo de hiſtoria animalium.

Rarò caluaria ſolida ſine ſuturis eſt, locis tamen æſtuoſis facilius inuenitur. Celſus lib. octauo, cap. 1. de re medica.

Patauij vidimus in Anatomices ſpectaculo caluariam ſolidam ſine compagibus, &c. Alex. Benedictus. lib. 4. cap. 7. Anotom.

Quod Herodotus, ac præter illum plerique etiam alij in Perſia caluarias reperiri ſcribunt, nullis prorſus ſuturis interſtinctas, ipſeque Ariſtoteles ſuo tempore viri caluariam abſque ſuturis repertam tradit, neutiquã miror: cum valdè ſenum caluariæ nobis ſuturarum ſitum duntaxat, idque perquam obſcurè referant, nulla interim ſuturæ conſpicua imagine. Neque profecto mirum eſt ſenibus ſuturas concreſcere, ſiquidem illis vertebras vniri connaſcique cernamus, & oſſium quoque ſupercilia proceſſusque ita ipſis excreſcere conſtet, vt conſuetis motibus illorum oſſa agi nequeant. Andreas Veſalius libr. primo, cap. ſexto, de Hum. corp. fabrica.

Non reperi quatuor vel ſex, ſed plurimas caluarias, quæ deſtitutæ erant omnibus ſuturis. Vidi etiam quaſdam, quibus deerat coronalis, aliquas quibus deerat, vna ex reliquis ſuturis. Vidi etiam aliquot, quibus deerant omnes tam anteriores quã poſteriores, & laterales. Ideo non venit probanda ſententia Ariſtotelis, quod ſaltem ſuo tempore vnum caput tale ſit repertum, quia ego plurima vidi. Sed nullum reperi caput tenerum vel pucrile

in quo non fuerint omnes suturæ, in senum præcipuè caluarijs nullas reperi. Gabr. Fallopius, comment. ad lib. Gal. de Ossibus. Et lib. Obseruat. Anatomic. ad Petr. Mannam.

Quandoque in nonnullis tam viris, quam fœminis, caluaria absque sutura & commissura vlla reperitur. Amat. Lusitanus Cent. 6. Curat. 100.

Bononiæ Doctor Arātius Anatomicus publicus mihi in suis ædibus cranium anteriori eminentia, & coronali sutura, squamiformiq; commissura priuatum, ostendit. Alio in loco inueni cranium, omnibus suturis destitutum. Volcherus Coiter. in Obseruat. Anatom. & Chirur.

Caluariam sine suturis apud Franciscum Stabilē Neapolitanū philosophū & medicum excellentissimū perspeximus. In simili. n. hoc euenire facilimum est. In quibusdam verò cranijs suturę substantia cōtigua est, contiguitate adeò cōpacta, vt omnino cōtinua appareat, ac difficilimè separabilis, vt in quodam senum capitibus videre est. In quibus ossa caluariæ, præterquā in temporibus, ita in superficie inseruntur, & propemodum vniuntur, vt vnum tantū esse credantur. Quemadmodum in cæmeterijs, rectiusq; in anatomicis administrationibus cum ossa admodum exciccata non sint, inspici potest. Nostrates etiam attestantur anatomici multoties caluarias suturis sensus effugientibus arctissimisq; vt vix agnosci ac diuelli possint, munitas se inspexisse. Ioannes à Cruce, cap. 2. Sect. 1. lib. 1. Chirurg.

OBSERVATIO XXXVII.

Caluarias suturis præditas firmiorem valetudinem præstare, contra Celsum.

RArò caluaria solida sine suturis est, locis tamen æstuosis facilius inuenitur. Et id caput firmissimum

num atque à dolore tutissimum est: ex cæteris quo suturæ pauciores sunt, eo capitis valetudo commodior est. Celsus lib. 8. cap. 1. de re medica.

Hoc verissimum, si solum externas iniurias consideres: At si etiam internas, falsum. Est enim magis morbis obnoxium, propter retẽtos vapores fuliginosos. Robertus Constantinus in aduersarijs ad Celsum.

Celsi sententia est partim vera, partim falsa. Si enim intelligas de affectibus, qui habent dolorem à causa interna, tunc tantum abest vt non doleant, vt magis doleant: cum plurimæ reperiantur affectiones, quæ oriuntur à vaporibus & fuligine retenta. Si verò intelligimus de doloribus, qui oriri possunt vel à mora sub sole, vel à frigiditate ambientis aeris, sua sententia est verissima: Quia cum non adsint suturæ, non datur transpiratio aeris externi calidioris aut frigidioris. Ideo intelligenda est sententia Celsi de doloribus qui proueniunt à causa extrinseca. Gabr. Fallopius in Comment. ad lib. Gal. de Ossibus.

Patauij superioribus annis iuuenem quendam propinquorum voluntate ad me delatum, domi in magno amicorũ corona secui, qui diutino capitis dolore vexatus nullis remedijs sanari potuerat, in cuius caluaria vix suturarum vestigia apparebant, adeo erat compacta, vt in vnum coacta capitis ossa viderẽtur. Quamobrem pro comperto omnes, qui tunc aderant, habuerunt, non aliunde ingentem ac ferè continuum capitis dolorem profectum esse, quàm ex arctissima illa ossium cõpositione, ex qua nullus exitus patebat fumidis illis crassisque vaporibus, qui & perpetui doloris causa fuerant, & tandem mortem intulerant. Sed neque semel id mihi contigit experiri: complures etenim secui, qui dum

viuerent in frequentem capitis dolorem incidere solebant, in quorum caluarijs exiguas suturas & eas coagmentatas inuenimus. Neque in viris modò, sed etiam in muliere, quod mirum fuit, vt vix credibile. Nudatum enim ac detectum illius caput, ferè sine suturis offendimus. Et hæc pariter multo magnoque capitis dolore quam diutissimè affecta atque afflicta, postremò phrenesi laborauit, & mortua est. Certissimum ergo argumentum nobis erit capitis suturas non modo conferre ad salutem corporis tuendam, verum eo plus conferre, quo maiores laxioresque fuerint. Quare Cornelij Celsi sententiam ego nunquam approbare potui, asserentis capita sine suturis non modo validissima esse, ac firmissima, sed etiam ab omni penitus dolore immunia, eaque reperiri in calidis & æstuosis regionibus. Nam ille extrinsecus tantum causas caput lædentes animaduertit. Quod si Celsi vera esset sententia, imbecilliora essent capita, & ad patiendum promptiora, quæ insignes suturas haberent, quam quæ aut exiguis essent prædita, aut eisdem prorsus carerent. Cum verò contra res habeat, maiusque impendeat damnum ipsi cerebro ab internis fuliginosis recrementis, quam ab externis noxis, concludendum est, à dolore longè tutiora esse capita suturis amplioribus, quam ijs ipsis destituta, aut exilibus admodum arctissimisq; intersecta. Reald. Columbus li. 1. cap. 5. Anatom.

OBSERVATIO XXXIIX.

Variare plurimum suturas.

SAgittalis interdum, & in primis quibus lata angulosaque admodum frons obtigit, per frontis medium ad nasi vsque summum, at non adeò insigni

gni atque in ipso vertice complexu, exquisitáue a-
eo suturæ compage, prorepit. Atque id nonnul-
viris omnibus, alij autem mulieribus peculiare
esse, falsò contendunt: cum rarissimè in viris, at-
que adhuc multò rarius, aut vix vnquam in muli-
eribus id accidere, non obiter animaduertimus.
Et hoc vel inde conijcias, quod ex viginti quæ in
cæmiterijs occurrunt caluarijs, vix duas, cui fron-
tis os diuidatur, reperias: neque vlla, &, si secus
tradiderit Aristoteles in suturarum enarratione
prorsus aberrans, viris ac mulieribus hac in parte
vniuersim videtur differentia. Et paulo pòst. Non
desunt etiam, qui infantibus hanc suturam per me-
dium occipitij ossis ad foramen vsque dorsali me-
dullæ viam porrigens descendere, totumque occi-
pitij os diuidere asserant: quod sanè & nos quo-
que obseruauimus. Verùm potius ea diuisio ad v-
nionem coalitumque, quàm ad suturæ speciem
referenda est: cum hæc cartilaginis beneficio in
pueris perficiatur, & in ætate prouectioribus nul-
lum eius diuisionis rudimentum occurrat. Vnde e-
tiam eiusmodi diuisionis ratio non hîc in sutura-
rum sermone, sed potius in occipitij ossis descripti-
one enarranda. Andr. Vesalius. lib. 1. cap. 6. de corp.
hum. fabrica.

Suturæ cranijs omnibus non eodem sunt loco
sitæ, sed quibus eminentia, quæ ad frontem est,
perit, deest quoque eius partis sutura: vt quibus
perit eminentia ad occiput. deest lambdoides su-
tura, tuncque T literæ formam habent relictæ ca-
pitis suturæ: vt H cũ vtraque eminentia seruatur: X
verò cum vtraq; perit. Harum porrò & figurarum &
suturarum vitia Galeno scripta, in nostris cranijs
haud ita crebrò apparent, præterquã qđ coronalis
situ in his maximè variat. Extremis. n. finibus nunc

in suturam sphenoidi & ossi petroso communem incidit, nunc anterius, nunc posterius & summa parte sua nunc fronti propinquat magis, nunc vertici. Obelæa quoque rectáue sutura non raro ad nasum vsque per os frontis medium descendit. Domi lambdoides denique est mihi duplex, etiam trium digitorum interuallo dissita, & vtraque alijs duabus suturis æquidistantibus coniuncta. In eo autem cranio, pars postica erat amplissima, & longius vltra spinalis medullæ foramen exporrecta Multa quoque alia in cæteris sæpissimè variant, sed quæ sunt naturæ consuetiora, scribimus: quæ autem rarò eueniunt, vnicuique obseruanda relinquimus. Syluius Comment. ad lib. Gal. de Ossibus.

Sagittalem Galenus in libello de ossibus seruari semper affirmat: vbi ex professo agit de varijs capitum figuris: reliquas verò duas testatur deleri, aliquando ambas, aliquando alterutram tãtum. Ego verò (pace tanti viri dixerim) vtrumque falsum esse affirmare ausim, sexcenta millia capitum inspicere manibusque mihi attrectare per otium licuit multis in locis, ac præsertim Florentiæ in Diuæ Mariæ Nouæ amplissimo Xenodochio, vbi per innumera propemodum secula demortuorum ossa in elegantissimas strues digesta seruantur: nécnon Romæ in communi gentium omnium cœmeterio, quem Cãpum sanctum nominant, & tamen ne vnum quidẽ cranium cernere potui, quod figura non naturali constaret, ac cui sutura illa deesset. Et paulò post. Atque vt prætermittamus, quod in aliquibus grandiores ac laxiores appareant, in aliquibus exiles & compactæ magis: illud est tamen adnotandum, in quibusdam caluarijs tam virorum quam mulierũ, quicquid alij dixerint, sagittalem ipsam per mediã frontem vsque ad nasi summum descẽdere: sed hoc

rarò

rò admodum accidit. Quamobrem vix satis mirari possum Aristotelis diligentiam, qui differentiā in viris & mulieribus, quoad suturas, quæ nullā est, obseruauit. Columbus lib.1.cap.5. Anatom. Capitis suturas vario modo se habere comperit. nam in quibusdam nullo pacto erant conspicuæ, alijs sutura recta deerat: huic erant ossa triangula, illi quadrangula: alij sagittæ specie, alijsque id genus figuris suturæ circundatis. Eam tamen figuram, qua X Græcam literam imitetur, de qua Hippocrates & Galenus meminerunt, fateor me nunquam vidisse: licet lynceis pene oculis sępenumero inquisiuerim. Columbus lib.1.cap.5.Anat.

Non aduertunt aliqui os, quod Λ literam imitatur non semel in bene conformato cranio multiformes suturas obtinere: interdumque vel transuersa sutura diuidi, vel gemina circumscribi, perinde ac si triangulus maior minorem vndique comprehenderet. Et paulo post: Sagittatem suturam (quā nis hactenus nemo animaduerterit) frequenter deesse inuenio: & paucis antè diebus in publico theatro quindecim eius formæ caluarias ante oculos omnium cernendas & examinandas exposui, in quibus obelæa sutura penitus deest, nullumque vestigium sui ostendit, quamuis aliæ suturæ sint concinnæ & eleganter exsculptæ. Barth. Eustachius. lib. de Ossibus.

Crania visuntur, quæ anteriore sutura carent: alia quæ posteriore, nonnulla etiam aliquando, quę nullam verarum obtinent, sed solis mendosis sunt notata. Sed & notabis aliquando sagittatem ad nasi harmoniam vsque excurrere. Sæpè & in occipite tres vel quatuor cernuntur suturæ, sic vt planè certus non sit suturarum numerus. Ambr. Pareus. lib. 6.cap.3.

OBSERVATIO XXXIX.

Quibus locis & hominibus duriora ſint crania.

REM mirandam vidi ab indigenis (AEgyptijs) edoctus, oſſa eorum qui in acie ceciderunt, cum iacerent fuſa, vt ab initio diſtincta fuerant, ſeorſum erant Perſarum, aliorſum AEgyptiorum: ſed Perſarum capita adeò fragilia ſunt, vt ſi velis ferire, vel ſolo calculo perforare poſſis: AEgyptiorum autem ita firma, vt ea vix ictu lapidis elidas. Cuius rei cauſam hanc illi reddebant (facilè mihi perſuadentes) quod AEgyptij ſtatim à pueris capita radere incipiunt: & os capitis ad ſolem redditur compactum: quæ eadem cauſa eſt non calueſcendi, nam ex omnibus hominibus pauciſſimos quis AEgyptios caluos videat. His igitur hoc cauſæ eſt, cur robuſta capita geſtent. At Perſis cur fragilia ſint capita, id in cauſa eſt, quod à principio in vmbra nutriti aſſuefiunt operire capita, geſtātes pilea & tiaras. Herod.

Si præter modum oſſa capitis craſſa fuerint, indociles & parum à feris abhorrentes ac obliuioſos oſtendunt: talia ſunt Indis Hiſpaniolæ, vt Gonzatus Fernandus Ouiedus refert, atque adeò dura, vt conſenſu inter Hiſpanos conuenerit, non eſſe ferienda capita, tametſi nuda Indorum, quòd enſes frangantur. Cardanus. lib. 12. de Subtilit.

Molliora ſunt & tenuiora mulierum quā virorū, & puerorum quam mulierum, & adoleſcentum, quam conſtantis ætatis hominum crania. AEtiopes pariter omnesque, qui ad Meridiem incolunt populi, cranium habent durius, & paucis ſuturis contextum. Pareus lib. 4. cap. quarto.

OBSER-

OBSERVATIO XL.

Notanda in cranio, quæ vulgo non occurrunt tubercula.

NOnnullorum in cranijs tubercula eminent, præter naturam in rotundum aut angulos acta: quæ chirurgo duabus de causis sunt notanda. Prima est ad ictus & fracturæ ineundam rationem. Nam in illis tuberculis, si in longum porrecta viantur, continui solutio fieri nequit, quin vulnus ad intima penetret. Nam in rotundo corpore non potest longum vulnus existere, quin idem sit profundum, adacto penitius telo: quia vt sphæricum corpus planum in puncto tantum tangit, sic quicquid leuiter & superficie tantum tenus in sphęricum corpus incidit, id punctum tantum eius attingit. At contra in plano vulnus longum potest existere, quod idem sit superficiarium. Altera causa est, quod talia tubercula figuram situmque suturarum mutant. Pareus libro quarto cap. quarto.

OBSERVATIO XLI.

Cranio fracto integra cute, ægros neq; cute incisa neq; cranio aperto seruari posse.

IAcobus Perusinus Romæ celeberrimus, atque optimus nostri seculi chirurgus mihi refert se longo vsu obseruasse magis seruari eos, qui citra scalpelli operam partim lenientib. partim siccantibus curantur, quam, quibus cutis inciditur, & os aperitur. At dum requiro quo pacto sanies à mēbrana cerebri detrahatur, nisi os patefiat, & ipsa membrana: dumque insto nudati ossis exemplum afferens, quod cum fissum vel collisum est, necessariò

secari debet, vt humor euadat, qui in membrana cerebri collectus est, neque ibi subsistens putrescat, & cerebrum afficiat. Longè (inquit ille) in casus inter se distant, cum os apertum est, si absque sectione dimittatur, humor, qui super membrana cerebri receptus est, â calore, cum exspirat, discuti non potest: quocirca putrescens hominem consumit, nec tutum est citra sectionem ossis experiri emplastra, quæ cum caluariæ causa componantur cephalalgica dicuntur, quamuis & hæc docentur à Cornelio Celso, & nunc à nonnullis chirurgis adhibeantur, sed ea medendi ratio facilissima est. Vbi integra cute os perrumpitur, calor non exspirat, & per se digerere saniem potest, & ossa solidare, quod in membrorum fracturis apertè videmus: fragmenta enim, cum nudata non sunt, solidãtur: vbi patefacta sunt, nequeunt amplius cum alio osse glutinari, atq; idcirco euelli debent. naturalis enim calor in nobis omnia efficit: nunquid oblitus es illius iuuenis, qui tribus abhinc annis in abdomine vulnus accepit, ita, vt telum à priori parte ad posteriorem in altero ilium penetraret, vulnusque peruium esset: is cum minus rectè curatus esset & plaga iam vetusta, atque oris obcallescẽtibus deiectionem alui per plagam magna ex parte redderet, nos ambos accersiuit, cũque vereremur, ne (quod ratio dictabat) si plagam aperiremus, & vlcerati intestini oras, quas verisimile erat iam callum cõtraxisse, scalpro exasperemus, vt vna postea glutinerentur, hominem ad interitũ præcipitaremus, satius iudicauimus plagam exasperare, vt cruor inde effunderetur, tum carnem producentibus ipsam nutrire, & postremo cicatricem inducere, atque ita naturæ intestinum apertum dimittere, res autem adeo rectè processit, vt illæ præter opinionem omnium ex toto liberaretur, & nunc be-

ne va-

valeat: nonne vides quantam vim habeat natu-
is calor, ſiue ipſa natura? hæc enim (teſte Hippo-
ate) morbos exoluit, & ad omnia ſufficit, quæ anĩ
ali neceſſaria ſunt, hæc item, cum valida fuerit,
nper viam inuenit materiæ, quamuis craſſa ſit,
beatque per anguſta foramina penetrare: nonne
ĉto oſſe & callo glutinato per integram cutem
nguis euadit ita vt lintea inficiat? quid ergo mirũ
t, ſi integra cute natura, cum potentior ſit, humo-
m in membrana cerebri collectum diſcutiat? hæc
e. quibus mihi perſuaſit eam eſſe omnino mentẽ
ippocratis, vt cum os nudatum non eſt, quamuis
uctum, neque aperiatur neq; ſecetur, etſi hoc Cel-
& Pauli præceptis aduerſetur. At ſi perrupto capi
, neque os nudatum ſit, neq; fractura intelligatur,
d ſuperueniant febris & mala indicia, quæ infra
dicabit, id mihi ſeruandum videtur, quod ab ipſo
ræcipitur, vt os ſcilicet protinus ſecetur, & à mem-
rana detrahatur, etiamſi nudatum non ſit. Vidus
idius. Comment. in lib. Hippocr. de vulneribus ca
itis. Fallopius, Comment. ad eundem librum.

OBSERVATIO XLII.

Contuſa puerorum capita citra cutis ſectionem quomodo percurari debeant.

SVper eſt vt de contuſis puerorum capitibus ſine vulnere oſſe colliſo & ſanguine è vaſis fuſo, eo-
rundemque curatione ab Hippoc. prætermiſſa per-
tractemus: & quoniam ſæpè accidit, vt infantes &
pueri propter capitis molem, tibiarumque imbecil
litatem ex alto præcipites cadant, grauesque inte-
rim contuſiores experiantur: idcirco opportunum
duxi huius frequentiſſimi affectus, rectam curandi
rationem, mihique diu comprobatam tradere, eoq;

magis, quod ipse cum iunior essem, minusque exercitatus, suspicarer aliquando ne sanguis sub cute fluctuans putresceret, & ad membranam descenderet, idcirco sectionẽ cuti interdum adhibens, vt sanguis educeretur, in maximum discrimen perduxi. Postquam verò longo rerum vsu sum oculatior effectus, à sectione omnino abstinendum esse constitui, nam ob effluentis sanguinis copiam resoluũtur vires, & sectionis occasione fluxio excitatur, clamitant pueri, & ex clamore & gemitu venæ capitis turgent & inflãmatio subsequitur tãdemq; ipsa mors. Quare medicamentis tuto, nec magno quidem negotio, graues collisiones feliciter ad sanitatẽ restituetis infra scripta curandi ratione, si ab accepta protinus contusione abraso capillo multiplex linteũ ouo albo, aceto, & rosaceo permixtis, madidũ admoueatis, ac super deligetis, totoq; die naturali ita madefieri extrinsecus linteũ iubeatis, vt exsiccari non permittatur, sint tamen æstate frigida, hyeme tepida: sic enim humorum confluentium impetus prohibetur, & aliqua ex parte resoluitur: sequẽti verò die subsequens cataplasma superdandum est, quod habet rosarũ rubearum puluerisatarum, foliorũ & baccar. myrti ana vncias ij. farinæ fabar. hordei an. vnc. j. absinthij, beton. puluerisatorũ ana vnc. s. cymini pulue. drachmã j. mellis albi vncias ij. cum vino nigro austero fiat cataplasma, cui adde olei rosf. camomel. ana vnciã j. ceræ q. s. Hoc medicamentũ certe benedictum bis singulo die tepidum admouẽdum est, vt non solùm contusam partem, sed etiam circũ sitas complectatur, sitq; eius quantitas quæ vna vice adhibetur mediocris. Si enim sit exigua parũ habet virtutis, & ita à partis calore facile exsiccatur, si multa locus affectus comprimitur: eodemque medicamento vsque ad nonum vel vndecimum diem

perse-

perseuerandum est. In dies enim singulos partem detumescere, collectum sanguinem resolui, contusamque caluariam ad pristinum habitum naturæ & artis beneficio perduci conspicietis. Neq, est quod quis vereatur sanguinem sub cute collectum in pueris concrescere vel corrumpi, nam præ tenuitate & caloris innati copia cutisque raritate, neque corrumpitur nec in grumum vertitur, sed à medicamento per poros cutis euaporans absumitur & exsiccatur, interdumque guttulæ euaporati humoris super cataplasmate conspiciuntur. Cum verò vndecimus dies præterierit, emplastrum diapalma Gal. corio tenuissimo illitum, superdandum est, ac tertio quoque die permutandum. Post vigesimum verò ad reliquias humorum absumendas & collisam caluariam in suam sedem restituendam, barbarum emplastrum illitum corio adhibeatis, & quamuis humoris sub cute collecti dissolutio diutius protrahatur, felicem nihilominus exitum habent, cauendum tamen interim ne radia illos maceretis, sed alimentum ætati sufficiens concedite, dum tamen vino sibi temperent. Neque vereamini vuulgarium & imperitorum iudicia: cucurbitulas etiam vt multi faciunt, ne admoveatis, nam quamuis deriuationis ratio id postulet, plus tamen ex ijs incommodi, quam vtilitatis sequitur: clamant enim, exagitantur & inflammantur pueri ex solo conspectu cucurbitularum, sed frictionibus vel balneo earum vice vti licebit. Eadē deniq; curatio pueris recēs natis opportuna est, nā plerūq; vel ob magnitudinē capitis, vel qđ mater sit primipara, magnas in locis muliebrib. cōtusiōes patiūtur, ex quib. magni tumores sanguine pleni excitantur: conuenit tamen illis simplicior curatio, nam solo diaphænicino ex rosaceo cōfecto affluxi humores

discutiuntur, naturæque beneficio collisa caluaria in pristinum restituitur. I. Cæsar. Arantius in Appendice Comment. ad lib. Hipp. de Vulneribus.

OBSERVATIO XLIII.

Cranij contusionis in puero, citra eiusdem incisionem, aut perforationem, percuratæ: Historia.

NArrabo ego sincere quod vidi. Cum chirurgiam factitarem, puerum curaui annum agentem ætatis suæ plus minus septimum, qui ex podio altitudinis circiter pedum duodecim prociderat in caput, vbi bregma vna cum frontis ossis suprema parte sibi adeò confregerat, vt fragmenta ossium inter sese diuisa manifestissimè tactu perciperentur: cutis tamen nullo loco erat separata seu vulnerata, quod in solum planum concidisset, nec pileus è capite decessisset. Puer hic agebat sub tutela cuiusdam. D. Ancillæ, quæ olim Astæ puellas instruebat acu pingere, diuertebatque tunc temporis in foro Gandinensi in hospitio, quod quondam dicebatur domus placentiæ, in qua podium erat parte interna domus & supra portam. Ad huius igitur curam accitus, vbi tam grandem caluariæ confractionem percepi, totus animo confusus constiti: puer autem loquebatur, animoq; constabat dum appuli (quãuis statim à casu ex animis & sine loquela effectus fuisset. mox & euomuisset, quæ in prandio sumpserat & bilem simul) pulsu integro sed paulo frequẽtiore quam pro natura esse debuisset. Multa hercle animo mecum ipse peruoluebam interea dum memedicamenta exspectabam à pharmacopæo deferenda: nempe num cutem diuiderem, & ossa euellerem, vel sinerem: tandẽ potior ratio præualuit. Non

secui

ecui, sed tantum caput totum obduxit medicamen-
o confecto ex abundanti bolo armena, & myrtilo-
um baccis contritis & exceptis duplo rosaceo, &
na parte aceti, & altera albuminum ouorum: quo
genere medicamenti quatriduum sumvsus, mox ad
iccantia temperale me conuerti: tandem citra se-
tionem conualuit, & multos annos pòst salubri-
er vixit, quem item viuere puto: nominis eius nō
nemini, quod dudum sit. Quæ autem ratio occur-
erit, quę sectionem dissuadere debuisset (aqua per-
pauci obstinuissent) hæc est: quod cum tam gran-
lem ossis ruinam obseruarem, putabam fore vanū
aperire, nisi & ossa ipsa fresa penitus abducerem,
quod opus nullum naturæ robur ferre potuisset,
præterea, quod cerebrum concidisset, neque etiam
d tutū seruare ab aëris iniurijs potuissemus, quod
autumnali tempore esset, & eam domum vngeret
egestas: quanquam difficillimum fuisset à toti iniu-
ia seruare etiam opulentissimum. Accedebat pue-
ilis ætas, quæ tenellis ossibus & textura rara cum
it, ferruminationem nobis faciliorem, & occurren-
ium humorum dissolutionem obiiciebant: adhæc
i aperiendum mihi foret, satius esse cunctari, quam
o tempore præstare, quo animo constabat, & cæ-
eris malis symptomatis vacabat, quo ausam tol-
erem criminandi operis: quod equidem opus prę-
titissem pòst, si vel febris, vel graue aliquod aliud
ignum inualuisset. Res hæc creditum difficilis est,
non tamen omnibus artis peritis. Memini dum Me-
dicinæ studijs incumberem in celebribus Acade-
mijs Ticinensi primum mox Patauium me hanc hi-
storiam narrasse peritissimis chirurgis simul & me-
dicis D. Petro Martyri & Gab, Fallopio, quorum v-
nus (vter fuerit certè non succurrir) falsus est alias
fracturas non multo absimiles curasse citra scissio-

nem cutis, & feliciſſimè proceſſiſſe. Aliàs ſanè v[...] di minores, & contuſiones etiam, in quibus cau[...] tas ſeu oſſis depreſſio percipiebatur, quæ ad int[...] grum ſtatum reducebantur ſine apertura. Hæc ſan[...] argumenta ſatis valida eſſe videntur, vt prima po[...] ſint reddere dubia, nimirum ea, quæ aperturan[...] probant neceſſariam. Verùm obijciet hîc aliu[...] num tuis credendum verbis? Neminem ſanè c[...] go meis dictis fidere ſi ratione ſint vacua, imò [...] tiam etſi rationem habeant comitem. Quod au[...] tem hiſtoria expoſita vera ſit, & alios curatos vid[...] rim, nil (per hominum fidem) verius videri poteſt. Cæterum quod ijs meis experimentis quiſquam f[...] dere debeat, vt omnes ſic curari poſſe putem, i[...] prorſus empiricum & ab omni ratione alienum e[...] ſet: cum nihil in medicina ſit ſtabile, vnde ex re na[...] ta mutare conſilium & præſidia operæpretium ſi[...] Leon. Botallus. cap. decimo ſeptimo de vulneribu[...] Sclopettorum.

OBSERVATIO XLIV.

Hiſtoria pueri in fractura cranij cum capitis apertione curati.

IN Nouoforenſi Noricorum ciuitate puer lanij tr[...] mus ex ſuperiori domus tabulato proſpicien[...] pronus in ſtratum decidit, & in delapſu caput pa[...] rieti prominenti alliſit. Qui cum in domum patri[...] ſemianimis deferretur, primùm bilem euomui[...] & ſpaſmo Epilepſiæ bis conuulſus, obmutuit, [...] tam brachio quam crure ſiniſtri lateris reſolutu[...] comale deprehenſus iacebat. Ex quibus ſignis fa[...] cilè conijcere potui, offenſam per cranium ad ce[...] rebrum vſque penetraſſe. Quare altero die mo[...] caput concuſſum, primùm in occipite, non lon[...]

gè

gè à suturæ interuallo, & vtroque latere aperui, vnde quotidie cruor sanie permixtus vbertim profluebat: & cum per hæc caput expurgatum fuisset, puer (vel hodie superstes) citra omnem membrorum & loquelæ offensam Deo auspice conualuit. Langius. Epist. 5. Tom. 1.

OBSERVATIO XLV
Contusio cum fractura oßis, sine apparente vulnere.

EX duobus rixantibus hominibus alter ab altero percussus est saxo: is verò qui accepit, galea caput armauerat, qui tamen grauissimo turbatus ictu protinus in terram corruit: statim autem, dum ab accurrentibus sustollitur, euomuit. His ego coniecturis, & galeæ aliquantulum compressæ contemplatione, ossis rupturam subesse iudicaui: loco igitur aperto, contusionem ipsam vulnere facto formaui. Postera verò die cranium eo instrumento, quod à Græcis abaptiston, nobis trepanum dicitur, terebraui, quanquam vix capillaris & subtilissima rimula in osse ostenderetur. Offendi autem satis magnam concreti ac teterrimi cruoris copiam, quæ in duram matrem defluxerat: sed breui à me curatus est, nullo graui symptomate inuadente. Arcæus lib. 1. cap. 2. de Curand. Vulneribus.

OBSERVATIO XLVI.
Cranij fracturæ species, quæ fißura & vulgo rima dicitur, mulieri mortem attulit.

PRima dissectæ caluariæ differentia, Rima dicitur, quam Græci ῥωγμὴν appellant. Hæc calua-

riæ est per summa diuisio, rimaue profundior, in qua nequaquam os vitiatum foras emouetur. Interdum adeò arcta ima huiusmodi est, vt sensum effugiat, tumque ῥιχισμὸς vel ῥιχίασις, quasi capillarē dicas, nuncupatur: quæ quoniam sensum exiguitate sua fallit, plerisque sui affectis mortis causa fuit, vt Paulus lib. 9. cap. 90. testatur, & non rarò experiētia ipsa docet. Memini olim dum Auenione medicinam factitarem casum accidisse huiusmodi: vt nō satis perspecta rima mulieri cuidam secundum frōtem vulneratæ, mortis causam attulerit. Quoniam verò res est animaduersione & scitu dignissima, historiam recensere ad veri fidem, haud pigebit, quod authore Galeno. 9. method. exemplorum ea sint potioribus habenda, quæ ipsi oculis vsurpauimus. Erat mulier quædam florenti ætate, eleganti forma, ac bono corporis habitu prædita, quę viro cauponi nupserat eius diuersorij Auenionensis, cui Gryphus auis insigne erat. Ad cauponam cum multi insolentes impudiqùe homines accederent, vt fere fieri solet, vbi se mero multo implessent, vnus assidentium probè potus, & hospitæ (quam, vt aiūt, deperibat) cum propinasset, illaque renuisset, gestans manu vitreum poculum ioco vinum in illam enim proijcere vellet, vna & poculum vino plenum proiecit, vulneratque exiguo ac planè contēnendo vulnere mulieris frontem. Accilus chirurgus, ille officio fungens linamenta admouet, nullus capitis dolor, nulla verenda symptomata, nec primo, nec altero die insecuta sunt: tertio dolor grauis febris, totius faciei ingens tumor, rubori & inflammationi coniunctus: mox deliriū & conuulsio quasi quædam, interceptaque vox. Apertum vulnus, multi adhibiti medici atque chirurgi, magnitudine casus inopinati acciti, rimula vix conspicua apparebat, quia-

quinto die mors. Dissectum cadaueris caput, Prætoris vrbani iussu, ingens phlegmone intra caluariã inuenta, dura menynx, tumens, dura, liuore affecta, ex ingenti puris copia suffusa reperta est. Erat autẽ tanta puris congesti copia, vt librarum ferè duarũ pondus equaret. Hic euentus miserrimus fuit, illud vt verum esse fateamur, quod est Paulo antè ex Pauli autoritate citatum, rimam in capite morbis nonnunquam causam extitisse. Valeriola cap. 5. Appendicis Loc. Commun.

OBSERVATIO XLVII.

Bregmate contuso cutis capitis incisione arteria vulnerata, æger à lethali hæmorrhagia liberatus.

SI tanto impetu manare sanguinem) in cutis capitis sectione) contingat, vt nullis adstringentib. sisti possit, vas ipsum deligandum erit, adacta primum acusitum ducente per cutis musculosæ partẽ externam, indeque reuocata & reducta ipsa per partem internam: tum nodo formisecus subnectendum filum, imposito prius & eodem modo, vna cum tota cute musculosa, comprehenso penicillo linteo magnitudinis pẽnæ anserinæ, ne fili arctior constrictio, quæ cohibendo sanguini sufficiat, vel cutem discecet & dilaniet, vel dolorem inferat: tum demũ caput altiusculè excitandum Id ego nuper tentaui & perfeci in auriga quodam, qui ex curru pronus in caput super quadrato lapide stratum pauimentum deuolutus bregmati partem posteriorem vehementer sibi contudit, quo nomine decussato vulnere fuit illi cutis musculosa incidenda, tum vt sanguis concretus exprimeretur, tum vt vitium, si qd' in cranio esset, animaduerteretur. Sed diuisa in illo

opere faciundo arteria, cum qui aderat chirurgus sanguinem impetu saliētem reprimere non posset, ac tantam eius copiam auriga ille iam amisisset, vt præ virium exolutione non in lecto se commouere, vix verò loqui posset. Vocatus ego facto ipso docui, cum antè frustra adstringentia remedia tentaueris, satius esse vinculo sanguinem cōprehenso vase cohibere, quam ægrū puerili puncturæ metu, vicinæ morti prodere. Pareus libr. 9. cap. 4.

OBSERVATIO XLIIX.

Cranij effractura seu oßis depreßio vt ingeniosè tractata.

NOtandum est, nunquam Trypanon, nunquam Vectem ossi penitus fracto, applicanda esse, ne ipsius compressione subiectæ lædantur membranæ. Ergo ossi quidem sano applicabuntur ea, sed quam fieri poterit, proximè fracturam, vt cranij quam minimum eximatur, ne cerebrum osseo suo operculo denudatum noxam contrahat: nec verò effracturas, vt nec fissuras si longius processerint persequeris vsque ad extremum, contentus exitum saniei aperuisse, & id ossis auulsisse, quod membranas pungebat. Callo enim genito & supposito cranij, vt & reliquorum ossium, fracturas natura resarcire solet: quemadmodum ab Hippoc. & Galen. testatum legimus: in quem finem illa prouidentia singulari geminas cranij laminas alimentaria quadam & sanguinea materia inferciuit, vt hac tanquam medulla ossis iacturas repararet. Ergo eius rei nuper patuit veritas in seruo. D. Grolo graui mulini pedis calcitratu effracturam in coronali osse passo: id ipse cum intelligerem, trigona sectione cutem musculosam eo consilio parte illa

diuisi

nisi vt terebram liceret admouere. Sequenti die
o terebrato osse, cum de illo extrahendo cogi-
tem, imò ipsum iam terebra diuisum auellere co
er, enormen effracturæ productionem, ex os-
sub manu vacillantis mobilitate, cognoui: à
dia enim fronte vsque ad minorem oculi can-
m protendebatur. Itaque extrahendi & consi-
& conatu misso, ægro satisfactum putaui, si os
um depressum erigerem altius: sic enim non iam
ssæ meningi comprimendo molestum erat, &
nclusis materiebus, per diuisionem serra factam
tus patebat. Quo factum est, vt tandem conua-
rit, nisi quod inde altero lumine, quod ad fractu
n erat, orbatus est. Idem Pareus, lib. 9. cap. 6.

OBSERVATIO XLIX.

rcußorum vna parte cranij, fissuram seu rimam altera & opposita contrahentium Historiæ admi randæ, contra fissuram & resonitum, contra quorundam sententiam apertè demonstrantes.

Ἀπόχημα secundum nonnullos id fracturæ genus
est, cũ non pars caluarię percussa, sed alia illi op-
osita frangitur. Id fieri posse Paulus libr. 6. cap. 90.
gat. Celsus libr. octauo cap. 4. solere ait eueni-
, vt altera parte ictus insederit, & altera fide-
. Recentiores medici, qui de factitanda medi-
na scripserunt, Celso consentiunt, inter quos
icolaus Florentinus Serm. septimo sum. secunda,
act. quarto, cap. primo, oculatum se esse eius
i testem affirmat. Historiam namque ille narrat
lioli Masi Flunamollis, qui cum secundum de-
trum tempus claua percussus fuisset, contusio qui-
em ac vulnus parte illa, qua impactus ictus fuit,

apparuit, rima tamen nulla aut scissio eam parte c
spicua erat, patentiore quidem facto de industri
vulnere: cumque vigesimo die horror, febrisque in
uasissent, die vicesimo tertio liuor atque gangr
na in sinistro tempore illi aduerso apparere cœpi
summotaque rasario demortua carne ad caluaria
vsque, cranium fractum ea parte repertum est. V
de constat fieri posse (quod Paulus negat) vt alt
ra parte ictus, altera fractura scissioue sequatu
Quam fracturæ differentiam, quasi ab Echo respō
sionem dicas, ἀπόχημα Græcè vocari Paulus conte
dit. Valeriola cap. 5. Appendicis Loc. Comm.

Gentilis dicit se hoc habuisse à chirurgo fide d
gno esse verum. Nic. Florentinus dicit se hoc vidi
se in quodam artifice, qui funes faciebat, & fuit pe
cussus in capite claua, facta fuit apertio in parte a
fecta, ac nihil fuit repertura: in tertia postea die su
cessit febris, & facta fuit apertio in parte opposit
& reperta est sanies in magna copia, & ego expe
tus sum in multis postquam mortui sunt, in quibu
nihil aderat in parte affecta, & vbi feci apertionem
in parte opposita reperi copiosam saniem collect
& magnam contusionem. Gabr. Fallopius cap. 14
Comment. in lib. Hipp. de Vulnerib. cap.

Quamuis hanc fracturæ speciem risu excipia
Paulus AEgineta, nec in capite humano duro nem
pe & pleno, vt in vasis vitreis vacuis dari posse pu
tet, à me tamē aliquando visa & obseruata est. Ne
valet eorum ratio qui ideo putant naturam, ex mu
tis ossibus suturarum compage contextis, caput c
flauisse ne vnius partis fractura in oppositam pro
tenderetur. Locum enim id fortè habere potest i
his quibus suturæ sunt expressæ, & naturaliter sit
ac constitutæ. At non in his quibus vel desunt, vel
natura sitæ non sunt, vel sunt admodum consertæ

atqu

...que ita obliteratæ, vt vnum veluti os ex multis cõ...uisse videatur: id fiet sequentis historiæ comme...oratione manifestum. Massi dispositorum equo...m custodis seruo cuidam grauis lapidis ictus in...egmate dextro est inflictus, vnde vulnus quidem ...iguum, sed grandis contusio tumorque extitit. ...uare quo certius pateret, si quæ noxa ossi inflicta ...set, quoq; facilius concretus sanguis exprimere...r, cute patefacta latius apertum vulnus est à Theodorico Hereo Chirurgo, qui vt erat peritus artifex ...vir probus, nihil eorum, quæ ars præscriberet ad ...urationem omisit. Diuisione peracta os integrum ...nimaduersum est, quanquam eius fracti multa e...t coniectura, quod statim ab ictu æger in terram ...ociderat, vomuerat, & alia fracti cranij signa per...ulerat: quo factũ est, vt vigesimo primo morbi die ...eriret. Ego verò aduocatus, qui qua ex causa in...rijsset edicerem, diuiso serra cranio, comperi in ...arte ictui oppositam ingentem saniei copiam & ...n crassa meninge ipsiusque etiam cerebri substan...a abscessum: suturam verò nullam præter duas ...quammosas. Ratum ergò illud eo Hippocratis au...oritate, ratione & experientia confirmatum, alia ...arte ictum, & alia fracturam esse posse: in his præ...ertim quibus aut nullæ suturæ erunt, aut ille admo...um arctæ & valido adhęsu adeò consertæ, vt vix ...pareant. Pareus lib. 9. cap. 8.

OBSERVATIO L.

...esonitus seu contrafissuræ in eodem cranij oßæ cõmißæ historia, fissa nimirum interna cranij lamina, externa integra.

NON absurdum est oppositam ei quæ ictum exceperit, ossis eiusdem ac non diuersorum ossiũ

partem findi, in his hominibus, quibus cranium est bene confirmatum, & suturis vt natura fert & solet distinctum: fuitque & est germana hæc Hippocratis mens & sententia. Id quo magis intelligatur, notandum ictui oppositam eiusdem ossis partem intelligi duobus modis. Primò, cum fractura in eadem est ossis icti superficie, vt si parte alterius ossiũ bregmatis, quæ est ad suturam lambdoidem icta, fissa altera sit quæ est ad coronalem. Secundò cum non quę ictum excepit superficies & lamina, sed quæ subiecta est fissa extiterit, cuiusmodi fracturæ genus animaduerti in nobili quodam equite, turmæ Ducis Stempani. Is dum in disiecta murorum castri Hisdini parte propugnaret, glande tormento manuario missa ictus est in bregmate, alioqui casside armato. Cassidem quidem glans impulsa depressit, non fidit, imò nec cutem musculosam, nec craniũ, quod saltem cerni posset, nihilominus sexto die apoplecticus interijt. Ego verò sciendi auidus, quæ ipsi iusta interitus causa extitisset, cranio diuiso animaduerti fractam laminam secũdam testasque ex se remittentem, quibus tanquam aculeis cerebri substãtia assiduè compungebatur, integra interim cranij lamina prima. Simile exemplum feci postea cernere Capellano Regis & Castellano Reginę primarijs medicis in Rhotomagensi expugnatione. Idem Pareus loco citato.

OBSERVATIO LI.

Cranij laminæ internæ fissæ, externa illæsa, Historia alia.

VIdi in Scholari nobili Brixiensi, vulnerato in posteriore parte capitis à gladio graui, vbi erat sedes teli, nos deradebamus os, vbi nullam rimam, nullam

nullam contusionem inuenimus: nescio quomodo factum sit, vt voluerim descendere ad meditullium, abrasi integerrimam illam partem, & perueni ad alteram laminam; vbi reperi fixurã magnam & insignem. Si nos dimisissemus sine derasione, quid actum esset, de illo iuuene? ratio autem est, quia pars exterior patitur contusionem, quæ communicatur interiori laminæ, quæ durior est, & ideo superficies interna eius vitrea dicitur: quare externa in eodem ictu potest cedere in seipsam, & interior cum non possit cedere in seipsam, cõtrahit rimam: cum ergo magnum sese vobis offert vulnus, abradite vsq; ad interiorem laminam. Fallopius. Comment. in libr. Hipp. de Vuln. capitis, cap. 13.

OBSERVATIO LII.

Cranij oßis partem aliquam ictu vel aliter penitus excisam, sic vt musculosæ cuti aut pericranio aliquãtum adhuc adhæreat, non rescindendam, abijciendãque, sed reponendam, illustri exemplo docetur.

NOtandum est, quod si cõtingat ictu valido & ingenti vulnere ossis portionem sic penitus excisam esse, vt à reliquo cranio omnino distracta, pericranio tantum & cuti musculosæ pendula hæreat, haud à pericranio auellendã esse, & tanquã inutilẽ abijciendam, sed ipsam suo loco & statui restituendam, callo mox genito, ossis velut cicatrice naturæ vi glutinandam, vt est à Celso adnotatum. Huius rei veritatem certa experiẽtia in capitaneo Hydron nõ ita pridem comprobaui. Illi ossis coronalis portio media tres digitos longa lataq;, ense valido sic excisa erat, vt iam viciniæ osseæ non cohęreret, sed vix pericranio & cuti musculosæ adhærens in faciem inuersa procumberet, ac crassam meningem

oculis subijceret: itaq; ipsam à sua cute auulsam parabā abijcere, ni Hippocratici illius præcepti in mētem venisset, quo cautum est, cerebrū operculo suo exarmare, & nudum relinquere. Quare sanguinem qui in crassam meningem, cuius motum oculis erat percipere, exciderat, primo quoq; tempore abstersi, ossis prouolutam portionem suo loco reddidi, & ex superna parte sutura, tribus punctibus adacta acu, stabiliui: atque quo reliquæ saniei pateret effluxus, interiectas vulneris rimas linamentis compleui: hac arte factum est, vt etsi eodem illo tempore multis alijs & ingentibus vulneribus corpus cōfossum haberet, per Dei tamen misericordiam conualuerit: exemplo certissimo, nihil neque cranij, neque pericranij, ac ne musculosæ quidem cutis quicquam nisi poscente necessitate abijciendum, multo verò minus vt cerebrum suis operculis nudum maneat committendum. Pareus lib. 9. cap. 7.

OBSERVATIO LIII.

Historiæ puerorum, quibus os petrosum fractum erat.

TEmporum ossa infra ad basim anfractuosa sunt, & aspera rupes ceu lapides imitantia, vnde Græci λιθοειδῆ, quasi petrosa vel lapidosa vocarūt, supra autem leuigata: & quamuis tenuissima sint, ac præcipuè vbi assident musculi, durissima tamen existūt mirabili naturæ prouidentia, cum vix frangi sine certo vitæ dispendio possint. Locus admonet ne silentio prætercam, quod felicissimè cessit prudentissimo & doctissimo ætatis nostræ chirurgo Ioanni Antonio Plato cognomento Lonigo, quo præceptore septēnium vsus sum, adeò vt quantum in hac medendi arte profecerim, me nunquam pœnitere possit.

possit. Hic Patauij puerũ in Diui Antonij collegio, qui ex alto cadens tempori os ad ocularis formæ magnitudinem fregerat: miro ingenio atque arte sanauit, quamuis certa mortis signa omnia adessent. Eundem ego fortunæ, curationisq; exitum in Romano puero sum assecutus. Columbus libr. 1. cap. 5. Anatom.

OBSERVATIO LIV.

Oßis petrosi fractura, cum temporum musculi contusione, metu conuulsionis, citra eiusdem sectionem, curata.

NE quis Chirurgus eò temeritatis veniat, vt musculi illius (temporalis) sectionem aggredi ausit ad subiectum os terebrandum: supra potius, aut ad latus, ac quam proximè partem affectam fieri poterit sibi terebrãdum putet. Quod ego feci in nobili Bretechio. Is in triumphali Regis Henrici secundi in vrbem ingressu, lapide ita sauciatus est, vt ictus impetu os petrosum fractum, & vehementer contusus musculus temporalis, sine vulnere tamen extiterit. Sequenti die aduocatus, perspecta læsionis specie, & læsæ partis conditione, Medicorum & aliorum mecum Chirurgorum consilium cogendũ censui, ex quibus, cum quidam censerent diuidendum quamprimum temporalem musculum, vt renudato osse terebrare liceret, sicque fracta ossa eximere. Ego contra acriter resistere cœpi, citata Hippocratis sententia de Vulneribus capitis, qua interdicitur Chirurgis eiusmodi musculorum sectione metu multorum & malignorum symptomatum: citata etiam experientia, qua crebro animaduerterã, cunctos quibus is sectus fuisset musculus conuulsos interijsse: satius multò futurum, si proximè su-

pra fracturam, os terebra aperiretur intacto quam minimum temporali musculo. In eam sententiam cum tandem omnes descendissent, ipse ex tempore sectione trigona cutẽ musculosam quæ supernæ fracturæ immineret, diuisi. Postero die, qui tertius erat morbi, terebraui, ac terebratione peracta, diebus aliquot post quatuor aculeata fracti ossis fragmenta exemi, tubulumque plumbeum planum immisi, per quem iusso ægro, quoties curaretur caput deprimere, & ore naribusque obturatis contentius exspirare, multa manabat sanies inter cranium & crassam meningem collecta. Reliquæ sordes, si quæ contumacius adhærerent rerum detergentium decocto Syringe iniecto, elui: tantũque, Deo conatus meos fortunante, perfeci, vt tandem conualuerit. Pareus libr. 9. cap. 19.

OBSERVATIO LV.

Eques lapide in temporibus leuiter vul neratus obijt.

Eques in Noricorum Nouoforo, à stabulario iactu lapidis in temporibus leuiter cute ad pericranium vsque vulnerata, sauciatus: ad cuius curam septimo die ego accersebar: cum verò rationem ac sinistri lateris brachium & crus labascere, & lingua ægrum titubare viderem, & chirurgum nulla opportune apposuisse remedia, breui moriturum prędixi qui tandem 14. die conuulsus obijt. Stabularius verò prognostico meo cautior factus, ne manus carnificis incideret, fuga sibi consuluit.

Ioannes Langius. Epist. decima, Tomo primo.

OBSER-

OBSERVATIO LVI.

Ex leui ad tempora ictu, conuulsiones & mortem quoq; aliquando concitari.

NOS aliquoties obſeruauimus ex leui in temporibus ictu, conuulſiuos motus, Epilepſiæ paroxiſmis haud diſſimiles inſequutos, interdum etiam mortem præcurrente brachij ac totius cruris infirmitate, cum paruula quadam titubatione linguæ. Iacotius. Comment ad aph. 1. lib. primo, Sect. 3. Coac. Hipp.

OBSERVATIO LVII.

Temporum venis vulneratis, conuulsione oborta, æger moritur.

VIdimus quendam, cui temporum venæ abſciſſæ fuere, hic conuulſus mortuus eſt, cum nullo pręſidio, nec igni ſanguis reſtingui & ſiſti potuit. Braſauolus. Comment. ad Aphoriſ. 9. lib. 7.

OBSERVATIO LIIX.

Ex casu ab alto, diffracta vniuersim caluaria, & sine voce, sine sensibus, & propè apoplectico reddito ægro, curatur miraculo tamen.

FAmulus patris mei Antonius nomine, Belga, ex caſu ab alto, cum Saturnalib. feſtis vino onuſtus ſe in feneſtras ſublimes domus contuliſſet, vino ſoporatus cadit in mediam viam publicam, diffracta vniuerſim propè caluaria: pro mortuo habitus, ſine ſenſu, ſine voce, ſtertens & moribundus dies totos ſeptem manet. Curatur tamen ingenti labore & magno ſtudio à principibus medicis

Monſpelienſibus, Griffio ſeniore, Falcone, & Tre-moleto, tum à chirurgis peritiſſimis Petro Alzina, Antonio Barreterio, & Nicolao Bleſio: cęcus tamen ferè, ac omnino ſurdus manſit reliquo vitæ curriculo. Valleriola lib. 6. obſeruat. 4. Meminit eiuſdem Hiſtoriæ idem Autor lib. 3. enarrat. 8. Operis enarrationum medicinalium.

OBSERVATIO LIX.

Bregmatis oßis fractura ad ſecundam laminam vſq; pertingente, curata: æger ob prauam victus rationem febrem continuam cum grauißimis ſymptomatibus incurrit, vnde ingens carioſi oßis abſceſſus, cum vermibus (res mira) obortus, ſingulari tamen induſtria, tantis periculis ſubtractus conualuit, hoc vno incommodo relicto, quod cicatrix caua permanſerit.

PLacet hoc loco hiſtoriam, cuius ipſe teſtis oculatus extiti, dum apud Subalpinos chirurgiam ſtipendijs Polemarchi Monteiani Regis Gallorũ proregis facerem, commemorare. Contigit vt curandũ ſe mihi traderet nobilis Golanij pediſſequus: fractũ illi os bregmatis enſe fuerat parte ſiniſtra, nec tamẽ fractura ad ſecundam laminam pertingebat: paucis poſtquam diebus oſſe agglutinato & vnito cõualuiſſet, contigit vt Vaſconum militum conterraneorum ſuorum turma Taurinum appelleret, cum quibus ſe & mero generoſo & defrixorum inteſtinorum & cœpis ſpeciebusque ſaporatorum plenis patinis, repleuit largius. Ex quo mox in febrem continuam incidit, voce & mente caput intumuit, oculi flammei, & è capite velut prominenti rubore ſuffuſi ſunt. Quibus animaduerſis, ex medicorum conſi-

lio iniecto clyſtere ſanguinem detraxi, & capiti
uæ conueniebant, appoſitis medicamentis, fricti-
nibus & vinculis artuum extremitatibus iniectis
umores deorſum reuellere ſtudui: nihilominus
ars ſincipitis ante affecta, ſuppuratum concepit:
uo aperto ingens ſaniei vis erupit, tandemq; ſub-
dente cute muſculoſa cum pericranio, ambæ cra-
ij lamiæ cum putredine & carie tentatæ ſunt, vt ex
larum nigrore & fœtore erat intelligere. Hãc ego
abem vt emendarem, vtque quod oſſis vitium in-
mendabile contraxerat, abſcederet, cauteria quæ
ctu talia ſunt, ex interuallis admoui: ſed ecce poſt
xactum menſem, vermium vis per cariei foramina
x locis, quæ ſub putrente cranio erant, emerſit: quę
es impulit me vt oſſis nutãtis abſceſſum lapſumq;
ccelerarẽ. Quo facto, ſupra ipſam craſſam menin-
gem, quod eſt admirabilius, quo loco natura car-
nem induxerat, tres animaduerti cauitates pollica-
ri amplitudine, vermibus capite nigris ad ſtrictoriæ
ligulæ ferrum ęquãtibus, & vario ſe implexu obuol
uentibus, differtas. Erat verò oſſis quod natura ab-
ſcedere fecerat magnitudo palmaris, vt non videre-
tur tam inſigni cranij portione vi naturæ abacta, nõ
æger ipſe interiturus: conualuit tamen contra ſpem
omnium, ſed poſt vulneris agglutinationem cica-
trix admodum caua extitit iuxta Hippocratis decre
tum, aph. 45. ſect. 6. Non enim caro facilè callo ſu-
perinducitur, quia callus naturæ quid eſt alienum
& ſuppoſititium: adde quod vt cicatrix cute, ſic cal-
lus oſſe eſt aliquid denſius, vt per compactiorem i-
pſius ſubſtantiam nec liberè, nec liberaliter ſanguis
in carnis inducendæ materiã, poſſit ex ſudare. Hinc
fit vt vndecunque cranij portio aliqua integra ex-
ceſſit, illâc admota manu cerebri pulſatio percipia-
tur. Ex quo neceſſe eſt infirmius multò illa parte

cranium existere. Huic ego infirmitati vt consul
iussi pedissequum illum pileum gestare ex den
corio præparatū, quo facilius externis iniurijs o
sisteret, & certe inde multo melius illi fuit. Plac
verò hoc loco quorundam impostorum Chirur
titulo falsò gloriantium fraudem recludere. Hi v
ad curanda capitis vulnera vocantur, quæ cum o
sis deperditione coniuncta sunt, persuadent ægr
& assidentibus in locum deperditi ossis lamina
auream esse substituendam. Itaque coram ægr
illam cudunt, atque vt conuenientis figuræ sit, v
riè versant, parti apponūt, sed paulò post ipsam fu
tim in crumenam subducūt, atq; hac arte delusu
ægrum deserunt. Alij gloriātur se sua industria pe
ficere, vt in locum amissi ossis cucurbitæ resiccatu
cortex, superstiti cranio inseratur, & tanquam scuti
ca emplastretur: atq; hoc est artis ignaris nimiun
pueriliter illudere. Nam tantū abest vt hoc fieri po
sit, vt natura ne pilum quidem aut minutulū quod
uis aliud corpusculum cicatrice inclusum tolerar
aut pati possit: nec verò par ratio est globuli plum
bei, qui in corpus impulsus illic ad multos anno
cunctari cernitur, sine ægri noxa: nam & familiari-
tas quædam plumbo cum humano corpore inter-
cedit, & tamen id tandem, nisi oppositæ carnis, aut
ligamenti, aut tendinis, aut similis alterius substan-
tiæ densitas impediat, à natura, peregrini oīs cor-
poris impatiente, foras protruditur. Pareus lib. no-
no, cap. 20.

OBSERVATIO LX.

Frons tota Osse nudata.

QVidam Monachus ordinis Beati Augustini, ex
his quos Canonicos regulares vocant, dum in
monasterio

nasterio Diui Donati, quod vrbi nostræ pro-
ens Scopetum dicunt, vitam ageret, semel me-
conquestus est, affirmans capitis eius os pau-
n indies erosum iri: quod miratus, caput de-
o, manu diligentius contrecto, frontem ferè
am osse denudatam inuenio, & quod maius est
am in cute summa, nullam in carne noxam ad-
co: rei causam quæritans, iudico acutissimo hu
re id fieri, qui foraminulenta carne demissus nul
in ea vim faceret. Os verò, quod densius, ac
pterea magis obsistens, eroderet, non secus
ulgur, quod aurum, illæsis interim loculis, non-
nquam liquare solet. At Monachus ille, cum
ior iam ossis ipsius pars esset erosa, & nullo
oficeret auxilio, paucis annis vitam finiuit. Ant.
niuenius. de abditis. cap. 18. Ossa capitis erodi
quenter contingit sub ijs tumoribus, qui luis
nereæ symptomata habentur: quorum plerique
Atheromatum, alij ad Meliceridum naturam
cedunt. Qui si diu incurati permiserint, os quod
best corrumpitur, ac cariosum redditur. Alexan-
er Benedictus non modo corrumpi, sed & exem-
um refert in osse abscessus nati. Hist. hum. corp.
or. primo, cap. 6. Ossa corrumpi nouum, inquit,
on est: sed abscessus innasci mirum est, vt nuper
dimus, dum mulierem quandam gallico morbo
nteremptam resecaremus, causam morbi perqui-
endo, ossa sub membranis suis integris tumentia,
c ad medullam vsque suppurata inuenimus, ea
duntaxat ratione, quoniam & ipsa nutriuntur,
abscessibus ob id afficiuntur. Dodo-
næus in annotat. ad idem cap.

OBSER-

OBSERVATIO LXI.

Os syncipitis gallicoso cuidam post natum capitis dolorem totum vna cum meningibus computrescens exesum est: cerebri substantia etiam in abscessum versa.

ANno à Christo nato 1556. Coriarium quendam tonsor vt inuiserem rogauit, rarum affectum & obseruatione dignum me visurum dictitans. Is tametsi annos amplius decē post curationem per hydrargyrum ita salubriter exegerat, vt videretur persanatus, repente tamen exorto in syncipite dolore diutius perseuerante, nō modo eius parti os totum paulatim computruit, exesumque est, vt frustulatim excideret: sed & cerebri vtraq; menynx eadem putredine absumpta, subiectaque cerebri substantia in abscessum conuersa est, vnde magna puris copia (miserabile visu) per multos menses, non ex ea tantum parte, sed ex vtriusq; oculi angulis etiam stillauit: dentes exciderunt omnes. Hic tamen neque febre corripi (incredibile dictu) visus est, neque cibi fastidio multum premi, neque extenuari, dum ad ventriculos cerebri ventum est, quo tempore mors repente hominem diu miserè afflictum è medio sustulit. Ioan. Fernelius de Lue Vener. cap. 7.

OBSERVATIO LXII.

Historiæ admirandæ & variæ, quibus ostenditur, vnius cerebri, eiusdemq; membranarum, vel vasorū vehementi commotione, atq; concußione, capitis cute & cranio quam minimè læsis, lethalia vt plurimū symptomata produci, quæ nōnullis præsentem mortem, vel curationem ambiguam admodum, aut miraculosam prorsus attulerunt.

Antuer

ANtuerpiæ hoc anno quamplurimi citra caluariæ læsionem, ex cerebri seu menyngum concussione (effluente è venis sanguine) obierunt. Quod malum eo magis fuit capitale & funestum, quo minus illi qui sic affecti erãt, in solita symptomata incurrerent: nam cum septimo, aut ad summum decimoquarto symptomatibus ab Hippocrate descriptis hæc se noxa manifestet, hi illis diebus benè valere, non febrire, non vomere cœperunt: decimoseptimo aut vigesimo, &, quod magis est mirandum quinto & vigesimo, hæc sese ostenderunt, mortuiq; sunt omnes. Aluarius Nonnus in annotat. ad cap. 3. Alcæi de curand. Vulneribus.

Vidimus non paucos à capitis vulneribus, quæ solam carnem occupabant, non vulnerato pericranio, minimè verò perforata aut discissa caluaria, febrem pati & bilem vomere, facta ab ictu aut casu cerebri & totius corporis concussione. Quod si cerebrum aut eius membranæ vulneratæ fuerint, bilis, vomitus & febris necessariò superuenient. Christopho. à Vega. Comment. ad aph. 50. lib. 6. Hippoc.

Bononiæ in ædibus nobilissimi, amplissimi ac prudentissimi viri D. Ioannis delli Armæ Senatoris Bononiensis, quidam ex suis ministris ab equo calce vehementer percussus, in capite iuxta suturam sagittalem vulnus accepit rotundum & angustũ ad cranium vix penetrans. Ob percussionis vehementiam suo Doctori Arantio, tum temporis chirurgo felicissimo, offensionis cerebri suspitio oriebatur, quare incisa capitis cute in formam crucis vel X literæ, os detexit, quod etiam terebra perforauit ad interiorem ferè laminam vsque, nam ob sanguinis effluuium profundius penetrare nequiuit, Secundò die rigor febrilis, quem sequebatur æstus superuenit. A principio conquestus est de capitis, præcipuè

de colli intenſo dolore,laſſitudineque brachiorū
febri quartanæ,qua antè diu laborarat, rigor, bra-
chiorum laſſitudo caſui,colli dolor contorſioni in-
ter cubandum aſſignatus eſt.Paucis diebus poſt fa-
cta euacuatione & ſanguinis miſſione, febris om-
nino remiſit, mitiora ſunt reddita omnia ſympto-
mata,nunquam tamen vulnus mihi placuit, erãt
enim vulneris labra tenuia,ſqualida,depreſſa,flac-
da & mali coloris,minimè vt in non lethalibus, vel
non periculoſis,ſubdura & tumida mediocriter,at-
que inflãmatione tamen: & viui coloris.19.die acce-
ſit rigor,& cum eo maxima atque violenta inferio-
ris maxillæ conquaſſatio,vomitus bilioſus, ſingul-
tus,capitis ingens dolor,inquietudo, delirium, vi-
giliæ,facultatis ventriculi retentricis imbecillitas,
colli rigiditas.Rigor erat frequẽs,inordinatus,ab-
que calore comitante,vt in quartanis rigoribus con-
tingit.Sequenti die, excepta colli conuulſione, in-
quietudine,maxillæ concuſſione, omnia ſympto-
mata multum remiſere, & tandem mortuus eſt. A-
pertum fuit caput & inuenimus putredinem dimi-
diam cerebri partem occupaſſe,in vẽtriculo latera-
& medio,qui tertius dicitur,plurimũ tum puris, tum
aquæ ſub rubro colore tinctæ vidimus. dura mem-
brana fuit integra,& è regione vulneris aliquouſq;
à cranio libera,accreuerat in illo loco mẽbranæ, ca-
ro laudata , quæ etiam cranij foramen obturarat.
Hoc idem in multis ſimilibus vulneribus interem-
ptis,deprehendi.Vnde periculoſiora penes me ſunt
cranij vulnera,in quibus integra dura, cerebrum læ-
ſum eſt, vel vbi ſub dura membrana læſa vena vel
arteria (quod leui de cauſa contingit) ſanguinem
effudit,quam cum membrana ſimul ſit vulnerata.
Siquidem horum plures,atque illorum vidi cura-
tos,nam membrana dura cerebri ob ſuam denſita-
tem

..m atque crassitiem nec sanguinem emissum, nec ..s sub ea generatum emittere potest. Hac de ..usa nisi reprehensionem & calumnias metue..n, in grauibus & periculosis capitis vulneri..s, vbi vel contusionis cerebri vel perrupti va..sub membrana manifesta haberem signa, aude..m hanc duram cerebri membranam perscinde.., etenim vt in omnium, sic in horum vulnerum ..ratione præcipuum est, perficere, vt vulnera o..ime expurgentur, nam omne quod tangitur à pu..do, putrescit. Volch. Coiter in Obseruat. Anato. .. Chirurg.

Claudius Aymargus vinitor, vulnere in capite ..cundum ossa bregmatis accepto à lapide incus.., sine fractura scissuráue aliqua, conuulsus & ..solutus moritur quatuordecimo die, inuenta sa..e sub meningibus, dissecto cadauere. Valleriola. ..b. 3. Obseru. 8.

Quidam cum bacculo crasso ad sinistram ca..itis partem supra aurem percussus, non existima..atur insigniter læsus. Nam cutis integra, nullam ..esionis notam ostendebat: osse interim petroso, ..uod subest, fisso, ac secundum latitudinem ma..nam rimam habente. Huic mox superuenit so..or, non tam profundus tamen, quin interpella..us excitari facilè potuerit: excitatus verò facilè i..erum oculis conclusis in soporem relapsus est: do..ec tandem post (plus minus) dies 14. grauem ..oporem, à quo excitari non potuit, mors seque..etur. Decubitus toto tempore erat supinus vrina ..t aluus raro reddebãtur, tandẽ etiam citra sensum ..profluebant: lenta admodum, sed nunquam remit..tens, aderat febricula. Capite huius post mortem ..aperto, reperta est durior cerebri membrana, sub

osse

osse petroso, sanguine omnino suffusa, purulento etiam circa cerebrum humore consistente. Dodonæus. Obseruat. Medicinal. cap. 1.

Alteri vulnus illatum in superiore capitis sinistri parte, cum instrumento retuso, sed nonnulli ponderis, quod existimabatur periculi exors, vtpote cranio osse illæso, idcirco etiam negligentius curatum. Superuenit huic & sopor ille, qualis superiori: ex castris, vbi vulnus acceperat, tunc in vicinam vrbem translatus fuit. Decubitus huius quoq; supinus fuit, pulsus paruus ac creberrimus, mens nonnihil læsa: ad interrogata enim haud rectè respondit. Huic ingrauescente malo, vniuersum dextrum latus resolutum est (cum tamen in sinistra capitis parte vulnus esset) inde perniciosus sopor, à quo excitari non potuit, breui vitæ exitu subsequente. Cranio huius sublato, reperta est dura menynx sinistra parte liuens, ac similiter sub hac cerebri substantia, quæ apparebat, sphacelo correpta: dextra cerebri parte cum sua membrana haud malè affecta: cranio etiã vndequaque integro, nec rimam vllam aut fissuram habente. Idem cap. 2.

Si experimentis credimus hæderæ folia cerebrũ continentis membranæ dolorem sedant, si mollia imponantur, cum aceti exiguo & rosaceo trita, & decocta, addito etiam rosaceo: vnde posteriores ex hederæ lachryma cerotarium componunt. Quod nos felici euentu experti sumus in sene octogenario, qui ex trabis percussione obmutuerat, suadentibus viribus sanguinem ex manu detraximus intrepidè, imposito eo emplastro in bregmate, sine vino carneque, contentus ptisana & intrita panis, sine vllo potu, nam aquam nolebat, quoniam senex viribus valeret, eo victu ad 15. diem sermone carentem decrepitum prospere duximus; sequenti die loqui

coepit,

cepit, paucisque sequentibus diebus ex toto ex periculosa cerebri conquassatione præter omnium opinionem persanatus est. Huius exempli fidem faciant Hiadrenses ciues, quoniam & hic senex inter primarios habebatur, Lubanacius cognomine. Emplastrum ex his constat., Gummi hederæ vnc.iij. resinæ purgatæ drach.iiij. ceræ vnc.iij.ol.rosacei vnc. s. ammoniaci vnc.ij. terebinthinæ vnc. iij. succi corymborum hederæ vnc.iiij. farinæ fabarum, quã tum satis sit: omnia ad vnitatem redigantur. Sine febre id prodest, nam & fractæ caluariæ ossa ferruminat plusquam sit credibile, huius emplastri gloriam quidam ex posterioribus chirurgis sibi falsò vendicauere, cùm vetustiorum inuentum sit. Alex. Benedictus Lib.1.cap.5.de medend.morb.

Henricus Rex felicis memoriæ, compositis Galliæ rebus, & pace cum finitimis parta, dum filiæ & sororis nuptias celebri & festiuo hastiludiorũ exercitio festiuiores reddere conaretur, procurrens & ipse in catadromo pyxidata lancea adeò grauem ictum pectore excepit, vt ictus violentia lamina ductilis, qua è galea prospicitur, surrigeretur, & dissultantis in frusta lanceæ truncus supra dextrum supercilium impingeretur, cutisque musculosa frontis ad minorem vsque oculi sinistri cãthum laniaretur, multis eiusdem trunci frustulis in commemorati oculi substantiam depactis, penitus tamen intactis & illibatis ossibus: fuit verò commoti inde & concussi cerebri tanta vis, vt vndecimo ab ictu die interierit. Post obitum dissecto cranio in parte ictui opposita ad mediã occipitis suturam effusi, inter crassam & tenuem menyngem, sanguinis copia comperta est, & corruptæ cerebri substantiæ, quantum pollice tegi posset, indicia ex coloris natiui in flauũ mutatione, apparuere. Quæ causæ Regi Christianis-

ſimo mortis conſecutionẽ attulerunt, non ſola vu- nerati oculi læſio, vt pleriq; falsò ſunt ſuſpicati. Plu- roſq;.n. alios vidimus, qui ex longè grauioribus in oculo vulneribus non interiere. Pareus lib. 9. cap. 5.

Ducis Vrbini nobilis quidam, vt refert Vigonius ex equo in marmor duriſſimum capite prono deci- derat, iacuerat mortuo ſimilis, ſanguis ipſi naribus ore, & auribus eruperat, caput facieſque tota intu- muerant colore liuido ſuffuſa, mutus viginti toto dies manſerat, nullo cibo ſumpto niſi gelatiua eli- quata, & pullorum caponumque iuſculis cum ſac- charo, conualuit tamen, quanquam memoria ca- ptus & balbus in reliquum vitæ tempus manſit. In quam rem extat Hippocratis Aphoriſmus: Quibuſ- cunque quacunq; ex cauſa cerebrum cõcuſſum eſt, hos neceſſe eſt mutos fieri: imò etiam, vt notat Gal. in commentario, motum ſenſumque amittere. Per- multi exiſtunt peruicaci ingenio homines, pertina- citer negantes, in cerebri ſubſtantia abſceſſum fieri poſſe, erroremq; hunc alio errore cumulãtes, negãt quenquam cerebri portione diſſecta poſſe conuale- ſcere aut reſurgere: ſed rationũ quibus nituntur va- nitatem veterum ſcriptorum authoritas & experiẽ- tia abundè refellunt. Nã qđ ad primũ attinet, Hipp. ſententia, caput dolenti pus vel aqua vel ſanguis ef- fluens per nares, os, aut aures morbum ſoluit. Gal. verò Rhaſis & Auicen. affirmant naturã, ſanie in ce- rebro genita ſeſe per nares, os, & aures exonerare: multos verò ipſe obſeruaui, quibus talia contigiſ- ſent. Auditum habeo ex Prothaſio Colono, nobilis Langæi Chirurgo, vidiſſe ſe in Cænomanorum op- pido adoleſcentem quendã, qui ſæpius concitandę & ſonandæ craſſiori nolæ operam præſtaret: cum is aliquando ludibundus ex fune penderet, perpen- dicularis in altum ſublatus, in caput ſuper ſilicem

pro-

ronus deuolutus, ἄφονος factus, ſenſibus omnibus & mente captus eſt, ſuppreſſa inſuper penitus aluo. Mox igitur febre & delirio, alijsq; horrendis ſymptomatib. ſuperuenientib. cum minimè tere ratus fuiſſet, quod nulla in cranio fracturæ ſpecies appareret, die ſeptimo oborto ingenti ſudore, cũ frequenti ſternutatione, cuius impetu magna illi materiarum vis & puris, per nares, os & aures effluxit, ſequuta eſt ſymptomatum omnium leuatio, atq; ſanitatis reſtitutio. Idem Pareus lib. 9. cap. 22.

OBSERVATIO LXIII.

Alapa mortuus.

EXorta inter duos iuuenes lite, cum alter alterum externo brachio alapa percuſſit, in morbum ſtatim, quem ἀποπληξίαν Græci vocant, reſolutus vapulans, paucis etiam horis ſtrangulatus interijt. Quare conuocatis Medicis (in vinculis enim detinebatur reus) quæſitum eſt de cauſa mortis ipſius. Verùm alijs in ictum ipſum, quo materiam commotam fuiſſe putarent: alijs in humidiorem locum, quo diutius obdormierat: nonnullis etiam in lautiorem victum & potum pleniorem, quo dum vixit, eſt vſus, huiuſmodi mali cauſam referentibus, indiſcuſſum apud præſidem remanſit iudicium. Ant. Beniuenius. cap. 110. de abditis.

OBSERVATIO LXIV.

Cerebrum punctim læſum.

SImilia ſymptomata ſuperuenerunt & cuidã cui durior cerebri mẽbrana, anteriore parte punctim læſa fuit. Vulnus hic acceperat cũ tridẽtis acuto radio in ſuperiore dextri oculi palpebra ſub ipſo ſupercilio, oculi bulbo haud læſo: exigui momenti vulnus habitũ: cito quoq; in palpebra coaluit: interim vulne-

ratus ſopore tali correptus, quali is qui cum baculo percuſſus erat, ac eodem affectus modo. Adhibita fuerunt multa capiti remedia, nō etenim ex tam exiguo vulnere, ſed alia ex cauſa, putabantur talia ſuperueniſſe accidentia. Cùm verò nullis remedijs affectus cederent, ſuperueniens noxius ſopor, vitæ finem fecit. De cauſa mortis cum dubitatio eſſet & concertatio, primùm exemptus eſt oculus, atque tunc compertum radium non tantum palpebram vulneraſſe: ſed vlterius progreſſum os illud penetraſſe, quod cauitate ſua oculi bulbum continet. Exempto verò & frontis oſſe, apparuit durior membrana & vulnerata & ſanguine multo perfuſa, iam corrupta cerebri proxima vulneri ſubſtantia ac vitiata. Quæ dubio procul exitij cauſa. Dodonæus obſeruat. Medicinal. cap. 3. Hippocrates lib. Prorrheticōrum ſtatim initio, & ſimiliter in Coacis prænotionibus, interrogare videtur, num ſic affecti Phrenetici ſint. Qui ſoporoſi, inquit, inter initia fiunt, cum capitis, lumborum, præcordij, colliq́ue dolore vigilantes num phrenetici ſunt? Reſpondet Galenus in Commentarijs, Phrenitin non appellari (propriè videlicet) niſi febricitet æger & continuò deliret, ac continuitate dementiæ, quodque ſimul cum febri fiat, phrenitin agnoſci: phreniticos tamen & hos eſſe, qui ſoporoſi exiſtentes ſapiunt, ſed & delira quandoque loquuntur, atque à præſentibus expergefacti ſtupefactis ſimiles videntur: & tales quidem fuiſſe, de quibus Hipp. Epidem. lib. 3. ſect. 3. hunc in modum ſcribit. Neque phreniticorum quiſquam inſaniuit, vt in alijs, ſed alia quadam veternoſa in ſomnum delatione capite grauati moriebantur. Ex quibus apparet, cum eum cui os petroſum fiſſum, & alterum in capite vulneratum, tum & hunc, cui punctim læſum, phreniticos dici potuiſſe: cum & ipſi

excita-

citati, veluti ſtupentes, mox in ſoporem relapſi, deinde ad interrogata rectè reſponderint, quãdoque verò aliena. Idem in annotat. ad cap. citatum.

OBSERVATIO LXV.

Quidam cerebro offenſo diu obmutuit, qui poſt crebras conuulſiones in furorem actus, tandem conualuit.

NOS obſeruauimus, quibus cerebri partes ſauciatæ eſſent, alios repente mortuos: alios ſopotos cruentatis etiam auribus & naribus diu manſiſſe, tandemque euaſiſſe: quendam Arelatæ, cum diu obmutuiſſet, crebriſque conuulſionibus prehẽſus ſupremum, vt videbatur, diem conficeret, ſubitò lecto noctu exilientem, ac furore percitum in eos, qui aderant, impetum feciſſe, proſtratisq; alijs, cum Franciſcano valente & neruoſo, diu pugnis, vnguibus, calcibus certaſſe, quem fruſtra cæterorum opẽ implorantem, ita miſeris tractauit modis, vt arrepta primum cruce, deinde matula, fuſte, ferro etiam incredibili vi è feneſtris detracto, hominem non ſine eiulatu penè oppreſſerit: ac certè ſublato lapide quadraginta pondo, tandem oppreſſiſſet, niſi Franciſcanus in ſumma deſperatione collectis viribus ictum grauem ægri pudendis impegiſſet, quo ille humi concidit. Hic tamen præter omnium opinionem noſtris auxilijs adiutus tandem conualuit. Iacotius Comment. ad aph. 3. lib. 1. ſect. 3. Coac. Hipp.

OBSERVATIO LXVI.

Sutor quidam Auenione graui vulnere in capite percuſſus, ad duram vſq; menyngem pertingente vulnere, reſolutione, conuulſione correptus, & ſine

voce mutus dies totos septem manens magno labore, nutu Dei, curatur.

SVtor Auenione agẽs, in capite graui vulnere percussus, cum cranij vulnere ad duram vsq; menyngem pertingente, resolutione simul & conuulsione post septimum diem correptus, & sine voce mutus dies totos septem manet: curatur tandem magno labore, & nulla relicta labe, à tanto malo, integra valetudine fruitur Dei benignitate. Valleriola. lib. ii. Obseruat. 9.

OBSERVATIO LXVII.

Prodigiosa & deplorata cerebri vulnera cum eius substantiæ effluuio & iactura percurata.

GVido se quendam vidisse affirmat, cui ex vulnere parte capitis postica accepto, parua quædam portio substantiæ cerebri exierat, vt ex memoriæ læsione cognitum est, & tamen is à tali vulnere conualuit, restitutaq; est illi ex integro post curationẽ memoria. Non tamen asserit illum superstitem permanere potuisse, si totus vẽtriculus per vulnus exijsset: vt de quodam Cellario refert Theodoricus. Verum his exemplis, quæ rarissima sunt, quæq; Dei potius voluntate, quam arte eueniunt, non euertitur vniuersalis sententia. Iacotius Comment. ad aphor. 1. lib. 1. Sect. 3. Coac. Hippoc.

Nos in cerebro vulneratis mira vidimus: in vno qui magnificis Valengis inseruiebat, tanta substantiæ cerebri quantitas exiuit, quantum est paruũ gallinæ ouum, tamẽ euasit: at deinceps probè loqui non potuit, & per trienniũ ineptus & ferè stupidus superuixit. Alium vidimus ex Corsica militẽ, cui ferè dimidium capitis cũ sua cerebri portione ablatũ est, cõualuit: sed nihil recordabatur, loqui non poterat, &

cra

at adeò insensatus, vt nihil vel intelligeret, vel re-
rre sciret: illa solũ comedebat, quæ in os poneban
r, totũ se cõstercorabat & cõmingebat, à cõsocijs
Corsicam ductus est: an illuc peruenerit, ignora-
us. Ant. Musa Brasauol. Cõm. ad aph. 18. li. 6. Hip.
Quanquã ab Hipp. Gal. & alijs eminẽtissimis an-
quis, & modernis medicis antiquos insequentib.
ictũ sit, vulnera cerebri cũ incisione velaminum &
ibstãtię cerebri minimè sanari ingenijs medicina-
b. posse, & si aliq sic vulnerati sanitati restituti sunt
on illud factũ vi medicaminũ & medicæ artis, sed
otius diuina potentia, à qua nihil est qꝫ fieri nõ pos
t, sic volente. Ego testor Deũ, & quãplurimi hoĩes
adhuc viuũt, testes sunt, me plurimos vulneratos
n capite cum incisione ossis, pãniculorũ & insignis
erebri substãtiæ sanasse arte & remedijs medicina-
ib. & non solũ vulnerati ense, sed fracti tum à rebus
rangentib. tum à casu ex alto: ita vt nõ solũ vulnus
uerit in menyngis, sed laceratio in substantia cere-
ri cum deperditione & conquassatione non modi
cę cerebri quantitatis. Inter quos viuit adhuc claris-
simus Paulus Raimũdus vir nobilis Venetus, q per-
cussus cũ ense in capite in parte posteriori ꝓpè sutu
rã laudæ fuit, cũ incisione ossis velaminũ, & cerebri
substãtiæ: vulnus verò erat duorũ digitorum longi
tudinis, ꝓfũdũ ad triũ digitorũ crassitudinẽ, pars
ossis incisa ex toto separata erat à reliqua parte cra-
nij: cui superuenerũt accidentia omnia futurã mor-
tem enunciantia: qui tandem Dei omnipotentis au
xilio mentem meã illuminantis, & arte & remedijs
medicinalib. sanitati restitutus est, testes sunt in pri-
mis non pauci huius ciuitatis medici, ac etiam tota
& nobilium ac ciuium multitudo, Nicol. Massa.

Sanitati etiã mea opera restitutus est magnificus
Iuuenis Marcus Goro, qui cũ parte acuta cuiusdam

haſtilis, ab vna parte præ ſe ferentis ſecurim, & ab a-
lia mucronem ſiue pugilli acuti formam, quam a-
lobardam vocant, vulneratus eſt, & facta fuit fractu-
ra, non ſolùm oſſis cranij, ſed panniculorum & cere-
bri ſubſtantiæ vſq; ad os baſilare, quod atteſtaba-
tur radius argenteus in vulnere poſitus, qui deſcen-
debat vſque ad os baſilare, ita, vt ſentiretur percuſ-
ſio facta à radio ſuper oſſe baſilari. Rogatus ego à
quamplurimis clariſſimis ſenatoribus acceſſi, cum-
que vidiſſem oſſis fracturã inſignẽ ſatis ad dimidij
digiti articularis longitudinem, & ad craſſitiem la-
titudinis eiuſdem, ſciſſitaſſemq; à medicis illis, qui
medelam præſtiterant, de illa parte oſſis vbi erat fra-
ctura: qui cum nullum os viſum ab ipſis fuiſſe aſſe-
uerarent, cauſam amiſſæ vocis fuiſſe cogitaui, par-
tem illam oſſis in cerebro fixam, & accepto inſtru-
mento chirurgici cuiuſdam, qui ei in medendo de-
ſeruiebat, os ex vulnere extraxi, & immediate cæpit
loqui, & dixit, ad Dei laudem ſum ſanus, quod non
fuit ſine medicorum omnium, qui interfuerunt, &
nobilium ſenatorũ atque adſtantium maximo ap-
plauſu & admiratione. Hic tandem ex malo cibi re-
gimine (nam cum eſſet iuuenis inſolens & inconti-
nens, vna die voluit ouataricam, quam cauiarum
vulgares vocant comedere, incidit in omnia acci-
dentia, quæ futuram & certam mortem ſignifica-
bant: tandem Dei benedicti auxilio, & medica arte
& auxilijs ſanitati reſtitutus, qui viuit etiamnum:
huic nobili ſuperuenerunt accidentia epileptica ex
retentione ſaniei ſuper os cranij baſilare: Neque a-
lio ingenio vlcus fiſtuloſum potuit curari, niſi facta
argentea canula ad vnius digiti longitudinem, vt
vlcus continuè apertum remaneret: & ſic bis & ter
etiam in die à ſanie expurgabatur, ſcilicet accepta
parte inferiori naſi manibus, & ſtricta, atque anhe-

ui contento, & aliquo conamine facto ſanies ex
vere in ſummitate capitis egrediebatur ad quanti
tem ſæpiſſimè dimidij corticis gallinacei, & plus:
ua egreſſa imponi iubebam mel roſaceum dilu-
um cum duabus partibus aquæ ardentis ex vino
r deſtillationem factæ, quam aquam vitæ vocãt,
pra quam canulam argenteam cerotum de beto
ca apponi iuſſi, quam canulam per annum & am
ius in vulnus detinuit: ſicq; vlcere ſenſim mũdifi-
ato, partes coaluerunt, & facta cicatrice euaſit. Idẽ.
Alphonſus quoque Bononienſis, qui percuſſus
uit cum enſe in parte ſiniſtra capitis inter ſuturam
agittalem & mendoſam cum inciſione non ſolùm
oſſis & membranarum ſed etiam inſignis quantita
is ſubſtantiæ cerebri: Etenim vulnus erat ad longi
udinem vnius digiti cum dimidio, ita vt manifeſtiſ
imè ſubſtantia cerebri inciſa inſpiciebatur, & digi-
o tangebatur: cui ſuperuenerunt accidentia omnia
mala mortem & interitum atteſtantia, vt eſt febris,
rigores, paralyſis lateris oppoſiti, alienationes con
tinuæ: qui tandem Domino auxiliante euaſit no-
ſtra rationali adminiſtratione regimis & medicina
lium medicamentorum, quæ fuerunt præter aeris
alterationem & rectificationem, miſſio ſanguinis
bis facta à vena cephalica eiuſdem lateris: atque le-
nitio ventris à primis diebus cum caſſia, & in pro-
ceſſu per euacuationem cum pilulis cochijs exhibi-
tis: & etiam exhibitio ſyrupi roſati & de endiuia, di-
luti cum aqua betonicæ & borraginis: & ea quoq;
quæ vulneri imponi ſecundum diuerſitatem tem-
poris læſionis iuſſi: quæ talia fuerunt. Etenim in pri
mis illis diebus, antequam accidentia hominem in-
uaſiſſent, continuè qui ei medelam præſtabant, o-
leum roſaceum omphacinum in vulnus infunde-
bant, vngebantque vniuerſum caput oleo roſaceo

simplici: cum verò accersitus, ac supplicè rogat accessissem, videns profunditatem vulneris, & substantiam cerebri incisam, quæ iam liuescere & corrumpi incipiebat, iudicaui omnia accidentia potissimum de causa prouenisse, quoniam cerebri substantia corrumpebatur. Nam & sanies (quæ pauca erat) fœtebat: cum verò considerare cœpissem omnia alia remedia vana & incassum fore, ni prius vt putredo & putredinis causa remoueretur, iussi vt acciperetur mel rosaceum, & tantundem olei rosacei, & duas partes aquæ vitæ ex vino scilicet factæ, quod medicamentum in vnum redigebatur: deinde penicillis in eodem medicamento madefactis vulnus replebatur, & oleo rosaceo vniuersum caput vngebatur, sicq; processum fuit, vsque ad perfectam vlceris correctionem & mundificationem: deinde cum vnguento de matrisylua super penicilla in eodem madefacta: qui Dei omnipotentis gratia euasit (non sine tamen maximo labore) trium mensium spatio: cui superuenere accidentia epileptica, à quibus etiam ex frequenti exhibitione agarici, & rerum necessariarum regimine liberatus fuit. Idem.

Minimè verò casum horrendũ preteribo, & omni admiratione dignũ. Etenim vir fortis & strenuus Theodorus Bua, natione Græcus, equitum ductor, qui, præterquam vulnus (à quo sinistra manus abscissa & separata ex toto fuerat, quoniam sola cutis inferior eam detinuit, ne humi caderet, quæ suta fuit, & ex applicitis medicaminibus partes coaluerunt, & sanitati restituta fuit, motum tamen amisit, vulneratus etiã fuit in capite cum ense quatuor magnis vulneribus, cum incisione ossis & substãtiæ cerebri: horrenda erant vulnera visu, nam cum essent quatuor secundum diuersos incussus, & vbique

substan-

ſtantia cerebri appareret lacerata, ſine ſpe o-
es eramus, & eo magis, quoniam ſuperuene-
at à primis illis diebus rigores ingentes, qui
n ſemel ſed pluries vnica die hominem inuade-
nt, febriſque ardens erat: ariditas linguæ, la-
orum vulnerum depreſſio, & reſolutio ferè vni-
rſalis, atque ſubſtantiæ cerebri liuiditas, &
od à vulnere emanabat virulentum & fœtidum
at: cui præter apertionem venæ cephalicæ de-
ri & ſani brachij, atque euacuationem ventris
m caſſia, & quoque regimen ſex rerum neceſſa-
arum, plurima remedia capiti adminiſtrata fue-
nt: quæ cum non contuliſſent, vnicum ſalutare
medium fore exiſtimauimus, ſi iam inceptam
utredinem & cauſas quis amouere poſſit. Qua-
: cum putredinis cauſa ſit humiditas non regu-
ata à calore naturali, & id quod putridum fa-
tum iam eſt, non poterit niſi exiccantibus re-
nedijs modeſtè calefacientibus corrigi & tolli.
Conſilium fuit vt vna cum melle roſaceo & oleo
oſaceo, duplum aquæ vitæ ex vino per deſtilla-
ionem factæ permiſceretur: ſicque per plures dies
n vulnus hoc medicamen ponebatur: ſed cùm ap-
paruit ſanies laudabilior, amoto oleo roſaceo infū-
debāt in vulnus mel roſatū, & aquā vitæ æquis por
tionibus ſimul permiſtā, deſuper vnguentū de ma-
triſylua ſuper pannū extenſum ponebatur, caputq;
vniuerſum oleo roſaceo cōpleto vngebatur: & quo
niam per plures menſes laborauit, moleſtatus à
diuerſis accidentibus, & præſertim epilepſia, om-
ni ingenio, vt vulnus adapertum maneret ſtatu-
tum fuit. Quare vlcus continuè replebatur lychnijs,
ſiue penicillis cum vnguento de matriſylua, & de-
ſuper cerotum de betonica ſatis amplum impone-
bat: quod nō dimiſit vſq; ad perfectā vlceris cōſoli-

dationem: vsus est & agarico, & pilulis cochijs p[er]mistis, vt materia crassa, circa panniculos inferior[is] partis cerebri detenta, euacuaretur, & tandem a[b] omnibus malis euasit, non sine maximo stupore t[o]tius ciuitatis. Idem.

Præterea in vico sanctæ Mariæ formosæ, iuuen[is] viginti duorum annorum, qui ex maxima contu[sione] cranij cum quadam virga auri ponderosa [à] viro forti facta, cum ruptura non solùm cranij se[d] menyngarum & substantiæ cerebri contusione, e[]uasit eodem ferè regimine, & eisdemmet medica[]mentis applicitis. cui tamen non affuerunt accide[n]tia mala, præter febrem à prioribus illis diebus, qu[i] spatio duorum mensium sanus euasit. Idem.

Famulus etiam Domini Pasqualini Missocha[] vulneratus in capite, in parte anteriori sub sutura coronali versus frontem vulnere vnius digiti lon[]gitudinis: quod vulnus nullis medicinis applicitis potuit sanari: sed semper sanies ab eo egrediebatur, præsertim si strictis naribus & anhelitu retento, conatum faceret: quæ sanies per multos menses permansit, qui etiam ad omnia munia extra domũ egrediebatur: hunc sanaui continuè bis in die infundendo aquam vitæ per syringam. Super vulnus verò exterius cerotum de betonica ponebat: tandem post multos menses frustum ossis longitudinis dimidij digiti egressum est: post cuius egressum vulnus sanitati restitutum est. Possem quam plurimos alios mirabiles casus cum incisione & laceratione substantiæ cerebri sanatos enumerare: sed hi satis sint, vt scias vulnera cum incisione, profundatione & deperditione substantiæ cerebri sæpè à me sanata fuisse: dicãt antiqui & moderni Medici quicquid sibi placuerit. Idem Massa.

Potest egredi cerebrum in magna quantitate & stare

re vita, ideo non relinquatis ægros. Multa ſunt
empla à Galeno, à Carpo, & à multis alijs propo
ta. Ego etiam mirabilia expertus ſum. Vidi Zinga-
um Ianuario menſe frigidiſſimo, Partiſanone per-
uſſum, & ſectum eſt dimidium ferè caput, & ma-
r quantitas cerebri exijt, quam includi poſſit in
uo gallinaceo & ſanatus eſt. Habeo exempla fa-
iliaria multa, lethale quidem vulnus eſt, ſed ſolis
ognoſticis non credendum, quia ſæpenumero
ruantur homines. Notate tamen quod vidi mul-
os, in quibus egreſſum eſt cerebrum, & aliquot re-
anſere ſtolidi, aliqui ſuperuixere vſq; ad 120. dies,
iqui ſanantur & integri manent. Habui mulierem
oncubinam cuiuſdam, percuſſam verriculo ignis
b vxore mæchi, ſuperuixit ad 80. vſque. Sed ha-
eo multa exempla illorum, qui ſtolidi facti ſunt, &
eriere tandem poſt duos aut tres annos. Et vnum
abui in quo parua quantitas egreſſa eſt, & durauit
d 80. vſque, ſtolidus non erat, ſed eadem die qua
greſſus eſt domo concidit ſtatim mortuus. Itaque
unquam derelinquendi ægri, ſemperq; ſperanda
alus. Fallopius. cap. 45, de Curand. Vulnerib. Cap.

Vulnera cerebri ſi ad ventres perueniant, non cu
antur, ſed alia multa vidimus ſanata, quæ ad ce-
ebri ſubſtantiam perueniebant, & amiſſa cerebri
pſius portione. Chriſtoph. à Vega. Comment. ad
phor. 18. Lib. 6. Hipp.

Nos Dei auxilio, cui omnia accepta referimus,
multos è maximis & grauiſſimis vulneribus libera-
os teſtari poſſumus, inter quos hactenus nouem
iam ſunt, quibus non exigua cerebri pars periebat.
Ferè autem innumeri, quibus prior meninx vehemē
ter fuerat lacerata, ex his autem nouem, quos retu-
limus. Prior apud vrbem Xeres Pacenſis diœceſeos,
familiaris quidam Ioannis Bazzani, qui gladio

vulnus in capite acceperat, ex quo vulnere mẽ-
branis ruptis tãtum cerebri deceſſit, quantum d[uo]
tritici grana ſunt. Succeſſit citiſſima paralyſis, & a[lte]-
rius corporis partis, & linguæ impedimentum, ca[que]
vſq; ad quartum menſem laborauit, ex qua tam[en af]-
fectione, poſtquã ex vulnere ſanatus eſt, melius ca[put]
habere indies cœpit. Frãc. Arcæus l. 1. c. 6. de Cur. V[ul].

Secundus verò fuit puer quidam, 10. annos na-
tus, muli calce percuſſus in fronte, vt ferreæ ſol[eæ]
margine oſſa etiam comprimerentur. Huic per co[n]-
tinuos ſex dies de cerebro, quantum lens eſt, ſingu-
lis curationibus deperijt, atq; hinc nihil mali, pr[æ]-
ter vulnus eſt conſecutum. Idem.

Tertius in oppido, Fuentes de Leon appellat[o]
erat, q telo obtuſo, ex baliſta iacto, petitus, & cap[il]-
los & oſſa & carnem ſuper cerebrum coacta hab[e]-
bat: prima autem ſecunda atq; tertia cura hæc om-
nia extracta à nobis ſunt: pulſatione enim ipſa pau-
latim expellebantur: vnà verò & cerebri pars pro-
dibat commiſta, in quo rem nobis non negligen[-]
dam animaduerti: id aũt fuit quod duodecimo di[e]
molle quiddam & cãdidum excreſcere intus cœp[it]
inſtar adipis, quod ſequenti curatione ita exubera[-]
uerat, vt ſuprà carnem omnem emineret, nos aut[em]
hermodactylorum puluerem iniecimus, eo mod[o]
reductum coactumq; iri arbitrati. Cum autẽ terti[a]
curatione ſupra cutem etiam nimium exceſſiſſe de[-]
prehẽdiſſemus, ferro rem agere cõſilium fuit. Igitu[r]
forcipe, quatenus cranium æquabat reſecuimus: i[d]
autem quod reſectum eſt, nucem iuglãdem magni-
tudine ſuperabat: nihil verò neq; ſanguinis, neq; al-
terius rei ſecutum eſt: poſtera verò die nihil appare-
bat, ſed plana omnia, bonoq; colore conſtabãt. Sa-
natus igitur hic homo eſt, ſed tñ quoad vixit, mor-
bo regio laborauit, cuius prima acceſſio ſeptima
die

...uit, & dum curaretur, alteram & tertiam passus
...ccessionem. Superuixit autem vsq; ad quartum
...igesimum annum, Idem.
...uartum autem curauimus in oppido Llerena,
...chionis de Falces, qui eam prouinciam admini
...at, famulum: hunc alius ex domesticis quidam
...o petierat candelabro in coronali ossis parte, o-
...s autem ea ossis pars, qua vulnus accepit, com-
...uta, atq; super cerebrũ fuerat vehementer coa-
...opus igitur fuit secũda, tertia & quarta curatio-
...ea ossa omnia extrahi oportuit, quę loco mota,
...ebrum grauiter premebant, maximè quæ in infe
...ri tabula erant, cerebri substantiam continentes
...iculas ruperant, ex quib. duo ossa ita magna e-
...t, vt per vulneris meatũ magna cũ difficultate e-
...potuerint: ab his aũt pelliculæ, & cerebrũ ipsum
...ata fuerant, quamobrem singulis curationibus,
...cunda ad quintam vsq;, ternæ quaternęq; ex ce-
...ri substãtia portiones, eęq; non exiguæ decesse-
...t. Interfuit aũt dum curaremus, Benedict. Arius
...ntanus Theologus nostras, qui apud nos eo tẽ-
...re chirurgiã, artis potius quam operis causa do-
...atur: quinq; ergò continuis diebus ossa & cere-
... partes ꝓdierunt, quæ pulsatione ipsa pelleban-
...r. Atq; hic iuuenis grauib. symptomatib. affectus
..., dũ curaretur: nã dextro latere conuulsionẽ, sini-
...o verò paralysin, atq; etiã regium passus est mor-
...m. Hæc aũt omnia vndecima die aggressa, ad vi-
...simam vsq; cum summo etiam fastidio durauère.
...sthæc melius habere cœpit: tandem diuina ope
...nnino incolumis euasit. Idem.
Dũ nos Llerenæ (ꝙ oppidum inter Bethicã & Lu
...taniã est) publico populi stipendio chirurgiam, &
...quisitionis magistratus honesta mercede exer-
...ceremus, admirandum periculũ accidit, apud oppi-

dulum Valuerde, decem miliaribus Llerena dist. ab
quod hic referre decreuimus; quòd eius homi
restituti historiam nemo audire possit, quin Deo
ctori, atque vnico humanæ salutis præsidi gratu
tur. Ea verò res sic habet. Dum operarij quidā p
grandes lapides machinis & arte in terram, q
tunc ædificabatur, tollerent (productum autem
pus iam erat, & templum cui hærebat, altitud
superabat) vnus ex lapidibus decidens, quend
eorum, qui machinam voluebant, in capite pl
percussit, qua sagittalis commissura est, is autem
bitò corruit, simulque cum lapide terram attigit
rat autem lapis cubitali latitudine & longitudi
duodecim vero digitorum altitudine, & pond
quatuor & viginti librarum. Iacuit autem homo
eodem loco, per horæ dimidium, nihil ommni
sentiens: inde autem pro mortuo penè, aut intra h
ram saltem expiraturo, domum est sublatus. Hic c
rebri commotionem passus, tres integros dies n
solùm sermonis, sed motus etiam expers, moueb
tur autem ab adstantibus, non secus ac si mortu
fuisset. Magna autem ossium pars, depressa cereb
incubuerat, sanguis verò oculis atque auribus er
perat: caput autem ipsum & collum tumidum atr
que colore conspiciebatur. Post octauam aute
diem sponte sua apertum est caput à sincipite at
ab occipite, & ex altero etiam latere: maturuera
enim iam apostemata. Nos igitur ossa in locum su
restituimus, membranæ autem inflammationē pa
sæ sunt: tertia die locutus est, imperfectè tamen,
vt commotæ mentis homines solent, apertis ocul
imò & patentibus epilepticorum more erat: sed n
hil omnino videbat, neque cernere cœpit vsque a
vigesimum diem, indiesque visu etiam proficieba
Secundum verò post mensem rectè iam cernere,
sanu

mus cum esset, potuit, cum vulnus iam sanatum fuisset. Nam ad vigesimam quintam, plurima ossa emissa sunt. Statim autem è lecto surrexit, tametsi tunc rectè ingredi non valebat: atque ita diuina ma gis quam humana ope sanatus est: euasit autem pæ & transuersa tuentibus oculis, qui etiam curati- ne præcedente, quarto mense restituti sunt, recte- que intuebatur: viuit hic adhuc vxoremque duxit. Iuuenis tunc erat, oculos verò alijs auxilijs resti- tuimus, Idem.

Est magnopere medicis expendendum, quod in morbis grauissimis sæpè euadunt, uel imbelles plu rimi, etiam omnibus reclamantibus notis, quæ iu- xta Hipocratis sacrosancta oracula mortem in limi ne esse designent. Sic in vulneribus cerebri, fragmē- to caluæ ad mollem vsq; menyngem, per durā pror sus adacto, nonnulloq; ipsius substantiæ apparēte effluuio, nuper è populo quidam nobis manum ad mouentib. est restitutus. Gēma lib. 1. cap. 6. Cosm.

Nos Venetiis, quæ nobis dilectissima patria est, hoc anno præsertim Feltriæ, ac alibi dum juniores essemus vulnera menyngarū & cerebri sanauimus, & sanata vidimus, nec sumus decepti: nam plures actus anatomicos in humano corpore propriis ma nibus exercuimus, ac quamplurimas & propemo- dum innumerabiles caluariæ fracturas pertractaui mus. Quorum fidelissimi testes esse possunt excellē- tiss. Patres D. Frācisc. Longus, Leander Zarotus, Vin- centius Prouincialis, Augustinus Gedaldinus, Tibe rius Barbarus, Decius Pulcher & bonus, Ioānes de Franciscis, Ioseph Bonipertus, Bartholomeus Bela- tus, Aloysius Bognotus á Cruce, nepos & nobis tā- quam filius dilectissimus, qui à latere nostro vix vn- quam discessit, ac quamplurimi alii huius inclitæ ci uitatis Venetiarum philosophi ac medici præclaris-

ſimi. Et paulò poſt: Feltriæ nos fuimus in curatione cuiuſdam adoleſcentulæ, quæ cum à cuſpide falci ... vulnus cum cerebri læſione paſſa fuerit, ex quo te... rebrata caluaria, notabilis portio ipſius cerebri exi... uiſſe compertum eſt, tranſacto quarto menſe ſani... tati fuit reſtituta: & in vulnere ſemper canulum con... ſeruauimus, ac vsq; ad decimum quartum diem ſo... lo oleo de terebinthina, & aqua vitæ curauimus: in... de vulnus guttatim tali liquore repleri juſſimus: V... ni montani vnc. 20, ſucci betonicæ, vnc. 4, ſucci cala... minthæ vnc. 2, myrrhæ, olibani, aloes, ſanguinis dra... conis, centaureæ minoris, granorum hypericonii... ana drachmā vnam, piſtentur quæ piſtari poſſunt, ac in ſubtiliſſimum puluerem redigantur, & omnia ſimul componātur, ac per triduum in vaſe bene ob... turato marceſcant, poſtmodum lēto & claro igne, donec tertia pars abſumatur, bulliant, & adde mel... lis roſati vnc. 4, & parum adhuc bulliant, & ab igne vaſe detracto, adde aquæ vitæ vnc. 6, liqueſcant & percolentur, & adde olei de terebinthina vnc. 4, & in vitreo vaſe cera optimè obturato diligenter con... ſeruetur. Reliquum vulneris repleuimus cephalico puluere ab Auicenna deſcripto, ac deſuper latam petiam lineam pluribus in locis perforatam cerato humano munitam adhiberi iuſſimus, cùm verò per... fectam loci rectificationem nouimus, ſolo melle roſaceo ac cerato prædicto vſi fuimus, & Deo fauē... te iuuenem ſanitati reddidimus. Vexabatur tamen quadam linguæ balbutie, & oppoſiti brachij molli... tie. Longo quidem experimento nouimus, omnes ferè ab his vulneribus Dei nutu liberatos, aliquo ſymptomate ex his, quæ cerebro affecto apparere ſolent, detineri. Oleū de terebinthina ſic paratur. Re... cipe Terebinthinæ claræ & odoratę libras. iij. arenę fluuiorum depuratæ, lotæ & ſiccæ, aut vitri contuſi

libr. j.

bram j. s. omnia in curua boccia cum ſuo recipi-
te ponantur, & boccia in vaſe terreo, inter quod
bocciam cinis in ea adſit copia, quod nullo mo-
tangi poſſint: & lento igne ne terebinthina tu-
eat & infletur fiat elambicatio, & quod primo
ſtillat aqueum eſt, ac nullius momenti, quòd
cundo, coloris auro obſcurioris, ac denſioris
bſtantiæ, optimum eſt, ac vſui ſeruandum: quod
rtio, atrum & cæno ſimile eſt, probatur in viſ-
ribus tibiarum antiquis, & cacoethe. Aut Recip.
erebinthinæ claræ lib.ij. laterum recentium lib.s.
aſtichis, ſtyracis ana vnc. j. lateres igniti oleo ex-
nguantur, & fracti miſceantur reliquis, & per lam-
icum tres vt dictum eſt, excipiuntur liquores, quo-
m ſecundus & tertius optimus eſt. Ioan. Andreas
Cruce. lib. 1. cap. 14. Chirurgiæ.

Anno Domini 1538. dum ego Polemarchi Mon-
-jani Chirurgus Taurini eſſem, quendam ex Præ-
extatis eius aſſeclis curaui, cui diſco ludenti infli-
tum lapide fuerat vulnus, in dextro bregmate cum
actura & effractura oſſis tanta, vt per eam, cere-
ri ſubſtantia dimidiæ nucis auellanæ craſſitiæ ex-
iret. Quo animaduerſo ſtatim pronunciaui vul-
us eſſe lethale: obtrectabat huic meæ opinioni,
ui tum aderat Medicus, aſſerens eiuſmodi ſub-
tantiam haud cerebri eſſe portionem, ſed adipo-
um quoddam corpuſculum. At ego hominis per-
inaciam ratione & experientia adſtante multo-
um nobilium corona conuici: ratione quidem
uod ſub cranio adeps gigni nequeat, nam etſi
onceptæ illic partes frigidæ ſunt, tamen quia
pirituum animalium calidiſſimorum & prætenuiũ
opia, quæ vaporum è toto corpore eò ſuſcitatorũ
alore feruent, adipem circum ſe concreſcere non
patiuntur. Experientia verò, quod per cadauerum

dissectiones nunquam eo loci animaduersus e[...]
adeps:iam verò adeps aquæ eminet & innatat: h[...]
verò substãtia vtpote medullosa in aquam iniec[...]
fundum statim mersa petiuit. Deniq;adeps igni [...]
motus funditur & liquatur: at hæc candenti la[...]
na imposita substantia, resiccabatur quidem & [...]
arescebat,contrahebaturq; in sese lori instar, qu[...]
omni medullæ familiare est,minimè verò liqua[...]
tur. Ex quo omnium qui aderant clara voce intel[...]
ctum est,quam verum esset meum de illa substãt[...]
quæ cranio eminebat,iudicium. Rescissa tamen [...]
conualuit nobilis adolescens,cætera sanus, nisi q[...]
in vitę reliquum surdus mansit. Pareus lib. 9. cap. [...]

OBSERVATIO LXVIII.

Historiæ aliquot de vulneratis in cerebro ad anim[...]lem facultatem, earumq; proprias sedes curatione[...] vulnerum cranij, ad fungos & alia chirurgis [...] scitu digna, pertinentes.

BOnoniæ in ædibus generosi & nobilis viri Iul[...] Cæsaris Maluetij, Regiensis quidam nomine A[...]gustinus gladij non admodum acuti cuspide in ca[...]pite vulneratus fuit: vulnus verò ab osse bregmat[...] sinistri lateris paulo post aures incepit, & transue[...]sim per musculum temporalem, qui totus transci[...]sus fuit, ad oculi canthum maiorem sese extend[...]bat, atque in cerebri profundum ad eiusdem lateri[...] ventriculum ferè penetrauit. Fractura hæc cranij n[...] fuit simplex, sed ex ἕδρα, id est sede, & ex thlasmat[...] siue contusione composita, siquidem squamæ & se[...]paratæ & exemptæ sunt. AEger statim ab accept[...] vulnere in terram concidit, biliosa euomuit, amisi[...] sensus & motum, correptus est rigore & spasmo. a[...]liquot horis post redijt ad se, ac balbutire, astan[...]tesque vix ægrè cognoscere incepit: attamen tum

memo[...]

...moria,tum intellectu,tum sensibus omnibusva-
...bat.In curando hoc vulnere vsi sumus Hippo-
...ica methodo, Hippocraticisque remedijs, de
...busDeo volente aliàs in proprio tractatu de cra
...vulneribus quam exquisitè. Quarta die febris,
...e ante mitissima fuit,aucta est, & cum ea omnia
...ptomata intensiora sunt reddita, & ex vulnere
...gulis diebus substantiæ cerebri quid excerneba-
...Idque tantum,vt totum collectum dimidiæ nu-
...iuglandis magnitudinem adæquarit. ad vespe-
...m quartæ diei, superuenit alui solutio,vnde quin
...ie omnia remisere,multo magis sequētibusdie-
...s:nona die maxima visa est mutatio in melius,in
...lneribus enim capitis crises sunt admodum falla
... & inconstantes.Ex vulnere cerebri excreuit, vt
...omnibus capitis vulneribus, quæ ego tum cura-
...tum à Fallopio,tum à Iulio Cæsare Arantio cu-
...a vidi: animaduerti substātiam quandam fungo-
...n, ita duram, ita tenacem partibus subiectis an-
...xam vt spatula auferri nequierit,hæc semper sup-
...llulat,donec carne loco cerebri, vel calli succres-
...nte,vulnus cerebri repletum & obductum sit:hoc
...mpore desinit humorum putredo,vnde fungi hu-
...s scaturigo prodit. Inquit Ioannes Langius in E-
...stola quadam, quemadmodum enim in stipibus
...borum, humores se imputridi per corticem extu-
...rantes,in fungos coalescūt: Sic vulnerato cranio,
... multi volunt(at vt ego obseruaui, læso cerebro)
...umores cerebri affluunt, qui (teste Alexandro A-
...rodiseo) ossis frigore condensati,in fungi speciē
...ncrescunt: qui in superiore parte ampliusculi, in-
...a verò prætenues, pro loci ratione perficiuntur.
...nde Galenus libro tertio Epidemiorum densitate
...umorum tales in vulneribus annascentias efficiē-
...e,quos multi fungos appellabant.Hos fungos cū

nostri chirurgi in capitis vulneribus enatos viden substantiam cerebri esse arbitrati, aut ęgros tanqu deploratos relinquunt: aut si fortè fortuna eos cura uerint, vulnera cerebri sese curasse, tantillũq; de c rebro frustum exemisse gloriantur. Nunc redeo a meum ægrum, 14. die abscessere duæ ossis portiu culæ, 30. die vlcus vndequaq; fuit carne repletum, tamen ossis squamulæ duæ erupere: postquam cu ratus fuit, memoria semper lęsa, stupidus intellect iudicium valdè imbecillum permansit. Triẽnio po in aduersam valetudinem ægro & Medico suo Phy sico satis obscuram, vel cognitu difficilem incidi & tandem ex insperato atq; inexpectato sedens le nissime efflauit animam. Volcher. Coiter lib. Obse Anatom. & Chirurg.

Adijciam hîc & aliam historiam de quodam, qu etiam cerebri habuit vulnus profundum & magnũ multò magis atq; prima admiratione digna. Ant quinq;, in fallor, annos Ambergæ in superiori Pa latinatu cum Illustriss. Ducis Bauariæ & Comiti Palatini Rheni Ludouici, Palatinatus superiori præsidis essem Medicus, cuidam qui ipsius princi pis equi instruendi curam gessit, nomine Nicolao Graffereuter nouam explodenti bombardam, fru stum eiusdem (inter explodendum enim in multa frusta disrumpebatur) inter supercilia, paulo supra superciliorum intercapedinem, frontem perfregit, & ad dimidij digiti longitudinem in cerebrum ob- liquè dextrorsum ingressum est, aliud frustum eius- dem lateris oculi corneam tunicam discidit: vnde aqueus siue albugineus humor totus effluxit: ex percussionis vehementia tanto impetu vulneratus retrorsum in terram proiectus impegit, vt ex hac il- lisione occipitis cerebri posterior pars vulneri obie cta non leviter offensa sit, idcirco magis de hac par

te, atque

, atq; de vulnere oculóue conquerebatur. Stupidus, attonitus, & omnibus sensibus quasi orbatus, domum vectus, & curę barbitonsorũ balneatorũq; qui istic magni habẽtur, cõmissus. hi cũ cerebri non parũ ex vulnere eminere cernerẽt, atq; ꝓgnosticarent, eum desperatũ atq; intra triduũ vel quatriduũ moriturũ, Illustriss. Princeps vt erga oẽs, sic versus nos benignissimus ac clemẽtiss. casum ministri dolens, me accersiri, vulnus detegere, atq; quídnam de vulnere esset, explorare iussit. ego remoui emplastrũ & statim cerebri aliquot frustula cũ sanguinis grumis, non sine reprehensione barbitonsorũ (volebãt enim cerebrũ relinquendũ fore) exemi. Quo & Celsitudini suæ & circũstantib. aulicis cerebrũ fuisse læsum certò constaret, id cerebri, quod abstulerã, omnib. demonstraui: ne aliud q̃ cerebrũ esse putarent, ex sufficienti enumeratione partiũ, nec pus, nec sordes (trium. n. horarum spatio tale nihil generari potuit) nec os, nec cutim, nec carnẽ, nec membranam, sed cerebri substantiam fuisse comprobaui. Celsitudo sua respondit, iam cõclamatum est: inquiebam, est quidem casus periculosissimus, verum non omnino desperatus, neq; lethalis, hocq; exẽplis plurimis confirmaui. Illustriss. Princeps admirabũdus dixit, hoc in Germ. inauditũ esse, vtq; Celsitud. suę cõualescentiæ ministri maiorem spem facerem, attuli Fallopij commentaria in Hipp. librum de cranij fracturis, in quibus similia enarrat, deinde quæ exempla Fallopius isthic de cerebri grauissimis vulneribus ab eo curatis recenset, Celsitud. suę indicabam. Tandem Illustriss. Princeps acquieuit, cõmisitq; totum sauciatum meæ curę. ego eum curandũ suscepi & humana pollicebar. Mira benignè lector audires, si vellẽ hîc recensere barbitonsorũ balneatorũque, quo exarsi sint erga me, tanq̃ ꝓgnosticũ, atque

illorum curationis modum (in principio enim omnibus capitis vulneribus & etiam grauissimis, barbitonsores in Germania adhibent cataplasma calefaciens, humectans ac relaxans, nonnunquam miscent attrahentia, vocant hoc cataplasma Germanicè *ein vvarm gebandt*, Latinè ligaturā calidam, aliquot post diebus feruidissimo vino vulnera eadem fouent) spernentē furorem, calumnias obtrectationes atque maledicta, quibus me lacessauerunt vltimò quantum virus in me euomuerint. Equidem recordatione responsi Socratis, dum à proteruo ac insolenti homine in publico læsus, ab amico cur illum non iniuriæ apud magistratum deferret, interrogabatur, hæc omnia deuoraui, & alia singulis diebus deuoro: eos enim cōmiseratione potius quā incusatione dignos esse iudico. Hæc iustis de causis hîc inserere coactus sum: nunc ad rem nostram. Reperi ægrum cum febri satis intensa & delirio, oculi læsi palpebras tribus in locis vulneratas, easq; cum vicinis partibus ad pugni magnitudinem ita inflatas atque tumefactas, vt ad inspiciendum oculum palpebras disiungere nequierim. Mundaui vulnus diligenter, exemi tum cerebri tum ossium paruas portiunculas à subiectis partibus liberas, immisi conuenientia atque vulnus obligaui, sanguinem ex brachio extrahi iussi: oculo imposui cataplasma ex farini & herbis partim frigiditate, siccitate & leui adstrictione inflammationem arcentibus, partim ex dolorem sedantibus, vnde postridie maiori ex parte tumor subsiderat: inspexi oculum & deprehēdi humorem albugineum vniuersum effluxisse, corneamque tunicam desidisse, atq; crystallino humori immediatè incumbere iussi sanum oculum occludere, ac intueri læso (vt fecit) circumstantes, quos præter omnem rationem & cum stupenda admiratione

tione

que læso oculo æquè, atque integro vidit agno-
que: durauit visus in hoc oculo ad sextum vsque
m, quo cœpit deficere: erat enim tanta, ob vehe-
ntem illius oculi contusionem, putredo, vt à cor
tione diutius cõseruari nequierit. Opinor si exi-
um extitisset corneæ tunicæ vulnus, visus priua-
nem non secutam fuisse. Si quidem vidi in pue-
corneæ vulnera stylo puncta, ex quibus humoris
uginei parum effluxerat, & tamen curata, similia
alijs sunt animaduersa. Vulnus erat ab omni in-
mmatione liberum, effuditque grumosum san-
inem cum cerebri contusi aliquot particulis: ad
lirium, dolorem occipitis & febrium quæ inten-
s creuerant, accessere rigores inordinati, appeti-
s prostratio, vigiliæ atque vulneris magna suppu
io. Occipiti à principio repellentia adhibui, dein
exiccantia & discutientia absque manifesto ca-
re, interdum etiam anodyna: his cum viderem ni-
l me proficere, contusionemque occipitis ad sup-
rationem, quod ex pulsatione, doloris incremen
, febris exacerbatione & rigoribus inordinatis, q
lneribus cerebri familiares sunt, conieci tendere:
l maturationem me conuerti, atque paucorum di
um spatio collectam materiam suppuraui, intus
ostema perruptum & per vulnus expurgatũ fuit,
tegrum nunquam integrè à symptomatibus enu-
eratis liberabatur, interdum remittebant, nonnũ-
am rursus exacerbabantur, inter cætera rigor,
ræcipuè noua collecta in cerebro materia, quę ex-
urgari nequiuit, equidem corpus purgabam, hu-
ores reuellebam, deriuabam, vlcus expurgabam,
ciccabam & corroborabam vulneratum cerebrũ
um decoctis, matre balsami, & interim balsamo ar
ficiali similibusque per clystere auriculare immis-
s. His dubia spe & plurimorum hominum, qui e-

uentum vel finem videre desiderarunt, expectat[illegible]
ne ad quartum à vulnere accepto mensem perse[illegible]
raui: tum primũ leuã conualescentię spẽ concep[illegible]
symptomatum constantẽ remissionẽ deprehen[illegible]
multum tñ puris quotidie effluxit. Tertiò mẽse n[illegible]
teria callosa, cuius in præcedenti historia ment[illegible]
nem feci, tanta duritie atq; copia ex vulnere exc[illegible]
cere cœpit, vt mihi in remouendo atq; impedie[illegible]
ne vulnus ea substantia occluderetur, negotium [illegible]
leue exhibuerit, cõpescere illam crescendi luxuri[illegible]
tum causticis aquis, tum aluminæ, tum vitriolo [illegible]
busto, tum vinculis (erat enim ferè tota exãguis, [illegible]
pidi sensus & dura) tum alijs medijs, totis conat[illegible]
sum viribus, at semper ex profundo repullulab[illegible]
ad extremum decimo vel vndecimo mense, conu[illegible]
lescentia succedente, sponte succrescere desijt. Sy[illegible]
ptomata omnia sensim ac pededẽtim euanuere, [illegible]
tandem 13. post inflictum vulnus mense, per Dei o[illegible]
nipotentis insignem & insperatam benignitate[illegible]
valetudinem pristinam recuperauit. Idem.

In Metarum obsidione Pienarum dominus, [illegible]
ad dirutam muri partem propugnaret, fracto ten[illegible]
pore osse læsus est lapidis ictu ex adstante muro [illegible]
lisi æneo tormento ab Imperatorijs castris displo[illegible]
so, ab ictu statim concidit, sanguinem ore, naribu[illegible]
& auribus cum multo vomitu reddidit, ac totos f[illegible]
rè quatuordecim dies mutus & attonitus sic ext[illegible]
tit, vt neminem adstantium agnosceret. Crebræ pa[illegible]
pitationes ac subsultus conuulsorij illũ exercebã[illegible]
facies tumida erat. Terebratum autem illi fuit o[illegible]
frontis ad latus temporalis musculi manu Petri A[illegible]
berti Chirurgi Regij: ac quamuis die quinto ac vi[illegible]
cesimo caro mollis & exquisito sensu prædita pe[illegible]
foramen terebra factum emersisset, cuius ortum ca[illegible]
thæretici pulueres prohibere non potuerunt, tan[illegible]

dem t[illegible]

...n tamen conualuit. Emergentis hanc carnis spe... m Veteres Fungum nominarunt, quod mollis sit ... adice subnixa fungi instar superne laxior, infer... tenuior: augetur verò & decrescit pro materiæ as... entis copia, & Chirurgi arte incrementum inter... cientis industria. Fœtet valdè hæc caro: vulgo Fi... m sancti Fiacrij nuncupant. Ortum habet id ma... genus hoc ferè modo: Quemadmodum in arbo... m tunicis ab alimenti excrementis humor quidã ... miputris, crassus & glutinosus per corticem exu... t, sensimque excumulatus cogitur in fungum: sic ... crassę menyngis & cranij vasis ruptis sanguis exi... , temperie & consistentia melancholicus, quem ... iam aliquando natura ad carnis illis locis neces... riæ reparationem transmittit, vnde cõcrescit qui... am veluti fungus, qui Galeni sententia partium ... uibus adnascitur naturam & cõditionem redolet: ... uanquam in genere de natura verrucarum mali... narum. Cæterum ad eiusmodi fungorum profli... ationem admouenda sunt remedia, quibus speci... ica facultas insit absumẽdæ carnis superfluæ, qua... ia sunt quæ validius exsiccant, & blandius atterũt, & exedunt: quale est quòd sequitur. Recip. Sabinæ drach. ij. ocræ drach. j. pulueris entur simul, asperga... tur caro accrescens. Vel. Recip. hermodactylorum combustorum vnciã s. fiat puluis in eundem usum. Quod si eiusmodi caro fungosa eo, ut sæpè fit, in... cremẽti veniat, ut oui magnitudinem ęquet, quam proxime radicem serico filo liganda est & constrin... genda arctius: cumque ui constrictionis deciderit, commemoratis puluisculis est aspergenda: sic enim certius quam acrioribus catharcticis profligabitur. Pareus. lib. 9. cap. 19.

OBSERVATIO LXIX.

Vulnus anterioris cerebri ventriculi curatum.

ADmirabile ſpectaculum atque incredibile, quod Smyrnæ in Ionia accidit, aliquando ſumus conſpicati adoleſcentulum vulnere in alterum anteriorum ventriculorum accepto ſuperſtitem fuiſſe. Dei (vt plerisque videbatur) voluntate: ſed ne temporis quidem momentum viuere potuiſſet, ſi vtrumque ſimul vulnus violaſſet. Ad eundem etiam opinor modum, ſi ſine vulnere alius quiſpiam affectus alteri ventriculorum acciderit, reliquo manente ſano, minorem offenſionem in vitam ſuam animal accipiet, quam ſi vterq; ſimul affectus fuiſſet. Nam perinde eſt, duobus ventriculis comparatis, ambos ſimul lædi, ac ſi vnico à principio facto is vnus afficiatur. Itaque tutius eſt in quibus licet quod geminum eſt, quam ſimplex, licet autem non vbique. Galenus lib. 8. cap. 10. de vſu part. Meminit huius hiſtoriæ idem author Cõment. ad aphoriſ. 18. lib. 1. apho. Hipp. his verbis. Vulneratum cerebrum ſanari ſæpè vidimus, ſemelque Smyrnæ Ioniæ viuente adhuc Pelope præceptore, vulnere axiologo, id eſt maiuſculo exiſtente. Verùm id ex ijs eſt, quæ rariſſimè eueniunt,

---

OBSERVATIO LXX.

Quartus cerebri ventriculus memoriæ dicatus, cuidam totus per vulnus ablatus, ſalua memoria.

MVltoties dura mater rumpitur: aliquãdo etiam pia mater, cumtamen accidentia non appareãt, imò reparantur panniculi, & ſanatur infirmus. De hoc fidem nobis facit experientia, quia multos fractis ambabus membranis, & aliquos, à quibus non

parta

parua quantitas medullæ exiuit, perfectè sanari vidimus: de hoc adeo sumus certi sicut de morte. Plures etiam vidi habentes aliqua ex prædictis accidētibus, pristinæ sanitati restitutos. Et Galenus testatur de læsione piæ matris multos se vidisse sanatos, sicut patet in comment. Aphoris. illud tamen est de his quæ rarò contingunt. Sciui hominem, cui vna cellularum tota euacuata fuit, & tandē repleta carne loco cerebri per dominum Hugonem sanatus est. Cum verò cellula rememoratiua fuisset, vidi dominum Hugonem stupētem valde super illo, quod memoriam sicut ante habebat, erat enim factor sellarum, & artem suam non amisit. Theodoricus lib. 2. cap. 2. Chirurgiæ.

OBSERVATIO LXXI.

Ex cerebri vulneribus, eiusdem substantiæ & ventriculorum incredibilis putrefactio animaduersa.

APperui quamplurimorum in capite vulneratorū cerebra, in quibus plus quam cerebri partem dimidiam vndequaque putrefactam, eiusdem lateris ventriculum pure fœtido, viridi & crasso refertum, atque in cerebrali substantia apostemata putidissima deprehendi. Volch. Coiter. libell. obseruat. Anatom & Chirurg.

OBSERVATIO LXXII.

Cerebri sphacelo correpti, alij septimum, alij decimum, nonnulli decimum quartum diem cum restitui non possent, attingentes, mortui tandem sunt.

MVltos vidimus, qui cerebrum sphacelatum (hoc est principium ad sphacelum, vti Galenus sta-

tuit) habebant, tamen nonnulli (contra Hipp. sententiam, qui intra triduum perire asserit) peruenerunt ad 14. diem, antequam morerētur, alij ad septimum, alij ad decimum, & non sunt restituti sanitati, & horum caluarias aperientes, totum cerebrum penitus sphacelatum, id est corruptum inuenimus. Hoc mihi videre contigit, proh dolor immensus, & nefanda res, in magnifico atq; illustri Alphonso Contrario Comite nobilissimo, hic sexto die à sphacelismo obijt. Cum Galeno igitur in genere dicimus, cerebrum corruptum habentes nullo modo posse superuiuere, imò breui moriuntur, non tamen in tribus diebus. Nam uirum quendam robustum uidimus, qui usq; ad decimum quartum diem peruenit, is Baptista nuncupabatur, qui magnifico Ioanni Petro Obicio erat à cubiculo, & si petas quo nam modo cognosci potuit iam cœpisse corruptionem. Respondemus, ex uehementissimo dolore, quem patiebatur æger, tum putamus sphacelum & corruptionem cœpisse, quarta die effectus est attonitus, octaua die omnes sensus amisit, decimo quarto die obijt. Huic ablata caluaria, totum cerebrum corruptum inuenimus. Propterea non putamus uerum esse aphorismum (51. lib. 7.) si ita simpliciter exponatur, ut dictum est, & Galenus intelligit, nam tres dies pertranseunt, & quatuor & decem. Hippocrates fortè neminem vidit, sed ratione principalitatis membri, id coniectatus est: imò cum sint variæ naturę, quia aliqui robustiores, alij imbecilliores sunt, propterea aliqui citius, alij tardius ex sphacelo moriuntur: arbitramurq; Galenum hos casus non vidisse aliter illos ad hoc propositum retulisset, sicuti alibi facit, vbi etiam casus refert, qui sunt minoris momenti quam prædicti. Brasauolus. Comment. ad aph. 51. lib. 7. Hipp.

OBSER.

OBSERVATIO LXXIII.

Vulnera capitis pro locorum diuersitate curata vel faciliora vel difficiliora eße.

FLorentiæ & Bononiæ ita capitis vulnera periculosa sunt, vt rarò capite vulneratus sanetur. In hoc verò saxo Ragusæo contrario euenit, vix enim ex fracto & comminuto capite ægrotus decedit, imò plerumque conualescit. Lusitanus. Curat. 100. Cent. sexta.

Quid dicemus de situ & positione vrbis Ferrariæ aut Florentiæ, quarum in illa vulnus omne in capite acceptum pestiferum est: in hac tibijs imposita vulnera immedicabilia sunt. Ioseph. Quercetanus lib. de vuln. sclop. cap. 3.

Ab ambiente aere petenda indicatio est, sub qua illa etiam comprehenditur, quæ ab anni tempestate, regione ac cœli & soli quod incolumis statu tẽporisq; præsentis peculiari cõditione petitur. Hinc est quòd à Guidone scriptum legimus capitis vulnera sanata esse longè contumaciora Lutetiæ quã apud Auenionenses, apud quos contra tibiarũ vulnera difficilius sanantur quã Lutetiæ, quod Lutetię aer frigidus sit & humidus: quæ constitutio cũ cerebro & capiti inimica sit, non potest non esse insensa earum partium vulnerib. At apud Auenionenses, q est ambientis aeris feruor, humores liquefacit: & superne deorsum decurrere facit. Quod si quis huic Guidonis decreto contrariam experientiam obijciat, atque sæpius lethalia esse & animaduerti in calidis regionibus capitis vulnera dicat, is intelligat, non esse eum casum acceptum ferendum aeris manifesto calori, sed maligno cuidã & venẽato humori vel vapori per aerẽ sparso, & à mari suscitato: vt obseruare in his demũ locis Narbonensis Galliæ

& Italiæ licet, quæ mari Mediterraneo sunt vicin: Pareus lib. 10. cap. 8.

OBSERVATIO LXXIV.

Admirabilis capitis dolor, ægrum quotidie circa meridiem inuadens, & ad furorem vsq; fatigans, vesperi remittens.

IVuenem quendam nobilem aliquando vidi, qu quotidie ad meridiem dolorem maximum sentiebat, adeo vt fureret. Statim verò & vrina aquæ non dissimilis mingebatur, vt latè pateret, bilem omnem caput magno impetu petijsse. Ad vesperam rursus vrina bile infecta mingebatur, & dolor cessabat, qui etiam purgata bile & roborato capite, prorsus affectione liber euasit. Iacchinus Comment. ad 9. lib. Rasis. cap. 4.

OBSERVATIO LXXV.

Alia capitis doloris species rara, ægrum circa solis exortum dolore ad nares vsq; præmens, circa meridiem vehementior, vesperi verò euanescens.

CIuis noster Ioannes Baptista Modœtiensis, singulo die, sole exoriente, dolore capitis supra nares corripiebatur, inde crescebat dolor donec sol meridiem attigisset: vbi decederet, minuebatur, sic vt sub vesperam cessaret. Quid hoc? nisi quod sol ascendens vapores sursum in corpore trahit, quib. cerebri membranæ vexantur. Trahit autem quia lẽtus est humor ac frigidus, qui non remittit nisi vi solis. Vt verò à calore non videtur, nam post meridiẽ magis cresceret: calor enim à meridie magis accenditur, magis quam ad meridiem: æstatis exemplo,

quæ,

...uæ à solstitio initium ducit, non ante illud. Carda-
...us. lib. 8. cap. 44. de varietat.

OBSERVATIO LXXVI.

Calculus in cerebro ciuis cuiusdam Lipsiensis natus, forma & magnitudine mori, intolerabilem & pertinacem capitis dolorem, & tandem etiam mortem inferens.

VIR clarissimus Ioannes Pfeil, artium & Medicinę Doctor, in Academia Lipsiensi quondam Professor affinis & præceptor meus charissimus, sæpè inter prælegendum publicè nobis auditoribus narrare solebat, se curationem suscepisse hominis miseri atque inopis, vbi primum Lipsiam redijsset ex Italia: vbi per plures annos egregiam medicinæ operã nauarat, & maioris diuitisque nosocomij Florentini conductus mercede medicus fuerat, vir magna authoritate & plurimo rerum vsu: nam & à philosophia, arte medica atq; Astrologorum scientia præclarè instructus, & Latinæ atq; Grecæ insigniter doctus erat: is igitur curam se gessisse ęgri cuiusdam affirmabat, qui diuturno atque intolerabili capitis dolore adeò fuisset excruciatus, vt dies noctesque nullam prorsus quietis caperet partem. Interrogatus autem ipse, aut qui ei tum administrabant, quid sibi præcipuè doleret? Capitis continuo cruciatu se confici aiebat, quem sibi mori esu contraxisset. Nulli operæ tum parcens Medicus, omnes adhibuit machinas, nihil intentatum reliquit, imò verò & suis ipse sumptibus medicinam pauperi ægroto comparauit, vt quoquo modo posset, languenti opem auxiliumque ferret, sibique amplissimam inde mercedem quæreret, gloriam. Sed in tam dubio & desperato casu omnem operam ludos fecit, nulla quæ sa

naret medicina, tanto malo reperta fuit, æger perpe-
tuis doloribus ijsque acerbissimis superatus, vitam
morte commutauit. Hic prædictus Doctor Ioannes
Pfeil homo industrius & fidelis medicus, cum arde-
ret desiderio cognoscendæ causæ tanti cruciatus,
quo facilius & rectius opitulari alijs simili in casu
posset, à defuncti cognatis præcariò impetrat, v
dissecare sibi caput mortui liceret, erat enim inter
cætera dona, quibus clarebat, etiam Anatomes e-
gregiè peritus. Quod cum fecisset in capitis apert
cerebro lapidem reperit, magnitudine & forma n
ri, colore autem quasi pullo aut cinereo, quem de-
inceps pro singulari miraculo multis ostendit. Di-
scipuli & auditores huius viri inter cæteros fuerunt
præcipui illi & præstantes viri D. Vdalricus Stend-
lerius Physicus Lubachensis. D. Ioannes Sprember-
gius Physicus Medicus Vratislauiensis. D. Matthias
Cornax, Cæsareæ Maiestatis Medicus Viennæ. D.
VVolffgangus Meurerus, philosophiæ & medicinę
Professor in Academia Lipsiensi, vir pietate & do-
ctrina singulari & artis medicæ peritissimus, tum tē-
poris omnes artium & philosophiæ magistri. Non
multò post idem D. Ioannes Pfeil, Lipsia, in aulā ac-
citus fuit à Duce Saxonico Mauritio, cuius corpo-
ris curam egit, donec anno 1544. Lipsiæ calculi
doloribus confectus è vita discessit. Kentmannus
libell. de Calculis.

Est in cerebro apud nos paruus inuentus lapis,
illi non absimilis, quem Dresdensis Medicus Ioan-
nes Kentmannus inter Gesneri monumenta descri-
psit. Gemma lib. 1. cap. 6. Cosmocrit.

Lapides in capite, cranio & cerebro nasci præte-
rea attestantur Brasauolus Comment. ad aphorism.
79. lib. 4. Hippocr. Thomas à Veiga, referente Andr.
Laucuna Comment. ad cap. 5. lib. 4. de loc. affect.
Galeni.

Galeni. Hollerius in append. lib. propr. Obseruat. 5. Scholiographi ad cap. 48. lib. 1. Hollerij de morb. internis. item Scholiographus anonymus in annotat. marginal. ad lib. 1. de loc. affect. Gal. in 16. Lugduni excusi, anno 49.

OBSERVATIO LXXVII.

Capitis dolor secundum Indorum medicorum sententiam ex vermibus in cerebro natis excitari solitus.

DIxit Schare, aliquando accidit Soda ex vermib. generatis in capite, & cognoscitur ex corrosione, quoniam sentit patiens in capite de odore fœtido, qui est in eo, & augetur dolor, cum mouetur caput, & cura erit prouocare sternutationem, & instillare naribus interficientia vermes. Rasis cap. 10. lib. 1. Continentis litera. ll.

Quidam Medici Indi dixerunt, quod quandoq; est causa in Soda, vermes generati in partibus capitis, motu suo lædentes tentione sua & corrosione. Et quidam remouerunt hoc; sed non est necessarium vt remoueatur. Nam vermes multoties nascũtur in anteriore capite, & super locum qui est in strictura narium, & possibile est vt nascantur apud velamina, etsi rarò contingat. Auicenna tract. 2. cap. 3. lib. 3. Canonis.

Quibusdam vermes generantur in cerebro. Id rarum esse scripsit Auicenna: quod tamen memoria nostra visum est. Hollerius libr. primo de morb. intern. cap. 1.

Auicenna addit (alijs dolorum capitis causis) ex relatu Indorum Medicorum, vermes in capite genitos, motu suo lædentes. Quod rarum quidem esse fatetur non tamen impossibile, cum multoties nascantur in anteriore capite super locum stricturę na-

rium: vbi oues & capræ dicuntur perpetuo vermes habere, vt cerui in gutture. Itaq; possibile est, in quit, vt nascantur apud velamina. i. cerebri tunicas, &c. Laur. Ioubertus. cap. 9. De capitis affectibus.

Nascuntur vermes in prora cerebri, vt scribit d Solo, super Viatico. Hier. Montuus.

Vermes in cerebro visuntur frequentes, & in naribus, dentibus, &c. Thom. à Veiga. Comment. ad cap. 5. lib. 4. de loc. affect. Galeni.

OBSERVATIO LXXIIX.

In immenso capitis dolore eorum, qui febre pestilenti, theriode, & Vngarica nonnullis dicta laborarunt, vermes in cerebro deprehensi.

EX corporibus eorum (qui febre Vngarica, theriode mortui sunt) vermes nonnunquam confertim prorepsisse animaduersi sunt. Id quod experimento didici, cum nemo subesse suspicaretur. Nonnulli crassi quidem, sed non ita longi per aures prodiisse visi sunt, quales etiamnum in peste obseruaui. Vnde euincitur eosdem facile in sæuissimis capitis doloribus, ex praua venenataque eluuie, quæ in cerebri ventriculis aliquibus coaceruatur, nasci posse. Fidem faciunt Anatomici nonnulli, qui inibi conspectos deprehensosq; testantur. Quæ causa etiam fuit, cur vulgus circa initia huius luis febrem hanc cerebri vermem multis in locis nominarit. Balthas. Conradinus. cap. 10. Febris miscellaneæ Vngaricæ theriodis.

Medici tum præclarissimi, tum fide digni mihi significarunt, non vnum vermem, sed aliquot in hominis lenticulis extincti vel oppressi cerebro inuentos qui num in cerebri substantia num in duræ matris si-

tris si-

ris sinubus latuerint, non sat scio. Porrò affirmaunt sese in cerebro ceruino vermiculorum, instar eminum cucurbitæ latorum, qui in aqua morui, in vino viui sunt, cumulum vidisse. Similes & ego Monspessuli, cum in diebus canicularibus cum eruditissimo clarissimoq; Medico, nunc in Schola Monspeliensi Medicinæ Professore excellentissimo ouberto ad prædium suburbanum D. Rondeletij patiatum ieram, in caua uena ouis deprehendi vermes. Volch. Coiter. in append. Obseru. Anatom. & Chirurg.

OBSERVATIO LXXIX.

In grauißima, pestilentis & epidemici hemitritæi cephalalgia, cimicum, vermiculorum, & putrilaginis indicibilis copia post sectionem in cerebro animaduersa.

QVandam fuisse matronam memorant in ciuitate propè Mosam, vt à fide digno accepimus, cui post capitis vehementissimos & diuturnos maximè cruciatus (pestilentis Hemitritæi) dissecta caluaria magnam putredinis vim ostenderit circa substantiam cerebri & inter menynges, tum vermiculorum, tum cimicũ copiam incredibilem. Corn. Gemma, in append. operis Cosm. de Hemitritæo pestilenti.

OBSERVATIO LXXX.

Diuturnus, pertinacißimus, atq; adeo lethalis capitis dolor, ex scorpione in cerebro genito, natus.

CVidam Italo ex frequenti odoratu basilicę herbæ natus Scorpio in cerebro, vehementes dolores & longos, mortem deniq; attulit. Hollerius lib. 1. de morb. intern. cap. 1.

OBSERVATIO XXCI.

Ex Cephalalgia cranij suturas nonnunquam separari.

SEparationem suturarum ego semel obseruaui in fronte cuiusdam puellæ, cui vnius lateris os alterius superabat latitudinem, post diutinam in infantia cephalalgiam. Ioubertus. cap. 9. de cap. affect.

OBSERVATIO XXCII.

Frigidæ vsu quidam ab Hemicrania, qua 40 annos affligebatur, curatus.

OBseruaui quendam, cum 40 annos laborasset hemicrania, frustra alijs adhibitis remedijs, cōsilio medici frigida sæpius lauisse frontem, atq; inde persanatum, nisi quod materia deriuata in œsophagum, & illic cōcrescens, prohibebat deglutitionem. Quia tamen cerebrum frigidum est & membrum princeps, à frigidissimis metuendum, aut cum summo iudicio vtendum. Cæterum topica, quæ repellunt, tepida admouentur, vbi materia frigidior & crudior: frigida, vbi materia calida & biliosa Scholiograph. ad cap. 1. libr. prim. Hollerij de morb. intern.

OBSERVATIO XXCIII.

Intolerabilis & aßiduus capitis dolor, omnem medicamentorum vim eludens, vt ferro & igne euincendus.

IN intolerabili cruciatu capitis, qui & assiduus sit, nec alijs cedat remedijs, ferro & igne vtendum est. Frustra enim pharmaca, cucurbitulæ, topica, &c. cōperta sunt, quia hectica quædam capitis intemperies atq; infirmitas adest. Et constat quidem permul-

tos

tos melius habuisse in eiusmodi malis, & epilepsia, mania, melancholia, hemicrania, terebellis vel cydiscis aperto capite, vel inusto. Sed ignis toto capite periculosus. Inuēta ergo melior ratio. Locus in brachio medius inter axillarem ferro aperitur. Vulnus continetur ne coeat, vt hâc perpetuò excurrat materia atq; hîc melius, quā exteriore brachio: quia minus opportunus locus est occurrentib. externis, minusq; visui patet. Sed interim capiti prius & vniuerso corpori consulendū, vt pura sint, vt paulatim reducantur ad naturā. Odiosum enim fuerit, si perpetuò locus defluat. Eodem modo in coxarijs & alijs cōtumacibus malis, ferro & igne vtendum est. Hollerius libel. proprio. Obseruat. 1.

OBSERVATIO XXCIV.

Hemicrania desperata, arteriotomia sublata.

DOloris causa à sanguine feruido, tenui, & vaporoso, quę nullis remediis vinci potuerit, ab arteriotomia in tēporibus celebrata, pernecessariū, per utile & promptū habebit remediū, siue ab internis, seu ab externis vasis malum existat. Hinc enim semper materiæ coniunctæ, sanguinis & spirituum sequitur euacuatio. Id ego expertus sum in permultis, sed præcipuè in principe à Rupe-Surionēsi. Huic atroci hemicrania diuexato, dominus Capellanus Regius, & Castellanus Reginæ primarius Medicus: denique Ludouicus Duretus medicinam faciebant, nec tamen phlebotomia, cucurbitulis, balneis, frictionib. diæta, vllóue remedij genere seu assūpto, seu admoto qdq̃ opis adferebāt. Vocatus ego dixi vnicā salutis spē restare, si ipsi arteria in tēporib. phlebotomo diuideretur, qua parte dolor sæuiret. Mihi. n. verisimile fieri, doloris eius causam nō venis, sed arterijs cōcludi: quo in casu nullū

arteriotomia præſtantius eſſe remedium veteribus proditum fuiſſe, cuius ego in me ipſo magno meo bono, periculum feciſſem. Meum iſtud Medici cum probaſſent conſilium ad opus è veſtigio me accingo, arteriamque in tempore dolente ſeligo, quæ & tumentior eſſet, & vehementius cæteris pulſaret. Hanc ego vnica inciſione quemadmodum in phlebotomia fieri ſolet, aperio, ſanguinisq; magno cũ impetu & ſaltu proſilientis, pluſquam duo vaſcula elicio: quieuit ſtatim dolor, neq; vnquam relapſum habuit. Plurimis tamen ſuſpecta eſt arteriotomia, quod prorumpentem inde ſanguinem ſiſtere, quod cicatricem obducere ſit operoſum, propter arteriæ denſitatem, duritatem, & pulſationis pernicitatem: quòd denique cicatrix obducta aneuriſmatis periculum inferat. Itaque ſatius eſſe putant, cutem primò diuidere, deinde à circumſtantibus omnib. particulis diuellere, inde vtrinque arteriam vincire, denique diuidere, quemadmodum in varicibus faciẽdum monuimus. Sed hæc opinio eſt hominum omnia tuta timentium: ego enim multiplici, experiẽtia didici non eſſe periculoſam arteriæ, quæ ſcalpello fit, quemadmodum in phlebotomia fieri ſolet, apertionem: conſolidationem verò paulò quidem vena tardiorem eſſe, tandem tamen fieri. Sanguinis verò fluxum nullum vnquam ſuperuenire modò deligatio aptè facta ſit, hæreatque totum quatriduum, appoſitis vt decet plagulis. Pareus lib. 16. cap. quarto.

OBSERVATIO LXXXV.

Dolor capitis cum tußi & difficultate ſpirandi.

QVæ contigerunt in Io. Paulo Negrolo, mercatore non vulgaris nominis, tempus eſt vt commemorẽ: tanta enim fuit res, vt plerique obſtupuerint,

omni-

omnibus verò maledicis perpetuum ſilentium ſit impoſitum. Pertranſibo autem breuiſſimè rem omnibus notam, vt poſteri etiam ſciant. Laborabat igitur hic capitis dolore grauiſſimo, cùm tuſſi & difficultate ſpirandi iam biennio: & vt erat liberalis admodum, & ingenui animi, tres medicos primos ciuitatis abſque dubio, aduocauerat: cumque illi curando nihil profeciſſent, in eam opinionem (vt audio, idque etiam ab vno eorum accepi) deuenerũt, vt eſſet phthiſicus, & omnino inſanabilis. Spe igitur omni deſtitutus, ad me venit, rogat vt opem afferã, fuit dies illa Iouis: iubeo vt ſequenti manè operiatur in lecto: eo ad illum: omnibus bene penſitatis pronuncio illum ſanandum, facturumque vt die ſequenti Mercurij intelligat ſe poſſe ſanari. Deſcribo igitur quædam in rem faciẽtia. ſequente die admonet eum pharmacopola Caſtellinus, vt deſiſtat, tam calida enim eſſe medicamenta quæ ſcripſi, vt ſi eis vtatur vitæ periculum ſubeat. Quo conſilio id egerit, tibi æſtimandum relinquo. Die dominico, cùm diu ſortem ſuam languens defleuiſſet, decreuiſſetq; abſtinere his auxilijs, nec amplius fidere conſilio meo: admoneor ab Ambroſio Serono, quem poſtea ex homoptoi curaui. Accedo ad ægrum, poſt multa impetro vt pharmacopola vocetur, aduenit, interrogo, quænam ſint illa medicamenta calida? tandem, vt breui rem peragam, fatetur ſe ignorare ſingula medicamenta cuius naturæ ſint: hocq; pertinere potius ad me, quod etiam verum erat. Itaque conuictus propria cõfeſſione, accerſitur alius pharmacopola, quid plura? die Mercurij accedo ad illũ, lætum inuenio. Próh ſuperi, inquit, vera pollicitus es, quomodo tam celebres medicos tam diu latere hic morbus potuit? tum ego. Non latuiſſe puto, inquam, ſed quiſque iudicio ſuo vtitur in medendo.

Hinc fit vt ego in te fortunatior ſim, alius in alio.
Vt verò rem paucis peragam, intra viginti duos di-
es perfectè ſanatus eſt. Quæris modum? Idem fer-
mè, quo Ivara ſanatus eſt. Purgaui illum catapotij
Galeni, ad catarrhum, quinto methodi: inde lign
Indici decocto, cum colocynthide & aromatibus
detraxique prandium, ſolum panem bellariaque
concedens. Cardanus. de curat.& prædict. admi-
randis. curat. 28.

OBSERVATIO XXCVI.

Capitis dolor annis viginti ſeptem continuis diuexans, alleuiatus.

DOlorem capitis annorum viginti ſeptem, in Frã-
ciſco de Puteis, ſacerdote D. Nazarij, mitigaui:
cum alij non potuiſſent: plurimum valuit à pingui-
bus omnibus & validis ab Hippocrate nutrimen-
tis vocatis, abſtinuiſſe. Idem, curatione. 22. e-
iuſdem operis.

OBSERVATIO XXCVII.

Ex occipitij contactu leuiſſimo vertigo prouocabatur cuidam.

IN quodam, cui ab occipitio vertigo exoriebatur,
pars in eo minima dolebat, quæ ſi vel blandiſſimè
attingeretur, concitatus humor vaporem in ſenſus
omnes expirabat, quo protenus offuſi tenebantur.
Fernelius. lib. 5. cap. 3. Patholog.

OBSERVATIO XXCVIII.

Vertigo difficilis admodum, incertis periodis & frequenter inuadens, curata.

Clemen-

CLementem pocillatorem illustris Principis Bentiuolæ, iam non audentem progredi ob vertiginem sæuam, qua incertis horis, sed assiduè corripiebatur, aquæ decocto cum ligno Indico, & corticis eiusdem dimidio, tum agarico, stœchade, saluia, betonica, seseli, semine leuistico, rosmarinoq; sanaui: nec in posterum eiusmodi symptomate correptus est. Reddidit hic mihi gratias ingentes. Cardan. de curat. & prædict. admirand. curatione 22.

OBSERVATIO XXCIX.

Vertigine & vomitu ventriculi vitio excitatis, æger remedijs nonnullis reconualescere visus, paucis post diebus languida febricula correptus, recidiuam incidit cum delirio & alijs prauis symptomatibus, quibus tandem expirauit: vitiata viscera cadaueris dissectio detexit.

QVidam Germanus adolescens 18. annorum vsus antea beria, in Galliam venit: vbi crapulæ indulgens, cœpit vertigine laborare, reuomere quæ sumebat, dolere ad ventriculum. Adhibito remedio cessauit vomitus & vertigo. Melius habuit. Sed post quartum aut quintum diem redijt malum. Languit leui febribula: inuasit leue delirium, vnde facile redibat ad se, pulsus languidus. Decimo quarto sudor multus, perturbatio, pulsus concidens. Decimo quinto in eo sudore mortuus. Aperto inuentum epiploon putrefactum, hepar, siccior ventriculus interior ad finem quasi contusus, nigro succo ex dimidio plenus. Hollerius. libello proprio Obseruat. vigesimaprima.

OBSER-

OBSERVATIO XC.

Phrenitici nonnulli de ijs, quæ oculis offeruntur, rectè, quantum ad sensitiuam notitiam, iudicant, cogitando verò à naturali iudicio aberrant.

CVM Romæ quidam domi cum lanifici puero contineretur, surgens à cubili venit ad fenestrã, per quam & ipse videri, & prætereuntes videre potuit. Itaque ex vitreis vasis singula ostendens, interrogauit imperaréntne vt ea proijceret: illi verò ridentes plaudentesq; vt ea proijceret, rogabant: tũ ipse deinceps omnia arripiens eiecit, at illi magnis acclamationibus riserunt. Postea iuberéntne puerum quoque proijci, cum eos interrogasset, atque id illi iussissent, illico ipsum deiecit, quem ab alto cadentem videntes, suppresso statim risu accurrerunt, & confractum iam puerum sustulerunt. Galenus libr. quarto, cap. 1. de loc. affect. & libro de different. symptom. cap. 3.

OBSERVATIO XCI.

In phreniticis nonnullis veluti errans est imaginationis motus, qui cogitatione minimè falluntur,

COntrariam affectionem non solùm in alijs, verũ in me ipso, cum adolescens adhuc essem, expertus sum: cum enim per æstatem ardente febri laborarem, & festucas atro colore ex cubili eminere, & floccos similiter in vestibus esse putarem, quos auferre tentans, nihilque sub digitis eductum inueniens, accuratius vehementiusque id efficere conatus sum. audiens itaque duos ex amicis, qui tum aderant, dicentes: vidésne hunc iam & floccos euellere, & festucas colligere? statim intellexi idipsum,

quod dicebant me fecisse. Cùm verò sic animo con starem, vt rationalis in me facultas non vacillaret: rectè, inquam, dicitis: proinde ne phrenitis me arripiat, auxilio estote. Illi autem cum idoneis rigationibus caput fouerunt, tota die, sequentique nocte grauibus insomnijs turbatus sum, vt interim & clamare, & exilire viderer: verùm postero die mitigata erant omnia accidentia. Gal. ibidem.

Accidit interdum vt neque benè procedat imaginatio, neque debita fiat ratiocinatio. Interdum vna duntaxat læditur: id quod Theophilo medico ægrotanti euenit. Qui cum alioqui prudenter differeret, atque eos qui tum presentes erant, exactè nosceret, tibicines tamē quosdam arbitrabatur esse in angulo cubiculi in quo decumbebat, eosque tibia canere, atque pulsare & se illos videre putabat, alios quidem stantes, alios autem illic sedentes atq; ita continenter canentes, vt neque noctu neque interdiu quicquam remitterent, aut quiescerent ne minimo quidem temporis momento. Proinde assiduè clamans iussit eos à cubiculo expelli. Atq; hanc habuit ille delirij speciem. Is vbi conualuit, abeunte morbo, quicquid singuli eorum, qui ipsum visitabant, vel dixissent, vel egissent, narrabat. Denique visa (Græci phantasmata vocant) quæ de cantoribus apparuerant, memoriter recitabat. Galenus lib. 3. de different. symptom.

Puellam virginem, forma moribusque insignem & amabilem malè affectam, curādamq; à me haud ita pridem antea rexi. Quæ & ipsa ex metu, mœroreque graui in validum delirium transiuit, huiusmodi, vt omnes se inuisentes & probè cognosceret, & quicquid eorum quique in vita fecissent, vel quæ ipsa vidisset, aut ab alijs accepisset, omnia rectè recē seret, sed laruas, vmbras, funera coram se multa, pos

linctores, pullatos tediferos, mortuum fratrem (qui haud ita multum antea fatis concesserat) adesse ita existimabat, vt ab ea meditatione auelli nulla ratione potuerit. Procedente tandem affectu, moráque seniore reddito, vtræque facultates & cogitandi & imaginandi lęsionem subiere: tumque fatuitas illa prior in furorem versa est, ac delirium acre: ita vt & vinculis & plagis ad moderandam insaniam fuerit opus. Hanc nos superum benigno fauore nostraque qualicunque industria, methodo curauimus, & in curatione profecimus, misso sanguine, præsidijsque multis ad atram bilem maximè appositis. Valleriola. Comment. ad cap. 3. libr. de symptom. different. Galeni.

OBSERVATIO XCII.

Aliud phrenitici exemplum.

VIdi qui in phrenitide medijs ignibus, quos purgatorios vocant, versari sese affirmaret: cumque refutaretur quod ederet, loqueretur, respondebat, quem videremus edentem & loquentem se non esse sed fratrem. Ac cùm multis diebus febre inarsisset eaque dementia perseuerasset, beneficio ætatis adiutus remedijs conualuit. Sunt qui se frigida complui affirment: ac propè infinita sunt exempla, varia quoque genera ludibriorum quæ phreniticis occurrunt. Hollerius. Comment. 2. ad Aphoris. 7. libr. 3. Coac. Hippoc.

OBSERVATIO XCIII.

Sæua phrenitide detentus, frontis vena ingeniosè secta, liberatus.

IN omnibus propriè phreniticis, si vires robustæ sunt, & nihil aliud prohibet, sanguinis detractio adhi-

adhibenda eſt, tanquam primum omnium & maximum futurum præſidium. Sin autem repugnet æger, quod ſæpè accidit, vt nolit brachium permittere medico, omnino conandum tandem eſt ex rectâ in fronte vena ſanguinis miſſionem moliri. Facis autem id rectè, ſi collum artificiosè faſcia laurea cõſtringas, vt vas attollatur. Ita namque ſi feceris, ſanguis ſtatim vena ſecta citra impedimentum cum ſpiritu erumpet. Ego ſanè magna adeo phrenitide correptum curaui: & niſi multi forteſque famuli eum continuiſſent, & vinculis vndequaque conſtrinxiſſent, neutiquam ne in fronte quidem venam ſecare potuiſſem: adeò ferociter agitabatur, omniaque faciebat quæ inſanientes ſolent: atque ſi gladium habuiſſet, non paucos, qui ei aderant, iugulaſſet. Quia verò bis ſanguinem detrahere moleſtum eſt viſum, ideò tantum initio euacuauimus, quantum ei ſatis erat futurum, etiam ſi ſecunda vice iterum emiſiſſemus. At mirabile erat, vacuatione facta, quã feſtinaret ex riuo ſuperbibere: ſimul autem aſtantes etiam aſpergebat, vt riſum quoque ideo vulgo excitaret. Verùm hic quidem celeriter curatus eſt, alia quoque ratione ac cura conuenienter ei adhibita: Trallianus. lib. 1. cap. 12.

OBSERVATIO XCIV.

Deploratus phreniticus ſeruatus.

CAput roſaceo cum modico aceto irrigetur, æſtate quidem tepido, hyeme verò moderatè calido, quod in cunctis alijs medicamentis ſeruandum erat topicis: & ſi ambiens frigidior fuerit, commodum eſt & camæmelinum ex æquo ipſi admiſtum, velut ipſe Illuſtrem Indicum Picolhomineum, Ducis Amalfiæ filium hoc medicamento à phrenitide, cum à cunctis medicis eſſet deſtitutus, liberaui

facta ex eo irrigatione supra coronalem commissu-ram, capillis prius tonsis. Donatus ab Altomari cap. 6. de medend. human. corp. malis.

OBSERVATIO XCV.

Intempestiuo refrigerantium medicamentorum vsu nonnulli phreniticis veternum, lethargum, & tandem mortem conciliarunt.

VIgilijs valdè infestantibus licebit camæmelin miscere decoctum capitum papaueris, & tepidis fouere caput Quæ enim frigida admouentur humorem & vaporem compingunt, & quæ validè stuporem inducunt, vti mandragora, cicuta & opiũ in contrarium deducunt affectum, & immedicabilem efficiunt passionem. Vidimus enim quosdam quos medici immodica refrigeratione perduxerũ in veternum, lethargicos perijsse. Christoph. à Veiga. lib. 3. cap. 6. Art. Medend.

OBSERVATIO XCVI.

Phrenitici casu & fortuitò liberati.

LVtetię anno 1572. mense Iulio, vir quidam nobilis, moribus ad omnem modestiam & comitatẽ compositus, in continuam febrem incidit, eaq; occasione phrenitis inuasit, cuius œstro percitus, prę-cipitem se per fenestram è secundo ædium tabulato dedit, deciditque primùm in scapulam Vaterræ Medici Ducis Alenconij, inde in subiectum pauimẽtum, qua ruina costas & ischium grauiter contusus, sed interim sibi restitutus redijt ad rationis & iudicij dexteritatem. Aderant ægro præter Vaterram euentus huius testes medici. Alexis, Magnus, Duretus, Martinus.

Idem

Idem contigit eodem in morbo & simili ex casu Vasconi cuidam iacenti in domo Agrippæ, via strata. Otthomannus Monspessuli Medicinæ doctor & professor regius retulit mihi, fabrum quendam lignarium Broquerij pago Heluetiorum, phreniticũ factum ex alta fenestra se in profluentem præcipitasse, statimque vndis & fluctibus ereptum, mentis integritati fuisse restitutum. Cæterùm si licet casum in consilium artemq; vertere, nolim ego ægros per fenestras ædium præcipites dare. Sed magis probauerim derepente ac nihil tale cogitantes, in ingentem cuppam frigida plenam præcipitari, in caput prouolutos, nec inde nisi post multam aquam haustam eripi, vt repentino illo illapsu & forti timore fieret translatio materiæ phrenitidem committentis superius, deorsum à partibus nobilibus ad ignobiles, quod fieri posse tum exemplis patet propositis, tum exemplo eorum, qui à cane rabido demorsi aquas formidantes in easdem sæpiusculè mergũtur. Pareus lib. Introductorio ad Chirurg. cap. 23.

OBSERVATIO XCVII.

Adolescens, cui tumor ad malleolum obortus, subsequentibus balbutie, febri latente, siti, & lingua fuliginosa phreniticus factus: quarto die moritur.

QVidam adolescenti annorum 15. tumor, velut inflammatio, ad malleolum dextrum. Adhibita iusta remedia. Quarto die cœpit balbutire, causari stomachum, delirauit. Cùm autem videretur qualitas venenosa efferri à pede, putaui adhibendum loco cauterium potentiale, aut locum eum scarificandũ esse. Quod minimè factum est, reclamante pertinaci & imperito barbitonsore. Clyster iniectus; à quo

conuenienter deiecit. Auctum delirium. Phreniti-cus eodem die quarto mortuus, April. mense, anno 1548. in collegio Barbarano. Febris erat latēs & obscura, sitis ingens, lingua fuliginosa. Hollerius libello proprio Curat. 27.

OBSERVATIO XCIIX.

Ex leui catarrho, rubor in facie natus, cum futuri delirij notis subsecuta phrenitis, conuulsio, tremor leuiusculus, & sudor frigidus: vnde morbi malignitate victus æger.

STephanus Hacqué cœpit leuiter è catarrho laborare. Rubor quidā apparet in facie: multa loquitur, prudēs futuri delirij cōiectura. Quarto die, quo statim detractus sanguis, melius habere visus. Sexto delirauit nocte. Matutino melius habuit. Sequēti nocte phreniticum auctum malum, conuulsio totius corporis & maxillarum. Adhibitis remediis cessat phrenitis & conuulsio, nisi quod leuis quidam tremor subapparebat. Decimo apparuit vrina melior cum leui sedimento diuulso, acuto. Sub meridiem sudor frigidus. Eodem die, ritè omnibus alioqui institutis, & nullo peccato ab ægro neq; à ministris, morbi malignitate mortuus est. Hollerius libello eodem, curat. 28.

OBSERVATIO XCIX.

Historia de fœmina ex febri ardente cum phrenesi mortua.

ANno 1567. mense Iunio Ambergæ in Palatinatu superiori, mulier quædam, quæ acu sibi uictū quærebat, ex ingenti animi mœrore, febri ardēti cū capitis dolore, cui postea phrenesis superuenit, correpta: vulgus duxit Vngaricū illū morbū fuisse. Si-

gna

gna omnia atteſtabãtur hãc phreneſin ex ſanguinẽ eſſe, ridebat, iocabatur, cantabat, omnibusq; geſtib. hilaritatẽ exprimebat, interim ad interrogata reſpõſum dedit, aliquando nõ: frequẽter manũ capiti, tãquã iſthic dolorẽ perſentiſceret, admouit: tẽpeſtiuè fuit leuib. medicamẽtis purgata, & vena illi ſecta, ſãguis erat maiori ex parte pituitoſus, crudus & ſeroſus: tandẽ reſipuit, & paulo poſt animam expirauit. Aperui caput, dũ ſerra craneũ remouebã, effluxit aqua loturæ carniũ ſimilis: tenuis mẽbranæ & plexꝰ choroidis vaſa aquoſo & pituitoſo ſanguine turgebant: vterq; vẽtriculus tã dexter q̃ ſiniſter plenus aqua fuit inuẽtus, nullã nec in mẽbranis, nec in cerebri ſubſtãtia deprehẽdere quiui inflãmationẽ. Ex ſinubus duræ mẽbranæ cerebri vt aliàs ex ſuſpendio enecatorum cerebris, extraxi fibras ſeu filamenta craſſa, lumbricis non diſſimilia, ex alba pituita conflata, ſimiles ſumpſi ex cordis ventriculis. Coiter in Libell. Obſeruat. Anatom. & Chirurg.

OBSERVATIO C.

Lethargico diſſecto, abſceſſus & pus in anteriore cerebri parte repertum.

INter ſoporiferos affectus Lethargus eſt. Catocho tanto difficilior eſt ac perículoſior, quanto cauſa eius frigidior, & viſcidus pituitoſus humor amplius præpollet. Non ſubitò veluti Catochus apprehendit, ſed ſenſim ſomniculoſis obrepit. Mulier quędam honeſto loco nata, cum aliquot diebus capitis grauitate laboraſſet, adeò fuit ſomniculoſa ac in ſomnum propenſa, vt quæcunque agens, dormire ſemper cuperet, ac aſſiduè in ſomnum dilaberetur: à quo initio excitari potuit, tandẽ verò acedẽte febri non potuit. Remediorum vſum hæc neglexerat nec Medicum accerſiri admittere voluerat. Itaq;

non prius vocatus, quam omni ſenſu deſtituta in grauiſſimum ſoporem delapſa eſſet. Detractus illi mox ſanguis fuit è vena iuxta digitum magnũ dextri pedis: ænemata iniecta: cucurbitulæ natibus & humeris admotæ: topica multa alia adhibita: verũ his non proficientibus, tandem mors ſuperuenit. Capitis huius cranij oſſe ſublato, abſceſſus in anteriore cerebri parte repertus, & pus interiori cranij oſſis parti adhæreſcens: quod & è naribus paulo ante mortem irritatis, profluxerat. Dodonæus Obſeruat. Medicinal. cap. 7. Aetius ex varijs cauſis Lethargum originem ducere refert: & quandoque cerebrũ per conſenſum, quandoque verò primariò laborare. Verùm iſte lethargus non per conſenſum, ſed proprius cerebri morbus fuit, & quidem partis anterioris, cuius partis affectum lethargum eſſe veteres teſtantur. Galenus morbum eſſe refert phreniti di contrarium: Phrenitis ſiquidem fit ex bilioſo humore ſuperabundante: Lethargus verò cum pituitoſus præpollet, quem in præſenti lethargia copioſum fuiſſe pituitoſus ſanguis oſtendit, atq; adeò quidem tentus ac viſcoſus, vt ſimul cum aqua permixta, inſtar iuris carnis muſculoſæ concretus mox fuerit, tenuis glutinis, aut gelatinę vulgo dictæ, ſpeciem & conſiſtentiã referens: quod non niſi admodum crudo, pituitoſo, viſcidoque contingit. Talis autem ſanguis in quocunq; morbo apparuerit, crudorum, pituitoſorum humorum redundantiam oſtendit, & morbum lethalem aut diuturnum ac difficilè curabilem. Nobis certè lethales obſeruati ſunt morbi, tali apparente ſanguine. Sed ad lethargum reuertamur. Huic reſpondere Paulus ait Caron: ſed tamen hoc diſcrimine differre, quod carus vel abſq; febri accidat: vel ipſam ſubſequatur: è contra verò lethargus prior inuadat, febris deinde ſuccedat. Ca

ro ſi-

ro ſimilis eſt grauis & profundus ſomnus, q ebrios occupat. Suidas hunc Caron etiam appellat κάρος δέ ἡ ἐξ οἰνοποσίας ἐγγινομένη μέθη, καὶ καταφορά: hoc eſt: Carus eſt ex vini potatione ebrietas & grauis ſopor. Idem in Annotationibus.

OBSERVATIO CI.

Medicus Luſitanus, ſeptuagenarius ex diuturna febri in lethargum incidens, pro deplorato à medicis relinquitur triduum totum: reuiuiſcit tamen paulatim, & vi naturæ tacitè operantis integræ ſanitati reſtitutus eſt.

MEdicus Luſitanus, ſenex ſeptuagenarius, febri continente grauiſſima Auenione correptus, ſoporatus & ferè apoplecticus factus decimo quarto die, ad multos dies ſine cibo & potu vitam ducens, ſine voce & ſenſibus omnibus deſtitutus, tanquam mortuus iacens, & à medicis pro deplorato relictus (in queis & ipſe aſcitus eram) tandem ſenſim naturæ ope reuocatus, poſt bimeſtre tempus, & eo amplius conualuit, integræque ſanitati reſtitutus fuit. Erat autem ſenex temperamento frigido & humido, pituitoſus & excrementis abundans, carnoſus, vorax, & parum in victu cautus. Valleriola. libr 6. Obſeruat. ſeptima.

OBSERVATIO CII.

Lethargicorum ſolo Caſtorio, & aliorum balneo curatorum, hiſtoriæ.

SI lethargus & malignus eſt & inueteratus, capillos adimito, vngitoque ijs tunc caput, quæ exaſperare ac vellere cutem poſſunt, vnà cum caſtorio, datoque ipſis potui caſtorium præ omnibus: idque

faciendũ eſt p̄ſertĩ horavna ante acceſſionē. Etenim extenuat & corpus quod perfrixit, & prope eſt vt totum emoriatur, recalfacit fouetq́;. Ego ſanè noui multos eo morbo victos, hoc ſolo remedio mortē euaſiſſe. Item per ſe exhibitum proficit: adhuc autē magis cum oxymelitide. Quod ſi æger recrementis plenus fuerit, etiam cum aliquo ad ventrem ſubducendum efficaci, præſertim ſcammonea, dari debet. Sufficit autem vnum ſcammoneæ ſcrupulũ, aut paulò plus minúsue pro virium ratione duobus caſtorij ſcrupulis adiicere. Iam verò non ſolùm auxilia extenuantia eſſe debent, ſed etiam cibus talis exhiberi. Quare ſuccus quoq; amygdalarum ex melle coctarum præbendus eſt, ac ptiſana, quæ habeat comam porri aut apij, aut hyſſopi, niſi ægri vehementer febricitēt. Si enim febris vehemens fuerit, abundè eſt etiam ſolius apij radix, & oxymeli ſimplex: tũ ex ptiſana, tum per ſe ſolum. Salutares ſunt etiã micæ panis ex apomelite aut hydromelite datę. At hydromeli cybiriticum dare ipſis non oportet: imò neque cnidium prorſus, morbo adhuc concoctionis experte. Vbi verò concoqui inceperit, nihil obſtat & lauare ipſos, & vini paulùm exhibere: præſertim à ſanguinis miſſione, ventris ſubductione & mediocri corporis totius purgatione: verùm balneum timeri non debet, niſi recrementorum copia ſubſit. Nã q̃ in cute hærent ſuperflua, magis balnei calore moderato digerētur. Ego certè noui me quoſdã ita laborantes neq; ſuſpicere p̄ multo ſopore potētes, neq; hoc ipſum quod lauarentur percipientes, poſt quam à ſeptem diebus in balneum duxiſſem, magis ab eo excitatos inueniſſe, vt reſpicere, loqui, nõnulloſq́; aſtantium agnoſcere potuerint. Quare ſi vires robuſtæ appareant, in balneo lauandum eſt: ſi imbecilliores, vt æger laſſitudinem aut calorem balnei ferre

ferre nequeat, domi lauato, vase quodam aqua calida repleto, in quo æger collocetur, ita vt sedeat, capite aquam excedente. Facile autem est eiusmodi vas ex lignis parare. Non madefaciet autem caput æger, quoniam præterquam quod nihil à calidæ superfusione iuuatur, etiam animæ defectionem celeriter sustinet. Sic igitur donec semel aut bis lotus æger fuerit, agendũ est: deinceps tandẽ ad balneum ducere ipsum, & cõsuetis nihil suspicantẽ abstergere cõuenit. Eiusmodi curatio etiã in his qui veterno so sopore, quẽ Caron vocãt, premũtur, tentãda est, neq; enim ea multum variabit, neq; causa. At nosse oportet caron in anteriore potius capitis parte constitui: quare etiã sensoriæ ipsorum vires magis oblæduntur. Alex. Trallianus, lib. 1. cap. 24.

OBSERVATIO CIII.

In Caro memoria superstes.

IN quodam deprehendi vnã constitisse memoriã. Is cum per accessionẽ ita sopiretur, vt nec pilorum auulsionẽ, nec punctionẽ sentiret, excitatus tandẽ omnia furore quodam memorauit, quibus acerbè excruciatus fuerat in sopore. Fern. lib. 5. c. 2. Pathol.

OBSERVATIO CIV.

Catocho seu catalepsi correptorũ horribiles & miserãdæ formæ seu modi, symptomataq; mirè varia.

QVidam ex nostris condiscipulis, cùm assiduo disciplinarum studio se fatigaret, malo hoc (Catocho) correptus est. Iacebat enim veluti lignum prorsus inflexus, rigidusque atque extensus, videbaturque oculis apertis nos ita intueri vt ne conniueret quidem : nihil tamen loquebatur. Is quoq; tempore eodem, quæ loqueremur, audire se dixit, quanquam non euidenter clareq;: nonnulla

item & memoria tenens referebat, præsentesque omnes sese conspicere dixit, ita vt quorundam actiones recordatus exponeret: sed neque loqui posse, neque membrum vllum mouere. Galenus Côment. 2. in 1. Prorhet. Hipp. cap. 56.

Rarum hoc malum, & cuius admiratione spectatores obstupescunt, laborantes duos referam, quorum animaduersio in cæterorum cognitionem adducat. Vnus dum literis & chartis sedulò inuigilaret, repentè hoc vitio perculsus: ita quidem obriguit, vt sedens calamumque digitis premens, oculis in libros deflexis, putaretur in eorum studia incumbere, donec vocatus ac impulsus deprehensus est omni sensu motuq; carere.

Alterum mortui ritu iacentem inuisi, qui neque cernebat, nec audiebat, neque compunctus sentiebat quicquam: facilis tamen inerat spiratio, & quicquid in os inserebatur, promptè vorabat. E lectulo sublatus solus consistebat, impulsusque incedebat, & quocunque vel manus vel brachium, vel crus inflecteretur, illic quasi fixum, ac stabile permanebat. Expressam quandam dixisses laruam, aut arte progredientem statuam. Fernelius lib. 5. ca. 2. Patholog.

Superiore anno cum D. Valleriola viro doctissimo & humanissimo pauperem vidimus senem, exuccum, & extenuatum hoc malo raptum, qui mẽsæ accumbebat apertis oculis, erecto ac firmo corpore, manu dapibus admota vt viuere & prandere mortuus videretur, & ita rigidus, vt collum à me torqueri vix potuerit. Iacotius Comment. ad aphor. 7. lib. 2. Coac. Hipp.

Vidi qui & subitò cum integerrima fruerẽtur valetudine, eo malo deprehensi, vt nisi interrogati nõ respõdissent, non animaduerteretur vitium accumbentibus in mensa. Vidi qui è delirio in catochen incide

inciderunt, alius è febre. Quibusdam, vt modò delirarent, nunc conuellerentur, nunc κατόχως iacerent. Quidam ingemiscunt, alij iussi vt linguam exerant, vtcunque intelligentes, vt id præstent, annituntur. Alij memoria retinent, quæ audiunt. Audiunt autẽ obtusè præsentes agnoscũt, sed nec loqui possunt, nec corpus mouent, quomodo condiscipulo Galeni contigit. Nonnullis sic auctum malum est, vt rigidi immotique iaceant, nec vllum signum edunt sensus, motus, memoriæ, aut intelligentiæ, παρακρούοντες autem non quia loquantur absurda, aut gestu delirium referant. Non loquuntur enim, neque mouẽtur. Oportet igitur interualla quędam esse, vbi & gestu & sermone delirium ostendat, alia vbi κάτοχοι iaceant, quod nos vidimus ἀποληφθείσης κοιλίης. Hollerius Comment. ad aph. 13. lib. 5. Coac. Hipp.

Vidi in quo comatis, epilepsiæ, catoches, conuulsionis mutatis vicibus signa se proderent. Idem Cõment. 2. ad aph. 8. lib. 2. Coac. Hipp.

OBSERVATIO CV.

Catalepseos seu Catochi causæ variæ examinatæ, & noua verior constituta.

NOminis definitio ex effectibus sensibilibus sumpta nota est cunctis, res siue rei definitio, siue symptomatum causa fortasse nulli satis est comprehensa. Ingruit hic morbus subitò, & in quo statu ægrum offendit, vigilantem, loquentem, scribentem, stantem, &c. in eo immotum seruat, ac si conglaciatus esset: vnde & congelationem appellare solent. Est in eo vt in alijs magna latitudo. Etenim aliqui nihil sentiunt. Alij vel audiunt vel vident, licet palpebras oculósue mouere nequeant. Alij manus mouere nonnihil visi sunt. Quidam imagi-

nari feruntur, ac veluti ſomnia uidiſſe. Dolore plerique omnes vacare perhibentur. Reſpiratio in omnibus aut leuiter aut nullo modo impedita reperitur. Pulſus quoque non admodum mutatur. Hæc, inquam, ſunt ſymptomata quę apud Galenum, Aetium, Paulum, recentiores inueniuntur: & in nobili quodam ipſe quoque notaui: ex quibus notatio perſpicua eſt. Nihil autem perfecti nos hîc ſcire, ignorata vera cauſa, nimis intelliget, qui exponere alijs tentabit. Alij ad frigidam intemperiem confugiunt, ſed parùm tuto loco conſiſtunt. Non enim repente adeò intemperata fieri cerebrum eiusque ſpiritus poſſunt, vt ſubitò hic morbus ingruit, & celeriter iterum ſoluitur. Addę quod motu ſenſuq́; priuari eos oporteret. Non fieri hoc inde patet, quod aliqui ſtantes aut ſedentes, aut in alio habitu comprehenſi tales permanent: vt iam taceam, quod quidam ſentire potuere, ac non prorſus nulli lòqui in ipſo paroxyſmo auditi ſunt. Non deſunt, q distentionem cerebri, quam venarum & arteriarũ, per cerebri membranas exporrectarum repletio efficiat, pro cauſa adferant. Sed ab hac cerebri membranarũ tenſione naſci prædicta ſymptomata non poſſe, quiuis intelligit. Nõ ſunt hæ cauſæ actionũ principum: cum eximi quoq; poſſint abſq; eo, vt ſenſus motusq́; ſtatim lædãtur. Si enim poſtea fiat cum eo non pugnat quod aſſerimus: vt ſcitò prudenterque Galen. de hac ipſa re diſceptans monuit. Ergo membranarum tenſioni ventriculos conſentire oportet: hoc eſt, eouſque ambientes membranas per quas venæ & arteriæ diſſeminatæ feruntur, tendi oportet, vt internæ ventriculorum membranulæ ſimul tęndantur. Quippe intemperie nulla afficiuntur: nam morbi repentini omnes à materia aliqua excitantur, ex omnium medicorum ſententia: cum fieri

non

non possit, vt magna intemperies vel subitò induca tur, vel repente soluatur, quoties præsertim vel causa externa vehementer alterās abest. Ipsi quoq; sententiæ huius, de qua disputamus, assertores, sanguinem replentem intemperatum non esse aiunt. Materiam igitur aliquam in ventres influere oportet, extensis repletisque membranis ac venis. At eadem si absque tanta repletione vasorum per membranas ambientes cerebrum reptantium in eosdem illabi, aut eorum membranulam alia ratione intendere potest, frustra incertam causam & remotam pro vera & proxima introducunt. Ego profectò non video quomodo repente sic possint repleri venæ, quæ eóusque distendant membranas, vt cerebrum & in eo contentos spiritus reddant immobiles. Alij quidam sanguinis melancholici, frigidi & sicci sobolem faciunt, sed generationis modum & affectus naturam non exprimunt. Priores opinionis suæ firmamentum aliquod habent. Quidam enim copioso sanguinis ex naribus fluxu liberati sunt Probabile igitur est, sanguinem causam fuisse. Probabile si sit, verum ob id non fuerit. Si nihil huic similitudini veri aduersaretur, acquiescere possemus. Sed cum alia plura, tum hæc etiam repugnant, quod paroxysmi sæpè sunt breues : quod nullo præcedente sensu grauitatis subitò occupāt : qđ faciei color in plurimis non mutatur: ꝙ fermè frigidis accidit: qđ paucissimi hoc modo liberātur, ꝙ melācholicis potius accidere veteres dixerunt: qualis & ille fuit, qui, dum mea vteretur opera in quartanæ curatione, inopinatò in hunc incidit morbum. Nec mirum est, vnà cùm sanguine causam mali, quæcunq; tandem fuerit, effluxisse. Quinimò quam ego causam esse suspicor, fluxui occasionem præbere potuit. Causam esse quid putem haud difficile, quid verum sit

non perinde facilè mihi eſt dicere. Hoc primum cō-ſtat, cauſam huius morbi eſſe materiam, quæ celeri-ter accedere iterumque recedere poſſit. Certum il-lud etiam eſt, mentem ſenſusque non lædi, niſi vel in cerebri fabrica, vel in ſpiritibus vitium cōtigerit. Manifeſtum non minus eſt, obſtructos non eſſe ce-rebri ſinus: cum & ſtantes & ſedentes correpti in eo ſtatu perſeuerent, & nonnunquam videant atq; au-diant aliquantulū: ſemper aūt ſine offenſa reſpirēt. Fit hoc cōſimili motu ſeu modo, quo brachiū ſublā-tum immotū conſeruamus. Nec dubitat quiſquam puto, quin reſolutio potius quam rigiditas neruo-rum ac mēbrorum conſecutura eſſet, ſi humor craſ-ſus ac denſus in cerebri ſinus ſubito illaberetur: tan-tus, inquam, quantus totius corporis rigiditati pro-creandæ ſufficiat. Veriſimilius mihi videtur dicere, qui vaporē frigidū & ſiccum in ventriculos cerebri irruentem eoſdem diſtendere, & ſpiritus quodam-modo ſiſtere immobilesq; reddere dicat. Nam ſi & ventriculi naturaliter ſint affecti, & ſpiritus nullo vi-tio laborēt, neceſſe eſt tum operationes cerebri pri-marias, tum ſenſum motumq; corporis (ſiquidē in ipſis mēbris nullus inſit morbus) integra inoffenſa-que manere. Ergo cū neq; intēperies, neq; ventricu-lorū cerebri obſtructio hîc vlla cogitari, neq; craſſus humor in eoſdem incidens abſq; obſtructione prę-dictas actiones poſſit lędere, neceſſariū omnino eſt, vt à materia ſubtili vitiū hoc excitetur. Quo autem pacto vapor aut flatus talia ſymptomata generet, nondum liquet. Si mordax ſit aut inimica quali-tate præditus, epilepſiam efficiet, dum ad expul-ſionem ſui cerebrum commouebit. Si craſſitu-dine ſua obturet meatus, paralyſin generabit. Er-go videtur diſtendendo ventriculorum actionem & ſpirituum motum impedire.

Compa-

compararē huic diſpoſitioni veſicę illum affectũ, in quo nimium diſtenta vrinam excludere nequit, niſi obſtructio in ea fieret. Hic meatus cerebri patere, ſed ſpiritus non eodem quo prius, modo moueri videntur. Quocirca vt nominare cerebri hanc affectionem non poſſimus, diſpoſitionem tamen eiuſmodi eſſe intelligimus, in qua ſpiritus propter flatũ abſq; occluſione meatuum cerebri, quos ventriculos vocamus, moueri pro natura et cõſuetudine ſua nequeat. Verùm de hac re plura dixi, quàm decreueram. Hoc tantum exemplo τῆς καθαλήψεως oſtendere volui, nunquam ſymptomatis nos plenam habere cognitionem, quoties verã proximamq; eius cauſam perſpectam non tenemus. Eraſtus. Parte quart. Diſputat. aduerſus Paracelſum.

OBSERVATIO CVI.

Catochi vera cauſa experimento per Anatomen deprehenſa.

IN Anatomia eorum, qui Catoche perijſſent, maiores venas, quæ rectà decurrunt, à poſteriore capite ad ſinciput plenas concocto craſſoq; ſanguine vidimus, & poſterius cerebrum ſeroſa materia occupatum. Atq; reuera in hoc malo poſteriora magis affici veteres medici putauerunt. Galenus meminit cuiuſdam condiſcipuli in Prorhet. qui ex hoc ſed leui malo, ut ſcribit, euaſit. Nam in omni genere morbi hic grauior, ille leuior eſt. Iacotius commẽt. ad aphor. 7. lib. 2. Coac. Hipp.

Secretarius Vaſco in febris declinatione, & alui profluuio, vrinis benè coctis, certã valetudinis ſpẽ præbentibus, catalepſi deprehenſus vno die obijt, anno 1552. Auguſto menſe. Aperto cadauere pulmones & hepar corrupta inuenta ſunt, ſerum quaſi fuſum cerebro poſteriore contentum, & ſanguis

concretis in maiore vena, q̄ mediū caput perrepta
Scholiographi. ad caput nonum libri primi Holli
de morb. intern.

OBSERVATIO CVII.

Prodigiosus ex vermibus natus Catochus.

CVM Cydone essemus in Cornelia domo, puell quæ octauum nondum compleuerat annum, i febri ardentissima somno primū, deinde intentis o culis, catocho correpta est, diebus 7 continuis nihi hauriēdo, pręter ius pulli in quo portulaca decocta fuerat: iacuit pallida, muta, sine sensu & motu, grauiter respirās, in ea suprema filiæ desperatione, mater ex melle glandē in aluū subdidit, quà sine sordibus 42. vermes in globi modū extulit, & statim ad vitā rediјt, ex iјs vētris animalib. caliginosi vapores cerebri sensus omnes cōprehenderunt. Si ægri itaq; corpus sanguine, inquit Aetius, abundauerit, venā in ancone superiorē soluito, & demito quantū necesse est. In cæteris clysterib. vehemētiorib. aluus sollicitanda est. Prodest furfuris succus addito aphronitro & melle, vel polypodij radice decocta. Nos verò in eo somni marcore hierā diacolocynthidis alteram hierā imponi iubemus, in exēplo haud dissimili, vbi materia crassior densiorq; bilem superauerat: iuuenē Petrum Guilielmū ciuē Venetū in somnum inexpugnabilē corripuerat, in illa suprema medicorum desperatione, vnicū remediū tentandum duximus, catapotia, quæ aurea à colore vocamus, supra ℥. p. liquefacta, quoquo modo potuim⁹, per fauces demisimus: paulò ante & clysteres quosdā in aluū infusos profuisse scimus, quib. fœdissimā proluuiē extraxere, his ad vitam æger reuocari cœpit.

Alex. Benedictus. lib. 1. cap. 26. de curandis morb.

OBSER-

OBSERVATIO CIIX.

* *Gelatus quidam in comitialem incidit morbum.*

HIeronymus Bentius, cum è Diui Laurentij æde, vbi declamantis ad populum concionem audierat, domum se recepisset: & reserato ostio ad cubiculum vsque, in quo vxor ex partu languens iacebat, ascendisset, immotus ibidem & inconniuis oculis stetit, Quem cum vxor diutius intuita rogasset tandem quid ageret: & ille nihilosecius expergisceretur, accersitis famulis, in eodem quo illa iacebat cubili coniugem locari iubet. Qui vbi tandem sensum recepit, nihil eorum quæ ipse interim egerat, recordabatur. Quare conuocatis medicis, quibus & ipse interfui, plurimo sermone quæsitum est, an ille toto eo tempore obdormierit, vt accidit multis: qui ea persæpè dormientes faciunt, quæ munia solùm videntur esse vigilantium: an alio quopiam morbo laborauerit. Ac tãdem conuenimus illum eo tempore non dormisse, sed rigidum potius, vel attonitum, vel gelatum fuisse. Quam quidem sententiam etiam subsequens malum manifestissimè comprobauit, cùm paulò post in comitialem inciderit morbum: quo nullis prorsus conferentibus auxilijs, multos iam annos miserabiliter cadit. Beniuenius. capite quadragesimo sexto, de abditis.

Catochus affectus erat, quo Hieronymus Bentius initiò detentus fuit. Cùm autem huius frigidus ac crassus pituitosus humor causa fuerit, facilè in comitialem morbum transitum fecit.

Dodoneus in Annotationibus ad idem caput.

OBSER-

OBSERVATIO CIX.

Catocho seu Catalepsi ex pletora detentus copiosa narium hæmorrhagia liberatus est.

QVandoque ob sanguinis multitudinem confertim caput occupantis & ipsum superimplentis, fit hæc affectio: quemadmodũ vidimus in adolescente quodam multo sanguine referto. Qui cum triduum exegisset, neque claudens palpebras neque ad vehementes vociferationes transmouens oculos, neque respondens, quarta die sanguinis eruptione larga per nares facta ab omnibus molestijs confestim liberatus est. Aetius Tetrabibl. 2. Serm. 2. cap. 4.

OBSERVATIO CX.

Gelatus medicamentorum vsu conualuit.

POst graues diuturnosq; labores, quibus per ingentia frigora turbido & pluuio cœlo, per flagrantissimos æstus diu noctuque perequitans sese fatigarat Antonius Collensis, in difficiliorem tandem incidit ægritudinem: qua statim vt corripiebatur (quod sæpè homini contingebat) amissa illico memoria sensuque, eodem quo erat, dum ab ea inuaderetur, habitu perseuerabat, patientibus etiam & inconniuis oculis: si enim inter ambulandum cõtingebat hoc illi malum, ambulabat: si inter quiescẽdum, quiescebat: sin verò inter aliud quóduis agendum, tantisper ipsum agebat, nihil interim audiẽs, nihil loquens, nihil cognoscẽs, donec cedente morbo ad se regrederetur, & tunc etiam nihil eorũ, quæ egisset, reminiscebatur. Ex medicis autem, qui hominem viderint, alijs virtutẽ, quæ discernit & vnit conіungitque, læsam esse iudicantibus, eiusq; noxiam cæteris ventriculis iunctum iri volentibus, adeò vt

memo-

memoria ex hoc & communis sensus intrinsecus paterentur: alijs aliter, & quidem argutius & morbum & causam explorare conantibus: nos hominem gelatum dicebamus: cum huius morbi notæ, quæ per se satis eruditioribus eas vestigare volentibus manifestæ sunt, eiusmodi detegerent ægritudinem. Fit autem id malum ex nigriore bile postremum cerebri ventrem impetente, quę statim memoriam tollens, sua etiam siccitate cęteros ventres cõtrahit: quibus clausis tollitur pariter sensus & motus, & quoniam frigidior est, hominem gelat. Quibus verò medicamentis ad hunc morbum profligãdum vsi simus, propterea, quod eius cura notissima sit, intexere superfluum iudicauimus. Beniuenius de abditis cap. 102.

OBSERVATIO CXI.

Catocho cum febri correptorum & curatorum historiæ.

CAtochus quandoq; absque febri inuadit: subinde eidem superuenit, & quidem intermittenti: vt nobis quandoque obseruare cõtigit. Inuadit autem paroxysmi tempore & cum ipso desinit, si præposterè nihil fiat. Si etenim tempore paroxysmi plerаque temerè tententur, non rarò in ipsa accessione æger deficit. Expectanda est febris remissio, & eousque dum vires nonnihil fuerint reparatæ, prius tamen, quam altera subsequatur accessio, malo occurrendum. Si enim secundò superuenerit, perniciem adfert. Neminem certè liberatum nouimus, cui secundò catochus superuenit. Non potis siquidem natura videtur, tam graue malum bis sustinere. Adhibent nonnulli mox Catocho cum febri correptis quædam remedia qualia apoplecticis subinde etiã temerè infundũtur: & adhibentur: quæ & Catocho

correptis nocent ac perniciosa sunt. Magis ferendi videntur, qui in ipsa accessione vel sanguinem ducunt, vel enęmata inijciũt, tametsi & hoc modo pauci seruati. Tutissimũ nobis visum, febris remissionẽ & ἀπυρεξίαν expectare: in ipsa verò accessione præter diuersiones veluti crurum frictiones nihil adhibere. Ita certè referre possumus nonnullos nostra opera sanitati restitutos.

Generosus quidam vir, posteaquã febri intermittẽte aliquot diebus laborasset, & iam ab ea liber videretur, subitò in febrẽ iterum relapsus atq; vnà in veluti stuporem: membra nulla mouit: videbatur oculis apertis omnes intueri præsentes, interim vel digitis, vel re quauis alia propè admota, ne nictabant quidem palpebræ. Febris accessio satis vehemens fuit, horarum plus minus 12 interea solis diuertentibus frictionibus vsi, donec manifestam febris declinationem consecuti, sub cuius finem spõte somno superueniẽte, quietem permisimus. Cum autem à febri liber esset, & vires vtcunq; reparatæ, sanguinem pro viriũ robore detraximus, idoneaq; victus ratione instituta, alteram accessionem expectauimus, quæ omnino exigua fuit, post hanc purgante medicamento exhibito, generosum hunc virum à febri & Catocho liberauimus.

Similis & mulieri cuidam affectus contigit, quæ & in ipsa accessione correpta, oculis apertis immota perstitit: huic sanguinem non detraximus, sed in die intermissionis purgans exhibuimus medicamẽtum quod certis de causis vtilius videbatur. Atque hoc modo, hęc quoque seruata, sanitatiq; restituta, libera à tam graui malo euasit. Potuit hæc referre nonnulla eorum quæ contigissent, circa illam, quo tempore Catocho detinebatur: sed generosus vir, de quo scripsimus, minimè. Mansit huic & à morbo

nonnihil

nonnihil læsa aliquanto tempore memoria. Profuit nonnullis in ipsa accessione oxyrhodinon, ex aqua & aceto rosaceis fronti admotum: sed quando post febris paroxysmum nihil præterea adhiberetur, recurrēs cum febri Catochus eos sustulit. Dodoneus Obseruat. Medicinal. cap. 4.

Atque huiuscemodi affectum κάτοχον à veteribus, ac subinde κατοχὴν dici, ex Pauli Aeginetæ cap. 10. lib. 3. manifestum est: Catochum siquidem, ait, esse, quando æger subitò corripitur, & in illa permanet figura, quia correptus est, clausis oculis, vel respiciens, atque sic affectos κατοχουμένους appellat: quales, de quibus iam scripsimus, qui in ea, qua correpti, figura permansere, donec accessionis finis esset. Dicitur verò & idem affectus κατάληψις siue Detentio: & κῶμα ἄγρυπνον, id est, vigilans sopor. Sunt tamen qui κάτοχον à vigilante sopore differre velint, & cū profundo soporem cōuenire. sed his contradicit Galenus lib. 4. de locis affect. vbi per soporem claudi palpebras, in Catocho verò siue Catalepsi apertas manere scribit. Causa morbi pituitosus humor cum bilioso temperatus: vt ait Paulus Aegineta: Aetius etiā ab humore melancholico, Atque hanc ob causam non ardentibus febribus, sed (qui comes febrium) tertianis haud exquisitis superuenit. quæ non ex solabile, sed pituitoso humore permixta originem accipiunt. Quod & sanguis generosi viri ostendit, cui multa adeò pituitā permixta, vt concreta pervniuersam aquam (ex manu siquidem sanguis missus) plurima ferreretur, manibusque eximi potuerit, ac impositis virgulis copiosa, quando auferebantur, adhæresceret: vnde & ex pituita permixta, hunc morbum natum colligi potuit. Idem in Annotat. ad idem cap.

OBSERVATIO CXII.

Catochus absque febri.

SVperuenit autem Catochus non solũ febricitantibus, sed & nullo alio præcedente morbo hominem quandoq; occupat, vt in superioribus scripsimus, & Aetius quoque Tetrabib. 2.lib.2.cap.4.testatur. Sic vtique contigit cuidam matronæ natæ annos (plus minus) 45, quæ posteaquã cum aliquot amicis cœnasset ac hilaris fuisset: subitò Catocho occupata est. Videbatur omnes intueri, interim neminem agnoscebat: neque interpellata cuiquã respondit: corporis nullam partem mouebat: sed quo modo correpta, ita permanebat, donec ab affectu libera fieret. Erat autem hæc obesa, multis repleta humoribus: pulsus magnus, fortis & æqualis. Detraximus huic sanguinis ex dextri pedis vena, magno digito vicina, abundè multum. Verùm cum nec sic morbus mitior fieret, enema satis acre inijci curauimus, quo cum irritata aluus ad excretionem impelleretur, mox sensuum suorum compos facta est, & aluum exonerauit, nihil eorum, quæ ipsi facta essẽt, sciens. Admirabatur ad alui excretionem se bis terue extimulari, sed multo amplius, cum cerneret pedem fasciola obuinctum. Nam sanguinis missionẽ nunquam admiserat antea, vtpote quę non solùm ab omnibus medicamentis sed & auxilijs & Medicorum cõsilijs abhorreret. Atq; hinc, cum remedia nulla deinceps admitteret, tribus post mensibus, cũ capitis grauitate & assidua in somnum delatione, tandem & accedente febri lenta, in grauem soporẽ incidit, à quo cum nec sanguinis missione etiam repetita, nec enæmatis, nec etiã topicis remedijs excitari potuerit, in viuis esse desijt. Idem eodẽ libel. c.5.

Catochum quoque hunc affectum initiò fuisse, ex ijs

ex ijs quæ superius scripsimus, satis est manifestum. Sanguinem verò ex pede detraximus, sexus rationē habentes. Nam subinde sanguinis è brachio detractio incommodè fit, præsertim ijs, quæ facilè ab vtero afficiuntur. Iam vteri strangulatione correptæ, quandoque Catocho occupatę videntur, vt Paulus Aegineta testatur: & in definitionibus medicis Galeno ascriptis reperitur: vbi tria Catochi genera referuntur, quorum secundo vigilanti dicto, ex vtero præfocatio affinis. Sanguis autem huius admodū crassus fuit, aquæ adhuc calentis mox fundum petijt, atque illic simul concrescens, in magnam molē coaluit. Cum autem remedia nulla ęgra admitteret, quibus vel reliquum humorum expurgari, vel cerebro ac capiti consuli potuisset, morbus in Lethargū commutatus. Idem in Annotat. od prædictū caput.

OBSERVATIO CXIII.

Catochus in sene curatus.

SImilem superiori affectum in sene quadam virgine monali me quoque obseruare quandoq; memini. Aetatis hæc numerabat annos (plus minus) 70. habitu corporis extenuato ac macro, rigere ac obstupescere tota videbatur: oculis in omnes intētis non mouebatur, non loquebatur, non respondebat. Huic nec sanguinis missionem nec enæmata adhibere ex re fuit. Exhibuimus autem aquam è viuo stillatitiam, sæpius repetita destillatione purissimam, qua assumpta mox ad se, vniuerso rigore soluto, redijt. Nec alio remedio deinceps opus habuit, quam quo vires & calor naturalis refici poterant. Idem Dodoneus. cap. 5. citati libel. In tam senili & extenuato corpore, etiam tenui victus rationi, ex ꝓfesso monastico, assuefacto, multos humores collectos fuisse non fuit verisimile: proinde non erat,

quod metueremus, extenuatis & fusis humoribus, affectum ex vsu huius vini extensum iri: Quod, vbi humorum copia subest, contingit. Idem author. in Annotat. ad cap. prædict.

OBSERVATIO CXIV.

Catalepsis cum febri in iuuenibus curata.

MArtiano mercatori duo filij ægrotabant, quorũ natu maior annos natus (ni fallor) octo, post delirium, sensum & vocem amisit, aderatque febris & vrina aquosa & vires imbecilles, minor natu eo tẽdebat, sed nondum tanta morbi magnitudine correptus erat: nam natu maior iam decem dies in amentia degerat. Intellexi abscessum esse in capite ex genere catalepsis, cum detinentur sensus atq; motus, proximo affectu sideratorum. Verum vtrunque sanaui: facilè quidem, vt par erat natu minorem, difficulter autem maiorem. Summa curationis, quandoquidem aliter parum proficere poteram in cucurbitularum, sine sanguinis detractione assiduo vsu fuit, & ciborum abstinentia ac somno: cum alij pessimo argumento & nutrirent abundè & vigilias imperarent, Galenum & Auicennam, de grauis soporis cura, perperam interpretantes. Cardanus. Curat. admirand. 23.

OBSERVATIO CXV.

Ex morbo amißa atque iterum recuperata memoria.

EX præterito morbo conualescens Antonius quidam Senensis, quæcunque memoria fixa tenuerat, ita prorsus oblitus est, vt ne rerum quidem nomina reminisceretur. Dumque Florentiæ esset, Senis se esse putabat: sed ne amicos quidem ab inimicis discernebat: quos etiam immutatis nominibus vocitabat

citabat. Quare eo velut prorsus amenti, atque deliro naturæ dimisso, cum 20. iam die hoc malo ãgeretur, cœpit venter fluere, variaq; & diuersa strigmenta, sanguinẽ, bilẽ viridẽ, muciosasq; deiectiones deponere. Quo factum vt mens simul & memoria redirent, licet nihil eorũ quæ ipse interim gesserat, recordaretur. Beniuenius. cap. 47. de abditis.

OBSERVATIO CXVI.

Post acutæ febris solutionem eruditus quidam theologus memoria & omni literarum cognitione subitò excidit, quibus tamen intra quadrimestre debita curatione adhibita restitutus est.

Vidimus religiosum quendam Franciscanum, qui acuta febre laborauerat, & soluto morbo ipse sine memoria ferè subitò factus est, ita vt cùm ipse aliàs peritus esset theologus, nec literas agnosceret, neque nomina rerum quæ sibi assiduè in vsu erant, memoria teneret, quatuor autem integris mẽsibus sic affectus primas literas addiscebat, adhibitis tamen remedijs, mira quadã celeritate prædicto elapso tẽpore in pristinã suam eruditionem fuit reductus. Christ à Vega. Cap. 10. lib. 3. de arte medendi.

OBSERVATIO CXVII.

Ex siccitate propter intensa studia & labores contracta, memoria amissa.

NOui quendã qui ob laborẽ in studijs atq; vigilias, memoriã penè amiserat, lęsa etiam ratione. Itẽ agricolã, q ob labores, quos vites colendo subierat, ac tenuẽ victum eodẽ modo affectus est, atq; ij certum est, ꝙ exiccantibus calorificisq; lædebantur, madefacientia verò, ꝗ calefaciendi quoq; vim

haberent haud mediocri ipsis erant præsidio. Galenus lib.3.de loc.affect.

OBSERVATIO CXVIII.

Senectutis vitio memoria destituti.

FRanciscum Barbarum, Hermolai amicum, Græcas literas, quarum prius erat doctissimus in extrema senecta oblitum accepimus: quanquam is & dijudicandi & commentandi facultate pollebat. Bassianus Landus lib.1.de humana historia. Idem apud Philippum Insubrium ducem verba facturus, in media propè oratione excidit. Rauisius Tex.in Off.

Georgius Trapezuntius in extrema senectute oblitus est literarum. Idem author eodem loco.

OBSERVATIO CXIX.

Memoria ex peste amißa.

NOnnullos etiam cum primum ex morbo assurrexissent, eo ipso momento rerum peræque omnium tanta cœpit obliuio, vt & se ipsos, & necessarios ignorauerint. Thucydides lib. 2.Historiarum.

Atq; etiam quosdam cœpere obliuia rerum
Cunctarum, neq; se possent cognoscere vt ipsi. Lucretius in calce lib.6.

OBSERVATIO CXX.

Veneno hausto memoria deperdita.

BAmba Rex Gothorum haustu veneni ab Heringio successore dati, memoriam amisit. Rauisius in Officina.

OBSERVATIO CXXI.

Terrore et metu repentino quidam memoria priuati.

Deme-

DEmetrius turbine repentino expauescentes atq; percussos quosdam sic ait, vt etiam obliuione prægestorum afficiantur. Sic denique Artemidorũ Grammaticum Appollonius memorat ingentem gressu, crocodilum in arena iacentem expauisse, atque eius motu percussa mente, credidisse sibi sinistrum crus atque manum à serpente comestam, & literarum memoria caruisse obliuione professum. Cœl. Aurelianus cap. 5. lib. 1. Tard. Passionum.

OBSERVATIO CXXII.

Ex lethali vulnere accepto subsecuta memoriæ amißio.

INtegra fide auditoribus narrantem audiuimus Guilelmum Rondeletium medicum Monspeliensem de studioso iuuene, qui illic noctu oberrans in sicarios casu incidit, & vulnere lethali accepto punctim alterutro oculorum quoque cæsus est. Multis itaque vt par est morbis conflictatus, vbi diligenti sollicitaque medicorum industria ad sanitatem reuersus esset, qui ante in artibus, scientijs, imò medicina ipsa nonvulgares fecerat progressus, tanta obliuione correptus est, vt omnia quæ ante norat, didiceratque, memoria exciderent, & tãquam letheo amne exhausto, omnia mentem effugerent, vsque adeò vt balbutientium instar infantium Lutetiam regredi, & prima pueris tradi solita elemẽta, denuò discere coactus fuerit. Hoc vti rarum, ita verè admirationem parit, nec tamen ob materiæ similitudinem reticendum fuit. Thom. Iordanus. ca. 2. Tract. 2. de peste phænom.

OBSERVATIO CXXIII.

Lapidis ictu, casu ab alto, & morbis, memoria destitutorum exempla.

MEmoria nihil æquè fragile est in homine, mor-borũ & casus iniurias atq; etiã metus sentiẽs, a-lias particulatim, aliàs vniuersa. Ictus lapide oblit-est literas tantũ: Ex præalto tecto lapsus, matris & a-finiũ, propinquorumq; cepit obliuionẽ. Alius ægro-tus, seruorum etiã: sui verò nominis Messala Corui-nus orator. Itaq; sæpè deficere tentat, ac meditatur vel quieto corpore & valido. Somno quoque serp-te cõputat, vt inanis mens quærat, vbi sit loci. Plin. cap. 24. lib. 7. Nat. Hist.

Athenis vir quidam eruditissimus, cum ictum la-pidis capite excepisset, cætera omnia tenacissima memoria retinens, literarum tantummodo, quibus præcipuè inseruierat, oblitus est. Dirum, malignũ-que vulnus in animo percussi, quasi de industria scrutatis sensibus in eum potissimum locum, quo maximè lætabatur, acerbitate nocendi erupit, singu-larem doctrinam hominis pleno inuidiæ funere ef-ferendo. Cui si talibus studijs perfrui fas non erat, vtilius aliquanto fuit ad illa aditum non impetras-se, quam iam percepta eorum dulcedine caruisse. Valerius Maximus. lib. 1. cap. 6.

OBSERVATIO CXXIV.

Ex ictu capiti illato, subsecuta oculorum, aurium narium & oris cruentatio, quam tantus sensuum mentisq; stupor excepit, vt etiam adhibitorum reme-diorum, quorum opera intra trimestre æger restitutus est, & ante actorum omnium prorsus immemor fuerit.

QVendam vidi ictu adeò vehementi ac valido ce-cidisse, vt sanguis ex oculis, auribus, naribus & ex ore manaret: hinc tantus mentis sensuumque stu-por inuasit, vt calua pertusa ac deinde obducta fue-rit, om-

it, omneq; remedij genus sine sensu inductum, sitque is tertio mēse restitutus, immemor omniū quæ obtigerant. An autem ex contusione, an ex humorū frigidorum copia ortus sit affectus soporosus, facilè tum propria signa explicant, tum quæ morbū antecesserunt. Fernelius. cap. 2. lib. 5. Patholog.

OBSERVATIO CXXV.

Memoria ex ignota causa amißa & restituta.

NOuimus quendam in Francia adultiorem, qui præter vulgarem & vernaculam linguam etiam latinam sanus sonaret, cum magna eruditione caneret fistula, ac quendam agens pancratiasten, vibraret hastam, concurreret lanceis, ac demum obliuiario morbo occupatus, vbi medici auxilio curatus redijsset ad sese, prædictorum omnium posuit notitiam, nec secus quasi letheum totum hausisset fontem. Nam quòd prius ritè nouerat, iam ne communi quidemnomine compellare sciuit, nec aliter ac puer elementarius, ad ludum literariū discēdi gratia transmissus est. Tertius Damianus Viscenacus cap. 13. Theoricæ medicinæ.

OBSERVATIO CXXVI.

Memoria deplorata vt instauranda.

QVòd si res propemodum deplorata sit atq; ad extremam obliuionem quis deuenerit, vt in lethargo, foris nucha & ceruices inūgi debēt oleo castorei, nigellæ, euforbij, costi, erucæ: intus verò momentum exhibeatur confectionis Anacardinæ, aut ipsa lingua defricetur: dissoluit .n. extremè frigidam humidamq; ac viscosam pituitam: sic vt apoplexia perculsis loquelam restituat, linguamq; hærentem refulciat, quod ipsum & oximelle, scillitica perfici

potest, ac vino ardente, in quo grana aliquot erucæ macerata sunt, ad hæc enim tanquam ad sacram anchoram perfugimus in deploratissimis morbis, in mitioribus verò alia iam memorata adhiberi possunt, vt serapion de stœchade, dianthos dulcis, aurea Alexandrina, diacastorium, pliris cum musco, theriaca & mitridaticum. Experimento autē ac quotidiano vsu comprobatū est Agallochum, quod vulgo lignum aloes vocatur vel suffitum vel naribus admotum mirifica esse vi in corroborando cerebro ac sensibus excitandis, adeo vt si in puluerem redigatur admixtis aliquot garyophyllis, atque osse de corde cerui, eaque oleo nigellæ commisceantur, eas vires conferre cerebro, vt si galli gallinacei vertex eo oblinatur, cantillare ac crocire non desinat. Leu. Lemnius. cap. 4. lib. 2. de Complex.

APOPLEXIA

OBSERVATIO CXXVII.

Apoplexia mortuus, cui interiores oculi venæ per contusionem diruptæ, è quibus sanguinis cochlearia duo in cerebri basin defluentia & concreta arterias retiformes & choroidem plexum obstruxerunt.

IPse sæpè ac multum de epilepsiæ, quemadmodū sanè & de Apoplexiæ causis dubitaui. Cum enim aliquando vidissem virum viribus integrum, sinistri oculi ictu vehementiore, repentè attonitum corruisse, moxque sensu ac motu priuari, cum spiritu difficili ac stertore, & cum alijs fortis apoplexię indicijs, cumque nec venæ sectione, nec alia potuisse ratione seruari, qn horis duodecim interiret, mortis causam inuestigatione dignam putaui. Discisso apertoque capite neque ossis neq; menyngum neq; substantiæ cerebri quicquam confractum diuulsumúe

sed

sed duntaxat interiores oculi venas contusionis vi diruptas animaduertimus, è quibus sanguis cochlearium duorum mensura, in cerebri basin procubuerat, qui concretus arterias eas obstringebat, quæ retiformem contextum conficiunt, & quæ illinc in cerebri ventriculos propagatæ, choroidem alterũ constituunt. Cerebri autem ventriculi prorsus illæsi inanesq; cernebãtur. Fernelius lib. 2. c. 15. de abditis.

OBSERVATIO CXXIIX.

Alius apoplexia mortuus, in quo crassus & viscosus humor ad eundem retiformem contextum inuentus est.

ALterum, qui citra causam externam apoplexia extinctus esset, dissecare visum est, in quo humor crassus & viscosus similiter ad contextum retiformem inuentus est, cerebri ventriculis nec oppletis nec obstructis. Hinc ego rationatus, cõsentaneum putaui, ijs arterijs vel obstructis vel compressis apoplexiam gigni, quod tum cerebrum nihil spiritus è corde per subiectas arterias recipiat, sitque necesse illius motum sensumque perire. Quidam hæc opinor animaduertens, rectè dixit fieri apoplexiam interceptis vijs, quæ sunt cerebro cordique communes. Idem eodem loco.

OBSERVATIO CXXIX.

Apoplexiæ potior causa humor melancholicus, qui & difficillimas apoplexias creat.

DIco nullam apoplexiam fieri ex pituita: proximum huic, omnem apoplexiam ex atra bile fieri. Cum dico nullam aut omnem, intelligo modo medico non geometrico: neque enim negauerim in centum vnam aut alteram ex pituita fieri, non ex

atra bile fieri, quod sic ostendo. Morbi violentissimi fiunt ab inuictis humoribus ac pessimis: sed atra bilis pessima est, & apoplexia morbus violentissimus: conuenit ergo atra bilis apoplexiæ, & non pituita. Deinde infantibus plenum est cerebrum pituita, vt nulli alij ætati: & tamen nunquam visus est infans (quāquam etiā comitialibus morbis tot ex his sint obnoxij) qui correptus sit apoplexia. Præterea si apoplexia è pituita præcipuè fieret, & hi maxime senes corriperentur apoplexia, qui pituita abundarēt in cerebro atq; ita soliti grauedinib. & raucedinib. laborare sic & aquæ potores, & non vini: somnolēti & non vigiles: at nihil minus horū. Accidit enim hic morbus violentis, sollicitis, vigilibus, capite carnoso, sed non pituita redundāte ex naribus, nec ex palato. Quod si omnino fieri velis à pituita adeò repente ventriculos: cur non antequā in hunc morbum incidunt, grauedinem sentiunt? neq; enim tanta fieri repletio potest confestim, sed multo indiget tempore: at hoc visum est, quin potius ante & per multos dies sentiunt acutos dolores capitis, teste Paulo. Signa quoque alia à Paulo ibidem descripta, id non attestantur, venarum sphagitidarum id est soporariarum toruli eleuantur: oculis tenebræ modo, modo splendores obuersantur, vrina æruginosa & atra: quid hæc rogo cum pituita? si non vltima primis miscere volumus. Rursus si pauca materia collecta est, cur dolores magni? si tota, cur non colliquescitur? est enim quasi principium in medicina & philosophia, humidum à calido colliquescere. Rursus si pituita est causa apoplexiæ, cur iubent mitti sanguinem? cum nec ratione loci, cum sit extra venas: nec originis, cum orta sit in cerebro, & non illuc deducta per venas & arterias, nec qualitatis, cum sit valdè frigida, conueniat? Cū

etiam

etiam pituita descendit per nares & palatum, deberent alleuiari, sicut in comitiali. At tantum abest vt alleuientur, vt signum sit lethalissimum, materia illac descendens, neque enim talis pituita est, materia morbi, sed humidum ipsius cerebri, quod colliquatur ex atrocitate morbi: sicut etiam in morientibus ex acutissimis & siccissimis febribus, in quibus sentitur recmon: quod non tam est causa mortis, imò leuis causa, quam certissimum signum: quia significat colliquationem substantiæ cerebri, & ideo nullus horum prorsus audit, aut videt. At illi qui patiuntur recmonem ex destillatione pituitæ, licet propter illius multitudinem moriantur, vident tamen, audiunt, ac ratione pollent. Modò intellige quantum referat hoc scire, si quis paratus sit ad apoplexiam: vel quia maiorum aliquis ex hoc morbo interierit, vel quia in ea regione plures ex eo morbo moriantur: vel quia eo tempore cõsulent isti inclyti medici, secuti suum Galenum, vt vtantur carne, ouis, vino, parum indulgeant somno, abstineant ab aqua, & piscibus: tamen ex illis generatur hic morbus, cum his tribus impossibile est decidere in eum, nisi præoccupauerit. Cardanus. Comment. ad aphoris. 55. lib. 6. Hipp.

OBSERVATIO CXXX.

Ex materia pituitosa frigida cum obliuione, capitis grauitate & dolore præcedentibus mortuus apoplecticus.

Dicã pro exemplo quemadmodum in viro quodam, qui quadragesimumquartũ agebat annũ, euenisse vidi. Erat hic calidi capitis natura, ac potius sicci, multis vitæ incommodis actus, cum ventis & pluuijs, tum nocturno aeri se diu

temerè exposuit, sic negotijs exigentibus: tandem obliuiosus eorum esse cœpit, quę subinde faciebat: at præteritorum tamen recordabatur satis: sed neq; prorsus mente constabat, cum loca in quibus morabatur non bene dignosceret. Tandem diutino capitis dolore vexari cœpit, flatuum scilicet ratione, atque ita medicum post menses ferè sex accersiuit. Quo ad somnum attinet, aliquando admodum ꝓcliuis erat: purgatus verò quieuit dolor & sensus. Itaque cum iam melius habere videretur sibi, curatio tandem in victus ratione permissa est. Circa Februarium mensem adhuc obliuiosus & tardus persistens, rursus doloribus afflictus est: & tādem attonitus effectus, obijt citissimè. Huic ergo obliuionis symptomata, multùm humorum frigidi aceruatum arguebat, similiter & capitis grauitas & dolor. Præterea sensus obtusi hoc monstrabant imminere malum. Alia signa ab Hipp. posita, à quo Paulus, & ab eo Auicenna. Similiter etiam & tremores pręcedēt, & somni longi & grauiores. Hi enim causam frigidam & humidam esse monstrant, præsertim in sene, qua ætate, cum se habent secundum naturam, potius sicci sunt & insomnes: sic & diuturnæ vertigines monstrant. Leonard. Iacchinus. cap. 9. Comment. in lib 9. Rasis.

OBSERVATIO CXXXI.

Sanguinem in Catalepticis & Apoplecticis concrescere.

CONstat refrigerato cohibitoque spiritu sanguinem non solum frigescere, sed cōcrescere, quod in catalepticis & apoplecticis alijsq; id genus dissectis obseruatum. Hollerius Comment. ad aphorism. 1. libri 1. coact. Hippoc.

OBSERVATIO CXXXII.

Apoplexiæ causa, nonnunquam magnæ & perspicuæ sed glutinosæ, aquæ copia.

DIssecui non semel, qui ob fortem apoplexiam obierant, in quorum cerebro magnam aquę copiam reperi, perspicuam quidem, sed glutinosam. Columbus lib.15. Anatom.

OBSERVATIO CXXXIII.

Vulgi de Apoplexiæ caussis sententia,

ANterius ac posterius cerebellum plurimum afficitur, sicuti & in comitiali morbo: frequenter subita sanguinis in cerebrum inuasione, per venas iugulares ac sphagitides, quæ statim obstruuntur, apoplecticos vulgus corruere arbitratur, è capite sanguinis gutta in vitalia delapsa: in ventriculos enim cerebri eadem oppilatio lethifera effertur, à qua nerui sensiles ac motiui nullo spiritu intermeante iniuriam sentiunt: vnde respiratio difficilis, interdum spuma, quæ periculosior est, ac hominis veluti strangulati sonus intercisus. Deterior omnium est morbus, si non respirat æger, sine spuma & sono, mens & corpus stupet. Si omnia quoq; membra resoluuntur rapi celeriter solent apoplectici: si quædam resoluuntur, diutius quidem viuunt Alex. Benedictus lib.1 cap.34. de curand. morbis.

OBSERVATIO CXXXIV.

Ictu bombardæ exaudito puer apoplexia mortuus.

INfans Benepesantis, ab ictu bombardę exaudito, totus contremuit, & turbatus fuit: sequenti nocte lac non suxit, flebat & irrequietus permansit: sequēti die à prandio, apoplexia correptus fuit. Nam vni-

uersum eius corpusculum tremebat, labia torquebantur, & oculi ita eleuabantur, vt forâs exire viderentur. Cæterùm pulsus huic frequens, celer ac languidus erat, præcipuè dextri lateris. Nã vniuersum sinistrum latus illico paralysi correptum fuit, & arteriæ suis motibus destitutæ. Porrò à præsagio facto quod puer hic intra paucas horas moriturus esset post rutam ad eius nares admotam & oleum vulpinum nuchæ adplicitum, & sanguinem per tibiarum scarificationẽ extractum, & cauterium propè nuchā applicitum, tertia hora noctis obijt. Non est mirari si ab ictu bombardæ morbus dictus, ex quo mors subsecuta fuit, ortũ traxerit, eũ perterrita natura spiritus animales ad cerebrum tanquam ad arcem defendendam retraxit, cum quibus sanguinem plurimum secum quoq; duxit, ad quem meatuũ coarctatio secuta est, & consequẽter apoplexia, & paralysis morbi pernitiosi sunt orti, consequẽter hic est adducere ea quæ à Galeno lib. de theriaca ad Pisonẽ traduntur. Mulier vtero gerens, solo tonitruo exaudito, & horribili quodam spectaculo viso, infantẽ abortiuit. Lusitanus. Curat. 22. Cent. 3.

OBSERVATIO CXXXV.

Lunæ radijs expositi sub somnum siderationem incurrunt.

VIdimus quosdam, dum in Creta essemus, qui nocte lunæ radijs expositi dormiêre, manè sideratis membris debilitati ex somno resurrexere. Tanta est in familiarissimo sidere violentia, siccitatis vapore seriò ardente: arbores etiam siderationem patiũtur simili vitæ in vtroq; molestia. Alex. Benedictus lib. 1. cap. 33. de curand. morb.

Si quis diu sub luna somno se dederit, ægrè excitatur, & proximus fit insano, pondere pressus humoris

moris, qui in omne eius corpus diffusus atque dispersus est proprietate lunari, quæ vt corpus in fundat, omnes eius aperit & laxat meatus. Hinc est quod Diana, quæ luna est, ἄρτεμις dicitur, quasi ἀεροτεμις, hoc est aerem secans. Macrobius Saturnal. lib. 7. cap. 16.

OBSERVATIO CXXXVI.
Fulmine attoniti, & restituti.

ATtonitos fulmine patrem & filium vidimus, quorum corpus & mens stupore quodam tenebantur, adeò vt dissolutione neruorum, quam Græci ἀποπληξίαν vocant, affici eos crederem. Cumque ad septimum vsque diem ferè absque cibo & potu, quin etiam muti & sine sensu vitam miseram traherent, ex vena demum, quam Medici nigram vocant, sanguis emittitur, aluus ducitur, corpus plurimis frictionibus distringitur, ac tenuissimis interim cibis vtcunque alitur, donec paulatim refecti, ad pristinam sanitatem reuersi sunt. Beniuenius, cap. 13. de abditis.

OBSERVATIO CXXXVII.
Discrepantium apoplexiæ causarum, distinctio notabilis.

DE causa apoplexiæ non eadem omnium est cōsensio. Putant.n. pleriq; ex crassiore frigidioreq; pituita hāc semper gigni, nunq̄ verò à sanguine aut melancholico humore. Hippoc. tamen, cuius sentētiæ experimēta consentiunt, neq; hunc neq; illū humorē absolutè causam statuit, sed omnē crassiorem succū, siue sit pituita siue humor melancholic⁹, siue crassus sanguis, aut mult⁹, aut cōcretus, & grumos⁹,

In libello de flatibus addit flatus intercipientes vasa: aliquando abſceſſum vel tumorem præter naturam: & vinum commouens materiam in cerebrum, vel vinum ipſum replens. Rariſſima cauſa eſt fulmē, vnde tamen attoniti & ſiderati veteribus dicti apoplectici, quod fulmen ſidus eſſe crederent. Addit etiam Galenus de diff. morb. ab externo & vehemētiſſimo frigore apoplexiæ quippiam ſimile concitari, ita vt ſymptomatis á materiali non diſtet, quanquam eam affectionem catalepſim potius dicerem, in qua partes ſolidæ refrigerantur, humores in venis concreſcunt, & ſpiritus præ ſiccitate immobiles redduntur. Melancholicus ergo humor, cui cum pituita craſſities communis eſt, ſi cerebri ſubſtantiam imbuat, melancholiā morbum, aſſatus, aeris & malignam quandam qualitatem contrahens, maniam concitat. ſin verò cerebri ventres obſtruat, apoplexias & epilepſias inuehit, vt ſcribit Hippocrates ſecundo de morbis: & in aphoriſmis Vere & Autumno in declinante ætate à quadrageſimo ad ſexageſimum (cui atra bilis familiaris eſt, vt ſenioribus pituita) apoplexias fieri docet: Morbus melancholicis (inquit 6. Aphor. 56.57.) per hæc tempora ſuſpecta ἀποσκήψιες (humorum videlicet tranſpoſitiones, aut decubitus) vel apoplexiam corporis, vel cōuulſionem, vel maniam, vel cæcitatem denunciant. Et ſequente aphoriſmo, non omnem apoplexiam, ſed eam ſolùm, quę (interprete Galeno) ex ſola atra bile ortum habet, in dicta ætate fieri ſubijcit. De ſanguine multo vel craſſiore, & plenitudine in vaſis, dubium non eſt, quoties carotidas & arterias intercipit, quæ contexunt retiformem plexum: qualis apoplexia à frigida ſyncope parum diſtat, & quarto de victus ratione in acutis (nonnulli falſò interpretantur catalepſim) deſcribitur. Calor enim natiuus cū

ſpiri-

spiritu in illa plenitudine suffocatur, quia difflari non potest, vt & in crapula, fitq; τῶν ἀγγείων ἀπόληψις, venarum interceptio. Nam cum supra modum opletæ fuerint, premi virtutem, grauarique est necesse, vnde extinctionis natiui caloris periculum, & propter multitudinem atque copiam suffocatio ei similis, qua omnes apoplectici laborant. In quo à syncope frigida maximè differt, quod in hac dissipentur spiritus, aut ad cor contrahantur. Hic enim per naturales ductus intrò foras aut contra, ferri nō possunt, vt ante: proindeq; torpent ac refrigerātur, sanguisq; coalescit & concrescit, vt in mortuo corpore, non à vehementi frigore aut siccitate, vt in catalepticis, sed suffocato calore & intercepto spiritu, quo liquidus erat ac fluxilis, vt cum fusum metallū ab igne remotum, licet adhuc calens, cogitur. Ob eamque causam quamplurimis horum hęc (ait Hippoc. 4. acut.) accedunt, faciei rubor à sanguinis copia: oculorum immobilitas & veluti quidam functionum torpor, læso neruorum principio: manuū porrectiones & stridores dentium, propter vitiatam motionem conuulsionemque coniunctam: extimarum partiū refrigeratio, oppresso calore ab humorum copia: denique spirituum in venis interceptiones impedito transitu. Quod autem Galenus 2. de dog. Plat. & Hipp. negare videtur carotidum & iugularium venarum sectione vel compressione (idem iudicium de obstructione) apoplexiam fieri, intelligere oportet statim, quod accidere oportebat, si iuxta Peripateticos animalis vis à corde per arterias cerebro & corpori influeret. Post aliquot enim horas vim animalem exolui & animal mori, non solū ibidem fatetur, sed & alibi sæpè. Spiritus enim animalis vitali, ex quo fit, in carotidibus intercepto, externo aere recreatus aliquandiu ad motū & sen-

ſum ſatis eſſe poteſt. Vbi verò diſſipari & contabeſcere incipit, alterius (vt corpus alimenti) penuria, veluti carus quidam hominem inuadit, ablato iam omni ſenſu ac motu præter reſpirationem, qua tandem læſa & perturbata apoplexia conſtituitur. Galenus ſimiles ex ſanguine apoplexias intelligere videtur, cum præter pituitam ventriculos cerebri opplentem alteram apoplexiæ cauſam (6 Aphor. 42.) ſcribit eſſe φλεγμονώδη διάθεσιν in ipſo cerebro conſiſtentem Iacotius. Comment. 1. ad aphoriſm. 3. lib. 7. Sect. 2. Coac. Hippocr.

OBSERVATIO CXXXIIX.

Apoplexia quædam rara.

APoplexiam non fortem quandoq; vidi, quę ſiniſtrā capitis partē cum inuaſiſſet, ſimul etiā digitos dextræ manus & dextri quoq; pedis corripuit. Thaddæus Dunus lib. 2. c. 4. de miſſ. ſanguinis.

OBSERVATIO CXXXIX.

Aliquando leuis apoplexia vtero geſtantes infeſtat.

MVlieribus quibuſdam, quo tempore fœtus in vtero animatur atque mouetur, vt 40. die, & in fœminis 3. aut 4. menſe fiunt apoplexiæ leues, vt in Domina Ezelin à nobis eſt obſeruatum. Scoliographi. Comment. ad cap. 6. lib. 1. Hollerij de morb. int.

OBSERVATIO CXL.

Apoplexia in paralyſin deſinens.

LEuiter ætate noſtra tactus fuit in foro Iulio Antonius Fereus ex Patricia gente, diutiusq; reſolutis quibuſdam membris vixit. Alexan. Benedictus. lib. primo, capite trigeſimoquarto, de curand. morb.

OBSER-

OBSERVATIO CXLI.

Apoplexiæ & epilepsiæ discrimen.

EPilepsia differt ab apoplexia hac ratione. Nam in hac non tantum ventriculi, verum etiã corpus afficitur cerebri. Deinde semel & vna vice replentur cerebri sinus in apoplexia, nõ ita tardè vt in epilepsia. Erastus Parte quarta, disputationis aduersus Paracelsum.

Licet apoplexia & epilepsia ab eadem causa videantur excitari, ea tamẽ non est eadem, sed in modo differt. Nam humor crassus in epilepsia non perfectè obstruit ventriculos: in apoplexia perfectè obstruit: quod si addas in apoplexia plures ventriculos obstrui, quam in epilepsia, hoc etiam non parui refert. Illud etiam potes addere, in epilepsia affici tantùm cerebri ventriculos, in apoplexia etiam corpus cerebri: quare cum modus causæ diuersus sit, diuersi sunt morbi, quod ex diuersitate symptomatum patet. Comes Montanus. libr. 3. cap.31. de Morbis.

OBSERVATIO CXLII.

In magnis capitis morbis, apoplexia scilicet, conuulsione, &c. vrina vinosa, cruenta, mortis argumentum.

VIdimus certè aliquando in grauioribus capitis morbis, vt apoplexia & conuulsione, cruentam vrinam & vinosam certissimo imminentis mortis signo, de quibus omnibus dictum est in librum huius operis de vrinis, quem ante hunc exposuimus. Iacotius Comment. ad aph. 29. lib. 1. Coac. Hippo.

OBSERVATIO CXLIII.

Apoplecticorum historiæ variæ.

IN Apoplexia homo repentè concidit sine motu & sensu. Sic à nobis obseruatum in frigida & austrina aeris constitutione, Medicum quendam doctissimum sexagenarium, vltimo Ianuarij die Lutetiæ à cœna cõcidisse mortuum. Ruellium Septembri perijsse quarto die, sicut & Bibliopolam quendam eodem die via Iacobæa: Pictorem quoque mense Aprili, anno 1545. interijsse stertenti apoplexia: eodẽ mense figulum in suburbio Iacobæo leui apoplexia paralyticum altera parte euasisse, vtrumque vinosum & macilentum, vt inde intelligas vim ambientis in suscipiente præparato. Acutissima apoplexia mox iugulat, & spiritum adimit, fortis violentũ trahit: tertio loco est, quæ non violentum quidem & intentum, sed inæqualem, inordinatum, & intermittentem, desinitque in paralysin. Vnde animaduersione dignum illud videtur, quod scribit Galen⁹ in aph. 51. lib. 6. Quicunque sani capitis dolore derepente capiuntur, & statim muti fiunt, & stertunt, in septem diebus pereunt, nisi febris apprehẽdat. Quæ sententia etiam scripta est, 2. de morb. Interpretatur enim de apoplecticis, qui apoplexia forti laborant. Sed hi ferè primo, secundo aut tertio die pereunt. Hinc quoq; perspicuum est, ex difficultate respirationis de magnitudine morbi conijciendum esse. Scholiogr. ad cap. 7. lib. 1. Hollerij de morb. internis.

OBSERVATIO CXLIV.

Apoplexia subito interfectorum historiæ.

NOS aliquando vidimus, qui statim cum correpti sunt obière, vt nuper cõtigit Bartholomæo Ratiocinatori, qui ferè me præsente in apoplexiam decidit

decidit, & illico omnia vitæ indicia abiere, & mortuus eſt. Idem anno ſuperiore euenit intimæ cubicu lariæ illuſtriſſimæ Ducis noſtræ. Hæ fuere fortiſſimę apoplexiæ. Braſauolus. Comment. ad aph. 42. libro ſecundo Hippocr.

Prætorem noui, qui amiculos aliquot in cœnam conuocauerat, quos inter & medicus accumbebat. Cum iam epulatio ferueret, & cuique ſtrenua res eſſet cum hilarioribus poculis. Sympoſiarches anaticulæ alam præminiſtrans ipſius latus claudenti, derepente apoplexia corripitur. Id eſt, quod parœmia nobis ſuggerit: inter os & offam multa contingunt. Hic protinus admirabilis metamorphoſis, ꝓ gaudio planctus, pro riſu fletus, pro tripudijs trepidæ curſitationes. Medicus moribundo laturus opē, pennam poſcit, quam oleo tinctam in fauces & gu lam vſque demittit, quo crudus cibus, & nondum in imum delapſus excuteretur. Sed qui ſic vexatur inter manus reiectionem molientis expirat. Quam gratiam medicus pro officio impenſo retulerit, nō dicam. Plato ſuarum legum, dialogo nono: Omnes inquit medici, qui curantes non ſponte occiderint, mundi ſunt. Hæc incommoda qui non veretur, neque penſi quicquam habet popularem auram, vomitum experiatur. Equidem malim (quod & Paulū & Aetium voluiſſe exiſtimo) vbi ex aliqua parte iā recreatus videbitur, aut ſi ſenſus mentisq́; tātillum habeat, vt ſeipſum aliquantulum adiutare queat, & in ventriculo primaria morbi cauſa exiſtat, promptusq́; ſit ad reiectiones, vt tum vomere cogatur. Veriſſimum eſt illud, vbi difficilis eſt obſeruatio, perito & exercitato opus eſt artifice. Iaſon. de morbis Cerebri cap. 27.

Didacus Ferdinandus à Lapide, vir qui diu apud Indos egit, & inde nobilem lapidem adamantum

magni

magni prælij & valoris attulit, vnde illi cognomen à lapide inditum fuit: cum septuagesimum ætatis suæ propè annum ageret, & optimè valeret, apoplexia correptus fuit ita graui & forti, vt illico mortuus concideret, neq; pulsus aut respiratio vel minima apparuerit, quæ plerunque per aliquod vel breue tempus comparere solent, vt in speculo percipitur, vel gossipio subtiliter carpto naribus admoto & ori, vel scutula aquæ plena pectori superposita, aut alijs similibus. Obijt autem vigesimo secundo die mensis Decembris. Anno 1552. Lusitanus. Curat. 23. Cent. 4.

OBSERVATIO CXLV.

Tempestiua venæ sectione neglecta, mortuus apoplecticus.

REferam paucis historiam vnam. In grauissimam apoplexiam senex quinquagenarius incidit. Vbi vocatus ad eum fuissem, hominem sanguine plenissimum comperi, boni habitus: sanguinem detrahi iussi: Ibi cœperunt mulierculæ, familiaresque & amici diu secum ipsi mussitare. Rogati quos miscerent inter se sermones: vires esse prostratas dixerũt, sanguinis missionem in aliud tempus differendam. Ego mortem præ foribus esse prædixi, & abij: ille post horas duas mortuus est. Benè autem mecum actum est, quod non obtẽperarint, nam si post sanguinis detractionem mortuus nihilominus fuisset, me illum iugulasse fortasse dixissent. Thaddæus Dunus. lib. 2. cap. 5. de miss. sanguinis.

OBSERVATIO CXLVI.

Intempestiua venæ sectione mortuus apoplecticus.

Mulier

MVlier quædam Hebræa, cum continuos quadraginta dies integros, Hebræorum more ieiunaret, inde debilis facta est. Cæterum, cum postea mali ſucci cibarijs veſceretur, multum humorem pituitoſum exaggerauit: ex quo cerebri cauitates occluſæ ſunt, & obſtructiones factæ, ad quas priuatio ſenſus ac motus ſecuta eſt: pro quibus recuperandis & obſtructione leuanda multa illico facta ſunt, & ad cauterium vſq; in commiſſura coronali peruentum eſt, cuius loco, primo caput optimè raſum, aqua vitæ, vel oleo de ſaxo petroleo dicto, illinibatur, & ignita candela accendebatur: quibus remedijs mulier hæc ad ſe aliquantulum redijt. Sed medicus inſcius ad eam iuuandam præſens, ex brachij ſecta vena, ſanguinis ℥. 8. vel 10. extraxit, vnde mors certa conſecutura breui ſuperuenit: non ſine doctorum hominum iniuria & filiorum hominis iactura. Luſitanus. Curat. 23. Cent. 4.

OBSERVATIO CXLVII.

Apoplexia negligentius curata, æger mortuus.

QVidam apoplexia correptus, frictione, motione, phlebotomia excitatus eſt. Secuta febris cõtinua, ſatis mitis, ſed cum delirio. Negligentius curatus neque expuens, quę in pulmones defluebant, nono die à febre, decimo ab apoplexia ſuffocatus eſt. Hollerius. libello proprio. curat. 29.

OBSERVATIO CXLIIX.

Ab apoplexia curati nonnulli.

COncludimus forti apoplexiæ remedia non eſſe adhibenda, cum ſuapte natura exitialis ſit. Hippo. authore, ſed ſi ea debilis, licet ſolutu neq; facilis ſit, opportunis tamen auxilijs adhibitis fortè cura-

ri poterit, Galeno teste: quemadmodum & nos non semel curauimus, potissimum in illustri Fabritio Maramaldo, qui bis, diuersis tamen temporibus ab ea correptus, opportunis remedijs adhibitis. Deo fauente, liber euasit. Nec non & illustris Chrisostoma de Aquino Ruborum comes, quæ cum annos ageret ferè sexaginta, in apoplexiam incidens, remedijs confestim adhibitis, ab ea liberata, principesq; primò functiones recuperauit, deinceps cum in sinistri lateris resolutionem finita esset apoplexia, sensum primo cum brachij tum cruris, & motum deinde, cruris antea, & demum brachij non longo post tempore, adepta est. Qua de re leuis apoplexię curatio non prætermittenda erit, & cum ea quoq; magna & acuta sit affectio, potius à præsidiorum quã à victus ratione eius curatio auspicanda esset, quẽadmodum mos est plerisq; artis medicæ authorib. Altomaris cap. 19. de medend. hum. corp. malis.

Fortissima apoplexia correpta fuit honesti ciuis vxor, cum ad 48. ætatis annum peruenisset. Habitu erat corporis εὐσάρκῳ ac carnoso, temperamento calido & mediocriter humido, sanguinis redundantiam attestante. Cõcidit subito: seniores Medici vocati nihil spei superesse iudicabant, tandem 14. aut 16 ab inuasione horis vocatus accessi, tum temporis adhuc iuuenis medicus: obseruaui grauissimam cum difficili admodum respiratione apoplexin: pulsum fortem & magnum, tentandam esse curationẽ existimaui. Itaq; sanguis illo die bis, & quidem satis copiosus detractus, semel è brachio dextro, deinde ex pede: enemata quoq; hoc ipso die satis acria duo iniecta, deinde continuis diebus singula: adhibita & localia quædam. Ita tãdem octauo aut nono die suos domesticos cognoscere cœpit, & nõnihil balbutire, postea purgantibus medicamentis per os exhibitis

exhibitis: deinde & πταρμικοῖς, apophlegmatiſmis, alijsq́; ſimilibus vſa, meliuſculè habuit: verùm eouſq́; perduci non potuit, vt mentis ac ſenſuum integrè compos fieret, aut pedibus conſiſteret. Manſit reliquo tempore impotẽs: ſedebat ac geſtabatur in ſedili, ita tamen aliquot annis ſuperuixit. Dodonęus. Obſeruat. Medicinal. cap. 8.

Eos, qui debili aut exigua apoplexia occupãtur, in vita ſeruare haud eſt difficile: ſed ita curare, vt nulla labes relinquatur, hoc opus, hic labor. Multos certè enumerare poſſemus à leui apoplexia reſtitutos: & nonnullos ita reſtitutos, vt nulla in ipſis præcedentis morbi manifeſta veſtigia relicta ſint, ſed tamen alicuius partis ſtupor aliquis, vel linguæ aliquod impedimentum remanſit: quod ſubinde tam exiguum, vt in ſolo cantu deprehendi potuerit. Nihil autem conſultius in hoc morbo, quam confeſtim ſanguinem mittere, etiamſi corporis temperies frigidior, & morbi cauſa pituitoſa videatur, ſi modò vires ferant: Nequit enim citius à ſuperfluis humoribus exonerari cerebrum, quam per ſanguinis detractionem: & humores cerebrum occupantes abſque ſanguine permixto non ſunt. Niſi in valdè ſenibus, quib. & vires imbecillæ & pituita copioſior quàm alijs. Idem in annotat. ad cap. citatum.

OBSERVATIO CXLIX.

Cucurbitularum apoplexia vis mira.

RAſis inquit lib. 3. aphoriſmorum: Apoplexia accidit regi Hamech filio Hali, & in principio curam conuenientem non habuit, ſed dimiſerunt eũ, ſicut erat, & nullus ex eius magiſtris ei aliud precepit fieri, niſi inungi corpus odoriferis & ſuffumigari. Quod ſufficiens ei non credidi, ſed feci ventoſam collo eius apponi, & velociter ab illa ægritudine

exiuit, & est res in qua confidentia esse debet.

Petrus Apponensis in complemento Mesues: Scire, inquit, debes, quod mundificato corpore, si occurrat administratio ventosarum post sinistram spatulam, est res faciens te securum à morte, & quando res iam posita est in desperatione, in omni cordis passione est medicamen fidele, virtutem facit liberam, & spiritus respirationem, si Deo placebit, & subuenit ægritudinibus diuersis. Et paulo pòst. Si catarrhus cum impetu descendat, vt homo ex eo fluxu videatur suffocari, confestim fiant ligaturæ fortes apud axillas in superiori parte adiutorij, & ponantur ventosæ magnæ multum ignitæ ad spatulas, & item vna mediocris bene ignita supra commissuram sagittalem, & est secretum admirabile, seruans hominem à subita morte: & his factis, fricetur palatum & colatorium cum castorio dissoluto in aceto scyllitico, aut cum theriaca veteri. Iason. capite decimo septimo, de curand. morbis cerebri.

Ferunt Hieronymum Fracastorium dum langueret, cognito fatali morbo, post multas amicas sibi herbas: in olfactum balbutiente lingua efflagitatas, amisso penitus sermonis vsu, manu sæpius in verticem exporrecta, ijs qui aderant innuere voluisse, vt celeriter cucurbitula affecto & laboranti cerebro, quo ille peropportuno remedio se Deo dicatam Veronæ virginem curasse adhuc meminerat, subuenirent: sed re nequaquam intellecta cum alij alia adhibenda tum esse remedia prædicarent, frustrà expectato remedio, leniter sub noctem expirasse. Hæc ex vita Fracastorij

OBSER-

OBSERVATIO CL.

Ab apoplexia, qui mortui credebantur, reuiuiscentes.

COmpertum habeo nostra & auorum memoria nonnullos effracto capulo reuiuixisse. Quamobrem lege cautum esse conuenit, ne libitinarij ac vespillones præproperè, quos mortuos existimant, extinctæque animæ speciem præbere vident, loculo includant, eos præsertim qui apoplexia aut morbo comitiali, vteriq; strangulatione suffocantur: cùm in illis nonnunquam delitescat anima, quæ rursus corpus spiritu vitaq; imbuit. Lemnius lib.2.cap.3.de occult.rerum mirac.

Cum hæc scribo, memoriæ occurrit, olim apud Ferrarienses puellam quandam apoplexia detenta fuisse, q̄ ab omnib.medicis pro mortua habebatur. Cæterum cùm mater puellā summoperè amaret, eā non ita facilè sepeliri permisit, & eo magis, quia ab alijs perceperat, qui subitò & repentè grauioribus ijs morbis corripiuntur, & pro mortuis habentur, non sic facilè & repente clero sunt committendi. Demum mater puellam per triduum apud se contra omnium opinionem detineri fecit, & tertio die puella quasi ex inferis subleuata reuixit, & hodie adhuc, vt audio, pulcherrimè viuit.

Consonum, fuerit hic enarrare id quod olim Salmanticæ, celeberrimo Hispaniarum studio, euenerit, & ita habet: Doctor Reginæ Isabellæ (ita enim vir hic vocabatur) abhinc annis viginti octo, medicus, prout illa ferebat ætas, doctus, & in vniuersa Hispania in maximo pretio & honore habitus: cum ægrotum quendam inuiseret, ac illi pulsum non adeò debilem comperiret, non illico, neq; ita breui eum moriturum assisten-

tibus & discipulis, qui eum comitabantur, prędixit.
Cæterum, cum vesperi eundem de more inuisum re-
diret, & è mula iam desilierat, quidam ex illis, qui
ægroto astabant, illi ad scalas obuiam venit, ægro-
tum obijsse exponens: medicus verò vtcunque rem
nouam admiratus, non ita tamen huic, qui ægroti
obitum exposuerat, fidem habuit, fortè iudicio suo
magis confisus, vt qui non multis antea horis ho-
minis malè habentis vires comprehenderat, ex qui-
bus certus erat, eum non ita de facili moriturum,
prout quoq; assistentibus & discipulis prædixerat.
Vt generosus igitur & magnanimus medicus, ad ę-
grotum vtcunq; mortuum peruenire non dubita-
uit, quem primo aspectu, panno contectum, & Fran
ciscana veste indutum conspexit, non nisi varijs re-
uerendis monachis circunstantibus. Tunc verò gra
uissimus, magna animi constantia, eum detegere
fecit, & eius in metacarpio arteriarum motiones ex
plorauit, quas vigere adhuc deprehendit: proinde
cum ad cubile reuerti fecit, & præsidijs idoneis ad-
hibitis, ad se redire fecit, qui postea multos vixit an
nos. Lusitanus. Curat. 23. Cent. 4.

OBSERVATIO CLI.

Paralysin sibi quoties vellet, accersebat quidam: Idem totus venenosus.

AVdiui quendam hominem esse in Demasana re-
gione, qui suum corpus cum vult, resoluere po-
test vt sensu careat: quem serpentes non nisi coacti
vexant, qui verò coacti læserint, statim moriuntur.
cumque magnus serpens morsu illum sauciasset, ex
vulnere homo incurrit in ephemeram, sed serpens
ille mortuus est. Cumque ego iter in eam regionē
habuissem, de homine quærens, intellexi eum mor-
tuum esse: veruntamen eius filium mirabilia plura
facere

facere: quorum ego cum multa vidissem obliuioni tradita non facio mentionem. Vnam tamen satis constat, demorsum à serpentibus nihil perpessum: sed serpentes ipsos ex hoc penè extinctos: illius verò spiritum ipsis venenatis animalibus noxium fuisse. Auicennna lib. de animalib. ex quo Cælius lib. 20. cap. 16. A.L. repetit.

OBSERVATIO CLII.

Paralyticorum exempla varia.

EXempla ponemus, si quando à foris iniuria, mēbrorum debilitas secuta fuerit: Vidimus quendam sub renibus in spina vulneratum: altero duntaxat crure debilitatum, quoniam altera medullæ pars ictum senserat.

Alium è ponte lapsum, iuxta spinam sine motu & sensu iacuisse, triduoq; obijsse.

Alterum ex alto quoque lapsum integris manib. cæteris debilitatum partibus, quoniam ab initio medulla illæsa permanserat.

Ex equo alium lapsum, laxata septima, vel concussa ceruicis vertebra, digitis torporem tantum intulisse, quem inscij vulnerum medici auxilia digitis imponentes, ægrum frustrabantur, quæ tamen cōtusæ parti imposita ex toto profuere. At faciei partem sensationis & motionis vires à cerebro possident, per neruorum semitas inde orientium, quorū alij humoribus crassis obstruuntur, alij immunes linquuntur, quibus de causis oculus interdum, aut lingua, aut genæ, aut labia buccæue resoluuntur, quoniam singulorum nerui non ex eodem tramite oriri videntur, sed alij ex alijs prodeunt foraminib. quæ in nuda caluaria facile conspiciuntur.

E diuerso cuidam faciei duntaxat motus ac sensus permanserat, cæteris resolutis membris, læsa ab

initio spinali medulla.

Vidimus & Marcū Bassadonium ex acutæ febris paraphrenitide dextro brachio debilitatum, adeò vt sensationis & motionis vires amiserit. Alex. Benedictus. lib. 1. cap. 39. de curand. morb.

OBSERVATIO CLIII.

Paralyticorum linguæ motum tardiorem per nouilunium quam plenilunium eße.

CVM apud Viuarienses medicinam facerem, me consuluit D. Nic. Mactus Albenatiēsis medicus, in gratiam cuiusdam qui linguæ παραλύσει statis tēporibus afficiebatur. Mirum illi videbatur, neque immeritò, quî fieret, vt linguæ tardior esset motus nouilunio quàm plenilunio, cum tamen Luna humidis rebus dominari dicatur, eaque plena succi in animantium corporibus abundet. Quippe laxitatis, quæ παράλυσιν comitatur, alia causa præter humoris pituitosi largiorem defluxionem non occurrebat. Nihilominus quàm mihi explicabat per nouilunium adeò increscebat, vt vix loqueretur homo: plena verò existente Luna sic deatticulatè verba omnino exprimebat, vt ne blæsus quidem censeretur. Eo tempore linguæ tarditatem hunc pati maiorem verisimile est, quo magis abundat pituita paralyseos effectrix. Hæc copiosior fit in cerebro (cui admodum familiaris, ob innatam temperiem frigidam & humidam) vbi se ipso frigidius euaserit. Nam si non concoquat alimentum, id crudum remanet: vnde pituita. Non cōcoquit autem, amplius refrigeratū. Cæterùm vt reliqua omnia, sic ipsum promptè afficitur ab aere ambiente, vndiquaq; corpora etiā solidissima permeante. Aer verò natura sua frigidior & hu-

& humidior talis est perpetuo, nisi à Solis lumine, quod potentissimè calfacit, & exiccat, immutetur. Ob id enim æstate supra modum incalescimus, hyeme frigemus, Solis accessu & recessu has alterationes coacti sustinentes. Eadem ratione interdiu calesimus magis etiam in vmbra: noctes refrigerant. Et cum idem sit lumen Solis atque Lunæ, sed huius ab illo mutuatum, & longè minus: liquidò apparet, quam sit rationi consonum, vt plena Luna, aer magis incaleat, & se ipso reddatur siccior: cum verò est nouiluniũ, qualem natura fecit, humidior & frigidior. Idcircò verisimile est hyeme, Luna decrescente vel omnino recente atque noctu vel tempore matutino, magis & euidentius, quàm æstate, Lunaq́; plena, aut interdiu impediri linguæ motionẽ: cum per ea tempora sit copiosior pituita, quæ paralysin excitare potest. Ioubertus, in quæstione de Paralysi ex Medicina & Astrologia explicata.

OBSERVATIO CLIV.

Historia cuiusdam patricij Veneti, cui post resolutionem vtriusq; cruris vrina suppressa est.

MEmini me vidisse Venetijs nobilissimum quendam patritium Venetum, cui post resolutionẽ vtriusq; cruris, immò totius inferioris partis corporis ferè à lumbis infra, suppressa est vrina & vesica adeò vrina repleta intumuit, vt putarent nonnulli medici eum inflammatione, vel scirrho fuisse arreptum: ob paralysin verò nullum percipere dolorem. sed tandem ego accedens, & cõprimens vtrisq; manibus, & illis cancelatis ventrem inferiorem, expressi vrinam, donec fuit inanita vesica, ac deinde per plures dies non poterat nisi hoc modo extrahi vrina: quæ (vt tunc existimaui) habebat

retentionis duplicem causam ex vna eademq; occasione procedentem, stuporem neruorum, qui sensum vesicæ auferebat, & resolutionem musculorū abdominis. Trincauella.lib.10.cap.9.de rat.curandi part.corp. hum. affect.

OBSERVATIO CLV.

Quidam è vehiculo decidens dorsi initium afflixit, vnde paulatim duobus minoribus digitis et medietate medij sensum illæso motu amisit, qui medicamentis digitis frustra impositis, tandem ijsdem dorso alliso applicatis conualuit.

QVidam medicamētum tribus digitis manus impositum habens, triginta iam diebus sensum ipsorum se amisisse dixit, motu illæso seruato, nihilque præsidij ab impositis medicamentis percipere. Quod igitur in huiusmodi casibus facere consueui, ne tunc quidem prætermisi: sed medicum qui digitorum curationē suscepit, vocans interrogaui qualibus medicamentis vsus fuisset. Vbi verò idoneis illum vsum inueni, causam inuestigaui cur homini non profuissent. Cumque quæ præcesserunt symptomata percontatus fuissem, ipsoque dicente, neque phlegmonem, neque refrigerationem, neque ictum præcessisse, sed ipsum paulatim sensum amisisse: admiratione captus rursus interrogaui, num superiorum partium aliqua icta fuisset. Illo verò respondente, digitos quidem non fuisse ictos, sed dorsi initium fuisse afflictum: rursus interrogaui quomodo, & quando ictus fuisset. Cùm autem ille respondisset se cum Romam proficisceretur à vehiculo decidisse, ac non multo post tempore digitos laborare cœpisse: coniecturam feci in primo post septimam vertebram nerui exortu partem quampiā

ob ictum

ob ictum phlegmone correptam scirrhosum nactã esse affectum. Id verò intellexi per dissectionem edoctus, quod nerui per propriam circumscriptionẽ veluti venæ enasci videntur. Et putares vtique vnũquemque eorum exquisitè vnum esse, quemadmodum & venam: verùm protinus ab initio multi sunt compacti, & omnes communibus inuolucris, quæ à cerebri membranis enascuntur contenti. Igitur humilior vltimi neruorum, qui à ceruice prodeunt, ad minores peruenit digitos, in cutem ipsos continẽs, præterea in medietatẽ medij digiti dispersa. Quod verò cæteros medicos in maximam admirationem duxit, quod media duntaxat pars laboraret, id mihi magis persuasit, eam duntaxat nerui partem, quæ in cubito ab ipso enata ad iam dictos digitos finitur, laborare. Quocirca adhibitum ei medicamentũ abijcere iubens, illi præcipuè spinæ parti, quę laborantis partis initium originémve obtinebat, imposui. Atque ita accidit, quemadmodum aspicientib. videbatur, res & admirabilis & inopinata, vt digiti manus per medicamenta spinę adhibita, curati sint. Galenus lib. 1. cap. 7. de loc. affect.

Etsi verò in præsentia nomen eius, de quo historiam hanc refert, non exprimat, tamen libr. 3. cap. 12. eandem historiam recenset, his verbis. Pausanias Syrus Sophista, cum Romam aliquando venisset, in duobus sinistræ manus digitis, atq; medij parte media sensum prius difficilem habebat: postea verò à medicis malè curatus sensum prorsus amisit. Vbi verò ego illum inuisens de præteritis interrogaui, cũ ijs audiui ipsum in itinere è vehiculo excidisse, atq; in dorsi initio lęsum esse, partemque afflictam breui tempore curatã, nec ita diu post noxã in digitis auctam. Proinde remedia, quæ illi digitis adaptauerãt parti afflictæ adhibere iussi, atq; sic vir ille celeriter sanatus est.

OBSERVATIO CLVI.

Historia resolutionis ex mœrore.

NOui quendam resolutionem ex mœrore, multa sollicitudine & inedia expertum: deinde sumpta hiera, adeò læsum, vt totus ipse immobilis fieret, & propemodum interiret, nisi in contrarium mutatus fuisset, & humectantibus omnibus tum potionibus tum cibis, & alijs quæ temperatum ipsum reddidissent, vsus fuisset: maximè verò balneis compluribus vnctione ex hydrelæo, mutatione aeris temperati & omni hilaritate. Etenim tristis erat, ad iram procliuis, à medicamento nimirum excitatus, & qui flauam bilem collegisset. Hac sanè ratione, si qualitas fuerit, præsertim intemperies calida, vitari debent cibi acriores: adhuc autem magis, quæ medicantē vim purgantemque obtinent. Nam præter id quod nihil inueniant, quod ex corpore euacuent, magis adhuc aliam intemperiem regenerant. Trallianus. lib. 1. cap. 16.

OBSERVATIO CLVII.

Singulares celebrium aliquot medicorum de Paralysis caussis sententiæ discrepantes.

CAusam resolutionis effectricem magna ex parte internoscere licet ex crasso, viscoso, frigido, interdum etiam terrestri & melancholico humore constitui. Sciendum autem est vitium hoc ex qualitate calida aut sicca proficisci, vbi calida intemperies sanguinem & humores nimium torrefecerit: similiter etiam ob frigidam qualitatem solam. Quoniam igitur causa diuersa est, quæ resolutionis affectum pariat, inspiciendum internoscendumque diligenter est, copiáne sit an qualitas sola:

non parum enim intereſt. Si namque copia & craſſities, neceſſe eſt adhibere quæ extenuant, & humoris, qui reſolutionem excitarit, vacuationem moliuntur. At ſi qualitas ſola fuerit calida & ſicca, tunc extenuantia excalefatientiaque (omnia enim eiuſmodi natiuum humorem conſumunt) magis adhuc aſſant materiam: craſſioremque reddunt. Liquet igitur contraria qualitati remedia inducenda eſſe, hoc eſt, refrigerantia & humectantia omnia, ad frigidam verò neceſſario ea quæ calefaciunt, applicari debent. Al. Trallianus. lib. 1. cap. 16.

Cauſa ſpiritus influxum & diſtributionem interpellans, craſſa ferè eſt pituita, neruo tenaciter impacta huncque obſtruens & impediens, quo minus ſpiritus animalis in eam diſtribuatur partẽ, in quã neruus propagatur. Quin etiam alius quiuis humor in ſpinæ medulla infixus paralyſin committere poteſt: ac ſæpè flaua bilis hanc infligit, cum ſub finem intermittentium febrium in ſpinam dorſi ac neruorum origines effunditur. Eam præterea inducit nerui callus & tuberculum & tumor omnis præter naturam neruum aut medullam conſtringens, multoque magis iniectum vinculum, & contuſio ex caſu vel ictu, & vertebrarum luxatio, quæ aut in dextrum fit, aut in ſiniſtrum. Fernelius libr. quinto, cap. tertio Patholog.

Paralyſin à pituita craſſa neruo tenaciter inhærente fieri, omnium medicorum eſt ſententia. Ego verò à tenui, ſed multa, quæ à cerebro defluit, & ob tenuitatem, totam nerui ſubſtantiam irrigat, mollioremque efficit, in quo idem neruis, quod in apoplexia cerebro accidit. Ex illa enim nerui remollitione ſequitur nerui extenſio, conſtructioni naturali contraria, quæ efficit, vt partẽ cui inſeritur neruus, mouere nõ poſſit. Quare nõ eſt audiendus

Fernelius, qui flauam bilem paralyſin poſſe excitare ſcribit. Huius autem verba ſunt. Quin etiam alius humor in ſpinali medulla influxus, paralyſin committere poteſt: ac ſæpè flaua bilis hanc infligit, cum ſub finem intermittentium febrium in ſpinam dorſi, deinde in neruorum origines effunditur. Hactenus ille. Non eo inficias ſanguinem in ſpinam prouenire, & ab eo paralyſin induci poſſe, cum in ſpinali medulla, frequentiſſimæ ſint venæ, à quib. multũ ſanguinis effũdi poteſt, q̨ ſua humiditate vĩ habeat humectãdi neruos, ſed qua ratione, aut bilis, aut melancholia id efficere poſſint, nõ video, cũ hæc rarò nec facilè ad ſpinã deferantur, & cũ eò peruenerint, neruos potius ſiccent & indurent, q̃ emolliant, vt in elephãtia laborantib. videre eſt, quorũ corpus propter ſiccitatem areſcit, non tñ inde paralyſin acceſſit: quamuis ſentiendi munus extinctum in his propè appareat. Tantùm abeſt, vt nerui ob id reſoluantur & laxiores efficiantur, vt robuſtiores euadant, niſi ad extremam ſenectutem redigantur. Bilis enim non minus, quàm melancholia ſiccat, ſed cum acrimoniam adiunctam habeat, idonea magis eſt ad conuulſionem quam ad paralyſin excitandam. Acrimoniæ enim conditio eſt, neruos potius vellicãdo contrahere & cogere quam relaxare & emollire, vt puncturæ quæ illis ab acribus & mordacibus humoribus accidunt, nobis demonſtrant. Non ergo ſatis mirari poſſum, quod tantus vir tam leuiter etiam ſine ratione in hanc ſententiam præcipitanter adductus ſit, vt quod ſub finem intermittẽtium febrium paralyſin ortam aliquando conſpexerit, à bile in ſpinam dorſi & neruorum originem effuſa concitatam credidit, quaſi bilis quæ tunc euicta eſt & pauca, ad locum adeò diſſitum & remotum, acceſſu difficilem permeare queat. Quod enim pauca eo

tempo-

tempore sit & cocta, non dubium est, cum morbus in declinatione sit. Sed quis illi aditus ad spinalem medullam esse poterit? Aut enim à cerebri sinu posteriore delapsam esse, aut per vertebrarum foramina ad spinam peruenisse oportet. Quod si per cerebrum, cur non phrenitim potius in illis febribus excitauit? quod æquius esse videtur. Idem etiam præstat. Quod cum non fiat, nec in febrium intermittẽtium declinatione per hanc viam fieri putandũ est. Per vertebrarum autem foramina, quia cum sanguine simul deduci oporteret, subijsse cum sanguine, bilis videri non debet, aut in venis contentam fuisse. Quare ardentem aut continuam potius, quã intermittẽtem febrem concitauisse oportuit. Adde quod venæ illæ, quæ per vertebrarum foramina intra spinam peruadunt, nutritionis esse vertebrarum tantum, aut periostij interioris, quod efficere tertiã spinæ mẽbranam crediderim, constitutæ sunt. Quæ cum nec duram nec tenuem ipsius membranam attingunt, nec bilem etiam ad illas deferre posse credendæ sunt. Nec si sub finem intermittentium paralyses fiant, à bile pronatas argumentum est, cum bilis aut febrilis calor, pituitam in cerebro contentã, aut in ipsa medulla spinali latitantem eliquare potuerit, quæ in neruos effusa paralysin induxerit. Ex quibus concludimus sanguinem solum tenuiorem bilemque aquosiorem paralysin committere posse, dum aut multitudine sua obstructionem faciunt, vi amque spiritus intercipiunt, aut humiditate spiritus extinguunt aut consopiunt, aut neruos emolliunt & elongant. Qua ratione paralysi conuulsio superueniens curare illam aliquando videtur, propterea quod neruus immodicè extensus, per illam contra ctionem ad illum naturalem statum reuocatur, qui tamen cessante conuulsione ad priorem extensio-

nem recurrit. Calori porrò non minus quã frigori paralysin inducendi vis est, cum illi emolliendi & effœminandi neruos (si ita loqui licet) potestas insit, siue per se id præstet, siue dũ humores præsertim pituitosos fundit, & ad fluendum paratiores reddit, atque vt facilius substantiam neruorum peruadant, poros aperiendo efficit. Qua ratione vinum, quod suo calore & tenuitate excremẽta ad neruos deducat, paralysin efficere dicitur. Quod verò Trallianus & qui illum secuti sunt, à siccitate fieri scripserint, admodum difficilè & rarum esse censeo. Hoc autem ideo euenit, quod musculi vel tendones minus à spiritu influente turgeant, vnde flaccescunt & longiores efficiuntur. Sic quodam in loco Galenus ex atrophia laxiores euadere pronunciauit. At id quamuis resolutionis speciem præ se ferat, non tamen veram esse paralysin iudicandum est, quæ tamen existit, cum sensus & motus spiritus extinctione vel absentia perit. Quare cum solũ sensus, non autem motus amittitur aut obtunditur, vt per partium refrigerationes accidit, Stupor affectus nominatur, quæ ad paralysin via est, aut paralyseos altera pars. His ita constitutis si particularis aliquis neruus emolliatur, elongetur, refrigeretur, aut à tumore aliquo comprimatur, sequitur illius particulæ, cui neruus animalem facultatem defert resolutio. Quod si tota spinalis medulla ita affecta sit, totius à capite resolutio succedit. Si tantum altera eius pars, siue dextra siue sinistra, aut nerui saltem alicuius partis, semipleta fit, cuius generatio admirationem præbere non debet, cum defluxio, quæ causa est resolutionis per vasa fiat. Illa autem sic distincta sunt, vt dextra sinistris non permisceantur. Nerui enim omnes (quod à nullo ante nos obseruatum fuit) ab ipsò cerebri

princi-

principio, vel in ipſa ſpinali medulla diuiſi ſunt. Quare nõ tam à ſpinali medulla, quàm à capitibus neruorum paralyſin accidere ait, quomodo neruorum capita, vel obſtructa vel reſoluta ſunt. Rondeletius cap.23. de Curand. morb.

Si ocularis inſpectio hac in parte ſcriptorum authoritati eſt pręponenda, noſtra ſententia magis ad Rondeletij, quam ad Fernelij opinionem inclinabit: pluries enim inuenimus in cerebri ventriculis ſacraque fiſtula aquam limpidam tenuem & puram, quam flauam, vel bili ſuo colore ſimilem vel etiam alium humorem: maiorique itaq; ex parte, ſi non ſemper, paralyſin excitat tenuis limpidaq; hæc aqua in cerebri ventriculis atq; in ſpina dorſi collecta, quæ ſenſim à ſuperiore parte neruos irrigat, quoad peruenerit ad eorum extremitatem. Coiter in Libell. Obſeruat. Anatom & Chirurg.

A quo humore Paralyſis fiat, difficile eſt iudicare. Doctiſſimis tamen viris non ſine ratione videtur neque à melancholia neque à bile extra venas excitari paralyſin. Non à melancholia, quia neruos ſiccat potius & cogit, quàm emolliat. vt in elephanticis, quorum membra aridiora facta non reſoluuntur, ſed imbecillius ſentiunt: neq; à bile. Cum enim ſiccandi vim habeat, & acrimoniã adiunctam, conuulſionẽ potius inducit, neruos cõtrahendo & conuellendo. Ergo vel à ſanguine ſolũ (niſi per accidẽs) vel pituita fieri poteſt, eaq; vel craſſa vel tenui. A ſanguine rarius. Inde tamẽ oritur, cũ tenuior eſt ſanguis & multitudine ſua viam ſpirituũ intercipit, aut humiditate eoſdem extinguit, aut neruos molliendo diſſoluit. Idem fit à pituita tenuiore ſed multa à cerebro defluente, & in neruorũ ſubſtãtiam penetrãte. Frequentius autẽ à craſſa, neruo tenaciter inhærẽte. Quæ oĩa ex humorum in corpore

exuberantium proprijs notis, ac victu antecedente facilè discernuntur. Causæ antecedentes sunt, quæcunque neruos contundere, comprimere, emollire possunt, casus, ictus, contusio, somnus in spelunca, domus recens polita, lunæ radius, exercitium à cibo vel somnus. Sed frequentissimè Lutetiæ noua è gypso politura & hunc morbum & alios frigidos inducit. Arelatæ grauissima visa est ex leui vulnere, illæso cranio, sed sanie per meatus suturæ sagittalis ingressa sensim ad tenuem menyngem, quę cerebri substantiam obuoluit, neruos, venas & arterias sustentat. Vnde primùm eiusdem partis resolutio: ex qua mors consecuta est: secto cranio pus inuētum. Quod F. Valleriola vir philosophiæ & medicinæ peritus annotauit, cuius obseruationes propediem in lucem exituras audio. Scholiographi ad cap. 10. lib. 1. Hollerij de morb. internis.

OBSERVATIO CLIIX.

Noua & veteribus plerisq; incognita, Germanis autem nostris non infrequens Paralysis species, ad coli dolores & febres consequens, tum quomodo & quibus ex causis accidat, & curetur, eruditorum sententiæ.

EST quando colicus affectus ob tenues & acres humores oritur, quorum victus ad humidius frigidiusque verti debet. Clysteres sint mitigantes & emplastici. Antidotum ex aloe amaram bibant. Balneis dulcibus vtantur. Si dolor nimius vrget, stupefacientia conceduntur. Cæterùm ex huiusmodi humoribus nouam illam nostri temporis colicam affectionem natam existimo. Hæc primùm in Italia cœpit, deinde pestilenti contagione per alias etiam imperij Romani diuersas regiones grassata est. Trāsijt au

sijt autem nonnullis in comitialem, quorum plerique mortui sunt: alijs in resolutionem artuum extremorum, incolumi sensu, qui magna ex parte liberati sunt: alijs in vtrunque migrauit: tanquam per iudicium affectus prima sede pulsus aliorsum abiret. Porro sic affectos Medicus quidam in Italia curabat, victum omni modo refrigerantem, difficilè creditu, præscribens ægris. Nempe crudas ipsis, easque refrigeratas, præbebat lactucas, itidem intyba, satu ritatem vltra. Adhæc vuas, mala, & duræ carnis pisces, omne genus testacea, boum pedes, bulbos, & consimilia, non modo facultate, sed tactu quoque frigida. Vinum autem rarò, & si quando præbebat, frigida miscebat. Imò frigidam per se & poscã porrigebat, ab omnibus alijs calidis & temperatis alimentis abstinẽs Itaq; plurimos hoc inopinato modo persanauit, etiam eorum aliquos, quibus iam affectus in comitialem aut resolutionem, mutari cœperat. Aegineta. lib. 3. cap. 43.

Nostro seculo morbus quidam coli homines infestauit, qui motus artuum omnimodam priuationem inferebat, saluo tamen sensu, idque maximè in ijs, quos spes erat fore superstites, tanquam ex profundo corporis materia per crisin aliò migrasset. Itaque sponte multis redditus est motus progressu temporis: imbecilliores autem etiam simpliciores vnctiones ad resolutionem prædictas vtiles sensferunt. Imprimis autem efficacia sunt experti acopũ ex populo nigra, & abiete cõstãs. Multis verò etiam roborantia & refrigerantia mediocriter, opitulata præclarè sunt. Idem lib. 3. cap. 18.

Quod Paulus suo tempore accidisse in morbo colico memorat, nos quoque nostra ætate frequenter videmus. Nempe ex magno diuturnoque colico cruciatu artuum resolutionem, præsertim brachio-

rum quanquam & crurum imbecillitas summa adfuerit. Iam ex febri quæ humoribus ad intestina confluentibus, ibiq́ue dolorem vehementem excitantibus finita fuerit, secuta est artuum resolutio: quod nuper in Canonico quodam, sed non iuxta regulam viuente, sum expertus. Andernacus in Cōment. ad iam allegatum caput.

Quòd à veteribus scriptum est colicum dolorem transire in Paralysin, id rarum apud nos: familiare quibusdam populis, vt Britonibus. Sacerdoti cuidam annorum quadraginta, ex assiduo propè dolore colico Paralysis natá dolorem soluit, sed mansit paralysis annis aliquot. Scholiographi ad cap. 41. Hollerij de morb. intern.

Venetijs vidi mercatorem quendam Pisanum, cui post colicos dolores, resoluta sunt vtraque crura, desinentibus dolorib. Alium verò post ventriculi dolores itidem vidi in paralysin incidisse: solent autem hæc euenire, quando dolores fiunt à frigida & lenta materia. Trincauella. lib. 3. cap. 1. de ratione curandi partic. hum. corp. affectus.

In Germania & præcipuè in Franconia ac in Norinbergico tractu frequentissimum hoc malum est. Quo verò modo & quibus de causis hoc contingat ex subsequenti historia intelliges. Ante paucos dies Noribergæ, præsente eximio ac eruditissimo Philosopho ac Medico Henrico Vvolffio anatomiæ studiosissimo Domino & collega meo obseruando, secui iuuenem quandam mulierem, quæ primò ex hepatis & vesicæ bilis obstructione in tertianam notham, deinde in colicā passionē incidit, paulò post paralytica reddita, integrum annū vixit, qua tamen vsu thermarum aliqua ex parte subleuata ad extremum delirio ac epilepsia correpta, occubuit. Paralysis à principio occupauit brachiorū superio-

perio-

periores partes, sensim ad extremitates manuũ, vltimò ad crura descendit. ægra atrophia contabescebat, de vẽtriculi ardore, siti, appetitus edẽdi prostratione, alui difficultate & dolore ilij sinistri tensiuo grauiq; (sentire.n. sese inquiebat in illo loco pond⁹ aliquod graue, tanquã plũbi massam) conquerebatur. Hanc mulierẽ aperui, & reperi iecur ꝓ corporis ratione nimis magnum, obstructioneq; minimè vacãs, vesicã bilis bili crassa ac nigra turgidã, ventriculum humore viridi plenũ, atq; extẽsum. Vlterius descendens, inueni colon intestinũ malè atq; præter naturam conformatum. Siquidem vbi sacculus, siue monoculus situs est, & vbi colon ventriculo annexum erat, colon fuit valdè laxum flatibusque expansum, reliquis in locis ad crassum intestinum vsque angustum, fecibus crassis durisque in globulos concretis infarctum, eodem modo conformatum vidi colon in multis fœminis tum Monspessuli, tum Bononiæ. Reliqua viscera, tam naturalia, quam spiritualia erant illæsa ac integra. Ex cerebri substantia inter dissecandum effluxit aqua tenuis & colore subrubicundo, quod venarum arteriarumque incisioni adscribendum est: nam aqua qua omnes ventriculi scatebant, fuit tum tenuissima, tum limpidissima ac pura, nihil verò pituitæ in ventriculis cerebri vidi. Totum spatium, quod in sacra fistula inter tenuem ac duram membranam est, & vbi neruorum funiculi neruos constricturi à spinali medulla recedunt, simili aqua plenum extitit. Ex hac historia & symptomatibus, quæ præcurrerunt, conijcio omnium malorum scaturiginem ab epatis & vesicæ bilis obstructione ꝓdijsse, indeq; febrem consecutam, vt cuiq; satis notũ est: postquã verò bilis non expurgabatur per conuenientes vias, q̃ sunt intestina, ac eorundem faculta-

tem expultricem ad recrementa propria expellēda non stimularit, haud dubiè intestina debilia stupidaque reddita, multa superflua, quæ in flatum soluta excitarunt colicum dolorem pertinacissimum, colligêre: hi flatus, cum liberum exitum ob coli in quibusdam locis angustiam habere nequierint, in laxa parte vt pote paulo supra inguē sinistrum collectus, huic parti vicinisque locis, quibus colon beneficio ligamentorum firmissimè alligatur, magni ponderis & tensionis sensum excitauit, in alijs locis non æquè nam non ita laxa erant. In his affectibus bilem tenuiorem regurgitare in ventriculum, tum quotidiana experientia docet, tum Galenus in Cōmentarijs in sexti lib. aphorism. Hipp. aphorismo 50. manifestè his verbis demonstrat. Consueuit quidem & aliter in magnis doloribus, atque mœrorib. fortibus ad ventriculum fluere biliosa superfluitas: & multò magis cum ipse malè affectus fuerit: ad ea enim, quæ talia sunt, feruntur partium proximarū superfluitates, præsertim quæ tenuem habent substantiam, qualis est ipse biliosus humor, atque cum eo, quæcunque serosa superfluitas, quæ sæpius in vomitibus bili commiscetur, siquidem rarò admodum accidit, vt bilis exquisita euomatur, cui serosam superfluitatem non videamus admistam. In huius præsentis fœminę ventriculo humor contentus vndequaquam erat viridis, & satis tenuis, vnde non mirum, si ventriculi actiones disturbatæ fuerint, ac ægra omnem cibum nausearit, sitimque ardoremque ingentem cum morsione perceperit. Ad paralysin capitisque alios affectus quod attinet, notissimum est nullas partes consensionis vim maiorem atque cerebrum & ventriculi orificium inuicem habere, quare in hoc casu cerebrum per ventriculi cōsortium affectum esse minimè dubitandum existimo,

mo, multo minus plurimos vapores ad caput elatos, atque in tenuem illam humiditatem, quæ forsan acrimonia non caruit, conuersos, atque totum cerebrum irrigasse, cerebro vndequaque repleto, hanc humiditatem per sacram fistulam ad neruorũ originem defluxisse, ad extremum facta aquosi humoris ebullitione auctaque acredine, secutum delirium ac epilepsiam opinor. Hæc ita sese habere omnes, quos similibus affectibus correptos, & tandẽ simili modo interemptos vidi (vidi autẽ plurimos) manifestè attestantur, præcurrerunt hæc maiori ex parte, primò febris tertiana notha, faciei color subflauus icteritijs non admodum dissimilis, vel color pallidus, nonnunquam pallor, interim faciei tumor appetitus edendi deiectio, totius corporis emaciatio & languor: plerique incurrunt in colicas passiones curatu difficillimas: colica cessante subsequitur paralysis primò brachiorum, secundò manuum, vltimò crurum, paralysin comitatur nõnunquam delirium, interim lethargus, interim apoplexia, interim epilepsia & mors ipsa, fœminæ non rectè purgantur, habentque mensium purgationes prauas atque inordinatas, iuuenes multi ab hac paralysi liberantur, si in tempore conuenientibus vtantur remedijs ac abstineant à venere, vino, & iram reprimant. Sin minus, difficillimè, pręsertim si magna accesserit hepatis obstructio ac imbecillitas: senio cõfecti difficilius conualescunt. Coiter in Libell. Obseruat. Anatom. & Chirurg.

Dolor colicus, quem effusio humorum in toto corpore efficit, plerunque in paresim desinit, postq̃ longo ægrum tempore afflixit. Paulus Aegineta & recentiores Græci vnà cum Auicenna hoc, quod frequens apud nos est, pro raro & infrequente accidẽte referunt. Quinimò in Gallia & Italia hodie etiam

n

insolẽs est, vt colicos dolores artuum resolutio excipiat. Quanquam in Gallia sæpius visum legamus. Quod mihi scrupulum mouet illud est, quod nõ satis comprehendere intelligẽtia possum, quomodo resolutio hæc fiat, si ab humoribus crassis & pituitosis excitata ponatur. Paulus.n. de membrorum resolutione loquitur à calida humidaq; causa profecta, vt ex 56. cap. lib 4. perspicimus: & proinde illos reprehẽdit, qui à frigore ortam putantes, calidis remedijs profligare conabantur. Non valdè igitur mirandum videtur, quomodo calidus & subtilis humor ad neruos penetrarit, sed qua ratione frigidi & crassiores eò perueniant, non iniuriâ percunctaturus videor. Etenim in hisce nostris regionib. qui his doloribus conflictati, tandem resoluuntur, non calida, sed frigida & pituitosa affectione laborasse vniuersi videntur. Verùm iam dixi, nullos me vidisse in παρεσιν artuum incidisse, nisi qui longo tempore hoc malo vexatus fuisset: hoc est, quibus propter influxum humorum & flatuum sæpè malum recurrisset. Etsi igitur multa confluat in talibus pituita ad intestina, non tamen sine calidorum & tenuiorum siue biliosorum admistione humorum ad ea confluit. Equidem ex infinitis propè nullum vidi hoc malo affectum, qui non esset natura calidiore & ficciore: & in quo non multa simul bilis generaretur. Dignum obseruatione illud etiam est, quod non statim ab initio morbi laxantur artus, sed postquam longo iam tempore durauit. Quis verò ambigat, quin crassus humor post diuturnos labores, perpetuas ferè vigilias, longam inediam, multorũ & continuum calidorũ pharmacorũ vsum tandem calefiat & attenuetur? Quomodo aũt ad extremos artus peruadat: iudicant pleriq; oẽs humores istos ex intestinis, postquã attenuati sint, sic ad manus & pedes

pedes deponi, vt in acutis morbis peccans materia plerunq; per sudorem vacuare solet. Ratio eos hæc permouet, quod corpus totum σύμπνουν καὶ σύῤῥουν ἑαυτῷ, reuera est ac dicitur. Ideoq; Galeni testimoniũ ex 7. Aph. 54. huc citant. Alij quidam, humorem per intestinorum tunicas penetrare intra vertebras lũborum & spinæ, indeq; ad Nucham appellatam ꝓcedere: mox secundum neruos ad artuum extremitatem descendere opinantur. Sunt & alij quidam, q non omnem colicæ affectionis causam ad membra transferri censent, sed illam solùm, quę ex capite ad intestina defluit. Ad mẽbra aũt peruenire, quia à cõsueta via deflectat, & secundum neruos ad musculos ad manus ac pedes contendat. Fieri hoc facilè tunc posse, cũ quodãmodo natura iam euicerit malum, ac dominari humori cœperit. Duæ priores sententiæ mihi non admodum probantur. Vtraq; hoc initi videtur fundamẽto, quod statuunt humorẽ in intestinis collectũ fuisse, qui ad artus tandem ablegatus sit. At res non ita habet. Intelligi id ex eo primum potest, qđ nunquã natura per aluũ pituitã illã excernit: quod certè, si non semper frequenter ipsam facere oporteret. Longè namq; facilius crassum humorem per patentes, & à natura ad hoc ipsum destinatos meatus, id est, per vias vsitatas & conuenientes (præsertim ab enemate aut pharmaco inuitata) expurgat, quam ad longinqua loca per impeditissimum iter deponat. Deinde ex eo, quod per interualla dolores augentur ac minuuntur. Sæpenumero vbi per biduum triduúmue commodè habuerunt ægri (quoties scilicet vel clysmate, vel pharmaco, vel sua sponte purgati fuerunt) recrudescũt dolores subitò. Equidẽ post sumptũ leue pharmacum, à quo pituita detracta derasaque fuit, plerique omnes, quos quidem vidi ipse ac curaui,

per aliquod tempus conquieuerunt: illis demptis, in quibus inter tunicas flatus conclusus mali author fuit. Postea verò cum redierunt de integro dolores, aut etiam antequam rediissent, manifesta humoris iterum collecti signa apparuerunt. Maximè autem præsentiunt recurrentes dolores, quibus de capite causa mali destillat in ventriculum & intestina. Patet ex prædictis non in intestinis cõtineri humores, qui ad artus reiiciuntur: sed ex venis eò potius extrudi à natura exonerare se volente. Mirum certè sit, si ex intestinis per iter adeò impeditum & longũ ad artus plerunque ableget potius, quàm vel extra corpus eijciat, vel ad alias partes amandet. Aequè absurda est altera opinio: idque non eo tantum nomine, qđ, vt prima, falsò innititur principio, sed ꝙ eo concesso nihilominus parum verisimilis existit. Quis enim credat humorem tam crassum per densas intestinorum tunicas permeare & per ligamẽta membranasque, quibus vestiuntur & colligantur vertebræ, ad interiora spinæ prorepere, inde ad superiorem ipsius partem ascendere, demumq; ad extremitatem manuum procedere? Si pertransire potuit per intestina is humor, quomodo tantum susci tauit dolorem? Si attenuatum dixeris, nihil dixeris. Non enim adeò potuit fieri tenuis, vt per aluum nõ commodius faciliusque exiret. Solet etiam natura, quæ in intestinis sunt, siue in ipsis nata fuerint, siue aliunde in ipsa influxerint, per ipsa expellere. At tũc solum non meminit natura vsus intestinorum, cum pituitam ibi, quæ dolorem ciet, collectam habet? Huc & illud pertinet, quod plerunque manus aut solæ, aut primum resoluuntur. Videtur autem natura longè minore labore humorem crassum & grauem ex inferiore spinæ parte ad pedes detrudere posse, quam subleuare ad ceruicem, vt inde secundum

dum neruos exeat ad manus. Solet namque sua spõte talis humor, cum ex cerebro in spinam delabitur, per ipsam descendere ad pedes. Taceo quod oporteret semper ferè totum corpus resolui, non solùm vel brachia vel crura. Certè cum ad vertebras thoracis penetrat humor, qui colum infestabat, vox læditur, propterea quod exufflare amplius ægri non possunt. At ne totæ quidem manus plerunque resoluuntur, sed extremæ tantum. Tertia opinio probabilis quidem est atque adeò vera, quoties à delabẽte ex capite humore gignitur colicus dolor. At non perpetuum hoc est, nec in omni colica vsu venit. Etenim affectus colicus frequentius oritur ab humoribus crudis ex toto corpore ad intestina effusis. Hĩ dum crassiores & plures existunt, quam vt à natura semel expelli queant, paulatim & secundum partes, ex magnis atque etiam propinquioribus ventri venis primum vacuantur. Vbi iam pars eorum maxima excreta est, & reliqui propter enumeratas supra causas, diuturnum scilicet dolorem, vigilias, inediã, calorem, medicamentorumque calidorum vsum attenuati sunt, summo conatu eos ex venis extrudit, & ad extrema membra dimittit: cum nec longius possit, nec per cutem expurgare valeat. Ad intestina ideò non mittit, quia aliò pellere iam potest, & longius ab eis dissiti sunt, atque in illorum membrorũ venis hærent, quibus noxam post inferunt. Vera esse quæ hîc dico, is comperiet, qui diligenter obseruare volet. Paulum Aeginetam moderatè frigefacientibus & corroborantibus curare satis noui. Videtur is humorem resolutionis autorem calidum iudicauisse. Palàm certè libro tertio annumerat resolutionibus ab humore acri mordaciq; profectis: tametsi medicum frigidis curantem vituperet. Imò calidam & humidam affectionem iudicauit, sed nõ

immodicè calidam. Ideo pharmacis vtitur modicè refrigerantibus (aut non validè calefacientibus) & ſiccantibus. Ratio quoque conſonat. Vix enim humores craſſi & pituitoſi ad extremos artus protrudi poſſunt, niſi vel attenuati (& ob id calefacti nonnihil) ſint prius, vel tenuem calidumque humorem permiſtum habeāt: cuius ratione per meatus anguſtiores ad longè diſſita loca deducantur. Animaduertendum eſt, quod multos abſq; pharmacorū vſu ſanatos eſſe ſcribit, quod nūc etiam accidit. Sanè plurimi adeoq; maior pars ægrotantiū vel ſpōte ſanantur, vel thermarū vſurpatione reſtituūtur: rariores medicamenta à nobis poſtulant. Adeo plerique lætantur cum ſe ab immaniſſimis illis cruciatib. liberatos ſentiunt, vt reſolutionē pro nihilo ducāt. Qui conſilium petunt, hos ita curare ferè ſoleo. Vbi materia multa eſt & craſſa tumorq; durus & cutis albicat, decocto guaiaci (in quo incidētes herbas interdum incoquo, hyſſopum, ſerpillū, chamæpytim, pulegiū, ſaturegiam, & ſimiles) foueo, & ſtuppa in hoc madefacto inuoluo ac ſæpè renouo. Parte iam maxima vacuata, geraniū & pruna ſylueſtria ſimul incoqui iubeo, & ſimiliter foueo. Interdū thermas arte paro, ſimiles naturalib. ex prædictis herbis, & præterea nitro, ſale, alumine, & in ijs quotidie, ſemel aut bis membra per horæ ſpatiū aut eo amplius continere impero. Aliquando etiā fumo cōmemoratarū & ſimilium herbarum in lixiuio cum ſale decoctarū foueri mēbrum præcipio: & poſt fotum cataplaſmate reſoluente ſimul ac roborante contego. Et adhuc quidem ita ſucceſſit conſilium, vt me eius pœnitere non poſſit. Nemo enim non percuratus eſt, licet tardius paulò quam ij, qui ad thermas benè prius purgati abierunt. Duos vidi qui abſq; tumore & abſq; humoris indicio, ſolas man⁹ reſolutas habebāt. His

manda

mandaui, vt manus vapore, qui de molari lapide ignito aceto consperso tollitur, probè calefacerent: ac mox medicamētū calidum ex corroborantib. & adstringentibus cōpositum imponerent. Erat id cōfectum ex cupressi glandib. hypocystide, acacia, malicorio, oleo cydoniorum, terebintina, styrace, myrrha, & pisciū glutine in aceto dissoluto. Et quia tenaciter partib. hoc medicamentū adhæret, quib. calidum apponitur, iussi vt tertio quartóue tantū die moueretur. Interim monebā vt manè & vesperi manus medicamēto cōtectas, vel ad fornacē, vel ad ignē hactenus calefieri paterētur, vt penetrasse calorē persentirent, ac demū pannis calefactis inuoluerent. Hūc vaporē ideo adhibebā, vt meatus aperirētur & roborātis medicamēti vis altius faciliusq; ad neruos penetraret, quò nisi peruasisset, nihil sperare poterā. Deinde vt humor quē nerui cōbibissent, cōmodius ac siccius absumeretur. Habet.n. hic vapor vim exiccādi non instrenuā, teste Galeno. Idem crassiores humores incidere, ac per dēsiora corpora in profundum permeare, inq; ijs contentos succos dissipare solet. Cæterùm affectionem non absque humore constitisse, cum ex alijs plurimis, tum ex hoc intelligebam, quod propè subitò resoluti fuissent. Si ob nudam solamq; intemperiē euenisset talis resolutio, sensim ac vix longo tēpore nata fuisset. Satis autem constabat, mali causam nō in neruorum, qui ad manus distribuuntur, principio, sed in manibus ipsis constitisse. Quoniam partes supra carpum optimè omnes habebant, quod esse non potuisset, si neruorū principia affecta fuissent. Sed nec illud metuebam, vt tenuiore parte resoluta, cæteri in scirrhosam duritiem abirent. Etenim aquosi erāt & tenues: nō crassi, tenti, multi. Nec quia calidi possent videri minus confidenter hoc remedio vtebar.

Nam vt initio tales ſint, temporis progreſſu refrigeſcunt, & calorem partis quaſi ſuffocant, vt manifeſtò atrophia laborent: id quod in vtroque factum cernebatur. At verò quia non ſatis erat partes eas calefieri, ſed eaſdem oportebat corroborari adſtringentibus ſiccãtibusq́; poſt fotum vti eos iuſſi: quippe vehementer debilitatæ fuerant. Eraſtus. Part.4. Diſputat. contra Paracelſum.

OBSERVATIO CLIX.

Ex ſtupore cruris medici decepti calculoſum pro paralytico percurarunt.

NVper nobilem curauimus, qui medicorum doctiſſimorum conſilia communi conſenſu remedia, ad paralyſin accommodata prẹſcribentium, nobis attulit. Huic enim cum prædixiſſemus futurum, vt intra quatriduum calculi fragmentis excretis alleuiaretur, ſubridens prænotionem contẽpſit, quod neque à quoquã ea de re eſſet admonitus, neque arenulas vnquam reddidiſſet, Tandem tamen vix ꝑſuaſus magna omnium admiratione verum nos prædixiſſe expertus eſt. Cauſa autem eſt eiuſmodi, Venæ cauæ deſcendentis ramus vnus in renem alius in crus, tertius in teſtes fertur. Ad plenitudinem itaque eius, qui crus alit, aut compreſſionem ſtupor ſequitur: quemadmodum alio tumente, qui ad teſtem peruenit, & ideo breuiore facto teſtis cõtrahitur. Iacotius. Comment. ad aphor.1. libr. 7. ſect. 2. Coac. Hipp.

OBSERVATIO CLX.

Vir reſolutione multos annos laborans, incendij metu ſe præcipitem è ſuccenſa domo deijcit, de repente ſanatur, & deinceps probè incedere cœpit.

Ioannes

IOannes Berla ciuis Arelatensis alterius partis resolutione affectus, complures annos (quantum fide proborum virorum, & rei veritate affirmatum est) miserè degebat, omni ope humana destitutus, vt quem non operosa medicorum manus, non opportunè adhibita remedia, non cauta victus ratio obseruata, leuare tam diro morbo potuerant. Casus verò tum mirificus interuenit: flagrat igne domus in qua degebat, incenduntur tigna, propeque iam ad cubile in quo decumbebat æger flamma serpebat. Incendio omnia complentur, quum ecce æger, & metu & ira fremens, grauiq; timore perculsus, de repentè sese erigit, seque summo nixu attollere conatur: mox verò incitatis corporis viribus, atque in vnum collectis, se è summo ædium præcipitem dat, à suis tamen adiutus, morbo confestim liberatur, restituiturque illi in parte sensus ac motus: ita vt qui multos annos immotus cõstitisset, liberè deinceps absque vllo molestiæ sensu progredi cœperit, obfirmata etiã in reliquum temporis quoad vixit, valetudine. Valleriola. lib. 2. Obseruat. 4.

OBSERVATIO CLXI.

Improuisa & vehementi incandescentia multorum annorum paralyticus quidam à contractura pedum liberatus.

EGO mirum quid vidisse me in consobrino meo Ioanne Sobiratio testari plena fide possum, qui cum Auenione cõuulsus annos plurimos constitisset, ita vt contractis poplitibus ingredi non valeret: repentina ira eaque vehementi percitus in famulum, quem plagis cædere nitebatur, ita corpus exagitasse, vt confestim distentis crurum neruis, poplitibusque emollitis, & sine vllo doloris sensu incedere, & erectus stare, cum incuruo corpore annos

totos plus minus sex cōstitisset, posset: deincepsq; p omnē vitam sanus euasit. Vt quē nō operosa medētiū manus, nō accurata medicorū diligentia, nō vlla medicamentorū genera curare potuerant, sola ira naturam exagitans persanauit. Idē, loco iam citato.

OBSERVATIO CLXII.

Omnium mēbrorū contractio medicamentis curata.

QVod cōtigit de Gaspare Roulla (vix enim aliter scribi rectè potest, vt profertur) caupone trium tibicinum è regione arcis nostræ Mediolani, adeò miraculo proximum visum est omnibus, vt multi ad hūc visendum accurrerent, nam nulla vi humana sanari posse videbatur, antequā per nos sanatus sit. Sed libet narrare historiam. Iacebat iam per annum integrum cōtractus in lecto, sed supremis quinq; illius anni mensibus totus immobilis, nō pedē, nō caput aut brachiū mouere poterat: neq; aliud quicq̃, præter dolorē.n. ingentē, mēbra vt lapis rigida obdurauerant. Et erat media hyems, constat hunc à me intra 40. dies plenè sanatum non admiratione sed stupore maximo eorū qui illum viderunt. Alij enim sideratum, alij perculsum ira diuina, alij resolutum, alij dæmone correptum [illegible]cebant, ita vt nō deessent supplicationes & execrationes. Hūc ita curauimus. Abstinuimus ab omnib. vnctionibus, quorū vsu maximè non rectè præpurgato corpore in tantā morbi magnitudinem deuenerat. Misimus ter sanguinē, quāuis maxima cum difficultate, quod brachia cōtracta essent, nec possent extēdi: indurauerat. n. velut dixi, vt saxū aut lignū totus ceruix, crura, dorsum & brachia. Sed & dum curarē, sæpius de salute desperauit, adeò vt à cura me desistere vellet: primis. n. 25. diebus non alleuatus est vel minimum. Sanatus aūt est cura Mareschalci: (cui colocyntidam in melle puro co-

ro co-

ro coxit, mel aũt odoratis mistum velut offam deuorãdum dedit, decoctũ interim ligni ex aqua ꝓpinans) sed vt dixi ter misso sanguine, non solùm ob morbi magnitudinem, sed etiam quod ex vitæ ratione & ipso morbo coniectarer totam sanguinis cõgeriem corruptam esse. Nec fefellit me vlla ex parte de hac re iudicium factum, siquidem totus qui exijt sanguis, putridus erat. Remansit tanti mali vestigiũ collum obtortum: & nunc Alexandriæ etiam, vt audio, cauponam exercet. Cardanus. de curat. admirand. cura. 18.

OBSERVATIO CLXIII.

Andreas Gondardus sacrificus, septuagenarius senex optimi habitus magnarumq; virium, ex paralysi dextræ partis sola sanguinis mißione & purgatione, leniq; ad ceruicem vnctione integrè sanatus.

SAcerdos homo Gall⁹, corpore quadrato & εὐσάρκῳ, fereq; tẽperamento proximo, optimi & viuidi coloris (suauis nãq; in facie color ex albo & rubeo mixtus conspiciebatur) musculoso & benè carnoso corpore erat, venis latis & sanguine plenis: ita vt ex totius corporis habitu ad calidum & humidum, à temperamento labi videretur, humido tamen calidum superante. Hic cum Arelaten venisset, vt in fano Diui Antonij, quod ea in vrbe celebre est, parochum ageret: (erat enim ad id muneris probè factus homo, nec vt inter eius ordinis homines insciens sacrarum literarum) cum, inquam, menses aliquot Aralate constitisset, sub hyemis initiũ capite grauari cœpit, vnaq; cum summa membrorum cõfractione & impedito sermone lingua balbutiẽs fieri: quæ symptomata cũ æger neglexisset, derepẽtè sub noctis medio cũ oris tortura in dextræ partis resolutionem incidit, crure, inquam,

dextro itidem brachio resolutis. Accersor ipse, ęgrũ video prostratum in cubili, facie rubicũdissima, crure & brachio voluntario motu destitutis, atq; etiã- num sensu: magis tamen motu, quam sensu. De anteacta vita interrogo: intellexi plus æquo nimium sibi indulgere, plusculumq; genio deditum, pręsertim in potu assumendo, erat enim vini huius generosi Arelatensis amans, quo cum nimium se implere solitus esset, effectum est, vt inde læsis neruis in paralysin inciderit. Vinum namque, authore Galeno, si immoderatius ingeratur frigidos morbos excitat, tremorem, conuulsionem, paralysin, apoplexiam, comata, comitialesque. Non mirum igitur, si læsis à vini potentia neruis, cruditatibus item multis per cibi intemperantiam genitis, adiuuante adhæc ætate senili, in huiusmodi affectum inciderit. Valleriola. lib. 4. Obseruat. 4.

OBSERVATIO CLXIV.

De cruris dextri resolutione menses totos decem & octo perseuerante, post articulares dolores enata, & ligni sancti potione curata.

NObilis Catherina Martina, Ioannis Bastonij Patritij Arelatensis vxor, resolutione crurum, præsertim dextri, post dolores articulorum affecta, mẽses totos decem & octo, summa adhibita cura, potione ligni sancti tandem curatur, integræ sanitati restituta. Idem lib. 1. Obseruat. 3.

OBSERVATIO CLXV.

Stupor totius corporis cutis visus.

CVm imperfecta paralysi sensus motúsue torpet, & hebescit, propriè stupor appellatur, quo aliquando vidi vniuersam corporis cutem ex crapula & vino-

& vinolentia corripi, illæso motu. Fernelius libr.5. cap.3. Patholog.

OBSERVATIO CLXVI.

Digitorum manus stupor, ex humero baculo percusso obortus, medicamento collo inducto leuatus est, cū frustra antea digitis adhiberetur.

IN omnibus torporis causis origini studendum est & pororum meatibus, vt suaues facilesque fiant. Huius rei rationem exemplo referam cuiusdam mulieris, quæ à viro supra humerum scipione percussa, manus digitos stupentes mihi ostendit: & à quodā imperito chirurgo, qui digitis emplastrum pluribꝰ diebus imposuerat, sese frustrari conquerebatur: emplastri genus laudaui, quod non vt digitis, sed collo imponeret, hortatus sum: illa obsequens paucos post dies ad nendi opus rediit incolumis. Alex. Benedictus. lib.1.c.33. de curand. morb.

OBSERVATIO CLXVII.

Hœmorrhagia narium affectus, corporis stuporem & insensibilitatem incurrit, quam nihil proficientibus remedijs mors excepit.

QVendam vidimus, qui ob defluxum sanguinis narium obijt, hic antequam obierit, ad insensibilitatem quandam ferè & corporis stuporem deuenerat, nullaque medicamentorum ope iuuari potuit, tamen probos medicos habebat & doctiores, qui tunc Ferrariæ extarent, cum semper alma patria nostra probissimis medicis scateat. Brasauolus Comment. ad aphor.9. lib.7. Hippocr.

EPILEPSIA

OBSERVATIO CLXIIX.

Epilepsiæ sine partium inferiorum concussione, ca-

EPILEPSIA

put solummodo afficientes, & parum à vertigine distantes.

VIx quisquã fuit doctus, qui nõ finitimos affect9 crederet vertiginẽ & epilepsiã. Equidem cõplures ausi sunt asserere vehemẽtiorẽ vertiginẽ esse paruam epilepsiã: vt Cœl. Aurel. Theod. itẽ Prisc. & reliqui testati sunt. Non in omni epilepsia cadũt ægrotantes, sed aliquãdo solũ caput nõnihil mouetur (quod in duabus nobilib. virginibus, cũ iam fermè sanatæ fuissent, obseruaui) interdũ pedes dũtaxat vacillãt: vt tñ nondũ cadant. Vidi nonnunquã vertigines, inquit Montanus, in qbus accidẽtia adeò erãt similia epilepticis symptomatib. vt vix dignoscerẽtur: & à peritis medicis plurimũ dubitaretur, vtrum vertigines potius cẽsendę, an epilepsiæ nominari deberẽt, propterea quod in finib. vtriusq; morbi consistere viderentur. Erastus. Parte 4. Disputat. cont. Paracel.

Vidi ego qui facili & breui delirio cum labiorũ vix sensibili contractione tentati statim sibi restituerentur. Idem author eodem loco paulo pòst.

Epilepsia aliquando fit in cerebro tantũ sine vlla partium subiectarũ concussione, sed solius capitis. Quod rarum est, à me tamen annotatũ & obseruatum in sacerdote quodã annos 30. nato. Illud medicis visum est contingere maligna aliqua materia in dextro ventriculo contenta, præsertim cum in dextram partem caderet. Scholiographi ad cap. 16. lib. 1. Hollerij de morb. intern.

OBSERVATIO CLXIX.

E *summo vertice excitari solita* Epilepsia.

EPILEPSIA

VIsa est (epilepsia) quę à summo vertice capitis originẽ haberet, è quo vapor quoquo versum excurrens, si per extremas solũ partes vagabatur, vertiginem: sin intrò penetrabat in cerebrum, epilepsiã ciebat. Fernelius lib. 5. Pathol. cap. 3.

OBSERVATIO CLXX.

Ex ore ventriculi suscitata Epilepsia.

IVuenis quidam Grãmaticus, cum vehementius doceret, aut cogitaret, aut maiorẽ inediã sustineret, aut irasceretur, epilepsiæ corripiebatur malo. Huic os ventriculi, quod facili sensu prçditum erat, laborare deprehendi, ac deinceps per consensum cerebrum & vniuersum corpus conuulsorio motu concuti. Igitur solius probç concoctionis illum curam exactè habere iussi, ac tertia vel quarta hora panem diligenter confectum offerri: atque hunc quidem solum si non sitiret, si verò siti cruciaretur ex vino aqua diluto modicè adstringente & albo. Huiusmodi enim vinum ventriculum roborat, nec caput, vt solet vehemens, tentat. Cum itaq; hæc faciẽs nihil laboraret, exactam iam notitiã eorũ, quæ prius sola coniectura consequebar, habebam. Itaq; singulis annis bis, nonnunquã etiam ter medicamentum amarum ex aloe ei exhibui. Totum enim ventriculum ab excrementis purgat, & ad proprias actiones robustum facit. Vir verò ille annis plus quã 20. quibus postea superstes permansit, inculpata valetudine vitam exegit. Quod si verò aliquãdo propter ingruẽtes occupationes à cibo abstinere coactus est, vt minima conuulsione corriperetur accidit. Alios quoq; vidi propter os ventriculi conuulsione comitiali correptos, cum vehementi cruditate laborassent, aut venere intempestiuius vsi fuissent. Quosdã etiam per febres conspexi derepentè, nullo, quod conuulsionem significaret, præcedente signo, esse conuulsos, qui bilioso succedente vomitu protinus liberati fuerunt. Nonnulli autẽ hoc modo laborantium fusca euomuerunt. Quidam verò porri succo similia. Galenus. cap. 5. lib. 5. de loc. affect.

OBSERVATIO CLXXI.

Acceßio comitialis grauißima, vitio ventriculi derepente suborta, curatur.

NObilis Catharina Martina, accessione comitiali vitio ventriculi derepentè suborta, eaq; grauissima, vt casus in attonitum morbum timeretur, ob miram totius corporis plenitatem, præsertim cerebri, magna adhibita cura intra biduum curata fuit. Valleriola.lib.3.Obseruat.7.

OBSERVATIO CLXXII.

Ex liene proueniens epilepsia.

MOnacho Dechantecler Parisiensi, annorum 30. corpore nigro & piloso, è malè curato liene in febre continua vapor quidam menstruis interuallis cum tumultu exiliebat. Qui vbi ad sinistram mammam peruenerat, modò pronus, modò supinus cōcidebat, sine sensu & motu. Postea confricatis aceto temporibus, oculos aperiebat, manu locum dolentem ostendens, ἄφωνος, non loquens. Liberatus paroxysmo noctem consequentem insomnem ducebat. Scholiographi ad cap. 16. Libr. 1. Hollerij de morb. internis.

OBSERVATIO CLXXIII.

Ex vteri vitio suscitata epilepsia.

ETsi nouissimus inter cæteros morbos esse soleat qui comitialis nominatur, ignotus tamen apud multos plerunque est, vt quem nuper in puella vidimus Aretina: quæ cum huiusmodi inuaderetur morbo, minimè (vt assolet) concidebat, minimeque ex eius ore ferebatur spuma. Sed stans caput tandē hinc inde, ac si quid inspicere vellet tota cum ceruice mouebat, nihil interim loquens, nihil audiens, nihil

nihil sentiens. Cumque iterum ad se reuerteretur, interrogata quid egisset, penitus ignorabat. Causam autem perquirentibus nobis, cur puella, cum comitiali afficeretur morbo, non concideret, visum est ex hoc contingere, quod contractio & tensio ad cerebrum non ferreretur, cum solus vapor sursum ascenderet. Ex quo nullo rigore cerebrum ipsum intentum abinordinatis motibus reliqua membra præseruare poterat. Qđ aũt puella ipsa hoc morbo laborasset, & medici omnes quicunque eam viderant, affirmabant, & rei euentus facilè comprobauit: cum prorumpentibus menstruis hoc malum euaserit. Nam vt quãdoque in pueris venus, ita in puellis menstruorum initium huiusmodi morbum tollere solet. Beniuenius. cap. 97. de abditis.

Memini & ego virginem 20. annorum me curare subinde conuulsam & manus clausas habentẽ, quæ non concidebat, sed toto accessionis tempore sedens permanebat. Cum autem occasio ex vtero esset, adhibitis idoneis remedijs, breui sanitatem recepit. Huius affectus non dissimilis videtur ei, quo Aretina puella laborauit. Ex vtero autem laborantib. varia superueniunt symptomata, & sæpenumero haud similia. Dodonæus in Annotat. ad c. prædict.

OBSERVATIO CLXXIV.

E vesica se primum proferens epilepsia exemplo notabili.

EST mihi mulier quædam nota, quæ paroxysmũ epilepticum præuidet: itaque cum vel ad aquas lauat, discedit, vel si domi est, aut in eo loco manet, in quo est: aut in alium abit: mox vrinam reddit vbicunq; est, deinde oculis apertis quasi stupida hinc inde circumspicit, & vel stat, vel ad colum accedit, vel aliquid huc illuc defert, vel sedet nihilq; loqui-

tur, & quid agat, planè ignorat. Raró autem cadit vbi ad se reuertitur, quærit quid egerit. Toxiles explicat. 3. Paragraph. 3. libr. 3. Paragraphorum Theophr. Paracelsi.

OBSERVATIO CLXXV.

Ex digito, manu, brachio & humero excitatæ primum epilepsiæ.

CArnotensi adolescenti è minimo digito sinistro ad regionem cordis perueniebat: vnde palpitatio. Hinc ad caput, vnde casus. Aura ascendente manus conuellebatur. Scholiographi ad caput 16. Holler. de morb. intern.

Alteri Scoto annorum 20. incipiebat à tremore dextri brachij ad mammam progrediendo: vnde cõuulsio sine sensu, memoria & voce. Reuocabatur cibo & potu, quæ non sentiens quoque deglutiebat. Multis fit primum tremor & conuulsio brachij, deinde capitis cõcussio. Scholiographi loco iã citato.

Anno 1555. Martij 8. die in adolescente Picardo annos nato 15. à torpore manus dextræ initio accepto contrahebantur tres primi digiti: index vi extendebatur. Ita cadebat obtorto obliquè brachio & corpore inflexo.

In alia, ab articulo humeri mali initium, deinde tremor totius brachij, ex quo adstrictio dentium & casus. Scholiographi ad cap. 16. libr. 1. Hollerij de morb. internis.

Nos vxorem domini Oroboni curauimus, & pristinæ sanitati restituimus, à cuius auriculari sinistræ manus per brachium materia mouebatur ad caput ascendens, quæ cum cerebrum attingeret in comitialem morbum incidebat. Brasauolus Comment. ad aphorism. 45. lib. 2. Hippoc.

Habebam senem in cura, à cuius digito ascende-

bat

bat vapor ad cerebrum, vnde ille incidebat in epilepsiam. Curaui eum fortiter ligando digitum supra iuncturã. Et si adhuc ascẽdebat materia, fortius vinciendo etiam ante locum, vt dolor ille materiam attraheret, vnde ille semper accubando in aliqua sede dormiuit, vt materia minus sursum vergeret, & euaporaret ad cerebrum, & ita euasit. Leonel. Fauentinus. cap. 11. de medend. morb.

OBSERVATIO CLXXVI.

E cruribus primum & sura productæ Epilepsiæ.

FIT, sed rarò, alterum epilepsiæ genus, siue differentiã in vocare malis, quàm à parte aliqua, cui id fortè fortuna accidit, incipit malum, ac deinde ægrotanti ipsi sensibiliter ad caput ascendit. Atque hoc genus primum vidi in puero, qui decimum tertium ætatis annum agebat, cum adolescens etiam dum cum optimis, qui nobis cum erant medicis, ad ipsius curationem inueniendam conuenissem. Audiui itaque puero ipso exponente affectum à tibia initium capere, dein rectà per femur & incumbentia ei ilia ac latera ad ceruicẽ, & vsq; ad caput ascendere. Postquam verò primũ ipsum attigisset sibi ipsi haud quaquam constare. Interrogantib. verò medicis qualis esset qualitas, quæ ad caput ferebatur, quod de ea responderet puer nihil habuit.

Alius iuuenis haud imprudens, vt qui satis, quod fiebat, sentire potens erat, & alteri enarrare, veluti auram quandam frigidã dicebat esse id quod ascẽdebat. Galen. lib. 2. cap. 9. de Loc. affect.

Curaui nobilem virginem & puerum. Illi ex interuallis crus dextrum vna cum brachio distorquebatur, vt non concideret tamen. Quæ tametsi in paroxysmo ad interrogata satis aptè respondebat, sibi tamen relicta ridebat, alienaque loquebatur:

& post paroxysmum interrogata nihil prorsus sciebat aut recordabatur eorum quæ vidisset, egisset, dixisset. Quinimò interdum erecta stans ita, vt dixi, risu, vultus mutatione, & deliris sermonibus morbũ testabatur nec grauius aliqd patiebatur. Et tametsi breui tempore sic afficeretur, nullius tamen rei ad se reuersa meminerat. Quod eorũ non meminisset, q̃ in grauioribus paroxysmis, quibus aliquãdo corripiebatur, perpessa fuisset, non admodũ mirabar.

Puero interdum crus dextrum planè rigidum efficiebatur, vt flecti nulla vi adstantium posset, licet non vehemẽter deliraret, si nihil grauius ei accideret. Erastus in Anat. librorum Com. Montani.

Nos hoc adhuc pueri vidimus in adolescẽte quodam & in alio qui iam vigesimum quintum annum excesserat, Ianuẽse. Hi ergo referebant præsentire se saltum quendam & noxam indicibilem circa crura. Consului, vt & Galenus suadet, vt alijs adhibitis antea remedijs, cauterio ad eam partem, vbi mali erat minera, vterentur. Leonard. Iachinus Comment. ad cap. de Epilepsia Rasis.

Florentis ætatis nobili Scoto, Iacobo de Flaminpilo rufo, è sura dextra, veluti gutta crampa (vt vulgò appellant) incipiebat: inde totius corporis concussio cum spuma. Soluebatur vomitionibus biliosis, eoque affectu corripiebatur declinante luna ad interlunium. Scholiographi ad cap. 16. libr. 1. Hollerij de morb. intern.

OBSERVATIO CLXXVII.

Tumore in coxa suborto, & osse vitiato, quidam per consensum epilepsia corripi solitus: qui tumore & osse vitiato percurato, ab epilepsia vindicatus est.

Si

SI per consensum cum parte aliqua subiecta, elato ad cerebrum ex ea vapore prauo & venenoso accessionem committente, epilepsia fit, stricta fiat deligatura: si in artubus est, quæ viam vapori præcludat, post accessionem verò ex parte ipsa luē ipsam vacua, etiam si opus est, partem ipsam vlcerando, vt Gattinaria quendam epilepticum sanauit, aperto per cauterium tumore in coxa, & osse quod simul computruerat, ablato, & parte illa putri sanie diligēter purgata. Syluius, de morbis internis, c. de epilep.

OBSERVATIO CLXXIIX.

Historia cuiusdam patris & filij, qui cum se ob scabiem absq; corporis expurgatione inunxissent, vulgari linimento, correpti fuerunt pater palpitatione quadam in dextro brachio, filius autem epilepsia ex pedis consensu.

REferam quid viderim & ego aliâs: fui accersitus ad visendum puerum, agentem duodecimum annum, qui vexabatur comitiali morbo, & paulo antequam ab accessione corriperetur, percipiebat à pede aliquid, quod tamen nesciebat qualenam esset exponere, ad genu ascendere, mox ad coxam, indeque paulatim serpens ad caput pertingebat, & subinde statim ille cadebat, neque per octauam horæ partem aliquid sentiebat. Illud autem propterea illi euenerat, quod cum ipse & pater eius scabie laborarent, absque corporis expurgatione, inuncti erant facili & vulgari linimento, confecto ex resina laricina, sale, ouiq; vitello, & succo limonum, & à tertia vnctione puer cœpit percipere ascensum illius rei: pater verò palpitationem quandam in dextro brachio, & quasi saltum rei cuiusdam per musculorum partes, quamobrem pater statim ab vnctione

se continuit, ac paulatim desijt ea palpitatio: vir enim & validior erat, puer verò & tenerior infirmiorque: sed & ipse tandem aliquot post annos varijs remedijs, & seruata commoda victus ratione ab eo morbo liber euasit. Trincauella. lib. 2. cap. 6. de ratione curandi partic. corp. hum. affect.

OBSERVATIO CLXXIX.

Ex pedis parte superiore epilepsia initium sumens.

CVidam à parte pedis superiore, quæ obuertitur plantæ, aura frigida ad os ventriculi euadebat, vbi ille epilepticus concidebat. Postea vehementer curuato in ventres corpore, doctus est auræ cursum intercipere atque ita sese casu liberare. Scholiographi ad libr. 3. de loc. affect. Galeni, Libelli in 16. forma excusi.

OBSERVATIO CXXC.

Particularis epilepsia sine omni capitis offensa animaduersa.

OBseruatum hoc etiam est à medicis, morbũ hũc in aliquibus à particularis cuiusdã membri (brachiorum, pedum, digitorum, humeri, spatularum) conuulsione sæpè incidere, tametsi nihil ex ijs ad cerebrum ascendere percipiebatur. Erastus part. 4. Disputat. contr. Paracels.

OBSERVATIO CXXCI.

Historiæ epilepticorum admirandis symptomatibus affectorum.

SVperiore anno adolescentem curaui egregium, qui ex alto loco decidit, & tempus sinistrum læsit, ex quo in epilepsiam incidit, qui paroxysmi tempore

pore ter, quater, sæpius in gyrum se vertebat, impetuque facto, si non prohiberetur, versus locum aliquem procurrebat, priusq; prorsus caderet (plerunque non cadebat, sed manibus magna vi faciem confricabat) nec ad se reuersus quicquam eorum quæ euenissent, sciebat.

Nuper etiam puellam allocutus sum, quæ, cum antea grauissimè laborauisset, ac proximè tanquam mali nihil pateretur, in conclaui per dimidiam horam sursum deorsum cursitauisset, atq; à me interrogaretur, vtrum aliquem vidisset vel audisset (nam & allocuti eam sunt, qui aderant, & inhibere motum tentarunt) negauit se quenquam aut vidisse aut audisse. Constat tamen eã parietes vidisse, quos cũ ad eos accessisset, protinus cauebat, ac se rursus cõuertebat. Erastus in Anatom. librorum Com. Montani.

OBSERVATIO CXXCII.

Cum epilepsia syncopen aliquando coniungi.

NON infrequens est prorsus vt cum epilepsia cõiungatur syncope (quam aliquando præcedere comitialem, sæpius sequi nouimus) tametsi nullus od id putet, proprium hoc epilepsiæ accidens esse. Idem author Part. 4. Disp. cont. Paracelf.

OBSERVATIO CXXCIII.

Prægnantes epilepsia affectæ.

NON paucas noui mulieres, quę quoties vterum gestant, crebro epilepsia corruunt, expeditæ verò nunquam. Fernelius cap. 3. lib. 5. Patholog.

Et ego prægnantes aliquas epilepsia affectas vidi, & sanatæ sunt partu, non prius: quamuis à vacuatione melius habuerint. Leonard. Iachinus ad cap. de Epilepsia Rasis.

Interdum ſopor, deliria, conuulſiones, epilepſiæ etiam in prægnantibus ſuſcitantur, quæ facilè conquieſcunt diſcuſſo eo vapore, vt per ſternutamẽta, aut edito partu, aut vitioſo humore ex vtero excreto. Nonnunquam etiam mala hæc per interualla quædam & circuitu quodam repetunt, alijs crebrius alijs rarius. Iacotius Comment. ad aphoriſ. 24. lib. 4. ſect. 2. Coac. Hippoc.

Nouimus etiamnum nobilem mediæ ætatis fœminam, ſuperſtitem adhuc, fœcundiſſimamquidem illam cæterum difficillimis epilepſiæ paroxyſmis, quoties vterum geſtat obnoxiam, quam nos non ſemel ſic affectam ipſi conſpeximus, medicamentiſque idoneis ab acceſſione leuauimus: hæc vtplurimum ex leui occaſione irritata recidiuam incurrit, ex qua frequentes obortus patitur, quibusplerunq; mortuos, aliquando etiã ſemiputridos fœtus magna omnium admiratione excludit. Ioan. Schengk.

OBSERVATIO CXXCIV.

Vnico epileptico paroxyſmo eodemq; viginti quatuor horis continuè & amplius affligente, liberata virgo quædam.

VIdi paroxyſmum vnum totas vigintiquatuor horas, & eo amplius, ita virginem affligere, vt, quãuis nonnihil interdum remitteret, nunquam tamen intermitteret: quod eo mirabilius cenſeri debet, quod non ſolùm abſque periculo ægrotantis ſolutus eſt, ſed & poſtremus fuit. Poſt illud enim tempus, optimè habuit, adhibitis remedijs. Eraſtus Part. 4. Diſput. contr. Paracelſ.

OBSERVATIO CXXCV.

Mira epilepſiæ ſpecies aphrodiſiaſtica, in qua paroxyſmus

xysmus seminis profluuio solutus: aliæ item varijs horrificisq; spectrorum imaginationibus et anxietudinibus ægros torquentes.

QVidam sunt, quibus videtur quasi mulier eos quærens ad coitum, & festinanter furiunt ad eã & agunt cum ea, & post emissionem seminis cessat eorum paroxysmus & surgunt: & ego quidem iam vidi cui hoc accidit. Aliqui verò sentiunt grauitatẽ capitis & iectitationem ante sui aduentum, & vocant qui circa ipsum sunt, vt ipsum teneant, donec cesset eius paroxysmus, & ego quidẽ iam vidi quendam puerum meum patientem hanc ægritudinem: qui dixit mihi quod videbatur ei mulier nigra accedens ad eum habens super ipsam corium, quod dicitur parua, & quando accedebat ad eum mox cadebat, & studui ego erga sui curationem, & cessauit illud phantasma ab eo, & alleuiata est ægritudo eius. Alsaharauius. libr. Practicæ. Tract. 1. Sect. 2. capite trigesimo quarto.

OBSERVATIO CXXCVI.

In epilepticorum paroxysmis, nonnunquam pituitosum humorem, aliquando cerebri substantiæ particulam morbi vi extrudi.

VIdi nonnullis pituitosum humorem ex ambab⁹ naribus, & ex ore profluere: quod Auicẽna quoque annotauit. Quinimò cuidam huius oppidi matronæ (quæ ex hoc morbo interijt) substantia quædam, cerebri substantiæ simillima ex naribus effluxit. Quantum ex narratione aliorum comprehendere potui, de substantia processuum cerebri, quos instrumenta odoratus esse credimus, abruptum violentia morbi fuit. Erastus Part. 4. Disp. cont. Paracel.

OBSERVATIO CXXCVII.

Epilepsiæ in paralysin metastasis.

VIdi ex Epilepsia factos Paralyticos. Idem autor, loco citato.

Id nos quoque ante annos aliquot in nobili fœmina, liberiore victus ratione vtente & vini appetētissima comperimus: quæ post plures epilepticas conuulsiones per incerta interualla ægram fatigantes, tandem Martio mense tam valido spasmo correpta est, vt de vita omnes desperaremus. Siquidē triduum integrum sine omni sensuum mentisque vsu, sola respiratione eademque mirè variè affecta agitataque, se viuere ostendens, exegit: quarto demum die, recollectis post variorum medicamentorum tonoticorum vsu viribus, sensibus & rationi paulatim restitui cœpit: nisi quod in sinistri brachij paralysin, eiusdemque lateris imbecillitatem & atoniam postrema illa atque adeò sæua epileptica accessio desierit, qua reliquum vitæ suæ miserè, cùm medicorum præceptis nunquam satis acquiesceret, ad annos fortè quinque vsque durans, cum brachij, quod alimentum non sentiret, tabe transegit. Postremum intempestiuo cælo filiæ nuptias secuta, paulo pòst expirauit. Ioann. Schenckius.

OBSERVATIO CXXCIIX.

Epileptica à dæmonibus vexata restituta.

QVędam mulier epileptica singulis ferè noctibus à dæmonibus tentari asserebat, qui vt ex ijs miserijs euaderet, suadebant, quoniam de animæ salute nulla spes relicta esset, vt in puteum se deijceret, ea domesticis visa nunciauit, noctu de cætero cubiculo claudebatur, alioqui dæmonum iussa

per-

peregiſſet: paucis poſt diebus aſſumptis remedijs conualuit, nec amplius dæmonum ſpectra apparuere. Alexand. Benedictus. libr. 1. cap. vigeſimooctauo, de curand. morb.

OBSERVATIO CXXCIX.

Puella pugno ad tempora cæſa facta epileptica.

Puella in gynecæo noſtro, pugno fatui ad tempora afflicta, multis inde epilepſiæ paroxyſmis conuulſa, tandem ægra meo conſilio & opera conualuit. Langius. Epiſt. 10. Tom. 1.

OBSERVATIO CXC.

Ex animi affectibus epilepſia correpti quidam.

NOui ego duos, qui tantum ex animi affectibus inciderunt in hunc morbum: vnus enim fuit quidam Laurentius Brachadenus & Marcus Antonius Contarenus: iſti tamen in victu erant parciſſimi, non erant excrementoſi, tantum ex animi affectibus venêre in talem ægritudinem. Ioann. Bapt. Montanus. Conſil. 50.

OBSERVATIO CXCI.

Quædam fratris morte ex improuiſo denunciata, comitiali morbo correpta.

REuerenda monacha apud Cænobiũ S. Sixti Romæ, & nata Friderici à Palma, nondũ 20. ætatis ſuæ annum attingens, cum fratrem ſuum emortuũ ſubitò acciperet, illicò humi cecidit, & tanquã mortua per horã integrã manſit: quæ poſtea vtcunq; reuocata, comitiali morbo grauiter cruciari cœpit. Quo morbo bis, & ter & amplius ſingulis diebus torquetur, nõ tamen ad os ſpuma refertur, quia nõdum ſæuus & crudelis morbus ſextum ſuperexceſſerat menſem, Luſitanus Curat. 90. Centur. 2.

OBSERVATIO CXCII.

Pueros terrore Epilepsia facilè corripi.

VIdi pueros, quibus per iocum incussus est terror, qui deinde morbo comitiali premebantur, & alium, qui cum attentè inspexisset eum, qui in comitialem inciderat, subitò eo malo correptus cecidit. Christoph. à Vega. cap. 12. lib. 3. de arte medendi.

OBSERVATIO CXCIII.

Subitaneo tubarum terrore puer epilepsia correptus & mortuus.

DIligens cura rei, quam sum dicturus, impendatur: ne scilicet delicatus pusio pauore aliquo repentino exterreatur, aut instrumenta sensuum terribile quid subitaneo impulsu conquasset. Quod solent efficere incondita hominis vociferatio, aut obscænus animantis mugitus, seu grauis cœli tonantis fragor, vel perstrepens clangentium tubarũ sonitus. Ioãnes Mattheus à Gradi in capite de Phrenitide supra nonum Almansoris, filium suum epilepsia correptum scripsit, ex inopinato huiusmodi tubarum increpitu, post occubuisse intra decem horas. Iason. cap. 24. De morb. cerebri.

OBSERVATIO CXCIV.

Ex crapula epilepsia oborta.

ALiquos ex crapula, ab ebrietate concidisse eo sontico morbo video, os stomachi supprimente materia Quosdam ex choleræ vomitu conualuisse certum est, Indico colore, aut porraceo, vel putrido cibo. Alex. Benedictus. lib. duodecimo, cap. 11. de medendis morb.

OBSERVATIO CXCV.

Lentis esu quidam comitialem morbum incurrebat semper.

NOuimus, qui huius (lentis) esu, atque ex illius tamen, cumque illius iure comitiali accessione vehementer corriperetur sæpè, semper autem ferè tentaretur. Iul. Alexandrinus lib. 8. cap. septimo, Salubrium.

OBSERVATIO CXCVI.

Epilepsias à flatibus fumis & vaporibus causari, Hippocratis, Aristotelis, Auerrhois & aliorum authoritate.

DIco & sacrum morbum sic fieri. Cum plurimis spiritus per vniuersum corpus vniuerso sanguine fuerit permixtus, multæ oppilationes fiunt multifariam per venas. Quod si ergo in crassiores & sanguine abundantiores venas copiosius aer irruat, & irruens ibi hæreat, sanguinis transitus inhibetur. Alibi igitur quiescit, alibi lentius mouetur, alibi celerius. Qua sanè inæqualitate transitus sanguinis per corpus facta, omnigenæ inęqualitates proueniunt. Omne enim corpus vndiquaque contrahitur, ac turbantur corporis partes, ipso sanguine tumultui ac perturbationi subseruiente. Ob sanguinis autē peruersionem totius quoq; corporis subuersiones vndiquaq; gignuntur. Eo igitur tempore, neque sentiunt quicquam neque audiunt quæ dicuntur, neque vident quæ fiunt, neque vllos dolores percipiunt. Aer namque conturbatus sanguinem quoque turbauit & inquinauit. Spuma quinetiam per os illis effluit, non sine causa. Per iugulares enim venas aer transiens penetrat, & secum id quod tenuissimū est in sanguine, simul euehit: quod cum humidum sit illius, illius permixtione albescit. Pertenues enim

membranas purus aer pellucet. Eaque propter omnes ſpumæ albæ apparent. Quomodo autem liberentur ægri à morbo & tempeſtate præſenti, ego dicã. Quando vehementi motu agitatũ corpus incaluit, calefit & ſanguis. Is calefactus calefacit viciſſim & flatus. Hi calefacti diſſoluuntur & ipſi, & conſiſtentiam ſanguinis ſimul diſſoluunt: proceduntq́; è corpore partim cum ſpiritu, partim cum pituita eiecti. Deferueſcente autẽ ſpuma, & conſiſtente ſanguine, & trãquillitate in corpore oborta ceſſat etiam morbus. Hippocrates de Flatibus.

Auerrhoes à flatu mordaci & fumo epilepſiam ſuſcitari probauit his rationibus. Paroxyſmi huius morbi breues ſunt: neceſſarium ergo eſt, vt ſicuti in acutis morbis accidit, humor tenuis ſit. Si obijcias hunc morbum fermè frigidis moleſtum eſſe atque ob id craſſam frigidamque cenſeri debere eius cauſam, reſpondet, humorem craſſum, frigidum ac lentum diſſolui non poſſe ſiue in anguſtis meatibus, ſiue in patẽtib. eam eſſe cogites, priuſquã à natura euictus ſit. Hoc autem tam citò nullo pacto fieri poſſe. Ratio altera talis eſt. Morbus per conſenſum factus, ab humore vel aura fit tenui & ſpiritali. Ergò cum ab hoc effici poſſit, fruſtrà alium quærimus. Argumentum hoc etiam ſupra recitatum fuit. Quippe oportet omnes epilepſiæ cauſas per vnam immediatam & proximam morbum efficere. At cauſa hæc neque craſſa neque lenta eſt. Quare non craſſitie ac lentore ſed alia qualitate morbum hũc ſuſcitat. Tertia Auerrhois ratio hæc eſt. Galenus curat hunc morbum hiera, quæ bilem vacuat: ergò ab humore tenui naſcitur. Confirmat rationem quod propter famem & iram multi hac paſſione corripiũtur. His iam adde authoritatem Ariſtotelis in lib. de Somno & vigilia. Si Galeni quoque teſtimonium poſtu-

postulas, extat id in lib 3. De loc. affect. cap. 7. Quo in loco cum epilepsiam per consensum sic fieri dixisset, quomodo singultus fit, & nonnunquã huic consentiens conuulsio: & ob id mirum nobis videri non debere, si neruorum principium sic quati videamus, quo noxia expellat, hæc subdit: Ad hunc modũ reliqua quoq; accidentia oĩa quibus neruosum genus concutitur fieri putauerim. Si ergo accidentia, quib. neruosum genus per interualla cõcutitur, ob id cuncta eueniũt, qa excutere principiũ conatur molestiã exhibentia, & oĩs epilepsia tales habet cõuulsiones, ꝙ experiẽtia certissimè demõstrat, oẽm epilepsiã cõfiteri nos oportet excitari ab hũore non obstructe, sed qualitate aliqua acri aũt venenata molestante. Erastus. Par. 4. Disp. cont. Paracels.

Differentia Apoplexiæ & Epilepsiæ nostra & cũ Auicenna & Auerrhoe est, quod apoplexia fit ex materia, comitialis ex flatu. Galenus credit quod ex materia, sed non est verum. Primùm quia non adeò breues haberet accessiones. Secundò quia ab accessione non perfectè liberarentur: quò enim detrudi deberet illa materia? Tertiò quia plures comitiales morbi transirẽt vel vitio regiminis, vel ob hyemem in siderationẽ: cum tamen videamus multos laborare 20. annis comitiali morbo, nec tamen corripi sideratione. Quartò quia videmus expresse & Gal. ipsemet fatetur, ascendere flatũ in his qui eum morbum ex consensu patiuntur: ergò si fieret ex materia esset multò deterior. Præterea Hippocrates libro de Sacro morbo docet, quod hic morbus fit prohibito spiritu, ne progrediatur in cerebrum, à pituita in venis contenta, & ita non vult pituitã in cerebro cõtineri. Et si dicas, quod ibi Hipp. & in lib. de Victu in acutis, vult quod ex comitiali fiat semisideratio seu paraplexia: dico, ꝙ hoc facit pro nobis:

nam eadem materia si ad ventriculos cerebri perueniat facit paraplexiam, ergo antea in comitiali ibi non erat. Cardanus Comment. ad aphorism. 45. lib. secundo, Hippoc.

Aristoteles in libro de Somno & vigilia dicit epilepsiam fieri ex vaporibus ad caput ascendentibus postea redeuntibus. Propter hoc addit, fieri vt plurimum dormiendo: quia hoc tempore multi vapores ascendunt, & quia pueris facilè euenit, iubet ne illis vinum potui detur, nec eorum nutricibus. Tamẽ mulieres Ferrarienses nutrices vino implent & ferè inebriant, vt lac multiplicare faciant: & reuera ab Aristotele nõ multum dissentio, quod hæ epilepsię, in quibus perbreue spatium homines detinentur, sint potius à vaporibus quam ab humoribus: scito tamen epilepsiam quandoque interficere posse, vt nuper vidimus in vno, qui assuetus erat epilepsiam incidere, hic nudius tertius cum hũc morbum incidisset, totus conuulsus est, & vesperam nõ videbat, fortè dices fuisse apoplexiam. Curauimus præterea magnificum Hippolytum Boiardum, qui per nonnullos dies ex potu vini Cretici in febre, decies & duodecies in epilepsiam corruebat: illam puto ex vaporibus factam, nam & cito expergiscebatur, vel fortè erat valde tenuis materia, & nuper puerum lac exugentem curauimus, qui per quadraginta vices singulis diebus morbum comitialem incidebat, tamen sanatus est, putamus ex vaporibus hunc morbum potius huic puero contigisse, quam ex materia aliqua crassa & glutinosa. Alium puerum diebus superioribus curabamus, qui inter dormiendum pluries in hunc morbum coincidebat: sed hic vna vice nunquam experrectus est, putamus tunc materiam fuisse & non vapores: materiam, inquam, quæ adeò occluserit vẽtriculorum meatus, vt anhelitus

huic

huic penitus auferretur. Id autem facilè fieri poterat, cum eſſet puer lac exugens, valdè imbecillis, & qui etiam mamma exugere vt ſatis eſſet, deſpiciebat. Is fortè ex imbecillitate obijt. Braſauolus. Comment. ad aphor. 42. lib. 2. Hippoc.

OBSERVATIO CXCVII.

Ventriculos cerebri aqueo & cruento humore plenos in nonnullis conſpectos eße, qui epilepſiæ nunquam obnoxij fuerunt.

COmplurium Epilepticorum cerebrum diſſectū nihil habuit, ex quo obſtructio colligi poſſet. Diſſecti enim alij ſunt, in quibus ventriculi aqueo humore, aliquando etiam cruento pleni apparuerunt, quamuis epileptici nihil fuiſſent paſſi. Eraſtus Part. 4. Diſput. contr. Paracelſ.

OBSERVATIO CXCIIX.

Epilepticorum cerebrum, ventriculos & ſacram fiſtulam plerunq; limpida aqua eße imbuta & repleta.

PLuries inuenimus in cerebri ventriculis ſacraque fiſtula aquam limpidam, tenuem & puram, quā flauam vel bili colore ſuo ſimilem vel etiam alium humorem, maiorique itaq; ex parte, ſi non ſemper, paralyſin excitat tenuis limpidaq; aqua, in cerebri ventriculis atq; in ſpina dorſi collecta, quæ ſenſim à ſuperiori parte neruos irrigat, quoad peruenerit ad eorum extremitatem. De epilepſiæ cauſa idem quaſi aſſerendum opinor, nam ſimilem aquam in epilepticis apoplecticiſq; multoties vidi. Et paulo pòſt. Nihil in cerebri ventriculis pituitæ, nullam in ijs obſtructionē, & non plus humoris tenuis, aquoſi & limpidi in medio vētriculo, atq; in reliquis de-

prehendere quiui: cæterum totam cerebri ſubſtantiam inueni aquoſa humiditate infarctam, ventriculosq; omnes eadem aqua plenos. Coiter in libell. Obſeruat. Anatom. & Chirurg.

OBSERVATIO CXCIX.

Epilepſiæ cauſæ præter veterum ſententiam aliæ & nouæ à recentioribus tum experimento tum ratione conſtitutæ.

PRæter humoris copiam venenata & cerebri ſubſtantiæ grauiter infenſa atque inimica qualitas, epilepſiæ cauſa ſtatuenda eſt, quæ quoties exagitatur & prorepit in cerebrum, ea quidem feriente, cerebro autem contrapugnante quaſi colluctatione quadam ac dimicatione fit epilepſia. Huius autem fomes modò in cerebro, modò in ore ventriculi, nonnunquam & in alijs diſtantioribus ſedibus delitescit, è quibus furtim per cæcos ductus in cerebrum ſerpit & progreditur. Hinc epilepſiæ tres differentiæ conſurgent, vna cerebro aſſignatur, altera eſt, quæ ventriculi, tertia quæ alterius cuiuſuis partis conſenſu fit. Quæ in cerebro fit epilepſia, aperto eorum, qui è viuis deceſſerunt, capite animaduerſa eſt ſæpè aliunde ſuſcitari, quam ex ventriculorum infarctu. Cauſam interdum deprehendi cerebri abſceſſum eſſe, interdum corruptam menyngis portionem caluę adhærētem, ſummo dolore: quibus è locis teter vapor in cerebri vētriculos penetrabat. Hanc ſpeciem oſtendunt, capitis grauitas, aut etiam dolor atrox, ſenſuum mentisque ſtupor aut tarditas, faciei pallor, turbulenta inſomnia, & quod acceſſio repente hominem, adoritur nulla ſymptomatum præſenſione. Alteram quæ ab ore ventriculi haud ſecus atque oculorum ſuffu-

ſuffuſio originem ſumit, præcedunt ventriculi dolor, diſtentio, compunctio & difficilis inediæ tolerantia: cumque acceſſio proxima eſt, nauſeau, cordis dolor aut animi defectio: cum verò ea deſierit, vomitio aliàs pituitoſa aliàs bilioſa. Tertia ſpecies ſæpè à manuum pedúmue digitis, vel à crure, interdum ab vtero ſuſpiratur, præſertim cum fœtus geſtatur, cum quo & putria multa coerceri ſolent. Fernelius lib.5.cap.3. Pathol.

Aliquando obſeruauimus è ſummo capitis vertice, in quo ſub pericranio vitiatus venenatusque humor coercebatur, vaporem manifeſto ſenſu intrò ſubire qui Epilepſiam concitaret, hancque poſtea cauſtico perſanatam medicamento, ita proculdubio exiſtimari debet intus vel circum menynges vel circum cerebri ſubſtantiam vitium contineri veneni æmulum, cuius ex interuallis impetu facto, epilepſia ſuſcitetur. Aperto epileptici philoſophi qui deceſſerat capite, qui vehementiſſimo eoquè ferè perpetuo dolore vix digitum lato circa ſinciput torquebatur, deprehendimus craſſiorem menyngem ea ſede, caluæ oſſi adhæreſcere, pauculo humore putri interiecto. In altero cerebri ſubſtantia humorem fœtidiſſimum eumque exiguum contineri: vtriuſque tamen ventriculos & meatus omnis humoris, omniſque obſtructionis expertes. Multos vidi inde epilepticos euaſiſſe, q; in curanda lue venerea, dum vnguentis ex hydrargyro illinirentur, nonnihil in aurem & in cerebrum penetraſſet. Idem. cap.15.lib.2. de Abditis.

Fit epilepſia cum cerebrum in ſeipſum ſeſe contrahit, vt quod noxium eſt expellat, quemadmodum & in ſternutatione, cui ſimilis eſt. Fit enim ſternutatio, quando quod moleſtat in anteriori parte cerebri tantum continetur, propè eius

appēdices, & narium interna foramina, ita vt si materia pauca sit, vna vel duabus vel tribus contractionibus expelli queat. Materia aũt epilepsiæ in ventriculis medijs & posterioribus hæret, aut in parte posteriori: ob idq; difficilius excutitur. Communis medicorum schola credit cum Galeno, crassum humorem cerebri ventriculos obstruentem hunc maximè affectum parere, quibus obstructis spirituum transitum impediri necesse est. Existimant enim spiritus animales in ventriculis cerebri contineri extra arterias: in quo plurimum aberrare mihi videntur. Nam si crassus & viscidus humor ventriculos cerebri obstrueret, vt illi putant, qui spiritum, quo minus posset exire, impediret, cessaret motus, aut saltē minor fieret, vt in Paralysi accidit. At tantum abest vt cesset, vt omnes partes præter voluntatem ad motum concitentur. Porrò si epilepsia fiat propter aliquam obstructionem, ea erit in meatu illo, qui à cerebro ad coauam id est, peluim siue infundibulum perueniat per quem pituita ad palati foramina descendit, quod contra fit in epilepsia. Ob id Galenus 4. & 11. de vsu part. optimè à natura comparatum esse ait vt per decliues cerebri meatus, tum per palatum in os, tum per corpus narium orificijs perspicuis & magnis pituita aut alia cerebri excrementa excernantur, ne animal frequenter corripiatur epilepsia. At contra in epilepsia accidit, in qua per illã viam expurgatur materia quæ insultum excitat, & ea quæ cum spuma ex ore eijcitur ab ægris. Adde quod epilepsia magis à tenui materia, vel spumosa & acri fit, quam crassa, vt illi existimant. Subitaria enim obstructione in magnis cauitatibus non fit. Nec sequitur subitò fit, ergò à crasso viscosoque humore. Argumentum Galeni docet epilepsiam non fieri absq; materia. Nam morbi omnes qui ab intēperie

perie ſicca fiunt, citra affluxum materiæ ſenſim fiũt, quod Galenus demonſtrare voluit. Quod autem repentè fiat epilepſia, id materiam potius tenuem eſſe quam craſſam indicat, vt cita morbi ſolutio materię paucitatem & tenuitatem. Craſſa enim difficillimè mouetur, tenuis facillimè. Sed quo magis veritas eluceſcat, alijs argumentis euincamus epilepſiã fieri à materia acri vel tenui vel aquea vel ſpumoſa potius quam craſſa. Primum negari non poteſt epilepſiæ omnia genera, quæ per conſenſum fiunt, à ſubſtantia tenui fieri. Quod Galenus de locis affectis de iuuene illo Grammatico indicat, qui quoties vehementius doceret, aut cogitaret, aut inediam ſuſtineret aut iraſceretur, morbo comitiali corripiebatur. Eodem in loco ſcribit ſe multos vidiſſe conuulſione comitiali ab ore ſtomachi correptos, aut cum non probè concoxiſſent, aut vini meracioris plurimum potaſſent, aut vbi veneri immodicè operam dediſſent: quinetiam per febres quoſdam conſpexiſſe derepentè conuulſione præhendi, nullo (quod eam præſagiret) præcedente indicio, qui birioſo ſuperueniente vomitu protinus ab omni noxa liberati fuerunt. Atque hoc modo affectorum nonnulli res quaſdam fuſcas vomendo reiecerunt, alij humorem porri ſucco ſimilem: Hactenus Galenus. Ex his locis manifeſtè apparet, per cõſenſum ventriculi fieri epilepſiam à vaporibus eleuatis à bile flaua & porracea & fuſca, quæ atram bilem indicare videtur. Præterea docet hunc affectum oriri ex agitatione, aut ab ira, aut à magna contentione, aut vaporum acrimonia, vt in eo, qui ob potum meracioris vini epilepſia corripiebatur, aut inedia, quæ humores exacuit. Item quæ fit per conſenſum vteri in mulieribus à vaporibus caput conſcendentibus fieri manifeſtum eſt. Teſtantur & hoc mulieres, quæ ſu-

mum quendam aſcendentem ſentiunt. Extat hiſtoria apud Galenum de puero, qui auram è pede ſurſum eleuari ſentiebat. In eadem ſententia videtur eſſe Ariſtoteles ſub finem libri de Somno & vigilia, cum ſcribit pueros maximè eſſe obnoxios epilepſiæ, quod eorum caput multis fumis repleatur. Quare ab vſu vini, quod ſuapte natura eſt vaporoſum, & quod caput tentat, vult mulieres abſtinere. Solutio enim morbi repentina oſtendit materiam paucam eandemque tenuem eſſe, quod facilè diſcutiatur. Simili argumento Galenus vſus eſt in libro de tremore & palpitatione, vt probaret iectigationem fieri à tenui humore, quia citò diſſoluitur & generatus. Quod etiam teſtantur vacuationes, quæ fiunt, cum à paroxyſmo liberantur. Oſcitant enim, ſternutant & ſpumam per os reddunt, quæ omnia materiam eſſe tenuem oſtendunt. Materia autem craſſa, niſi attenuata fuerit non facile euacuatur. Fit autem comitialis morbus à nidore & odoratu vt experientia comperi. Quare neceſſe eſt fumos omnes aut omnes, aut materiam communem habere aliquam qualitatem vel quantitatem, quæ cerebri facultatem expultricẽ commoueat. Noui multos qui cum iter facerent, ex aere vel vento concepto per nares, ſtatim epilepſia corripiebantur, à qua ſi aures bombace aut alia aliqua ſubſtãtia molli obſtruerẽt, ſeſe vindicabãt. Hęc annotaui, vt intelligerent ſtudioſi epilepſiã fieri & à pituita tenui & à ſpumoſa, vel à bile flaua, vel attenuata atra, aut eius ichoribus, vel à vaporib. acrib. vel ab odoratu ꝓpter cerebri exactiorẽ ſẽſum. Hinc efficitur, vt qui ingenij acumine pollent, huic morbo frequẽter obnoxij ſint, vt de Cæſare, Mahumete Carolo 5. Imperat. ſcriptum legimus. Id quod illi à comitijs inditum nomen teſtatur, eo quod plurimi ex Ro-

manis in illis eo morbo frequenter corripi viderentur. Rondeletius lib. 1. De curand. morb. internis ca. 36. altero de Epilepsia.

De Epilepsiæ causis, generationis modo ac loco non eadem est omnium sententia. Veterum enim propè omnium cōmunis consensus est, ab humore crasso, viscoso & ferè semper frigido procreari, obstruente (vt quibusdam placet) medium ventriculū cerebri, vel (vt alijs) posteriorem, vel vtrunq;, vel modò vnum, modò alterum, vel etiam primū: atq; ita fieri vt interceptis vijs, spiritui ad neruos non pateat aditus. Addunt nonnulli, non sine probabili ratione, quandoque id contingere ob angustiam meatus à posteriore cerebro ad spinam, vel imperforatam aut strictiorem lacunam ad palatum, aut ad nares. Et certè Galenus de vsu partium scribit optimè comparatum esse à natura, vt per decliues cerebri meatus, tum per palatum in os, tum per corpus narium orificijs perspicuis ac magnis, pituita aut alia cerebri excrementa excernantur, ne animal frequenter corripiatur epilepsia: videmusque per illam viam expurgari materiam, quæ epilepsiam excitauit, ac spumam ex ore educi. In contrarium tamen multa à doctis afferuntur. Primum ab intemperie fieri non posse videtur, sine vapore aut humore. Citius enim interiturum est animal, quā ad tantam perueniat intēperiem. Hoc enim modo corpus nō conuelleretur: sed ab omni prorsus actione desisteret. Licet Hippocrati duæ conuulsionis causæ sint, plenitudo & inanitio. Quod de particulari intelligi videtur. Hæc autem & vniuersa est, & mentem sensusque omnes oblædit. Nam sine mentis læsione cōuulsio, etiamsi totius sit corporis epilepsia non est. Neque ab humore crasso. Cita enim solutio, materiæ & paucitatem & tenuitatem

indicat, quod crassa difficilè moueantur. Idem demonstrant oscitatio, sternutatio, spumæ per os exitus, tenuioris materiæ initia. Fit enim spuma cū frequenti inspiratione ex expiratione, violentoq; motu aqua tenuis agitatur & spiritu aut substātia quadam vaporosa comprehenditur. Accidit quoq; frequentius ingeniosis hominibus, ob tenuem cerebri substantiam valdè sensilem, victus rationem vaporosam, flatus, vinum fumosum, & similia. Adde omnem epilepsiam per consensum à tenui substantia oriri, vt vaporibus bilis flauæ & porraceæ, corundē agitatione & acrimonia, fumis, odoratis, aere vel uento per nares concepto. Videtur ergo causa esse pituita tenuis, spumosa, bilis flaua, atra tenuior, aut eius ichor, vapor acris, odor ob cerebri exactiorem sensum. Neque etiam fit obstructione spirituū transitum impediente. Oporteret enim vel motum in vniuersum prohiberi, vel minui, quātitate spirituū, qui transiunt, non sufficiente ad partes inferiores mouendas. Sed vehementior quam antè apparet concussio, & motus inæqualitas. Probabilius multo, cerebrum inseipsum contrahi, vt expellat quod noxium est, sicut in sternutatione, quæ veluti parua epilepsia est, vt rectè dixit Auicēna Fen. 1. lib. 3. Tract. 5. cap. 8. Sed in hac excutitur, quod est in anteriore parte cerebri, iuxta narium foramina. In illa, quia in posteriore parte materia subsistit, difficilior materię dissipatio, vnde pars affecta & generationis locus intelligi possunt. Scholiographi ad cap. 15. lib, 1. Hollerij. de morb. internis.

Epilepsiam efficiunt res multæ ac variæ vapor & aliquando humor acris ac mordax, exhalatio putrida, sanies fœtida, halitus graueolens, & virulentus (à vermibus, vtero, vasis seminarijs, sanguine corrupto, bitumine & cornibus caprarum hircorū

vstis

vstis sublatus) aura venenata seu inimica neruis & cerebro, fumus, ira, fames, vigiliæ, consternatio subita, frigus & aliæ complures. Has omnes oportet vnum aliquid idemque agere, quo vnam aliquam & eandem gignant dispositionem in cerebri ventribus: quæ epilepticorum symptomatum causa prima & immediata statuitur. Quid autem commune esse omnium possit, præter mordicationem seu vellicationem cerebri (omnes vel nota qualitate, vel abdita & maligna potestate, neruos ac cerebrum offendere, irritareque solere ac posse, citra dubitationem notum est) imaginari difficile est, imo impossibile est. Quod enim obstructionem efficere aliqui fingunt, absurdum & ab omni ratione alienũ est figmentum: vt cum ex alijs plurimis, tum ex dicendis patefiet: Primùm est, quod omnium ætatum medici epilepsiæ species quasdam absque obstruente humore accidere concesserunt. At vnam esse proximam omnium specierum causam oportet: tametsi vehementia, efficacitas, duratio, frequentia nõ eadem semper sit. Deinde quod ex raritatis causis paucæ aut nullæ potius repentè obstruere adeo capaces cerebri sinus possunt, Quoniam humor crassus, cum copia magis quàm qualitate offendit, Apoplexiam parit nõ epilepsiam. Tertiò, quod nullo exemplo doceri potest, partem corporis notabili cauitate præditam propter morsum hactenus cõtrahi, vt spiritibus per eam transeuntibus iter intercludatur. Quartò, quod animal confestim sensu & motu priuari oporteret. Quia vi nulla fieri potest, quia cerebri ventriculis occlusis eodem ferè momẽto sensus ac motus in toto corpore deficiat. Sed in Epilepticis motus, quam in sanis plerunque validior atque auctior cernitur. Neque apoplecticorum instar omni sensu orbantur ægri: cum aliquos liga-

turis, vociferationibus, vellicatione auriũ, vstione quoque excitari certum sit. Denique nulla foret inter apoplexiam & epilepsiam alia differentia, quam maioris ac minoris, quod absolutè falsum est. Equidem locus affectus vtriusque, cum absque controuersia vnus idemque sit (discrimen de corpore & ventribus cerebri neque verum est, neque ad rem pertinet) nisi causæ discrepeot. Verisimilius & naturæ magis consentaneum est, simili quadam ratione epilepticorum paroxysmos fieri, qua sternutationes, vertigines, corporis illæ totius concussiones, quæ sub ingressum somni omnibus fermè aliquando accidunt, concitari videmus. Ergo nihil aliud fuerit epilepsia (quo ad pro morbo nomẽ hoc vsurpatur) q̃ instrumentalis cerebri ventriculorum morbus à substantia mordaci alitérue inimica cerebro excitatus, in quo propter impetum ac concitatiorẽ motum cerebri, noxia volentis excutere, mens cum sensibus læditur, & totum corpus inæqualiter qualitur. Erastus in Disputatione de Epilepsia, Heidelb. disputata. anno 73.

OBSERVATIO CC.

Epilepsia curatorum historiæ aliquot.

EGO tres fœminas à morbo comitiali liberaui, quarum duabus venas malleolorum secare præcepi: quoniam menses suppressi erant, sed sectis venis descenderunt: tertiæ verò crura scarificauimus, & menses prouocati sunt, quos nũquam fuerat experta, erat enim 14. fortè annorum. Christ. à Vega c. 12. lib. 3. de arte medend.

Auxiliante Deo tum mares tum fœminas, maritatos ac cælibes percuraui, qui post vicesimum quintum annum correpti fuerunt. Nobilis quidam iuuenis Vvestphalus, qui à prima infantia grauiter & crebro

crebrò paroxyſmis infeſtari ſolebat,&multarum regionum medicos conſuluerat,non magno cum fructu vt aiebat, conſilium noſtrum ſecutus, intra primum annum vix ſemel & valdè leuiter, vt mater eius literis ad me ſcriptis teſtata eſt, comprehenſus fuit. Conualuiſſe eum tandem integrè ex eo coniicio, quod nullas ab eo poſt obitum matris literas porrò accepi: & quod vxorem duxiſſe intellexi. Quæ non ob aliud refero,quam vt intelligatur, ne illos quidem pro deſperatis omnes habendos,quibus connutritus eſt morbus. Si enim extingui morbus nequeat, ſaltem mitigari ac debilitari poterit. Eraſtus Part.4.Diſputat.contr.Paracelſ.

OBSERVATIO CCI.

Liberari aliquos epilepſia incognita morbi cauſa.

EQuidē ſanaui aliquos ope diuina, quos in capite nō colligere cauſam morbi ex multis cōiecturis colligebam,tametſi vbi, quando, à quali cauſa pateretur,aut per quam regionem ſiue partem aſcē deret,neſcirem.Idem author opere citato.

OBSERVATIO CCII.

Epileptica acceſsio ex partu difficili nata & crebro recurrens,curata.

LEoduna, morata & nobilis mulier grauida effecta, integreque tumore hypochondrij dextri paulo antè liberata, ex puerperio difficili in epilepticas acceſſiones derepentè incidit: graues quidem illas & crebrò recurrentes, purgationibus à partu plus ęquo nimium fluentibus: ſanatur tamen nutu Dei,magna & ſolerti adhibita cura. Valleriola.lib.4. Obſeruat.6.

OBSERVATIO CCIII.

Puer pæoniæ vſu ab epilepſia vindicatus.

GLycyſidæ (quam pentorobum vocant, & pœoniam) radix ſubaſtringit, aliquid dulcedinis amaroris & acrimoniæ habet. Exiccat autem vehementer adeò, vt rationi conſentaneum videatur ipſam collo ſuſpenſam pro amuleto morbum comitialem in pueris ſanare. Equidem noui puerũ olim octo menſes ab hoc affectu liberum egiſſe, poſtquã radicem hanc geſtare cœperat: quæ vt fortè fortuna à collo delapſa eſt, mox redijt affectus: iterumq; ſuſpenſa denuo ceſſauit, & cum experiundi gratia rurſum radicem abſtuliſſemus, comitialis cõuulſio rurſus ſuperuenit. Itaq; deinceps magnam recentis radicis partem à pueri collo ſuſpẽdimus, qui in poſterum incolumis omnino manſit, nulla amplius conuulſione cerebri correptus. Nimirũ aliquæ particulæ defluentes, attractæque narium inſpiratione locis affectis medebantur: aut ipſius inſpirandus aer qualitate radicis imbuebatur. Galenus lib.6. Simplicium pharmacorum.

Pœonia Galeno non minus decantata quàm Braſſica Catoni, non ſolùm à qualitate elementari, ſed totius ſubſtantiæ vi ac proprietate ſpecifica hũc morbũ expugnat. Pueros autem in quibus vis morbi minus valida, etiam à collo geſtata hoc morbo collapſos erigit. Diſcutit enim conſumitque humorem pituitoſum, qui huius morbi eſt ſeminarium. Intus verò exhibitæ eius baccæ etiam in adultis efficatius id prȩſtant. Siquidem flatuoſum imbutumque veneno humorem abſorbet, ac corpus ad temperamentum calidius ſicciusque perducit. Hoc autem ſemen præſtantiſſimi nonnulli aſſerunt, quod à Pœoniæ, quam maſculi nomine deſignant, prima

fœtura

fœtura emergit. Diu enim stolones, hoc est inutiles frutices culmosq; effœtos ac semine destitutos ꝓfert. Vbi verò perfectè adoleuit, siliquis dehiscentibus, hinc baccas atro calore politas, hinc acinos coccineo flagrantique rubore nitidos, ostendant, nigricans semen in vsum reseruandum, non tamen ea vanitate ac superstitionè, vt sequentis anni semē credatur inefficax, cum à decimo partu etiam qui emersit fœtus, præsentaneam vim habeat: modò ne cariosus sit & euanidus. Lemnius lib. 8. cap. 3. de occult. naturæ mirac.

In confesso est, pœoniæ radicem de collo pendētem epilepsiam arcere, quod manifestauit Galen. minimè omnium mendax. Nosque subinde experti sumus ad sonticos & lunaticos plurimum valere. Montuus lib. 1. cap. 8. Haloseos Febrium.

Radices & grana Pœoniæ aduersus lemurum & Faunorum ludibria, inprimis verò contra morbū comitialem è collo suspendi debent, quod Galen. primus animaduertit, quod & multi comprobarūt, & ipse nō semel salutare esse expertus sum. Tragus. lib. 1. cap. 200. de Historib Stirpium. Comment.

Pœonia infantium collo subnexa, comitialem morbum sanat, id de Pœonia mascula verissimum comperi. Fernelius lib. 2. cap. 17. Abditorum.

Pœoniæ maris, & fœminæ radices, quarum prior recens collo appensa, puerum epilepticum illico sanitati restituit, vt Galenus & alij docuerunt, & ego nonnullis experimentis in Suecia vidi: vbi istius Pœoniæ magna est copia, & colligitur ad hunc vsum, decrescente Luna: altera nempe fœmina hoc præstare non solet, vt multorum experimento compertum est. Appollonius Menabenus, Libello de Alce cap. septimo.

Constat itaque Montanum, Puteanum, Matthio-

lum, Eraſtum & alios nonnullos, qui nobilem hanc vim ni tam difficili morbo Pœoniæ derogant, fœminā verius, non mare, aut ſi mare, ſaltem extra natiuum ſuum ſolum & cœlum tranſplantata, vel etiam illegitimo tempore citra certam ſiderum obſeruationem collecta, vſos: quam nonnulli Sole leonem occupante, die item & hora ſolaribus, decreſcente etiam luna eruendam præcipiunt. Non igitur mirum ſi ſperatis effectibus non ſubinde reſponderit, Ioann. Schenckius.

OBSERVATIO CCIV.

Rutæ odore quidam caſu ab epilepſia liberatus.

HOC in Thuſcia à ruſtico quodam accepi, qui dicebat aliquem caſu morbo liberatum fuiſſe. Rutam enim ſyluaticam, quam rure habebat, contundebat, & vbi conſeruus eius lunaticus concidiſſet, ipſæ rutæ odore plenus aggreſſus nares ægri cōtinebat vnde ille excitatus, non amplius comitiali morbo laborabat. Expertus autem erat hoc etiam in alio, morboq́; eum liberauerat. Atque ego ſæpius ita hunc affectum curaui. Mirabile igitur & eximium medicamentum eſt, quod nulli communicabis. Trallianus lib. 1. cap. 15.

Ruta ſylueſtris comitialib. prodeſt. Dioſc. li. 3. de mat. med. Rutæ ſylueſtris ſemen epilepticos iuuat. Idē in Euporiſtis. Cū aqua potū adiicitur ab Aetio.

Comitialibus ruta maximè prodeſt, vel Dioſcoridis teſtimonio: quin ſuccum rutæ ceu præſens quoddam remedium releuandis ab acceſſione infirmis exhibere cum melle ſcillitico multa & diuturna experientia mihi comprobatum eſt: quod & in Martina Catharina fœmina nobili magna cum vtilitate fecimus, vti & in alijs multis. Ex quo enim bis

ſuccum

succum sumpsit, nunquam amplius accessione tentata fuit, vtiq; discusso à rutæ potentia caliditateq; humore, qp & ipsum in puerulis recens natis & accessione comitiali præhensis sum bona fide expertus. Valleriola. lib. 3. Obseruat. 7.

Ex ijs quæ olfactu sensus excitant, torporemque discutiunt, sunt Ruta, cuius post aliorum veridica testimonia, admirandam potestatem nec vanus præco perlibenter effero Quippe qui de periculo votis promptissimè respondere comperi. Nec profligando tantum paroxysmo conducit, quin & morbum ipsum potenter tollit. Iason cap. 23. de morb. cerebri.

Nihil præsentius noui, quod paroxysmo comitiali infestatum, æquè citò sensibus & rationi restituat atque rutæ succum aceto remistum & contemperatum, ex quó non tam ægri nares foueantur, quã quod eidem frequenter & solerter ingeratur, Balthas. Conradinus. cap. 12. Libello de Febr. t herio de Vnguarica.

OBSERVATIO CCV.

Alces vngulæ ad comitialem morbum mira vis, histo rijs aliquot & experimentis nobilitata.

ALces vngula p̃sentanea vi pollet aduersus morbum Comitialem, quod multis experimẽtis cõprobatum habeo, licet ratio mihi visa sit obscurior. Sunt apud Belgas quod regio plus satis humida frigidaque sit, atque auster continenter spiret, ventorum insaluberrimus, complures huic morbo obnoxij, adeo, vt in compitis ac triuijs miseranda spectacula hominum oculis exhibeantur, sic vt passim ad hoc remedium tanquam ἀλεξίκακον, hoc est quod malum depellat, confugiant.

Mihi sanè semel atque iterum contigit, vt muliercula quædam in ædium nostrarum vestibulo, tanquã fulmine icta, concideret, quod vbi essem conspicatus, accedo propius atque annuli gestamen cui Alcis particula inserta erat, digito qui infimo proximus est, infero: illa euestigiò erexit se in pedes p... tuque refocillata iter inceptum alacriter peragit. Altera quædam cum domo abessem, pro foribus edito clamore insolito, derepente in terram concidit, soloque caput illisit, ibi vnus ex familiaribus Alcis partem palmæ imposuit, manuque in pugnum complicata quod annulo inclusa non esset, morbũ confestim depulit. Hæc fieri crediderim specifica vi abditaque proprietate substantiæ, vel quod eximia exiccandi discutiendique potestate polleat. Porrò nisi esset res solida, statui posset effluxum quendam emanare, qualem flores, olentesque herbæ effundunt. Quod tamen fieri posse persuasum habeo, licet emanantes spiritus tenues sint atque aridi minimeque vaporosi, adeò vt sensui minus existãt expositi, ab eoque non nisi latenti vi percipiantur. Sic lapides, gemmæ, aurum, ferrum, atque ænea quæque occultam quandã vim expirant sed agitatione cõcalefacta, aut eorum nonnulla ignita, manifestius odorandi sensum excitant, seseque corpori potentius insinuant. Quod ipsum percipimus, cum celeri rapidoque motu rotæ ferueſcunt, vel cum equi ferrata vngula sic strata feriunt, vt ignescant. Continuò enim fuliginosus ac retorridus odor in aera se aurasque diffundit. Quod si affectus huius causa non sit satis euidens nullaque probabilis ratio excogitari possit: saltem ea vi ista perfici statuamus, qua monocerotis cornu aqua vinoque immersum venenata quæque discutit, atque araneas contactu conficit. Lẽnius. lib. 2. c. 3. de occult. rerũ miraculis.

Vngu-

Vngulæ Alcis sunt in magna existimatione: suspensæ enim ita vt nudam cutem attingant epilepsiam curant & ab accessione eius liberant hominē vbi etiam iam spumam ore solitus est reijcere. Agricola lib.2. Medicinæ Herbariæ.

Magni animalis (quo nomine author Alcen inaudit) vngula, si collo appendatur, comitiales sanare, si quid aliud posse creditur. Quoniā dum hoc morbo laborat, animal ipsum (nam comitiali morbo laborat) non prius excitatur, quàm vngulam posterioris pedis auri intulerit, tunc enim protinus excitatur à morbo. Cardanus. lib. 10. de Subtilit.

Si quis epilepsia correpto partem huius vnguis sinistræ manus digito, quem annularem dicunt, & rectitudinē habere ad cor, medicorū schola asserit, intrepidè applicauerit, æger ab hoc morbo tanquā à somno excitatus in pedes se eriget illico ac liber euadet. Si etiam annulus ex eodē vngue confectus patientis eundē digitū vestiuerit, efficacius idē præstabit, quia non pars sed totus digitus annulū attingit. Si insuper pars huius vnguis sinistræ palmæ imponatur, manusque in pugnum complicetur, morbum confestim depellet. Si eiusdem quoque portiuncula in aurem sinistram missa, & aliquandiu velut scalpendo mota fuerit, idem ipsum non sine miraculi suspicione feliciter præstabit, non tantum autem dictis membris hunc vnguem applicandū censeo, sed cordis etiam regioni apponendum suadeo, quamuis enim in hoc morbo cerebrum primariò afficiatur, vt instrumentale: tamē etiam cor per sympathiam affici certum est, cui si succurratur eodem vngue eximiè operam suam præstat ad expellendā crassam illam materiam, quæ cerebri meatus occupans hunc morbum facit. Huius vnguis rasuram ipse dedi, & ab alijs cum felici successu datam suo e-

pilepticis pueris cum aqua liliorum conuallium, aut ſpicæ, quam lauandulam vocant. Hic locus mihi in memoriam reuocat non vulgaria contra eundem morbum remedia, quæ communis vtilitatis cauſa huc afferã. Inter omnia primas tenet hic puluis. Recip. caluariæ humanæ ſiccatæ & vſtæ ℥. j. raſuræ vngulæ Alcis iuſto tempore cœſæ, cornu ceruini vſti ana. ʒ. ij. viſci quercini, granorum pœoniæ, rad. pœoniæ maris mundatæ, rad. tormentillæ, rad. & ſem. diptami albi ana ʒ. j. s. ſem. antheræ, atriplicis. ℈. ij. coralli vtriuſque præparati, eboris recenter raſi, margaritarum præparatarum ana ʒ. j. fol. auri num. xxx. ſpinarum piſcium ℥. s. ſacch. albiſſ. ℥. ij. miſce & terantur omnia ſubtiliſſimè in lapide porphyrij, & fiat puluis, qui vocetur epilepticus, detur ex eo ad ſummum ʒ. j. cum iulep. viol. aut cum aqua liliorum conuallium, aut florum tiliæ, aut ceraſorum. Ego aliquando cum felici ſucceſſu exhibui puero epileptico puluerem ex æquali portione raſuræ iſtius vngulæ, rad. pœoniæ maris & ſuccini candidiſſimi cum aliqua ex iam dictis aquis. Apollon. Menabenus. capite nono, Libel. de Alce.

Vngulam eius animalis quod Germani *Ellend* appellant, vel appenſam vel annulo incluſam vidim⁹ epilepticam acceſſionem cohibere: Fernelius. in cõſil. pro Epileptico.

OBSERVATIO CCVI.

Quadragenarius ab infantia ad eam vſque ætatem epilepſia vexatus & liberatus.

NIcolaus-Florentinus quendam quadragenariũ ab infantia ad hanc vſque ætatem epilepticum ſanaſſe affirmat hoc electario, quod recipit herbæ paralyſis (quæ coſtus, piperella, herba Sancti Petri, vel

tri, vel

tri, vel Pauli quoque vulgò dicitur) quantitatem idoneam minutim concisam & caryophyll. pœoniç, pirethri, ana portiones æquales cum melle sufficienti fac electuarium, sumendum indies ad cochlearium vnum, vel theriaca, aut mithridatios semel in septimana sumantur. Syluius in curat. Epilepsiæ Pract. suæ.

OBSERVATIO CCVII.

Historia pueri epilepsia ex crure laborantis, deligatione, &c. curati.

PVerum, cuius morbus comitialis à tibia oriri cõsueuerat, medici qui tunc ad eius curationem cõuenerant, sanare sperabant, si imprimis vacuato vniuerso corpore medicamen ex tapsia aut sinapi parti adhiberent: ligato in medio membro supra eam videlicet partem, quæ primaria dispositione erat affecta, atq; hoc pacto accessionem reuerti prohibuerunt, quamuis antea quotidie puerum infestare cõsueuisset. Gal. lib. 3. cap. 7. de loc. affect.

OBSERVATIO CCIIX.

Historia alia epileptici paracentesi liberati, setone videlicet collo et ceruice perpunctis.

HOC remedij genere Hollerij Medici vndequaque doctissimi, decreto, adolescentem quendam viginti annos natum morbo caduco, cuius insultibus antè crebrò prehẽdebatur, liberaui: deriuatis vt credere par est, illa arte ichoribus mali fomitibus. Pareus libr. 9. cap. 24. Administrationis rationem non tam ex veterum quam recentiorum inuento require libr. secundo, artis chirurgicæ Steph. Gourmeteni & Pareum loco citato.

OBSERVATIO CCIX.

Epilepticorum per pyrotica & sectiones seruatorum variæ & admirandæ classicorum authorũ attestationes.

NOS hodie præseruandi gratia, in his quos pronos ad hoc malum videmus cauterio vtimur: alijs circa ceruicē suppositis. Affigitur autem ad primam vertebram. Instrumentum verò oliuæ nucleũ immitatur Sed est abaptistō, id est, quod in profundo agi nequit: excidente eschara, sinimus diu effluere. Sic enim siccatur cerebrum: quoniam præter vacuatoria per naturam, etiam hoc adiungimus. Iacchinus Comment. ad cap. 14. De epilepsia Rasis.

Pueris applicetur cauterium actuale in parte posteriore capitis, & maximè ijs qui obesiores sunt, estque præstantissimum remedium. Florentiæ quia pueri sunt obnoxij huic morbo, etiam mulieres admouent cauteria actualia, vt torrem ignitum: siquidem cauterio occiput vrunt, idque habent in communi vsu, edocti quotidiana experientia. Rusticæ pueros sacerdotibus deferunt, vt cauterio, vel carbone ignito partem illam posteriorem vrant, quod maximè confert, si epilepsia facta fuerit per idiopathiam. Si enim per sympathiam aut ventriculi aut partium infernarum, hoc esset potius trahere humores ad cerebrum, quam idem euacuare. Rondeletius. cap. 36. Method. curand. morb.

Nonnulli solis cauterijs putant sanari posse epilepticos. Etsi ea quæ anterioribus cerebri neruis moueri solent, qualia os, lingua, oculi illæsa sunt, vertebræ candens ferrum imponunt, vnde neruus conuulsi membri deriuatur. Quod si à collo infra totum corpus conuellitur, à tertia ad quintam vertebram cauterium imponunt, hoc solo suffragio, vt putat

putat Cardanus, auxiliari poteris. Vltimum auxiliũ est, vt idem ait, iuxta talum ex vtroque crure paululum sanguinis mittere, occiput incidere, & cucurbitulas admouere. In occipitio quoque & infra, quà summa vertebra cum capite committitur, adurere duobus locis, vt per vlcera pernitiosus humor euadat. Montuus. cap. 16. lib. 1. Anasceu. morborum.

Ego summoperè laudo cauteria in brachijs, imò hoc est familiare remedium. Et vidi anno præterito nobilem senem, qui solo cauterio sanatus est & erat senex in 52. anno ætatis suæ constitutus. Mõtanus Consilio 50.

D. Montanus cauteria duo in cruribus loco solito apponi curauit epileptico. Ea vt facilius aperta teneret, chirurgus laminas ex argento cum hemisphærio perforato fecerat pilei figura, sed ea nimiũ inferebant dolorem: quare ex ligno hederæ globulos fieri curauit, quos imponebat, supponendo folium hederæ, si non adesset inflammatio cũ vnguẽto magistrali: aut si appareret, iubebat folium plantaginis imponi, aut solani, cum eodem vnguento. Fit autem illud hoc modo. Recip. Vnguenti de cerussa ℥. j.s. Misce ad ignem & postea in petia extende & appone. Pro immunditie intus auferenda velim inspergi farinam hordei: prohibet enim ne generetur caro, & ne globuli dolorem inferant. Si autem nimium cresceret caro, imponat spongiam, factam in modum globuli, & imbutam alumine vsto, per duos aut tres dies, vel loco aluminis vsti, vtatur vnguento isidis, ita vt fiat ex bombace vel spõgia, & in eo vnguento bene intincta, imponatur per noctem. Quod si hæc leuiora nascentem carnem non prohiberent, vtatur sequenti & applicetur prædicto modo. Recip. vnguenti Aegypt. ℥. j. Lythargyri ℥. s. Misce. Hæc facta eo tempore sunt, & ille perseuerãs

in debito regimine victus, & abstinens à vino, liber fuit per tres menses à morbo. Idem Consil. 42.

Vis & efficacitas causticorum ea est, vt non solũ frigidas qualitates mutent, verùm etiam venenatas & malignas, calidas pariter ac frigidas emendent. Hoc modo sanatus est, qui apud Fernel. scribitur ex humore venenato sub pericranio contento laborauisse. Eadem ratione persanati sunt, quibus ex pede vel manu aura frigida sensibiliter caput petere solita fuit. Ego alijs non sum vsus, quam cantharidibus cum aceto & fermento mistis. Alij fortioribus vsi sunt optimo cum successu. Causticis semper aliquid Theriacæ bonæ miscendum censeo: vt quam profuisse nõ semel tantum compererimus. Vbi aũt, quæ pars fomitem & scaturiginem huius mali in se habeat, ignoramus, assidua purgatione nascentem in ea fructum exitiosum priusquam adolescat, subinde tollere studebimus: & totius corporis mutatione illam quoque corrigere tentabimus. Si non sufficere purgationes suspicabimur, etiam per medicamenta calida ex alto ad circumferentiam humores trahentia, vel per cauteria euocare tentabimus. Fient hæc vel in pedibus vel in brachijs, vel in ceruice, prout mali causam in vna magis quam in alijs partibus prouenire ac nasci coniiciemus. Vidi sanè in ceruice cauteria inusta plurimum contulisse illis, quibus causa morbi in capitis partibus externis paulatim generabatur, vel sensim aliunde ascendens ibidem colligebatur. Quibus hoc in scapulis, humeris, lateribus accidit, brachiorum cauteria magis prosunt: quemadmodum pedibus sub genubus impressa, illos præcipuè iuuant, quib⁹ in ventre, ilijs, inguibus, fæmoribus, mali causa delitescit. Tenere autem aperta oportet, dum certa coniectura intelligatur, tale nihil porrò in corpore pullulare.

Iulare. Interea nihilominus (cuius te semper volo meminisse) exhibere oportet, quæ cerebrum confirmare & venenatæ causæ resistere posse putantur. Talium diuturno vsu, affectio partis, à qua malign⁹ ille vapor gignitur, tandem extirpatur: nam cum à putridis & corruptis humoribus corporis intima cum vasis exquisitè expurgantur, & partes extimæ pariter cum intimis remedijs sudorem vndiquaque prolicientibus vacuantur, atque pharmacis venenatis qualitatibus resistere potentibus continuè alterantur & veluti armantur ac comminuuntur, necessarium est, inimicam in corpore vim absconditam sensim lãguescere, debilitari, extingui. Erastus Part. 4. Disputat. contr. Paracels.

De antiquo pueros vrendi more, Thuscis Libiæ populis & Scythis aduersus pituitæ mala & morbũ puerilem, recepto, vide Doctissimi Mercurialis variarum lectionum lib. 2. cap. 2.

Si malum non cesserit adhibe sinapismum capiti, aut ferro candente adure, quo loco vertebra cum capite committitur, seu in fine occipitis. Causticum etiam post aures aperitur, vel vtrique brachio ad musculum deltoidem, & diu vulnus apertum tenetur. Piso. lib. primo, cap. 19. de cognoscen. & curand. morbis.

Petrus Merenda scribit in comitiali morbo admodum vehementi exiguo interuallo sæpius repetente, nec alijs remedijs cedente, se quamplurimos per admota collo propè scapulas rubrificantia medicamenta, donec vesicæ excitarẽtur, breui tẽporis spatio ad pristinum rationis vsum frequenter perduxisse, & ab accessionib. liberasse, q deinde decẽti curatione, ad integrã sanitatem perducti fuerunt. Sed hoc faciendum esse post purgationem, nisi morbus vrgeat. Sed neque hæc neq; setones, neq; cauteria

conueniunt circa caput, nisi morbus cerebro sit essentialis, vt fiat diuersio à cerebro. Scholiographi ad cap. 15. Hollerij de morb. internis.

OBSERVATIO CCX
Comitialium prodigiosa prophylactica diæta.

HEliogabalus esitare solebat calcanea Camelorum, & cristas viuis gallinaceis demptas, linguas pauonum & lusciniarum, quod qui ederet, epilepsia tut⁹ crederetur. Iason c. 25. de morb. cerebr.

OBSERVATIO CCXI.
Spasmi holotomici mira & noua historia.

SPASMI.

ACcessimus aliquando, Franciscus Emericus insignis Medicus Viennensis bonæ memoriæ, & ego ciuem Viennensem, hominem catarrhosum perpetuò & subinde per interualla acerrimè cum podagra conflictantem, cui à plerisque annis digiti nodosi, & ferè omnes spasmati erant, hic fortè fortunà à rheumatismo quodam vniuersali correptus, hoc modo grauissimè laborare cœpit, diffluebant vndique per ambitum corporis materiæ catarrhales ad cutem & partes cuti propinquas, replebātur musculi propinqui: cutis tandem per vniuersum corpus per omnia membra quasi infarcta, spasmo tonico rigebat: ita vt vniuersa cutis duritiem quasi corticis cuiusdam arborei adquireret, vel potius corij præcrassi in ligno extensi, nullum pedem patiens, nullā manum mouere potuit: sed obriguere omnia. Spina denique tota, collum & nucha, musculi denique abdominis bona ex parte eodem modo affecti, inflexibiliter rigebant, sine tamen vel vehementi vel cōuulsiuo dolore: oculorum saltem & palpebrarū perstitit motus & mollities naturalis: durabat ille spasmus holotonicus (qui fortasse potest sub ὁμοιοτόνῳ compre-

comprehendi) per dies & noctes tres, tandem subitò rediȷt mollities primò, subinde motus membris, per cutem vapore quodam rorido prorumpente, q morbum quasi criticando soluit. Erat hic casus cũ pertinax (siquidem nullis medicamentis cedere volebat) tum lamentabilis æquè ac memorabilis. Sed quod notatu dignius, internarum partium nulla conuellebatur. Quin imò cerebrum, lingua, ventriculus, intestina, vesica, anus, suum vtcunque faciebant officium: sola deglutitio aliquantum præpedita fuit, ob musculos œsophagi cuti compatiẽtes. Cornax, lib. 2. c. 27. Enchiridij Medici.

OBSERVATIO CCXII.

Quidam ex spasmo dies quadraginta continuos spinam ad arcus modum retrorsum inflexam sustinens, vrina lactea emicta, sumptoq; castoreo, miraculo quodam conualuit.

CEruix grauibus & periculosis morbis obnoxia est vel acutissimis. Nam neruorum rigore, modò caput scapulis, modò mentum pectori annectitur, modò rectam immobilemque ceruicem intendunt musculi, priorem Græci opisthotonon, sequẽtem emprosthotonon, vltimum tetanum appellant, ij destillationibus proueniunt. Ea vitia ad spinam quoq; descendunt, vt ipsa ad arcus scytici modum retrorsum flectatur acutissimo morbo, quo sępè intra quartum diem tolluntur. Inter exempla Sanctius Pollanus Cydoniensis ex patricia gente ad 40. vsq; diem huiusmodi tormentis tortus est, digesta tandẽ materia & per vrinam humore lacteo reddito leuatus est, cui castoreum præcipuo fuit remedio. Alexand. Benedictus libr. 5. cap. decimosexto Anatom.

OBSERVATIO CCXIII.

Alia horribilium ſpaſmorum ſchemata, quibus muſculorum & tendinum capita ad diuulſionem vſque extenſa viſa ſunt.

SOlutio continui in ſpaſmo accidit, quoniam nō ſolùm eoúſque membrum contrahitur, quò & ſecundum naturam voluntas mouet, ſed multo valētius & plurimum. Vnde & capita muſculi & tendines diuelluntur. Etenim vidimus rigentes tendines colli adeò & contractos, vt nulla vi per naturam, ne ad dimidium quidem contrahi poſſent. Sic alium calcaneis vidi clunes attingere, quod quacunque vi nunquā efficies. Hinc dolores acerbiſſimi fiunt, & citò vigilijs & dolore corpus conficiunt, & ad ſyncopen primùm, mox mortem miſerabilem ducunt. Iacchinus Comment. ad cap. 13. lib. 9. Raſis.

OBSERVATIO CCXIV.

Memorabile diſtentionis & palpitationis genus, ad febris & conuulſionis ſolutionem conſequutum, quò immotis pedibus, corpus indeſinenter ſubſiliebat.

VIdimus filium Bernardini Romeri lignorū mercatoris annorum trium, qui cum ex febre & conuulſione conualuiſſet, tanta ſub femoribus diſtentio ac palpitatio relicta eſt, vt immotis pedibus corpus perpetuò reſiliret: velut in circulatoribus quibuſdam. Vnde deprehendi eam quam vocant ſaltationem, morbum eſſe ac veram, quoniam veræ infantis aſſimulatur. Cardanus. lib. 11. de Subtilit.

OBSER-

OBSERVATIO CCXV.

Flatulentæ conuulſionis ſpecies rara.

FLatulentæ conuulſionis ſpecies rara quædam non ita pridem mihi occurrit, non extremas ſolùm, verùm alias quoque partes impetens. Ea quotannis hyeme duntaxat, ſed bis térue quotidie affligebat. Caput primum in acceſſione vibratione quadam ex interuallis contorquebatur, hinc ſenſim natum per ceruicem frigoris ſenſu deuoluebatur: cumque inter ſcapulas irruebat, illæſa mente, integriſque ſenſibus opiſthotono corpus rigebat, cum verò in alterutrum latus, aut in brachium, aut in crus excutiebatur, ita arctè id protinus contrahebatur, vt nulla adſtantium vi exporrigi poſſet, dum prorſus conquieſceret acceſſio. Ex quibus intelligi poteſt, continentem proximamque illius cauſam non humorem, ſed frigidum craſſum & lentum vaporem fuiſſe, qui inclinante acceſſione totus diſſiparetur, cuius tamen fomes eſſet in capite. Fernelius lib.5.cap.3. Patholog.

OBSERVATIO CCXVI.

Ex decubitu ſub dio in humo cōtractæ cōuulſiones.

QVendam ego vidi, qui cum humi dormiuiſſet ſub dio, manè conuulſionibus acerbiſſimis captum in varijs membris. Iacchinus Comment. ad cap.13.lib.9. Raſis.

OBSERVATIO CCXVII.

Filius meius Ioannes Conradus triennis ex verminatione in ſpaſmum incidens, excluſo lūbrico, maligni generis viuo, liberatus, ſubſequente tamen teneſmo & inde etiam ani procidentia.

FIlius meus Ioannes Conradus ex Apollonia vxore ſuſceptus, tertium iam annum ingreſſus, Maio menſe languere cœpit: cumq; ex febricula, ventris tumore, & oris graueolentia, nocturnis item dentium ſtridoribus, alijsque ſimilibus ſignis verminationi eum obnoxium eſſe coniicerem, puluiſculum ex muſco marino Corallina dicto, lumbricis exigẽdis & putrilagini expurgandæ commendatiſſimum melle expumato exceptũ, & ecclegmatis modo remiſtum ei exhibui, quo ſumpto paucis ſubſequentibus horis fœtidiſſimam eluuiem multo ſero perfuſam ſed ſine vermibus aliquoties deiecit. Circa meridiem cum à matre grauida in vlnis, vt fit geſtaretur, ex improuiſo, nihil huiuſmodi nobis metuẽtibus, difficillimo ſpaſmo corripitur, conuulſis primum labellis, mox etiam oculis inuerſis, cum dentium fragore & manuum diſtorſione. Territus itaq; ſubitaneo & improuiſo malo, confeſtim theriacam cum pauxillo aceti ſubactam oris & narium regioni adhibeo, vnde breui à graui illo paroxyſmo leuatus eſt. Hunc vbi placidus admodum ſomnus excepiſſet, in lectulo reclinatum diligenter obſeruauimus: ſoluto tandem ſomno lumbricum vnum, viuũ forma à vulgaribus rotundis variantem nonnihil, roſtello acuto & ſanguineo notatũ, cætera ſubſpicea lanugine veſtitum, in lectulo obrepentem deprehendimus, qui indubiè expurgata putrilagine ex inteſtinis in ventriculum ſubiens, eiuſdem orificium vellicando lancinans ſpaſmum hunc tantum non lethalem excitauit. Adhibita autem ori & naribus theriacæ ex aceto miſcella à ventriculo rurſus ad inteſtina, & inde per ſedem accedente vehementi ex ſpaſmo corporis commotione propulſus fuit. Puer itaque ex ſumma imbecillitate paulatim medicamentis & diæta idonea reconualeſcens ab hoc malo

malo in pertinacissimum tenasmũ incidit: cui post multa alia remedia frustra tẽtata tandem sacculum ex furfure præparatum, & in aceti & vini rubri adstringẽtis partibus æqualibus percoctum, remedio aliàs infallibili, sedi applicari præcepi, vnde subitò tenasmus cohibitus. Quem tamen aliud æquè difficile symptoma sedis scilicet procidentia subsecuta est: cuius dum diligentius causas inquiro, deprehendi erratum à vetula, quæ puerum ægrotantem obseruabat, quæque sacculum ex furfure neglecto vino solo aceto, eoque accerrimo incoxerat, cuius vi ani musculus resolutus eiusdem procidentiam induxerat, commissum esse. Quanquam autem anĩ illa proptosis minimum doloris puero, & per interualla tantum, vbi videlicet acrium præterlabentiũ materia irritaretur, inferret: tamen hoc nomine fœda & molesta fuit, quod toties, quoties alui excrementa excernenda erant, reponere opus haberet. Perstitit autem hic affectus (puero nimirum frequẽtem medicamentorum adhibendorum vsum auersante subinde) ad plures menses, donec natura sua sponte, musculi paralysi dispulsa, sedem firmauit. Ioann. Schenckius.

OBSERVATIO CCIIXX.

Noua de natura & caussis spasmi sententia.

NErui nequaquam musculos mouent, sed imperium deferunt solùm: & ob id conuulsionis subiectum primum ij non sunt. Deinde ij neque copia differti, neque vacuatione depauperati sic decurtãtur, vt musculos contrahere possint. Tertiò musculi nullius conuulsionis authores sunt, hac vna excepta, quæ à flatibus confertim & subitò irrumpentibus cietur. Quare cerebrum (quod post neruos inter instrumẽta motus arbitrarij solùm relictum est)

ſubiectum huius morbi eſſe concludimus. In hoc enim ſedem habet principium motus arbitrarij: imaginatio ſcilicet ſiue ὄρεξις αἰσθητική (Nam ὄρεξις λογική locum in hoc morbo non habet) Tandem conuulſio morbus eſt eius partis cerebri, quia appetitus, vt proprio inſtrumento, primò muſculos mouet. Conuulſio igitur nihil aliud fuerit, quàm morbida ſpirituum & cerebri diſpoſitio, à qua imaginatio appetitui iuncta ſic vitiatur, vt muſculis violentam illam contractionem, per quam membra inuitis nobis diſtorquentur, imperet. Eraſtus. Theſi. 105. & 138. de Conuulſione.

OBSERVATIO CCXIX.

Vomitione æruginis adoleſcens à febre et conuulſione liberatus.

IN ore ventriculi, cum vehementius morderetur, conuulſiones fieri vidimus, ſicuti adoleſcenti accidit, qui æruginem vomuit. Præſtat enim vomitum illum æruginem quam æruginoſum appellare. Erat enim (qualis vera exactaque ærugo appellata) viridiſſimus. Huic totum inter vomendum eſt corpus conuulſum, & ſimul vt vacuata eſt ærugo, protinus febris ipſius & conuulſio ceſſarunt. Materia autem vomitu reiecta talis erat, veluti ſi quis optimam æruginem eo modo aqua ſoluat, vt ex vtraque conatum corpus, ſapæ referat craſſitudinem. Galenus Comment. ad aphor. 1. lib. 5. Hippocr.

OBSERVATIO CCXX.

Tenſio neruorum ceruicis curata.

GRauioribus morbis obnoxia ceruix eſt: ſed inter cæteros importunior acutiorque, qui rigore quodam neruorum erectam ægri ceruicem intendens,

dens, eum sæpè vel intra quartum diem interimit. Quo morbo cum Parmensis quidam Franciscus nomine grauiter vrgeretur, & nos ad eum vocati hominem robustioris naturæ, & qui turgentibus venis faciem etiam, atque oculos rubicundiores haberet, inspiceremus, sanguinem statim ex ea vena, quam ἐγκεφαλικὴν Græci vocant, mitti iubeo. Tum parciore victu, hoc est sola aqua ex melle hominem cibans, hircino atque caprino oleo detonsum madefacio caput: superque imposito pileo, aluum etiam his medicamentis duco, quibus à capite ipso ac cæteris superioribus partibus diduci resoluique possit humor, qui huius mali causa fuerant: ex quo ociùs adfuit illi sanitas, quàm mors adfutura credebatur. Beniuenius. cap. 103. de Abditis.

Rigor neruorum ceruicis, rectam & immobilem eam reddens, τέτανος Græcis dicitur, Conuulsionis species, per quam, vt Galenus ait, libro de musculorum motu, partes immotæ in contraria trahuntur à musculis oppositis. Conuulsionis enim, quæ absque motu fit, tres sunt species, ἐμπροσθότονος ad anteriora: veluti cum mentum pectori annectitur, ὀπισθότονος, si ad posteriora, vt dum caput ad scapulas pertrahitur: τέτανος, cum in neutram partem immobiliter ceruix tenditur. Acutus autem & vehemens affectus est. Memini olim me cuidam adesse, cui cum maximo dolore ceruix rigida in nullam partem inflecti poterat. Huic primùm fomentum adhibuimus: deinde aurea dicta catapotia dedimus, quæ summo cum labore deuorauit. Subsequente autem ex his larga purgatione, à dolore & neruorum rigore cito liberatus fuit. Dodonęus in Annotat. ad cap. citatum.

OBSERVATIO CCXXI.

Tetanus aquæ frigidæ affusione curatus.

EST tamen vbi in tetano sine vlcere, iuuene εὐσάρκῳ, æstate media, frigidę longa perfusio calorem reuocat. Calor verò hunc soluit. Hipp. Aph. 21. libr. 5.

Meminit huius curationis Hippoc. 3. de morbis, his verbis. Aquam frigidam plurimam superfundito, & postea vestimēta tenuia, pura ac calida superintegito: ignem autem tunc non adhibeto, hoc auxilium & ad tetanos & ad opisthotonos adhibe. Ioannes Liebautius in scholijs ad eundem aphorism.

Ex his quę iuuant habentem spasmum cōmunē, q nominatur tetanus & tēsio, factus à materia frigida, est, vt subitò in aqua demergatur frigida, secundum quod dixit Hippocrates. Nam corporis exteriora inspissantur, & innatus calor in interioribus clauditur, quare confortatur & resoluitur materia: non est tamen omne corpus tolerans hoc à timore tutum: sed corpus forte, iuuenile, carnosum, quod vlcera non habet, & in æstate. Plures enim per hoc iam euaserunt. Auicenna lib. 3. Fen. 2. cap. 7.

Isto modo curaui iuuenem viginti annorum, de quo desperabatur in Morlanis, quamuis non multum erat carnosus. Habui ferè viginti vrceos plenos aqua, & quatuor viri ægrum ipsum erectum tenuerunt. Ego autem omnes vrceos euacuaui supra colla & omnia inferiora membra eius, & statim posui eum in lecto, & post vnam horam cum dimidia vnxi ipsum à collo vsque ad postremum spōdilem, ac tibias & brachia cū dialthea & marciato, & agrippa, cum oleo castorei, & dedi sibi brodium pullæ, & verè nihil amplius feci, & in eadem nocte curatus fuit, cum Dei auxilio. Alium curaui in Burdegalis, qui erat Anglicus, sed iste fuit corpulentus, per modum

dum superius dictum. Itaque satius est aliquid non nulla fiducia, vel cum periculo facere, quam adempta spe certo perire, & potentibus extremisq; præsidijs pugnare, quam nihil agere. Semper melius est anceps auxilium, quam nullum. In quo tamen desperata omninò salus est, nec vllum patet effugiũ imprudentis artificis fuerit, apud vulgum infamiare remedia, quæ multis opem contulerunt. Iason c. 21. De morbis cerebri, ex Valesio.

OBSERVATIO CCXXII.

Opisthotonus curatus.

LAborabat multum Donatus Lanza, & beneficiò proprio & experimentis in agnatum suum atq; alios, vt nomen meum omnibus innotesceret, & vt in ciuitate inclarescerem. Itaque cum relicta taberna pharmacorum in domum Francisci Sfondrati se contulisset, qui vir & senator erat & secretioris consilij, & multis hominibus dignus: fortè fortuna contigit vt per eosdem dies puellus, ni fallor. 17. natus menses, febre ægrotaret, aderat autem Lucas Cruceius, famosus medicus: dixeratque non esse periculum, 13. die superueniente, comitiali morbo subitò correptus est. Aduocatur alius celebris medicus: hæret; & meritò, nam in decretorio die aduenerat, & à febre: eratque admodum validus affectus. Tum Donatus persuadet patri, vt me aduocet, ille vt videbat periculi magnitudinem simul, & alterum medicorum deceptum, alterum hęrere, misit statim ad me: non inueniũt, paulo pòst bona quadam fortuna rediens domum, intelligo me vocari: accedo illicò, non solùm quod vir illustris esset Sfondratus, sed etiam quod de me bene merit9, ibi inuenio medicos: respicio puerulum, animaduerto contortum collum retro habere, dico coram omnibus, labora-

re alio morbo, etiã grauiore quam comitiali: quærunt quo? respondeo, Opisthotono. Ad vocem insolitam omnes silent, conijciuntque in me oculos, tũ Cruceius exponit, quid hoc nomine significetur, deinde rogant, quare id dixerim, tum ego puerulũ attolli iubeo, vident retortum collum velut arcum, nec hoc contentus, admoneo vt conentur dirigere, nihil proficitur, tum Cruceius, vt erat vir minimè malus, seu numine impellente, inquit. Ecce non est similis Hieronymo in dignoscendis morbis. Ad hæc verba obstupuerunt omnes, vt qui scirent quanta apud medicos laborarem inuidia. Tum pater, Estne modò auxilium huic morbo? siluerũt socij. At ego, ne gloriam partam scientia artis, fortunæ arbitrio committerem, respondeo: me tentaturum omnia, nihil posse polliceri, quod morbus natura lethalis esset. Medici reliqui conijciunt totum onus in me, ne si puer interijsset, quod scirent notum omnibus esse quàm mihi aduersarentur, ego in illos culpam reijcerem, postquam iam persuasum esset astantib9, me solùm morbum agnouisse. Hac igitur in parte fortunam propitiam habui, sanauique puerum, & satis breui: qui nunc à dignitatis cuiusdam nomine Baro vocatur. Itaque ex ea hora tantum gloriæ mihi acreuerit, vt si vel integro anno Sfondratus Mediolani mansisset, omnes ciues ad me confluxissent, atque ita breui primum locum inter medicos nostræ vrbis obtinuissem. Sed Deus, qui me ad maius munus vocauerat, effecit vt nondum expleto bimestri spatio Sfondratus abierit: & interim etiam mortuus est Donatus Lanza. Tantum tamen mihi profuit hoc factum, vt nunquam deinceps coactus fuerim cogitare de moderando expensas, sed vt pro earum magnitudine laborem augere vellem. Quæris quomodo sanauerim? tribus auxilijs, breuiter dicam:

dicam: abstinentia à carnibus, vino & ouis: linteis in oleo chamæmelino & liliaceo perpetuo impositis ceruici, partibusque quæ contrahebantur: & medicamento quod constabat ex Methridato & triplo sacchari rosacei, & electuario de moscho, tum margaritis, hyacinthis. Smaragdisque orientalibus: id quadam bona fortuna apud me compositum erat. miscebatur serapium, ex citri seu mali medici succo. Cardanus de curat. admirab. cura. 15.

OBSERVATIO CCXXIII.

Mulier iuuencula & benè habita, in octauo gestationis mense opisthotono corripitur, graui comitante febre. Quartò à morbi initio die filium parit, postero die conuulsa moritur.

Magdalena Francisci Martineti vxor, iuuencula, & bene habito corpore, vtero grauis in octauo gestationis mense febri continẽte ex putredine sanguinis corripitur: secũdo die opisthotono afficitur, ceruice in posteriorem partem inclinante: loquela priuatur eodem ipso die: oculis conuulsis, & in vnã semper partem spectantibus manet, febris acutissima intenditur magis. Quarto à morbi initio die filium parit, purgationes commodè exeunt, à partu tamen omnia grauiora & periculi plena apparuerunt Postridie partus conuulsa moritur, infansque horis aliquot post matris obitum & ipse quoque diem obijt, mater filium gestans eodem feretro humo traduntur. Valleriola lib. 6. Obseruat. 5.

OBSERVATIO CCXXIV.

Ex distentione neruorum mors subsecuta.

Mittere sanguinem vt expeditissimum perito est, sic ignaro periculosissimum. Iuuenem vidimus, cui cum ex brachio sanguis mitteretur, & neruum

scalpellum attigisset, statim subsecuta est neruorum distentio: quæ hominem ita crudeliter afflictauit, vt paucis etiam diebus laboranti illi vitam eripuerit. Beniuenius cap. 48. de Abditis.

OBSERVATIO CCXXV.

Spasmo Cynico mortua mulier.

CVM imperitus quidam Medicus cuidam mulierculę ex gena dextra tuberculum furunculo simile scalpello abscidisset, nulla habita ratione neruorum ac venularum, quibus illud, cum semioui magnitudinem expleret, alligabatur, illicò subsecuta est inflammatio ac dolor, ex quo simul infelix mulier in eum in idit morbum, quem Græci *κυνικὸν σπασμὸν* vocant: quo, dum misellæ illi temerario quodā motu peruertitur os, & facies modò in dexteriorem, modò in sinisteriorem partem distēditur, ac totum corpus pallore quodam suffūditur, adeò afflictatur mulier, vt cum neq; sanguinis missione, neque alui ductu, neque vnctionibus vllis, neque alio quouis genere auxilij hoc malum inhiberi posset, infra paucos dies è vita migrauerit: hoc nobis suo ipsius infortunio documentum relinquens, vt cum scilicet oportuerit, non passim nos omnibus, qui sibi chirurgici nomen vsurpant, sed his tantum qui doctrina simul, vsu & iudicio præualent, credamus. Idem cap. 101. eiusdem operis.

OBSERVATIO CCXXVI.

Appolonia vxor mea dilectißima, nonimestrē propè partum vtero gerens, pyrophoba, ædium in vicinia conflagratione perterrita, vnà cum fœtu, ventre adhuc concluso, intra duodecim horas crudelißimis spasmis extinguitur.

Infan-

INfandum prorſus, funeſtum, mihiq́ue & liberis meis planè exitioſum & deploratum vxoris meæ chariſſimæ Appoloniæ ex patricia Vvernhartorum apud Haganoenſes familia natæ, fœminæ honoratiſſimæ caſum hic locus renouare & nō ſine lachrymis recenſere poſtulat Hæc cum ætatis ſuæ quadragesimo anno tertium iam grauida vterum ad vltimum propè menſem vſque, firma integraq́ue, vt ſi quacunque aliàs valetudine pertuliſſet: Ecce circa medium noctis ex improuiſo ædes in vicinia igne conflagrantes à tubicine turris ſummi templi excubitore animaduertuntur. Qui ſine mora ſimulatq; flammas conſpicatus fuerat, tuba ciues pro laudatiſſimæ atque optimè conſtitutæ Reipub. noſtræ recepto more ad incendium reſtinguendum deſtinatos horrifico certè, ſed in huiuſmodi difficultatib⁹ ſingulariter vſitato modulo & ſono prouocat. Verùm cum plerique concubia nocte profundo ſomno tenerentur, & incendium ſubinde increſceret, ex maiore campana ictibus aliquot repetitis ſigno de nouo dato ciues denuò excitat: id quod non niſi in maximo incendio aut aliàs hoſtium metu fieri ſolet. Quibus tandem expergefacti, alij ad arma, alij verò ad ſcalas, vncos ferreos, ſitulas coriaceas, idq́; genus alia ad incendia cohibenda comparata, expediendа concurrunt. Strepitu itaque per plateas frequenti armorum & inſtrumentorum diſcurſu animaduerſo, nos quoque excitamur, & quid rerum ſit perquirimus. Mox vbi de incendio in proximo oborto atque inualeſcente admonemur: perterrita vxor curioſa, & ipſa ſe è lecto quoque recipit, claues ad arcas expromit, lumina aliquot diſponit, concluſa ædium cubicula & conclauia aperit, eo conſilio, vt ſi res ita ferat, quæ chariora & prætioſiora haberemus, commodius incendio ſubtrahi poſſent. Ac-

cidit autem, vt cum malo quidam fato per fenestras in sublimiori ædium loco horribiles flammarum & scintillarum sursum in aera effumationes conspicaretur, statim de vehementi grandioris iam in vtero fœtus commotione quereretur: cumque dolores parturientibus non absimiles quasi præcurrerent, iussa quieti se dare: paruit. Cumque sedari iam viderentur dolores, somno correpta dormire visa est. Sed ecce inter dormiendum derepentè rursus, ignis imaginatione indubiè perterrefacta, horribili spasmo corripitur, qui tanta violentia maxillas conuellebat, vt immissum ori cochlear, ne respiratio interciperetur, in frustilla quamprimum dentibus confringeret, oculos distorsione omnino inuerteret, manus intorqueret, spinam distenderet, notabili fragore dentibus frenderet, stertorem in faucibus difficilem non sine attoniti morbi metu ederet, membra pleraque & musculosę partes palpitantes tremerēt, mente abalienaretur, mox sensibus omnibus tam internis quam externis priuaretur, fœtus in vtero multifariam iactaretur, iam in latera, nūc etiam sursum versus vitalia, rarius deorsum, nunc conuolutus, nunc explicatus animaduerteretur, spectaculo sanè horrifico & miserando. Quo sic consternatus sum, vt quis mihi cernenti tum talia sensus fuerit, quiuis facilè iudicare possit, quídue in tanta trepidatione & tam crudelis & sæuæ accessionis conuulsificę (quę vt prima erat, ita ob violentiam vicinam mortem minabatur) cōsilij caperem, incertus essem prorsus. Siquidem hic morbi conclamati vis Hippocraticum illud: Grauidā ab acuto aliquo malo corripi lethale esse, in memoriam reuocabat, illic fœtus in vtero rationem aliam atque aliam, imò contrariam non tam rebus agendis indicationem pręscribebat, quam vtendorum remediorum moderationem sug-

nem suggereret. Adstantes etiam mulierculæ pro suo more nullis hic medicamentis locum esse, tum grauidæ, tum fœtus occasione, paroxysmi tam atrocis vi; vtrisque propemodũ enectis, clamarunt. Itaq; dum spemque metumque inter dubius, anxiè medicamentis, quæ non ægram solùm, sed & fœtũ quoque grauiter iam periclitantem, & frequẽter subsultantem reuocare atque confirmare possent administrandis insisto: tum quę conuulsionibus debentur, conquirendis sollicitè admodum contendo. Ecce alius spasmus æque atq; primus formidandis symptomatibus stipatus, miseram de nouo aggreditur. Et quia externa membra ex prima accessione ita debilitata fuerant, vt propẽdentia, viriumque expertia & languida omnino conspicerentur, & si ea etiam secunda hac vice plurimum conuellerentur, ob eorundem tamen imbecillitatem ad sensum, non intelligentibus, haud tam crudeliter torqueri videbãtur. Quin etiam intrò conuersus spasmus interna quoque maximè vitalia conuellendo pertentabat, edito intus ex distentis partibus crepantibus sono euidenti, adstãtibus nobis omnibus non semel exaudito. Vnde proximè sanguinis affatim per os anaphoricω̃n instar reiectio subsecuta, quæ res vt admiranda & rara, sic extra hæmoptoicos in epilepticis solùm aliquibus notata. Cæterum cum ex pulsu concidente & viribus prostratis spem omnem vitæ matris asserendæ abijcerem, atq; ægrã iamiam morientem conuulsiones in singulas horas geminatis vicibus inuadere & crudeliter exercere, indicibili animi mei dolore conspicerem, locos num humecerent aut cruenti quid remitterent, futuri abortus certa signa mulieribus explorandum præcipio. Quæ cum pudoris sinum siccum omnino, neque vllam fœtus exclusionis significationem præbentem có-

periſſent, ſimul etiam dubia viuentis adhuc fœtus ſigna ſurſum vitalia verſus conuoluti notarentur, próh diram mortalium conditionem, nunc illicet fatis repugnantibus de vtriuſque vita actum eſſe videbam. Interea varia medicamenta reficiendis viribus, ſpaſmo profligando, & ad partum deijciendũ accõmodatiſſima adminiſtrata. Ex quibus ea quæ ori infundebantur, pleraque vnà cum ſanguine regerebantur. Quæ verò exterius adhibebantur, nullum prorſus effectum in tanta matris cum fœtu colluctatione, qua ſeſe mutuò tot interuenientibus ſpaſmis conficiebant, oſtenderunt. Caſtoreum ex aceti modico & aquis ſpaſmicis maceratum, naribꝰ & ori adhibitum, inprimis auerſabatur: ſiquidem vbi mitiores eſſent cõuulſiones, aut nonnihil remitterent, viſa eſt rationi ſibi aliquo modo reſtitui, ſed viſu & voce à prima aggreſſione ad finem vitæ vſq; deſtituta fuit. Tandem cum ſpaſmi nullo modo, niſi prius vita ab ijs ſuperata fuiſſet, ceſſuri viderentur, atque omnia in peius abirent, dulciſſima coniunx à prima noctis hora vna cum fœtu, qui antè aliquot horas mortuus coniiciebatur, tantis malis cõfecta, circa duodecimam horam meridianam ex hac vita caduca in ſempiternam, Anno Salutis M. D. LXIV. XXVII. Iulij, placidè deceſſit. Scire autem licet, cõuulſiones huiuſmodi multis de cauſis immedicabiles omnino fuiſſe. Primum incredibilis ille ignis metus & formido, quam ante multos annos Haganoę firmiter impreſſam cõceperat, cum ciues vita & bonis, incenſa vrbe priuari ſe metuerent. Quod accidit Henrico ſecundo Galliarum rege ciuitatem obſidione ad diem aut circiter premente, atque indignante, quod ad primum aduentum ſuum non ſtatim in vrbem receptus fuiſſet. Quin ante aduentum eius fama ſpargebatur, Regem Haganoam militibus ſuis

ex pa-

ex pacto diripiendam concessisse. Quibus permoti ciues: cum iam tormenta bellica muris & portis admouerentur, tentoria extenderentur, ignes maximi vndique & vndiq; excitarentur: ipsa quoq; singulari tum ignis metu correpta, perpetuò post eum terrorem animo suo obstinatè firmatũ, fouit & circũtulit secum. Accedente autem altero etiam illo funesto & fatali incendio nostro, cũ grauida, iam partui vicina esset, aucta πυροφοβία lethales illas conuulsiones, proh dolor, incurrit. Porrò apoplexias, epilepsias, spasmos, tremores, paralyses ex animi affectibus, metu, terrore & consimilibus non tam subitò excitari, quam plerunque lethales & irremediabiles esse, exemplis & obseruationibus libri huius abunde demonstratum est. Quam potentes autem grauidarum in fætum affectus sint & miraculosi, vbi vel maximè noxijs ardenter sine offensa omni perfruuntur, vel apprimè desideratis frustrãtur, vel denique terrore afficiuntur, id operis huius libro 6. prodigiosis historijs ostensum est. Iam quotusquisque medicorum est, qui grauidæ conuulsionem ex terrore, momento quasi incussam, sine omni causa interna morbifica prouocatam, vel certissimo medicamento arcere queat? Si morbi causæ oblatio, eiusdem curatio est, quomodo, quęso, subitò conceptũ terrorem, ne mentem & neruos statim feriat, & percellat, inhibebit medicus? Si grauida monstrosi animalis improuiso occursu perterrita fuerit, qui idem ne fœtui notam aliquam enormem & inemendabilem imprimat, prohibebit? Fortassis pluſculum spei liberandæ coniugis dilectissimæ fuisset, si vel morbi vi, vel medicamentorum ope, abortus ante virium prostrationem maturè successisset. Qualis autem occasio administrandorum remediorum fuerit, ex historia constat, vt quæ vel primo paroxysmo

confestim propè exanimata fuerit, fœtu, quod hic repetendum censui, sursum statim conuoluto. At verò si tempus spectes, robusta & optimè valens cum fœtu intra duodecim horas, paucissimis interpositis dialimmatis continuè sæuientibus conuulsionibus, animam cum sanguine, horresco referens, profudit. Indubitatum præterea est, denegata fœtus exclusione iam matrem fœtui, iam fœtum matri conuulsiones subinde communicasse, cruenta vtrique ad æternam vitam victoria. Adde nullam hic inuolucrorum fœtus diruptionē, nullam serosi aut subcruenti, quod fieri nonnunquam solet, humoris profusionem notari potuisse: sicuti quoque fœtus ad imum ventrē deuolutionem nullam compertā, quæ vel minimam abortus, qui tamen & ipse quoque & matri & fœtui sępè periculosus est, promouendi indicationem præbuissent. Qualis autem enixus partus sperandus sit, si non præeunte & cooperante natura adiuuetur, in tanta præsertim virium deiectione, irritumq; futurum omnium medicamentorum partui excludendo seruientium vsum, quiuis facilè decernet. Sæpius etiam in eam considerationem veni qua vel matrem vel fœtum sectione morti subtraherem: Sed cum fœtus ante matrem multis argumētis mortuus crederetur, neutrum fieri potuit. Quod si fœtus matri certis signis superuixisse deprehēsus fuisset, nihilo tamen minus moriendum ei fuerat, quando chirurgo fœtus ἐκτομίας perito & exercitato caruissemus. Restat igitur vt firmiter mihi persuadeam non hoc sine numine Diuûm accidisse, sed Deum optimum maximum recondito suo consilio sic disposuisse, vt artis præsidijs omnibus vacuus, auxilioque omni destitutus, fidissimam coniugem vitæ meæ iucundissimam simul & necessariam sociam, senectutis liberorumque meorum post Deum spem

spem vnicam, salutis denique meæ verius quàm suę curiosissimam, fœminam lectissimam, piam atq; honestam, rei domesticæ imprimis obseruantissimam, quibus donis plerisque omnibus hîc innotuit, deserere atque amittere, non sine summa animi mei perturbatione, vitæq; iactura coactus fuerim, vt subsecutis nimirum ab eius obitu innumeris calamitatibus solus superessem, nihilq; consilij aut spei aliâs quam à Deo Opt. Max. ardentissimis votis flagitãdum liquidò per ipsius clemẽtiam agnoscerem: cui laus & honor sit in secula seculorũ. Ioan. Schenckius.

OBSERVATIO CCXXVII.

Incubo laborantium historiæ.

NVperrimè sacrificus quidam me conuenit, Domine, inquit, nisi succurras misero & afflicto, actum est & prorsus perij, Tabes me habet. Videnꝰ quam sim emaciatus, quàm exanguis? vix tenui pelle contegor, succulentus esse soleo, speciosulus & benè habitus, nunc fœdum spectrum videor, hominisque inanis imago. Quid, inquã, te cruciat, & q̃ affectꝰ tui causã opinaris? Dicã, ait, intrepidè, & valdè admiraberis. Sub quãlibet ferè noctẽ ad me commeat muliercula mihi non ignota, & pectori meo illabitur, illapsa violenter cõprimit, atq; coarctat animæ meæ vias, vt ægrè respirare queã. Quin clamitare cupiẽti vocis iter præcludit, vt quãtũ præ pauore nitor attollere, minimè queam. Nec manus ad propulsandam iniuriam, nec pedes ad capessendã fugã expedire valeo. Vinctum me & affixum tenet. Heus inquam, surridens, nihil admirandum prædicas (ex narratione Incubonem intelligebam) merũ est phantasma, merum ludibrium. Nec plura moratus, Phantasma, inquit: ludibrium inquit: profecto non est ita me Deus amet, quæ hisce oculis cõspicatus sum.

ſum & quæ hiſce manibus excercui denarro. Equidem vigilans, mentiſq; compos, eam video coram, & inuadentem accipio, conorq; obluctari, ſed præ languore, metu, anguſtia, & impacta vi nihil efficio. Hac de re horſum, vorſum amens curſitaui, vnumquemlibet percunctans poſsétne ſuccurrere miſerabiliter pereunti. Minoritam conſului (quem callidū veteratorem dicunt) ab hoc præſentaneam opē ſperabam. Sed ſpe mea planè fruſtratus ſum, nullam is ſalutem attulit, tantum monebat Deum opt. max. (quem iam pridē precibus fatigaram) ſtrenuè adorandum, vt dignaretur infeſtam vexationem auertere. Adij vetulam quandam pro fama populari, ſagam atq; verſutam. Hęc aiebat, quod ſub crepuſculum diei ſtatim ab excreto lotio matulam obturarē dextra caligula, & fore, vt eo ipſo die malefica me inuiſeret. Id etſi vanum videbatur, nec parum me ab experimēto abſterreret religio, victus tamen impotentia, & diuturni laboris tædio, tentaui. Et per Iouē accidit vaticinium, veniens in domum meam veſicæ cruciatum quærebatur nec potui ab illa aut preculis ſupplex, aut contentione minax impetrare, ne ſub noctem ad me terrifica commearet, ſed implacabilis veterem morem aſſeruat, ſemelq; conſtituit me fœdo angore cōficere. Hominem hunc vix quíui vlla oratione ab inſania reuocare, ſed à ſecundo tertióue congreſſu hilarior factus morbū agnoſcere cœpit, & ſanationis ſpem fiduciamque conciperę. Iaſon. de morbis cerebri, &c cap. 26.

Non iniucūdum eſt, quod medicus quidam ſcribit cōtigiſſe nuper apud Auernos in cœnobio quodam. Cum enim pharmacopola, quem ſecum habebat, inter dormiendum incubo laboraſſet, qui in eodem cubiculo erat, accuſauit. Se enim ab illis noctu propè iugulatum fuiſſe, conſtricto collo. Quod cum

cum socij audacter negarent, totamque in eum culpam reijcerent, qui noctem insomnem furore quodam percitus duxisset, iussus deinde est solus, lautè cœna sumpta, exhibitis etiam flatuosis alimentis, dormire, cubiculo vndiq; optimè clauso. Redijt paroxysmus, dæmonem esse iurauit, cuius etiam faciē, & gestus mirificè depingebat. Neq; vnquam illi aliter persuaderi potuit, nisi vbi curationem inito consilio adeptus est. Scholiographi ad cap. 13. lib. 1. Hollerij de morb. internis.

OBSERVATIO CCXXIIX.

MELANCOLIA.

Prodigiosæ melancholicorum historiæ.

VT melancholicos timor nunquam deserit, ita præter naturam eis per imaginationem visa, nō semper eodem genere cōtinerentur. Siquidem alius testam se factum putauit, atque idcirco obuiantib9 cedebat, ne collideretur. Alter gallos cātare audiēs, vt hi alatum ante cantum, sic ille brachiorum plausu latera quatiens, animātium sonum imitatus est. Fuit autem alter, timens ne Atlas, qui mūdum sustinere dicitur, grauatus sub tanto onere ipsum à se excuteret, atq; ipse cum ille collideretur, ac nos quoque cum illo periremus. Sunt alia huiusmodi infinita eorum visa. Galenus lib. 3. c. 6. de loc. affect.

Alijs (melancholicis) quidem caput plenum & graue esse videtur, alijs verò leue & vacuum, alijs siccum. Quidam neque omnino caput se habere putauit, ad quem excogitasse dicitur Philotimus supra reliquam curationem plumbeum pileum, à quo grauatus caput se habere intelligeret. Fiunt autem mente capti & timidi & misericordes & lachrymantur & deserta persequuntur. Quidam etiam dæmones ab inimicorum præstigijs sibi immissos esse putant. Alij venenosum pharmacum accepisse su-

ſpicantur & ſuſpicionem ipſorum confirmant viroſi & peregrini ructus, qui ipſis adſunt. Et eſt morbus hic omniuarius, & non facilè enumerabilis. Et alius ad lucem prodire timet, & tenebras perſequitur. Alius amiciſſimos timet, alius omnes homines: Alius fugit caliginoſos locos. Plerique tamen in tenebricoſis locis degere cupiunt, & in monumentis ac ſolitudinibus. Quidam verò etiam aquam timent & vinum, & oleum, & omnem liquorem, velut qui morſi ſunt à rabioſo cane. Et in ſumma melancholię deliria multiformia quidem ſunt ob particulares corruptas imaginationes. Vnum verò omnibus ipſis commune eſt: Timor & Triſtitia. Triſtantur enim omnes præter rationem, & neque ſi interroges, habent quod dicant cur triſtentur. Non pauci verò ipſorum mortem timent: & alia quædam nullo timore digna. Sunt etiam qui mortem vehementer exoptant. Quod igitur ob atram bilem ratiocinalis animæ principia occupantem, timor fit, & triſtitia & mortis formido, nihil miri eſt. Videmus enim etiam extra corpus nihil nobis ita horrendum veluti ſunt tenebræ. Cum igitur velut caligo quædam ratiocinali animæ circumfuſa fuerit, neceſſe eſt timere hominem, vt qui cauſam timoris ſecum in corpore circumferat. Sicut enim in profundis tenebris pueri timent, itemque adulti imperiti. Ita etiam atræ bilis color velut tenebræ rationis locum obumbrans, timores efficit. Quapropter omnium ſymptomatum ſingulas accidentium cauſas enarrare impoſſibile eſt. Aetius Tetrabibl. ſecundæ. Serm. 2, cap. 9.

Ego mulierem vidi, quæ ea imaginatione vexabatur, vt medium manus ſuæ digitum conſtringeret, tanquam in ipſo totum geſtaret orbem. Plorabat autem illa quoque, verita ne quando digitum

ſuum

ſuum inflecteret, & totus orbis corrueret, & omnia ſtatim interirent. Iam alios pleroſque vidimus, quorum ſuperfluum eſt, fortè etiam ſuprà vires noſtras omnium velle meminiſſe: verùm hæc appoſuiſſe ſufficiet, quæ ijs potius, qui à melancholico humore originem trahere incæperunt, ſolent euenire. Quapropter ſi morbus ex triſtitia aut ſollicitudine quadam præcedente, aut alio animi affectu cœperit, conſiderare tunc oportet, imaginationis ſpeciem, aut rationem, aut aliud quiddam eorum, quæ ſubitam mutationem efficere poſſunt. Plurimi namque ſic curati ſunt quodammodo, vel cum vidiſſent audiuiſſentque ea, quæ conſequi deſiderabant. Ita ergo Philodotus Medicus, quendam qui ſibi caput amputatum eſſe, quod tyrannus factus fuiſſet, putabat, caſumque deplorabat, curauit: impoſito repente capiti ipſius plumbeo pileo, & grauitatem ſentiens caput ſe recepiſſe rurſus putaret. gauiſusque ſit plurimum, atque ideo vana imaginatione liberatus.

Iam mulierem quidam curauit melancholia laborantem, hoc pacto: cum putaret illa ſerpentem ſe deuoraſſe, vomitum medicamento citauit, atque in id quod reiectum fuit, paruam beſtiam per omnia imaginationi illius & deſcriptæ à vana imaginatione feræ ſimilem impoſuit. Quare huius quoque affectum qui ob triſtitiam eius quod putarat, euenit, gaudium nimirum ſubitò accedens diſſoluit. Adhæc aliam quandam ex longa viri peregrinatione melancholia correptam & iracundè omnibus reſpondentem vidi: ſed & ipſa eodem modo ſanata fuit. Nam maritus ille peregre reuerſus, nulli prædicēs, neq; aliquādiu differens, ſed ſubitò ingreſſus, ſeipſum illi oſtēdit. Præter ſpē igitur mulier ipſum conſpiciēs, atq; ita amplexa, multoq;

gaudio affecta, subitò omni metu liberata est, rursusque ad statum naturalem rediјt, vt nulla alia indigeret curatione. Sic igitur, nisi affectus longo aliquo tempore infestauerit, tales imaginationes curare oportet, omni modo, omnique artificio vtentem, præsertim vbi malum à manifesta quadam & veluti primaria causa occasionem habuerit. Trallianus lib. 1. cap. 16.

Nostra memoria vir quidam illustris in eum mentis errorem incidit, vt mortem animo conceperit, ac se iam è viuis excessisse haberet persuasum, adeò vt cum illum amici & familiares ad instaurandas vires iam collapsas, precibus, blandimentis, obiurgatione, adhortarentur atque vrgerent, omnia respueret, quod causaretur mortuum esse se, ac nihil ita cõstituto opus esse alimento. Cùm autem fame enecandus videretur, instante scilicet septimo die, qui famelicis atque inedia lethalis esse solet, comminisci cœperunt, atque excogitare rationem aliquam, qua posset hic mentis error eximi aut mederi: itaq; inducti sunt in conclaue, arte atque industria obscuratum personati quidam histriones linteo obuelati ac fascijs obuincti, quibus mortui sepulchris inferri solent, instructaque mensa ferculorum apparatu, liberalius largiusque se cibo ac potu reficiunt, æger autem hæc conspicatus, sciscitatur quid moliantur, & quod sint genus hominum, responsum est, mortuos esse se: tum is, mortui ne edunt? illi, maximè, si libeat accumbere, id non vanum experietur, confestim mente cœptus exilijt, lectoque se subduxit, atque vnà cum mortuis commentitijs cibo fruitur affluentius: peracta autem cœna somnus illi obrepit in eum vsum cõfecto liquamine. Siquidem qui sensu mentisque iudicio ac ratione sunt orbati, artè tractandi sunt, nec vlla re efficacius, quã somno demandi.

Cuidam

Cuidam persuasum erat nasum sibi excreuisse in immensum, atque in prodigiosam longitudinem, exporrectum sic, vt elephantis proboscidem circũferre visus sit, qui nusquam nõ esset impedimento, adeò vt subinde patinis, vt illi creditum est, innataret: accitus medicus atq; affectum melancholicum subesse suspicatus dexteritate quadam ac latenti habilitate longum farcimen naribus admouit, arreptaque nouacula seu cultro tonsorio, apprehensa nonnulla carnis parte imaginarium nasum auulsit, confestim exhibita homini parum sobriæ mentis soporifera potione præscriptaque salubri diæta, omnis mali metus ademptus est.

Alius quidam hypochondriacus, hoc est cui precordia humore melancholico ac flatibus turgida essent, persuasum habebat, ranas ac rubetas, quas bufones vocant, intestina perterebrare, nec vlla ratione ea opinio illi eximi potuit. Medicus quo illũ magis haberet obsequentem (nam melancholici ægrè ab opinione dimouentur) tale quiddam corpori inhærere pronunciauit, itaque exhibita purgante potione, ac subdito clystere procuratum est, vt aliquot eius generis reptilia in subiectam peluim con ijcerentur: vbi autem pharmacum vires suas explicuit, aluus affatim inanitus est, conspectisque excrementis, & quæ illis innatabant animalculis, vana illa opinio animo excussa est.

Alter quidam opinatus est ex vitro sibi conflatas clunes, sic vt omnia sua negotia atque actiones stãdo perficeret, metuẽs ne si in sedile se inclinaret, nates cõfringeret, ac vitri fragmenta hinc inde dissilirent. Lemnius lib. 2. cap. 6. de complex.

In febre ardente Burgundus quidam Lutetiæ ad ædem S. Iuliani multis clarissimis medicis astantib. mortuum se affirmabat simul cum fratre ibi decũ-

bente. Postea phantasia mutata declamabat, precabaturque medicos, ne amplius animæ impedimento essent, quo minus è purgatorio euolaret ad Deũ: aliquando imitabatur moribundum, quasi efflaret animam: monebat vt spectarent exspiratum, postea summo timore & omnium desperatione corripiebatur. Tandem opportunis adhibitis remedijs & hæmorrhoidum profluuio liberatus est. Scholiographi ad cap. 17. lib. 1. Hollerij de morb. intern.

Melancholici affectus dicuntur, qui ex imaginatione ea præternaturali varia ac multiplici fiunt, alij se figulina ex argilla vasa esse putant de facili frãgibilia, & frequentiam hominum euitant, ne occursu leui frangantur: alij se putant esse lupos vel gallos, alij non parua formidine hiatum terræ timent, quidam semper de morte cogitant, aliqui se mortuos esse arbitrati sunt, cibum potumque respuentes, alij se ceruina cornua gestare non dubitabant, quidam in flumina se immersere, alij vitam suspendio finiere, quidam religiosus in vadoso Veneto litore sine causa se obruit: quidã à dæmonibus, quos noctu videbat, vt in puteum sese demergeret, excitari nobis narrauit. Timent ferè omnes quæ non sunt timenda: & mente corrupta in furiam labũtur, mortem eligunt, vt alia quæ magis timenda putant, euitent, ideò semper tristes, pauidi, & meticulosi cernũtur, sicut pueri in tenebricosis locis inspicientes, sic color fumidus atræ bilis mentis sedem perturbans, timorem generat. Vnde philosophorum sententia est, corporis humores complexionem & naturam immutare, ex qua animæ actiones pariter immutãtur & vires animæ corporis sequi habitum, è diuerso alij se reges principesq; faciunt. Quidam nec se caput habere arbitratus est, qui plumbeo pileo grauiori capiti imposito quo premeretur assiduè, sanatus est.

tus est. Ille qui cornua se gestare putabat, impositis & alligatis capiti ceruinis cornibus, quæ serra diu secari sentiens, & ablata cernens, ab ea insania liberatus est. Quidam qui se mortuum putabat moriturus, socij comitate, qui cum eo sese mortuum in sepulchro esse asserebat, & quod ipse mortuus cibum caperet, ad escam facilè incitauit insanum. Sunt qui tales timidi, stupidi, miserabiles, lachrymosi, latebras & solitudinem quærentes, quidam se à dęmonibus vexari putant, alij venenum ebibisse, quidam mala medicamenta hausisse, aut phyltra incautos deuorasse autumant, certissima tamen suspicione. Est enim morbus varius ac multiplex, vel infinitus. Nam alij vel amicissimos metuūt vel odêre, alij vel omnes: alij tenebras amant solifugarum & talparū more, & in lucem prodire verentur. Alij aquam & humorem omnem formidant, quos canis rabidi vitio hydrophobos vocamus. Totidem enim sunt melancholiæ deliria, quot particulares phantasiæ, sed vnum ferè omnibus commune est, formidine agi, quando non metuenda metuunt.

Quædam mulieres sine pudore nudæ per vrbem conclamatæ insaniæ feruntur. Exemplum vnum referam mulieris nudæ per ciuitatem peragrantis in quadam Italiæ vrbe, quæ cum in officinam quandā meritoriam incidisset, nocte tota à quindecim viris Venere defatigata, mensium largo profluuio, qui pluribus annis antea constiterant, non sine magno pudore diluculo menti restituta discessit.

Nouimus quendam in Creta religiosum habitudinis cholericæ, ætate iuuenem, subita furiosa dementia correptum, qui domesticos omnes gladio persequebatur, à pluribus captus, manicis & compedibus in carcerem intrusus est: tonderi ad cutem statim iussimus, & supremā in cubito venam secari,

& cataplaſmata capiti imponi, & cibum humectantem dari: verùm præter pruna & ſorbilia oua omnia negligebat, factis & ſermone delirabat, neminemq́; neque amicum neque ſodalem nouerat: audax, furioſus, poſt triduũ ſanguis rurſus dimiſſus eſt. Mox rediere ſenſus paulatim, & manicas laxari ſupplex orabat, deinde & compedes, ſed clauſus in carcere detinebatur, tum perfecta loquebatur, nec factis deinceps delirauit. Qui demum non ſine pudore patres rogauit, vt in Nihium inſulam mitterent. Is enim nouilunio ſæpè comitialiter cadebat. Alexād. Benedictus. lib. 1. cap. 28. de curand. morbis.

Vidi quendam, qui totam mundi ſuperficiem imaginabatur eſſe ex ſubtiliſſimo vitro, & ſubtus eſſe ſerpentes, ſe in lecto tanquam in inſula, vnde ſi egrederetur, frangeret vitrum, & incideret in ſerpentes, & ideò nolebat ex lecto egredi. Io. Bapt. Montanus. Conſil. 23.

Ego etiam audiui à fideli medico, quod mulier quędam illiterata, dum eſſet melancholica latinum loquebatur congruum: qua ſanata euanuit. Petr. Aponenſis Comment. ad Probl. 1. Partic. 30. Ariſt.

OBSERVATIO CCXXIX.

Melancholicus vulnere in crure accepto ſanatus.

MElancholicus dum noctu vagaretur per vias, fortè vulneratus eſt in crure, & multo effuſo ſanguine, melancholia eſt liberatus. Hollerius cõm. ad aph. 21. lib. 6. Hippoc.

OBSERVATIO CCXXX.

Somno ob melancholiam menſibus quatuordecim quidam deſtitutus.

Deprauatæ

DEprauatæ aut perturbatæ mentis functionum comites ferè sunt vigiliæ, eæque interdum pertinaces adeò ac diuturnæ, vt mente captus quidam menses quatuordecim insomnes duxerit. Fernelius lib.5.cap.2.Pathol.

OBSERVATIO CCXXXI.

Melancholia cum comitiali morbo complicata, vt in summa desperatione curata.

Cæsarem Palauicinũ, aliumque nobilem ex oppido Gallarati, melãcholia & comitiali morbo alternatim, quorũ vnus iam quindecim diebus (cum febre, Palauicinus, alter iam sex mensibus sed sine febre, verùm cum clamoribus) laborantes & frustra à medicis vexatos, somniferis lotionibus capitis, & solo potu pulueris chrysoliti ex vino, in octo dierũ spacio sic liberaui vt nunquam morbꝰ redierit. Cardanus. Curat. admirand. cura.3.

OBSERVATIO CCXXXII.

Melancholiæ hypochondriacæ causæ variæ historia mulieris ab eadem liberatæ ostensæ.

HYpochondriaca melancholia non fit à succo frigido, sed fumis malignis & acrioribus ad cerebrum elatis, quando scilicet venæ mesaraicæ inter ventriculum & hepar ardore quodam efferuescunt, & obstructione aliqua laborant, vnde humores crudi & melancholici illîc conclusi flatus multos procreant, & ad caput elati melancholica symptomata ac difficultatem anhelitus inducunt. Percipitur rugitus & veluti murmur quoddam (est enim hoc signũ maximè proprium) circa hypochondria, modoque incipit ab hepate, modo à liene, cum humor ille in-

ter lienem & vētriculum ſubſiſtit in venis. His enim duobus locis fieri poteſt, vt ab intemperie vel obſtructione, vel ab vtroque. Contingit frigido ventriculo exiſtente, & calido hepate. Inde ſequuntur cruditates, refrigeratio corporis & ſanguinis, macies, ſudor, plurimum ſputum, ſed imprimis, vt dixi, perpetui rugitus circa hypochondria & ſomnia turbulenta cum metu & triſtitia. Quibus duobus ſignis collegimus morbi eſſentiam in nobiliſſima muliere, quam Medici alias fruſtra curauerant, vt imbecillitate ſtomachi laborantem. Summa erat macies, vehemens extremarum partium frigus, ſibilus auris ſiniſtræ, ſomnia turbulenta. Curatio abſoluta fuit minoratiuo ex Cathol. & diaphœ. ſyrupis & apozematibus melancholiam ad expulſionem preparantibus, fotibus hypochōdriorum, vnctionibus, pharmaco ex hiera diacoloc. Poteſt etiam fieri hypochōdriaca melancholia à partibus inferioribus ventris, quæ calida intemperie laborant, vel effuſa bile atra per meſenterium & partes ventris, magno inteſtinorum calore adurente chylo. In cruditate optimum, arctius ventriculum ligari, vt flatus impediantur, & melior fiat concoctio. Scholiographi ad c.17. libr. 1. Hollerij. de morbis internis.

OBSERVATIO CCXXXIII.

Lycanthropiæ ſeu lupinæ inſaniæ exempla horribilia.

MAlum, quod à Græcis λυκανθρωπία dicitur. Latinè lupina inſania, ſpecies quædam melancholiæ eſt, Aetio lib, 6. cap. 11. & Paulo lib. 3. cap. 16. teſtibus: qui namque hoc affectu detinentur, in Februario menſe domo egreſſi lupos in cunctis imitantur, & donec dies illuceſcat, circa defunctorum monumēta plerunque vagantur, eaq; maximè aperiunt: quo fit, vt

fit, vt promptè quæ pars in ipſis afficiatur dignoſci poſſit, quoniam cerebrum: pariter quis affectus prę ter naturam ſit, quæue ſit eius cauſa, quoniam ſymptoma in genere functionum noxæ principium, prę ſertim imaginationis & cogitationis deprauatæ: nam memoria his fortaſſe oblæſa non eſt, veluti ꝑcepi in quodam, qui hoc affectu laborabat, etſi huc vſque duos viderim tali affectione correptos. Ille namque cum prius me nouiſſet quadā die cum detentus hoc malo eſſet pariter obuiam mihi factus, ipſe verò timens ſeceſſi: at ille modicum me aſpiciēs abijt: erat autem cum eo multitudo quædam hominum, ipſe quidem ferebat humeris crus integrum ac tibiam defuncti cuiuſdam: hic demum curatus liber euaſit. Qui cum iterum mihi occurreret, nunquid timuiſſem interrogauit, cum in tali loco, dum inſanus erat, eum offendiſſem: ex quibus conſtat memoriam in eo non fuiſſe oblæſam. Altomaris cap. 9. de medend. morb.

Patauij, authore Iob. Fincelio lib. 2. mirac. lupus ſibi videbatur agricola, anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo primo: multoſque in agris inſilijt, trucidauitque. Tandem non ſine multa difficultate captus, confidenter aſſeuerauit ſe verum eſſe lupum, diſcrimen ſolum exiſtere in pelle cum pilis inuerſa. Quapropter quidā omnem exuti humanitatem, vereque lupi truces, voraceſque, tibias & eius brachia gladio feriunt, amputantque, veritatē rei exploraturi: cognita verò hominis innocentia, eum chirurgis tradunt curandum, ſed poſt dies nō multos expirauit. Hunc ea melancholiæ ſpecie exagitatum fuiſſe dubium eſt minimè, quæ Arabibus Chatrab dicitur, deriuato nomine à beſtiola, quæ irrequieto modo ſuper aquas modo huc modo illuc abſque ordine vagatur. Latini, vt quidam volūt,

Tipulam id insectum vocant in palustrib. locis frequens. λυκανθρωπίαν. i. hominis in lupum conuersionem vocant Græci: quidam melancholiam quoque lupinam, appellant, ex Marcello: item insaniam lupinam, plerique λυκάονα, alij κυνανθρωπίαν. Eo mali correpti, ex atræ bilis fuligine se in lupos ve. etiam canes credunt mutatos. Plinius & Edouardus scribunt cerebrum vrsi deuoratum ingignere imaginationes, quasi in vrsum quis transmutatus sit. Id nostro hoc seculo cuidã Hispano nobili oblatum fuisse edendum traditur, qui per deserta ac montes vagabatur, se in vrsum esse conuersum phantasia vitiata ratus. Vvierus libr. 3. cap. 21. de præstig. dæmonũ.

OBSERVATIO CCXXXIV.

Mania siue insania ex feruente sanguine cerebrum petente

MANIA INSANIA

MAnia insania quędam absque febri est: eius causæ plures reperiuntur: quandoque verò ferues sanguis cerebrum petens. Magnificus quidam vir 40. annos (plus minus) natus, sanguinem cum circa præcordia moueri sentiret, oculi caligabant: vertigo aderat: mox clamores, vociferationes, inquietudines accedebant, ita vt contineri debuerit. Detracto mox ex dextro brachio sanguine satis copioso, nondum tamen insania cessabat: carmina quædam recitabat, canebat, vociferabatur, saltabat, præcipitare sese conabatur, arctè contineri ac vinculis stringi idcircò ipsum oportuit, donec ex codijs papaueris potionibus usus in somnum incidisset: à quo cũ meliusculè haberet, purgatus & adhibitis idoneis remedijs ad sanitatẽ peruenit. Verùm hæc non diuturna fuit: post enim aliquot mẽses iterum ac deinde tertio in eundem affectum relapsus est, ac ijsdem auxilijs restitutus. Tandem verò cum sanguis non amplius ad caput ferri videretur, insania quidem desijt

desijt recurrere:sed sanguinis, cum tussi, sputum successit, deinde puris excretio. Ita qui prius Mania laborauerat, phthisi demum mortuus est. Dodonęus Obseruat. medicinal. 10.

Ex hæmoptoe transitum fieri in phthisin satis cõstat, sed quomodo mania in hæmoptoea permutetur, non æquè manifestum. Videtur autem de huiuscemodi permutatione in Coacis prænotionib. Hippocrates simile aliquid scriptum reliquisse. Qui ex lethargicis, inquit, seruantur, plerunque pectori suppurati fiunt. Nam si lethargus in suppurationem cõuerti potest, cur non & eadem ratione mania in pulmonis exulcerationem commutari? Per vtrunque etenim affectum cerebrum, & eadem quidem parte laborat: sed causæ differentes. Est autem lethargi, vt Archigenes apud Aetium ait, duplex origo. Quãdoque præcordia & viscera primario affectu læsa sunt, & ad consensum cerebrum perducunt: quandoque verò in cerebro affectus inchoat. Simile & de mania dici potest: per hanc videlicet cerebrum subinde proprio & primario affectu laborare: aliàs verò per συμπαθείαν & per consensum alterius partis. Maniam verò & per consensum fieri ostendit apho. 40. sect. 5. Quibus mulieribus ad mammas sanguis colligitur, furorem significat. Sanguine siquidẽ circa mamillas collecto, furor succedens per consensum cerebrum offici testatur. Sic potuit & magnifico viro sanguis circa præcordia collectus, perturbata mente, furorem concitasse, per consensum cerebri functionibus deprauatis. Sed cur sanguis circa præcordia confluens, mentem cum furore perturbauit, succedente verò hęmoptoe nihil tale accidit? An ne quia feruens loco conclusus, via nulla patente qua posset erumpere, in septo transuerso membranisque vicinis cum tensione inflammationi si-

milem affectum induxit? postea verò patefacta sibi per pulmonem via, liberumque exitum nactus, mēbranis aut diaphragmate non distentis, mentem nō fuisse permotam? Nam septi transuersi inflammationes, mentis alienationes consequi testatur Gal. 4. de locis affect. Atq; hoc quidem modo Maniam in Hæmoptoem permutari posse apparet: Maniam videlicet ex consensu natā. Nec tamen à ratione quoque alienum, initio cerebrū primariò fuisse affectū & sanguinem feruentem caput petijsse: postea verò eiusdem feruore remisso (quod diuturnitate fit mali) ad caput non amplius ascendisse sed circa pulmones cōstitisse, cuius substantia vitiata sanguinis, deinde puris sputatio successerit. Cæterum Mania cū melancholia affinitatē talem habet, vt non raro Mania in melancholiā transeat: & initia melancholiæ frequenter Maniacū quid habeant. Mania aūt, quæ ex sanguine bilioso procedit, præcipuè sanguine redundante, minus vehemens est, & ferè cum risu coniuncta. Difficillima quæ à bile flaua adusta: Sed omnium grauissima & difficillima, quæ à melācholico humore adusto originē ducit. Omnibus aūt maniacis cum insania mentis alienatio coniuncta est. Melancholici è contra sæpè non insanire videntur, sed concepta tantū aliqua falsa opinione occupantur: nonnulli se mox morituros existimant: quidā se cōprehendi metuunt: alijs alia obuersantur, quæ ex animo excutere & abijcere nequeunt, interim non rarò omnia sua negotia adeò prudenter & cum iudicio peragunt, vt nullo morbo detineri videantur. Idem in Annotat. ad cap. citatum.

OBSERVATIO CCXXXV.

Ex tuberculo in collo oborto grauißima insania insecuta.

Ad

AD Raphaelem Hebræũ iuuenem in sua lege doctissimum atq; ditissimum, dum hæc scriberem9, circa secundam noctis horã ab eius patre Isaac viro ingenuo sum vocatus. Hic iuuenis per varias corporis partes tumores habebat, q de genere antrhacũ videbãtur, inter alios vnus collo insidebat satis amplus, qui statim diminutus est, & statim ipse Raphael ridere cœpit, & assidentibus venam secare volebat, claui quadam: sed desipientia hęc in furorem illico versa est: nempe omnes percutere volebat, hucque & illuc percurrebat, omnia lacerans, accitis baiulis & famulis à sex fortissimis vix detineri poterat. Nos factis quibusdam remedijs abiuimus, sequenti die accedentes pridie Calend. Aprilis, 1538. ipsum satis sedatum inuenimus, sed post prandium somnus adeò præpotens illum inuasit, vt ab assidentibus vigil nullo modo detineri posset: primò materia calida phrenitim mouit: deinde frigida suum motum fecit, huius tumor anteriorem partem occupabat, in latus dextrum inclinans, alij tumores erant in anteriori corporis parte. A profundo somno liberatus cœpit per interualla percutere sibi hypoõchdria, & per quatuor horarum spatium in ectasin ducebatur, currens tanquam à cacodæmone exagitatus: & interim omnium animalium voces fingens, inter se loquens, membra præter naturam mouens, adeò vt potius miraculum videretur, quam res ex naturali causa prodiens: itaque bis in die agitabatur, & principium motionis erat ab hypochondrijs. Putamus nos, & reuera ita erat, hypochondriacam passionẽ passum esse: postea in se ipsum ita liberè recipiebatur, vt nihil passus esse videretur: sed deinceps curari noluit: nam sui domestici dicebant ipsum esse effascinatum & omnia tẽtarũt cõtra effascinationes amulẽta, q̃ nihil ꝓfuere.

Cogitarunt deinde malo quodam dæmone agitari, & accitis Christianis religiosis nihil etiã profecere: nam morbus erat, qui aut diligenti cura, aut temporis spatio expellitur. Denique post octo menses ex se conualuit, & nunc adhuc sanus perseuerat. Brasauolus Comment. ad aph. 65. lib. 5. Hippoc.

OBSERVATIO CCXXXVI.

Melancholicus ex effreni coitu insania correptus.

NVper quidam tali habitu præditus erat, vt si melancholicum depingere voluisses, ipse exemplar foret. Hic cum æstate media vxorem iuuenculam duxisset, vt solent esse ad coitum proni, vt Aristoteles testatur, adeò profusè venere vsus est & præsiccatus, vt non post multos dies vehementi furore esset percitus. Hunc vinculis cohibitum, embrochis & victu humectante curauimus: non adeò tamen, vt fideri illi aliquem suadeam. Etenim oculis & facie torua adhuc furorem quendam præ se fert. Iacchinus Comment. in 9. lib. Rasis. cap. 15.

OBSERVATIO CCXXXVII.

Pestifera insania correpta puella, primò curatur: post mensem verò in eandem incidens, vnius diei spatio è medio tollitur.

INsaniæ tria genera, & acutum quodlibet. Vnum cum in accessione febris, aut in suo vigore desipit æger, & aliena loquitur, sed tamen leuata febre statim resipit. Alterum, quod græci φρένησιν vocant, cui semper dementia comes est. Nam licet inter morbi initia resipere interdum videatur æger, eius tamen mens quibusdam semper imaginibus agitatur. Tertium verò genus est lethale magis ac pestiferum, cũ scilicet æger ipse non solùm perpetuò desipit, sed & quæcunq;

quæcunque agit, impetu quodam & violento motu operatur. In huius autem generis lethalem insaniam cum nobilissimi cuiusdam viri filia prolapsa malè ageretur, & nos ad eam intempesta nocte vocati accederemus, adeò furentem puellam inuenimus, vt dum hinc inde sese violento quodam impetu iactaret, quicquid interim obuiam habebat, dentibus arriperet, frangeret, laniaret. Ex quo proprios capillos, brachia & manus, & si quid preterea aliud arripere poterat, ita mordicus, nullo habito discrimine suumne an alienum esset, apprehendebat, vt nisi scissum ac prorsus laceratum ex eius dentibus eripi non posset, adeò vt vinciri puellam oportuerit, ne sibi aut alteri noceret. Verùm cũ paucis post horis furor illi remitti cœpisset, in somnum incidit grauiorem, quo (tametsi nostris præsidijs, studio & diligentiæ ægrè cederet) vix tandem excusso, ab insania quoq; puellam ipsam liberauimus. Sed vt est ingenium mulierum, præsertim nobilium, cum sanitate adepta nihil eorum, quæ pro tuenda firmandaque valetudine iniuncta fuerant, obseruasset, & sua viueret libertate, post integrum mensem, quo pristina vsa est valetudine in eundem incidit morbum: à quo cum nullis vnquam auxilijs potuerit à medicis liberari, vnius tantùm diei spatio è medio sublata est. Si quis autem huius morbi causam quærat, nos quantùm coniectare licuit, materiam credimus fuisse calidiorem, sed paucam tamen: quæ cum caput peteret, suo & incendio & mobilitate puellam furentem redderet. Et quoniam caput ipsum frigidiore materia oppletum fuerat, hanc quoque, cum & ipsa, (vt creditur & par fuit) exagitata fuisset, priore illa materia extincta ac resoluta, ipsum deniq; profundiorem somnum puellæ fecisse putamus. Beniuenius. cap. 99. Abdit.

OBSERVATIO CCXXXIIX.

Nocturna insania curata.

VIR quidam supra 30. annos natus, interdiu benè habebat, mente & sensibus integris: si quando autem quieti se dedisset & dormiret, mox insanire cœpit, clamitare subinde, brachia manusque huc illuc abijcere: surrexisset quandoque, saltasset, & per domum cucurrisset, si assidentes permisissent, qui in lecto eum continuerant. Vigil factus, iterum sanæ mentis. Purgatus hic idoneis medicamentis fuit, sanguisque detractus: verùm non prius hæc profuerunt, quam cauterio in ceruice posito, vlcus esset factum, quo aliquandiu aperto, profluente inde humore, melius se habuit, & sanitati restitutus. Dodonæus. obseruat. Medicinal.

Εφιάλτης, Incubus vel Incubo latinis morbus dicitur, dormientibus molestus: hoc correpti ab aliquo sibi incumbente, aut re quapiam corpori imposita comprimi sese existimant, & suffocari imaginantur, exclamare aut vociferari volentes nequeunt, vocē si edant, nihil significantem vt plurimum proferunt: adest & difficilis motus. Cum hoc autem insaniam nocturnam (quam descripsimus) haud quaquam conuenire satis manifestum, cum lycanthropia similior videtur, quam Paulus Aegineta describit, & similiter Auicenna sub nomine Chatrab. Nec tamē cum hac omnino conuenit. Ait quidem Paulus, noctu domo egredi, & circa defunctorum monumenta versari, donec illucescat. addit Auicenna, interdiu etiam latitare, hominum consuetudinem fugere: vno loco haud diu consistere: tristes & pallentes esse: At hic vir oīa sua negotia dextrè interdiu obibat, nulla parte mentis laborās, nec solitudinē amabat, sed cum amicis & domesticis perlubenter versabatur.

tur. Quamobrem nec Lycantropia affectus huius dici potuit: ſicut nec verè incubus fuit. Cauſam mali huius humorem fuiſſe craſſum crudumq; ſatis apparuit, cui bilis portio admixta fuit. Idem in Annotat. ad cap. prædictum.

OBSERVATIO CCXXXIX.

Furore correptus diſſenteria ſuperueniente liberatus.

DYſenteriam quidem & hydropa tranſlationis materiæ ratione, maniæ remedio eſſe, ratione non caret, à capite deorſum noxijs tranſlatis humoribus: mentis verò emotionem, quàm ἐκστασιν Græci dicunt, ipſius minimè ſolutionem ſed augmentationem potius eſſe dixeris. Verùm tamen ſiquidem verè Hippoc. vehementem inſaniam ectaſin ſæpè appellauit, quendam inſania moderata quà prius detinebatur ita leuatum fuiſſe meminimus, rationemque collegimus propter vehementẽ cauſarum maniam efficientium motionem, eiuſdẽque fuiſſe ſolutionem ſubſecutam: quemadmodũ in morbis acutis vehementiſſima ſymptomata bonas interdum criſes efficere ſolent. Galenus Comment. ad aphor. 5. lib. 7. Hippoc.

OBSERVATIO CCXL.

Inſania graui ad menſes aliquot detentus, ſuperuenientibus varicibus liberatus.

VIcinus meus Daniel Federer, faber ahenarius circa ætatis ſuæ annum vigeſimum ſeptimum difficili mania corripiebatur, qua euſque vexabatur, vt iam prorſus amens factus præter alia furoris & ſtoliditatis argumenta, ædium tectis conſcenſis, hinc inde in ijſdem obreperet.

Communi itaque amicorum consilio, catenis ad aliquot menses vinctus, in conclaui asseruabatur, ne vel sibi vel alijs vim inferret. Subortis autem in cruribus, varicibus, venis crasso, nigro, fœculentoque sanguine multifariam distentis atque explicatis, ab insania liberatur. Natura ipsa sua sponte κατὰ μετάστασιν, & morbum & causam eiusdem materialem à capite & animalibus partibus nobilioribus ad crurales venas ignobiliores salubriter transferente & exonerante. Quibus vel hodie quoque annum iam propè quinquagesimum attingens, detinetur. Homo crasso & quadrato corpore, facie truci, ex qua facilè eum mente aliquando emotum fuisse conijcias, voracissimus, sedentariam vitam agens. Qui ꝓ temporis & victus ratione varia, crasso, sicco, & melancholico sanguine coaceruato, singulis annis per interualla, sæpius acerbissimis varicum doloribus cum crurum inflammatione & distensione miserè torquetur. Et nisi remedijs sibi maturè prospicit, recidiua insaniæ specimina, regesto nimirum & abundante tali sanguine, edit. Itaque præter fomenta ex herbis idque genus alijs præparatis nonnunquam thermis vicinis popularibus Kybensibus vulgò dictis, sæpius autem varicum incisione, non excisione sibi consulit. Diuisis etenim scalpello venis, sanguinem crassum & resiccatum compressione sursum & deorsũ instituta, exprimere & exstringere solet, quo plurimum iuuatur. Ioannes Schenckius.

OBSERVATIO CCXLI.

Historiæ, amore insanientium & perditè amantium, qui earum quas exarserant, coniunctione & perfruitione, ab amoris insania mœrore item & tabe liberati sunt.

Fama

FAma est ex melancholicis quendam insanabiliter se habentem cum puellam deperiret, medicis nihil proficientibus, ab amore fuisse sanatum. Ego verò suspicor eum ab initio in puellam exarsisse, inde tristem & languenti animo, quod ea non potiretur, euasisse, suisque popularibus melancholicum visum esse, neque iste amorem esse in causa noscebat: at vbi puellæ amatæ se coniunxit, mœstitia recessit, ira & animi languor discussus est: gaudium tristitiam deleuit, & mens amore medico prorsus sanata est Aretæus lib.3.cap.5.

Vocatus, vt inspicerem fœminam noctu vigilantem, & ex vna iacendi figura in aliam crebrò se trãsferentem, vt ipsam sine febre reperi; percontatus sum, quæcunque sigillatim illi contigisse poterant, ob quæ vigilias obuenire scimus. Illa autem vix, & interdum nihil respondebat, perinde atque frustra se interrogari significaret: demum auersa stragulis adductis se totam opperuit; & quodam paruo velo supra caput adducto in morem eorum qui dormire volunt, cubare cœpit. Id videns discessi, duorũ alterum mecum ipse colligens, vel atræ bilis vitio mulierem animæ deiectionem pati, vel rei, quam fateri nollet, mœstitia laborare: quamobrem postero die cuncta diligentius obseruare proposui. Cum itaque accessissem, ex ancilla, quæ ipsi assistebat cõperi fieri non posse; vt tunc ægram dominam viserem: abij igitur, & deinde rediẽs, vt idem denuò cõperi, tertiò reuersus sum: sed & tum ancilla renunciante vt discederem, (nolle enim tunc heram vexari, nam simulatque secundò recessissem, abluisse se illã & solitum cibum sumsisse) discessi: & sequenti die rediens, solus cum ancilla varijs de rebus collocutus, apertè mœstitia quapiam dominam laborare cognoui, quam casu postea reperi. Nam cum prius

noſcerem nulla corporis parte mulierem afflictari, verũ animi moleſtia tãtum quapiam perturbari, cõtigit, vt quo tẽpore fœminã inſpicerẽ, iſtud ipſum, quod eſſe ſuſpicabar, mihi confirmaretur: nam quidam tum è theatro cum veniſſet, narraſſetq; ſe Pyladem ſaltantem conſpexiſſe, ſtatim mulieris vultus & faciei color immutatus eſt, quod cum viderem, brachio manũ ſtatim admoui, pulſumq; ſubitò varijs motibus agitatũ inueni, id quod animi perturbati indicium eſt: talem enim pulſum & qui de re aliqua certant, habere ſolent. Quocirca ſequenti die cuipiam ex ijs, qui me ſequebantur pręcepi, vt, cum ad mulierem veniſſem, me parũ poſt ſubſequeretur, & nũciaret Morphum eo die ſaltaſſe: q̃ cum feciſſet, nullam in pulſu mutationẽ obſeruaui. Sequenti die quoq; cum iuſſiſſem, vt idem annunciaret hiſtrionẽ, qui ex tribus reſiquus erat ſaltaſſe, ſimiliter pulſus ſe non mutauit. Quarto die cum ad multam noctẽ de induſtria expectaſſem, vbi renunciatum eſſet Pyladem ſaltaſſe, diligenter annotaui, pulſum varijs modis ſubſultaſſe: atque ita mulierem Pyladis amore captam deprehendi, quod ſecutis etiam diebus attentius obſeruatum, me in opinione adhuc magis confirmauit. Hoc cum ſciret Eraſiſtratus, & eſſet eadem domus iuuenis ægrotantis, & dilectæ fœminæ, facilius quam ego amorem deprehendere potuit, cum frequentius æger amatam intueretur, & non pluribus interiectis diebus, quemadmodũ noſtra mulier, neque tum denique viſo Pylade, ſed nominato ſolùm turbaretur. Galenus libro de prænotione ad poſthumum. cap. 6.

Seleuci regis filius Antiochus nouercæ Stratonices infando amore correptus, memor quàm improbis facibus arderet, impium pectoris vulnus pia diſſimulatione contegebat. Itaque diuerſi ijſdem

dem visceribus affectus ac medullis inclusi, summa cupiditas & maxima verecundia ad vltimam tabē corpus eius redegerunt. Iacebat ipse Antiochus in lectulo moribundo similis, lamentabantur necessarij, pater mœrore prostratus, de obitu vnici filij, deque sua miserrima orbitate cogitabat, totius domus funebris magis, quam regius erat vultus. Sed hanc tristitiæ nubem Leptini Mathematici, vel vt quidam tradunt. Erasistrati medici prouidentia discussit. Iuxta enim Antiochum sedens, vt eum ad introitum Stratonices rubore perfundi & spiritum increbescere, eaq; egrediente pallere, & excitatiorem anhelitum subinde recuperare animaduertit, curiosiore obseruatione ad ipsam veritatem penetrauit. Intrante enim Stratonice & rursus abeunte brachiū adolescentis dissimulanter apprehendendo modo vegetiore, modo languidiore pulsu venarum, comperit cuius morbi æger esset. Protinusq; id Seleuco exposuit. Qui charissimam sibi coniugem filio suo cedere non dubitauit, quod in amorem incidisset, fortunæ acceptum referens, quod dissimulare eum vsque ad mortem paratus esset, ipsius pudori imputans. Valerius Maximus lib. 5. cap. 7.

OBSERVATIO CCXLII
De insania mirabili ex amore inducta atque curata.

VIR quidam Mercator (cuius nomini, ob eā quæ in medico esse debet modestiam atq; prudentiā, parco) ex amore in insaniā deductus, melancholicꝰ effectus est, mirisq; visis etiam interdiu, nedum noctu agitabatur, modo in iram ac furorem concitus, mox placabilis in risum effusus, amatæ speciem se in momenta singula in conspectu habere affirmabat, illi blandiebatur, ac si præsens fuisset:

mox quod se amantem redamare nollet, miris increpabat modis, omnis de amata sermo, omnis inter luctus ibat dies, noctẽ sine somno tristitia mœrorque consumebant: & sibiipsi iniecisset manus, ni suorum vi prohibitus fuisset. Cum sic insaniens totos sex constitisset menses, egoque eò profectus essem, vbi æger laborabat, ad curam accersitus, hominem magno sanè labore, multisque in eam rem paratis auxilijs, ab insania Dei gratia adiutus, reuoco & integræ menti ac sanitati restituo, Valleriola. Obseruat. 7. lib. 2.

OBSERVATIO CCXLIII.

Amoris vi puella mortua.

NVper puella quædam, propter retrogradas nuptias in magnum animi mœrorem incidit, quẽ propter continuas lachrymas, cum omnem consolationem respueret, consecutus est dolor capitis ingens, hunc epilepsia, epilepsiam mors. Cornax. libr. 1. cap. 3. Consultat medicarum.

OBSERVATIO CCXLIV.

Adolescenti adamatæ suæ aßidenti, vena secundum tempora sua sponte disrupta, feruidißimum simul ac copiosum sanguinem profudit.

VIdi ego meis oculis rarum amoris signum. Assidebat nobilis quidam (insanus præ amore) iuuenis nobili & honestæ cuidam fœminæ viduæ, cuius nuptias ambiebat, & progressu temporis consecutus est. Hic in prandio ad mensam cum colloqueretur: ecce vena in temporibus propè aures illi spontè aperta est, & profluxit copiosus sanguis, quem strophiolo compescere conatus est. Hæc ipse vidi, cum vtrique in mensa assiderem, in arce quadam, eò ad nobi-

nobilis cuiusdam curam vocatus. Idem author loco citato.

OBSERVATIO CCXLV.

Catharri maximè externi natura, causæ, & generationis modus nouus.

IN externis partibus capitis aliquando excrementum colligitur, maximeq; sub cute verticis, quò venarum per faciem & tempora in caput irrepentium extrema desinunt. Quoties enim hæ vel sero vel humore multo turgent, alimenti reliquias & superuacua sub cutē effundunt, quæ præ cutis crassitie atq; densitate vaporare foras vix queunt. Horum coagmentatione assidua tantus interdum cumulus fit, vt humor ceræ instar mollis promineat cutem condensans eamque à calua plurimum disiungens. Hic certè fons, hic fomes est omnis externæ destillationis, quem miror neminem omnium veterum obseruasse. Hinc in externas corporis partes fertur destillatio in oculos, in maxillas, in dentes, in ceruicem, in scapulas, in brachia, in latera, in dorsum & lumbos, in coxendicem, in crura, in omnes denique articulos: eaque tum omnis arthritidis tum omnis ferè externi doloris causa esse deprehenditur. Fernelius lib. 5. cap. 4. Patholog.

OBSERVATIO CCXLVI.

Pulueris haustu lethalis raucedo inducta.

PVluis haustus seu inspiratus, raucedinem concitauit lethalem, quod nobis non semel visum est. Joubertus cap. 4. Tract. de affect. thoracis.

OBSERVATIO CCXLVII.

Raucedo & grauedo in nonagenario sene curata.

NIcolaus Leonicenus præceptor celeberrimus, vir nonagenarius, imò & qui iam sextum supra nonagesimum transegerat, millesimo, quingentesimo vigesimo tertio raucedinem simul & grauedinem incidit: hic medico vtebatur probissimo atque doctissimo Alberto Sauonarola, diui Hieronymi fratre, ne sine medico ægrotaret: nam medico non indigebat tãtus vir. Cum per aliquot dies raucedo atque grauedo in Leoniceno perseuerarent, & esset de salute sua valde sollicitus, bonus ille vir Albert⁹, ne Leonicenus has affectiones curandas putaret, & ne esset de salute tam sollicitus, hunc aphorismum illi retulit, Grauedines & raucedines in valde senibus concoctionem non admittere. Quem audiens Leonicenus subrisit, inquiẽs: Parce mi Alberte, Hippocratis aphorismum non intelligis: quippe verus non est in viro medico. Et ita certè fuit: Nam vir (ꝙ mirum est) tanta ætate ingrauescens, sola victus ratione obseruata, à raucedine & grauedine euasit. Talis autem erat eius victus ratio. Nunquam abstinuit à carnibus, nunquam à pinguissimo capi iure, nunquam à vino, quod & dulcissimum simul & potentissimum bibebat: & sanitati restitutus fuit, Dicebatque hoc genus victus esse illi ætati proprium: & à quo si declinet, potius periclitari, quam iuuari. Imò medicos illos deliros vocabat, qui in tam ingrauescenti ætate carnes, iura atque vinum prohibebant, si modicè sumantur: sit quodcunque ægritudinis genus, quo ille afficiatur. Brasauolus Comment. ad aph. 40. lib. 2. Hippoc.

OBSERVATIO CCXLIIX.

Puer destillatione & febre continua laborans, desperatus restituitur.

Filium

FIlium legati Reguli Mantuæ, puellum decem circiter annorum, cui olim confracta caluaria, magnaque parte offis capitis extracta, destillatio & febris continua adeò vrgebant, vt ego (quod esset illustris viri filius) iusserim primos ciuitatis medicos aduocari, qui vbi superuenerunt, nullam spem superesse iudicabant. Itaque hoc videns, & solus in cura relictus, nouam curandi rationem inire incepi, & humido victu imperato, ab ouis & carne abstinens, melque destillans, ac rorem Syriacum (quoniam & illud adiectum erat incõmodi, vt medicamenta omnia respueret) 40. dierum spacio illũ plenè sanaui. Cardanus. Curat. admirand. cura. 11.

OBSERVATIO CCXLIX.

De catarrho siue destillatione suffocante.

DEfluere ex capite humores in pectus ac pulmones haud rarum est inde siquidem tusses, raucedines, respirandi difficultates, & si humores salsi aut acres, pulmonis exulcerationes & phthises proueniunt: quod si verò & in pulmonibus vitium, latentes anginæ succedunt. Sed adeo copiosum deferri, vt hominem mòx suffocet, perquam rarum. Generoso cuidam viro sic tamen contigit. Annos vitæ ferè attigerat sexaginta corpore non extenuato, sed bonæ habitudinis, liberaliore potu subinde delectabatur: podagrá quandoque molesta: purgari aliquando consueuerat: aderat lassitudo & humorum plenitudo. de medicamento purgante sumendo deliberauerat, cum subito nocte media catarrhus vehemẽs ipsum obruit, sentiebat defluxionis impetum velocem: auxiliũ implorabat, sed priusquã quisquã adesse potuerit, suffocatus est. A morte mox copiosa pituita lenta ac viscida ex ore profluebat: quæ haud dubiò

in pulmones affatim defluens repentinæ mortis ac suffocationis causa fuit. Dodonæus Obseru. Medicin. 9. Hippo. in fine aphorism. 12. sect. 3. destillationem quandoque citò etiam interimere testatur, τοῖσι δὲ, ait, πρεσβυτέροισι κατάῤῥοι συντόμως ἀπολλύοντες: id est, senioribus autem destillationes, quę citò interimant. Similis sentētia legitur in lib. de aere, aqua & locis, sed copiosior, his verbis. Valdè senibus destillationes propter raritatem & venarum ἔκτηξιν id est tabefactionem, ita quod repentè intereūt, quosdam autem contingit dextra aut sinistra parte stupētes reddi. Quibus verbis duo ex catharro in senibus ostendit pericula, vel mortem subitaneam, vel alicuius partis cum stupore resolutionem. Idem in Annotat. ad cap. citatum.

OBSERVATIO CCL.

Monstrosæ oculorum constitutiones hominum quorundam: cuiusmodi sunt, qui vel oculis omnino carent, vel vnicum tantum, vel tres, aut quatuor habēt, vel alienis partibus sitos, vel deniq; pupillas binas, nonnunquam diuersi coloris obtinent.

De oculis et ipsorum morbis

PVeri ingenui Arimini sine oculis & naso nati. Lycosth. Ann. mundi 3772. Chron. de Prod. & ostēt.

Arimaspi, populi Scythiæ Europœæ, versus Aquilonis exortum, qui vnicum in media fronte habent oculum, & cum gryphis auri custodibus continuè præliantur. Plin. lib. 7. cap. 2. Arimaspos esse viros Scytharum vnoculos, Herodotus scribit, ita nuncupatos, quia illarum gētium vocabulo arima vnum significat, spu verò, oculum. Cœlius Rhod. lib. 16. cap. 22. Lc. A.

In Taprobana insula tales repertæ sunt humanæ creaturæ malè formatæ. Crura habent breuia, humeros eleuatos, collum subtile, caput maximum, cum vnico in fronte oculo, rimantur gemmas & similia pulchra. Truces ac ferini sunt homines, nec fœmellas à maribus quis dignoscit, nisi cum grauidæ sunt. Nudi incedunt, & ex rebus syluestribus vitam degunt, ros illis potus est, auribus carent, & acutè audiunt. Quoddam fucorum genus, quos Itali tabanos vocant, illos valdè molestat, ob eam causam sabulo se cõdunt, quoad insulã fuci præteruolent. Lycosthenes in appendice Chron. prodig.

Quibusdam in Arabiæ locis monstra sunt, quæ tres habẽt oculos, nasum, & os magna, aures binas amplissimas & rotundas, &c. Idem in eadẽ append.

Anno Domini 308. Apud Daphnem amœnum illud & ambitiosum Antiochiæ suburbanum, visu relatuque horrendum natum est Constantij Imperatoris temporibus monstrum, infans scilicet ore gemino, dentibus cum binis, & barba, quatuor oculis, breuissimis duabus auriculis. Idem Chro. ꝓdig.

In Aethiopia occidentali Aethiopes quatuor oculis inueniri dicuntur. Idem eodem Chronic.

Anno 1554. In Misnia infans natus est, absque capite oculorum effigie in pectore expressa. Plura vide operis huius Obseruat. 24. quo loco acephalon quoque monstrum in Vasconia natum, oculos in humeris exhibens reperies.

In Africa familias quasdam effascinantium, Isigonus & Nymphodorus tradunt: quarum laudatione intereant probata, arescant arbores, emoriantur infantes. Esse eiusdem generis in Triballis & Illyrijs adijcit Isigonus, qui visu quoque effascinent, interimantque, quos diutius intueantur, iratis præcipuè oculis: quod eorum malum præcipuè senti-

re puberes. Notabilius esse, quod pupillas binas in oculis singulis habeant. Huius generis & fœminas in Scythia, quę vocantur Bithyæ, prodit Apollonid. Philarchus & in Ponto Thibiorum genus, multosq; alios eiusdem naturæ: quorũ notas tradit in altero oculo geminam pupillam, in altero equi effigiẽ. Et paulò post: Fœminas quidem omnes vbiq; visu nocere, quæ duplices pupillas babeant, Cicero quoq; apud nos author est. Plin. lib. 7. cap. 2. N.H.

Anastasius Imp. Dicorus appellatus est, quoniam diuersi coloris pupillas in oculis habuit: dextra enim nigrior, lęua verò pupilla magis glauca fuit, vt scribit Zonaras. Cuspinianus.

Isigonus autor est, in Albania gigni quosdã glauca oculorũ acie, à pueritia statim canos, qui noctu plusquam interdiu cernant. Plin. lib. 7. cap. 2.

OBSERVATIO CCLI.

Iris quid reuera sit, ex celebriorum anatomicorum sententia.

EST iris in oculo circulus ille varijs coloribus refertus: quę colorum varietas (quicquid hac de re Aristoteli videatur) vueæ membranæ, non humoribus (vt ille voluit) accepta ferenda est: quæ vuea nõ est in omnibus hominibus concolor: nam in hoc nigrior est, in illo magis albicat, in alio cœrulea, aut varia cernitur. Iridis verò nomen in oculo, à cœlestis iridis similitudine translatum fuit. Columbus lib. 10. de re Anatom.

Galenus inquit, nihil aliud hunc circulũ esse, atq; concursum omnium tunicarum oculi, singuli isthic singulum promũt circulum. Si enim probè quis dissecuerit oculum, & nihil confuderit, in iride septẽ videbit circulos sibi mutuo insidentes. Vesalius dicit esse tunicam vueam: quæ tali colore prædita, per cor-

corneam lucida apparet, equidem semper deprehē-
di esse vueam tunicam. Coiter in tabulis Anatom.
Vesalij attestatio (lib. 6. c. 14. de hum. corp. fabrica)
hæc est. Vuea tota superficie, qua dura tunica proxi
mè succingitur, perpetuò nigra est, & modicè hume
cta: in anteriori autem suæ compressionis sede va-
riè tingitur, eumq; semper exprimit colorem, qui in
oculi iride, seu maiori circulo, sanis hominibus oc-
currit, cuiusq; gratia oculos nigros, aut cæsios, aut
glaucos dicimus. Neutiq̃ enim is color ex oculi hu-
morum copia, aut defectu, aut tenuitate, aut pupillę
etiã collectione aut dilatatione, aut oculi veluti ꝓ-
funditate, aut tenuitate cõsurgit, alicuiue consimili
causæ accept⁹ ferri debet. Quod etsi magnũ illis for
tè videbitur paradoxũ, qui integros libros de oculo
rum coloribus consarciunt: non aliter tamen id ꝓ-
batum velim, quã eum qui singulis hominib. (quã-
tumuis is varius sit, & sibi in vtrisq; oculis & in vno
etiam oculo interdum dissimilis) obtingit colorem
perpetuo eundem in vuea apparere, siue integro o-
culo, siue effluxis ex dimidio, aut in vniuersum hu-
morib⁹, siue ipsa vuea tunica per resectionem à cõ-
terminis liberata, diuulsaque, hunc examinaueris,
adeò vt de oculorũ coloribus haud secus disputan-
dum arbitres, q̃ de nigra, fusca, & alba, in ipso etiam
vtero, hominib. data cute, ac rufis flauisq; & nigris
capillis: vti etiam parẽ ferè cutis & oculorũ coloris
in varijs nationib. rationẽ obseruari cernimus. Cæ-
terum interna vueę superficies, diuersis, sed omnib.
interim hominib. ijsdem, interstinguitur coloribus.
In posteriori. n. oculi sede, qua hæc tunica primũ ꝓ-
nascitur, subalba est: mox viridis, & dein cœrulea i-
ridis in modum efficitur, atq; hos etiam colores in
posteriori oculi sede interna hæc superficies possi-
det, in anteriori autem oculi sede vniuersa impensè

nigricat, & nõ adeò leuis hic atq; in posteriori sede visitur: quod illi potissimum accidit propter processus, quos à se hac in parte educit, tunicam constituturos, quæ anteriori vitrei humoris sedi obducitur, & veluti interstitium est vitrei, eiusq; quem aqueũ nominabimus. Hactenus Vesalius.

OBSERVATIO CCLII.

Crystallinum humorem non in centro oculi consistere.

VEsalius tota errat via, existimãs crystallinum humorem in centro oculi exquisitè situm esse. Columbus. lib. 10. de re Anatom.

Crystallinus humor non est in medio collocat⁹, nam duo sequerentur incommoda: aut enim à lumine externo nimium distaret, lumenque externum ad eum difficulter permearet: aut lumẽ & splendor crystallini nimium cogeretur, & non facilè cum externo consuesceret, propinqua non rectè viderem⁹, longinqua optimè. Nec proximè ad corneam, nam lumen internum cõsuesceret nimium cum externo, hinc spiritus visiui citò dissoluerentur & dissiparentur, vnde propinqua quidẽ videremus, remota difficulter aut nullo modo. Itaque positus est in anteriori parte magis, atq; in posteriori. ita tamen remotè à cornea tunica, vt splendor quoquo modo refringi possit. Coiter in tabulis Anatom.

OBSERVATIO CCLIII.

Crystalloidem nonnunquam defluxionum vi citra externam offensam repente sede sua propelli: & cur nonnulla falsò gemina appareant.

INterdum vidi nullius externæ causæ vi, solius acerrimi humoris defluxu repentè & crystalloidem è pro-

è propria ſede dimoueri & pupillam dilatari, ſed tū comitabatur dolor immanis & implacabilis. Quin etiam cum cryſtalloidis dimotio ſurſum deorſumue fit, laboranti quæcunque cernuntur gemina apparent, non autem cum in alterutrum angulum fit. Fernelius lib. 5. cap. 5. Patholog.

OBSERVATIO CCLIV.

Aqueum oculorum humorem excrementum eſſe, qui deperditus renaſcatur.

HOC quod dicam lector obſecro ne excidat, me certa coniectura deprehendiſſe humorem hunc inſtar excrementi eſſe: nam ego bis hiſce oculis vidi totum prorſus effuſum eſſe ob vulnera: tamen ſpatio temporis renatum, ita vt eodem oculo cernere deinceps potuerit. Columbus. lib. 10. Anatom.

OBSERVATIO CCLV.

Non tantum aquei, quantum vitrei humoris, oculis contineri.

ERrat Veſalius, qui oculis tātum humoris aquei, quātum vitrei repetiri affirmat. Idem circa finem lib. 10. Anatom.

Quantitas exigua, nimirum quatuor, vel quinq; guttarum, nam ſpatium illud, quod eſt inter corneā & cryſtallinum humorem, non tantum humore aqueo, ſed ſpiritu repletur, eſt enim hoc ſpatium maius, quam aqua repleri queat. Veſalius voluit hanc aquam dimidium oculi occupare, at ne tertiā quaſi partem obtinet, nimirum eam, quæ in regione iridis, & pupillæ contineri poteſt, diſtinguitur hæc regio à cornea tunica. At ſi fuiſſet plurimus, non penetraſſet lumen: ſi paucus, innatum lumen non defenderetur, & diſſiparetur luminis vehementia. Coiter in tabulis Anatom. oculorum.

OBSERVATIO CCLVI.

De tunicis oculorum anatomicorum sententiæ, mirè variantes, distinctæ.

TVnicæ apud plerosq; anatomic. sunt numero 7. apud Gal. in quibusdã locis 5. alio in loco 6, apud Fallop. 8. Prima vocatur ἐπιπεφυκὼς. i. adnata, eo quod non sit propria oculi, sed quasi ascititia, colligans oculos vicinis partib. adhærẽs etiã vocatur, ꝙ huius interuentu oculis adhęreat, itẽ & alba à colore, à neotericis coniũctiua. Secunda q̃ pars duræ anterior perlucida κερατοειδὴς. i. cornularis, ob similitudinẽ, q̃ cum perlucido cornu lucernarũ habet, vocata: itẽ cornea, vt Ruffus inquit, ꝙ cornu instar in laminas quasi dissolui potest, Tertia σκληρότης dura dicta, & à substantia qua p̃dita est, & à dura matre, vnde originẽ trahere scribitur. Quarta orta à pia matre est ῥαγοειδὴς & ῥιόγα vuea, qđ qua parte cornicularis subijcitur, vueæ folliculo, ex quo pedũculus cũ acinis extractꝰ est similis sit: vel qa intꝰ colore vuæ nigræ colorẽ repręsentat: appellatur & χοροειδὴς. i. secũdina, vel quia à pia matre χοροειδὲι vocata oritur, vel quia secũdina vteri instar vasorũ est sustẽtaculũ post situ crystallini humoris. Quinta tunica à cerebri substãtia oritur ἀμφιβληστροειδὴς. i. reticularis vocatur, à similitudine retis piscatorũ, ꝙ vni baculo accõmodatur, & ex ampla basi globi dimidiati modo in obtusum mucronem fertur, Ruffus vocat hanc mẽbranã ὑαλοειδῆ. i. vitream, ꝙ includat vitreũ humorem, at nõ rectè, nã vitreus humor propriã habet tunicam. Ruffus hanc etiã vocat ἀραχνοειδῆ: putat. n. ni fallor, esse processum reticularis. Sexta tunica est crystallini humoris semicircularis, crystallini dimidiũ ab anteriori parte ambiens, vocatur ἀραχνοειδὴς à similitudine, q̃ tenuitate sua nequaq̃ duricie & robore, cũ

telis

lis āranearū habet, Ruffus inquit, hāc nomine an-
quitus caruisse, à posteris lenticularē vocatā, & ab
more cōtento crystallonē. Septima & vltima est
ocessus χοροειδὴς & interstitiū inter aqueū & vitreū
morem, & vix tunicę nomē meretur: Vnde Fallo.
nc tunicā vocat ligamentū ciliare, tanquā crystal
num humorem alligaret χοροειδῆ. Vesaliꝰ dignatur
nc tunicam tunicæ nomine, & vocat ciliarē tuni-
m à palpebrarū cilijs. His septē tunicis Fallop. ad-
cit tunicam vitreo humori peculiarē & propriam,
autoritate Ruffi, quæ ꝓpterea vocatur ὑαλοειδὴς,
est, vitrea. Adijci potest tunica ἀπονεύρωσις muscu-
rum, quæ à Galeno tunica oculorū vocatur. Ani-
aduertendum, Galenum aliosq́; antiquos scripto-
s interdum omnes tunicas reducere ad quinq; in-
rdum ad quatuor tantū. Cum ad quinq; reducit
mittit corneā & ciliare interstitiū, cum ad quatuor
iam adnatam tanquā impropriam excludit. Coi-
r in tabul. part. internarum corp.

OBSERVATIO CCLVII.

Musculorum oculos mouentium descriptio vera.

OCulorum, musculi apud Fallop. sex, apud Colū-
bum quinq;, apud Vesaliū in magno opere se-
tē. At Vesalius in examine suum errorē fatetur, &
os musculos breuiter rectè describit. Horum itaq;
uatuor primi rectis motib. nimirū sursum deorsū,
d internū angulum, ad externumcanthū attractio-
i præsunt forma exortuq́; sibi respondent, sunt ob-
ongi & rectis fibris præditi, oriuntur à cono orbitę
ue radice visorij nerui, inde optico neruo, oculoq́;
ttensi carnosi, ductu recto ad corneam tēdunt, sed
ntequā eo peruenerint, desinunt in latū tendinē, q
liorū musculorū tendinib. coniungūtur, ac ꝓpriā
identur membranam, oculum totum ambientem

constituere. Membrana hæc tendinosa duræ ante i-
ridem inseritur, hinc fit quod omnibus simul operã-
tibus musculis, oculus sistatur ac firmetur. Quintus
hoc modo à Vesalio in examine describitur. Quint⁹
quatuor superioribus gracilior, ad internũ latus fo-
raminis neruum visorium transmittentis, à conq orbitæ
cauitatísue oculi initium ducit, iuxta latus mu-
sculi oculum sursum ducentis. Dein secundum fron-
tis os antrorsum veluti rectà repens, circa superio-
rem sedem interioris lateris oculi in transuerso, q
hic ab osse exoritur, ligamento continetur, in illoq;
veluti habena in annulo retorquetur, & carne⁹ ad-
huc existens, sub tendine musculi oculum attollen-
tis fertur, inibi tandem in neruеam tenuitatem ces-
sans, quę superiori sedi exterioris lateris oculi obli-
què satis & versus anteriora inseritur. Membranula
in qua musculus veluti in transuerso ligamento ve-
hitur, cartilagineum quid ad musculi reflexum (id-
que in bobus pręcipuè) ostendit. Sextus primis qua-
tuor etiam gracilior est, ad foramen illud carneus
enascitur, quod insigne in interiori anguli orbitæ
semper proximus, inter os & musculum illum repit,
cuius beneficio oculum deorsum agimus. Vbi verò
sextus musculus externũ latus oculi attigit, in mẽ-
braneum cessat tendinem, illi lateri obliquè tam al-
tè versus anteriora insertum, vt quinti musculi ten-
dinis externum latus veluti attingat. His duobus vl-
timis musculis circumuertendi munus ascripsi, il-
lisque oculum versus minorem angulum valide e-
tiam agi existimo. Coiter in tab. citatis.

OBSERVATIO CCLIIX.

Musculorum palpebrarum ratio.

PAlpebrarum superior peculiares musculos obti-
net duos, horum alter apertioni oculi seruit, à
Vesalio

Vesalio oculo asscriptus est cumprimis quatuor oculi musculis. Oritur ab ingressu optici nerui in oculi orbitam & recti latus carnosique superiorem regionem oculorum transcendent, pinguedini implicatus, deinde lato tenui ac tendinoso fine in cartilaginem superioris palpebræ, secundum latitudinem inseritur, ita trahendo hanc cartilaginem ad suum principium, oculus aperitur. Galen. & Vesalius duxerunt musculum palpebram sursum trahentem à fronte prodire, quod fieri nequiuit. Alter occlusioni dedicatus est, qui vt sphincteris cuiusdam munere fungi, ita & similem cum inferioris palpebrę musculo formam nancisci videtur, vnus enim in orbem oculum ambiens cernitur, operatio idem demõstrat, nam simulatque quis oculum arctissimè velit occludere, & palpebra inferior etiam ad internum oculi angulum, vtpote ad musculi huius principium trahitur, ac leuiter sursum ad palpebram superiorem adduci manifestè satis conspicitur. Enascitur ex interno angulo & sutura capiti & maxillæ superiori communi acuto principio, & vniuersę palpebræ cuti orbicularib. fibris substernitur, & latus carnosusque in cantho minori cum palpebræ inferioris musculo, si alioqui peculiaris sit musculus, ita commisscetur, vt vnus cum inferiori appareat, talis etiã confusio est cum musculo frõtis, at cognitu facilior est hæc separatio. His adijcit Columbus tertium eodẽ principio, quo proximus exortum, qui obliquè versus magnum canthum palpebræ tereti tendine inseritur, huius mun9 est primi musculi motum adiuuare, videtur primi portio esse. Inferiorem sanè palpebram opinor satis conspicuo motu moueri, vt vnusquisque in semetipso deprehendere poterit. Consequitur enim ad hunc motum peculiarem ac satis manifestum musculum, qui paulò supra lachryma-

lem meatum carnoso & gracili principio ortum du- cit, hinc ad palpebram inferiorem tendens, ei sem- per substratus, totus carnosus ita dilatatur, vt to- tum mali os tegat, ad medium ossis mali videtur in duos scindi, qui tamen vno lato carnosoque fi- ne iuxta canthum minorem fini superioris palpebrę musculi immiscetur: huius munus est leuiter trahē- do palpebram inferiorem, superiori adducere: firmi ter trahendo oculum exactè occludere, & ita obit medij sphincteris munus, cum vtraque palpebra ad canthum maiorem trahitur, canthus minor valdè stringitur, isq; etiam ad maiorem adducitur, ex quo motu constrictioneq; si quid pulucrum, vel musca- rum, vel humoris in oculo sit, ad internum propelli tur angulum. Coiter loco prædicto.

OBSERVATIO CCLIX.

Nullos eße obserandis aut reserandis oculis peculia- res musculos dicatos, verùm solius lati mu- sculi id opus eße, contraria pror- sus sententia.

LAtum musculum vt intueri possis, separare cutē subtiliter in faciei parte aliqua oportebit. Nam nisi attenderis, vna cum cute pāniculum carnosum auulseris, musculumque hunc latum, cui immedia- tè adhærescit, ac nonnullis locis pertinaciter, adeò quemadmodum in labris, palpebris, totaq; fronte seorsim vt haberi ista nequeant. Musculo hinc lato natura motum seu mouendi vim largita est, vt dum alternatim ac certis vicibus exporrigit se aut con- trahit, oculo claudendo & aperiendo inseruire pos sit. Cute musculo sic expedito, ipsum separare opor tebit, ducto initio ab anteriore clauicula ad mētum vsq;, secundum rectitudinem ascendendo, indeq; in poste-

posteriora quantũ fieri poteſt deflectendo: ſic enim demonſtrabis vt ſe cuti cõmiſceat & labrorum muſculis. Cũ ad oculos perueneris, docebis ab hoc vno muſculo claudi & aperiri oculũ: quia ex triplici genere fibrarum componitur, quanquã ex omniũ, qui hactenus ſcripſere de re anatom. ſententia, eiuſmodi actiones fieri dicantur, vi duorũ muſculorum in eam rem dicatorum: quorũ vnus ſit ad maiorem angulum parte ſuperiore, alter ſemicirculi formam habẽs ad minorem angulum, vnde in medium vſq; tarſum ſe extendens, anteriori eò deſinenti occurrat, parte autem ima totum cilium comprehendat, quo fit vt mobile & ipſum quodammodo reddatur. Quanquam verò in demonſtrationibus publicis hi duo muſculi ſolenniter demonſtrari ſoleant, eo quo dixi modo arbitror tamẽ ne ipſis quidẽ demonſtratorib. magis conſtare de illis q̃ mihi. Hanc ex eo hauſi opinionem, quod panniculũ carnoſum ſeu muſculum latum ſeparantibus, nulla alia locis illis muſculoſa caro appareat, quam quæ eſt panniculi illius, ſeu à fronte deorſum ſeu à mala ſurſum nouaculam ducas. Præterea inciſionis occaſione in ſupercilijs vrgente, prohibemur illam tranſuerſim peragere, ne muſculus hic latus in oculum incidens, ſuperiorem palpebram ſeu cilium ſupernum immobile reddat: quod ſi eiuſmodi inciſio caſu inciderit, iubemur ſtatim illam ſutura ſarcire: quæ res magno argumento eſt ſuperni cilij, ſeu ſuperioris palpebræ motum non proprijs & ſuis peragi muſculis, ſed totum pendere, & peragi à muſculo lato. Iam ſi in cilio superno eiuſmodi quos deſcripſimus proprij muſculi haberentur, quoniam muſculorum vno agente, oppoſitus ſeu antagoniſta ceſſat & feriatur oporteret, eo qui oculum aperire dicitur agente, oppoſito verò feriante, trahi-

palpebram superiorem seu cilium supernum versus suum principium, vt contingere videmus in conuulsionibus: quoniam musculi operatio est partis quã mouet versus suum principium collectio. Cum igitur eiusmodi motus seu collectio nusquam in cilio appareat, cõstare inde arbitror, omnem superni huius cilij motũ pendere ex musculo lato, solum hũc motus eius authorem esse. Musculi huius lati origo est à sterni parte superiore, clauiculis, omoplatis, vertebrarum ceruicis spinis omnibus: insertio verò in capitis partes omnes depiles, faciemque totam villis à tam diuersa origine varijs: quorum beneficio tam multiplices licet facie obire motus (nam in faciem ita desinit, vt totam eam tanquam larua integat) pro originis musculi huius varietate, & diuersarum fibrarum productione. Pareus lib. 5. cap. 3.

OBSERVATIO CCLX.

Musculi supercilium trahentes à nullo adhuc cogniti.

BIni in lucem reuocandi sunt musculi, ab alijs negligẽtia præteriti, quos in capitis posteriore parte licet animaduertere, qui à lambdoide sutura supra mamillares processu oriuntur: triãgulares sunt, & in carnosam membranam desinunt, quæ frontis etiam musculos excipit, eorumque vtilitas non cõtemnenda hæc est, vt frontem cutemque capitis posteriora versus adducant, vt ego millies non sine voluptate contemplatus sum in capite præcellentis viri prçceptoris mei Ioannis Antonij Plati, quem Lorigum nunc vocant, is enim cutem capitis vniuersam validè mouet. Sed quid ego in alijs exemplar persequar, cum domestica vel interna potius exempla non desint? Ego quoque is sum, in quo cutem capitis

capitis manifestè moueri nullo negotio cernere possis, quippe qui caluus admodum sim, absque vlla cutis ariditate, sed mollitie adeo laxa, vt nuper nati infantis cutem præferat. Columbus lib. quinto cap. 7. Anatom.

OBSERVATIO CCLXI.

Puncta lachrymalia palpebrarum notata.

PVncta lachrymalia in singulis palpebris singula perforata sunt, ita vt in mortuis setam porcinam admittant. Fallopius putat transmissioni lachrymarum inseruire, habent meatus: sub caruncula quæ ἐγκανθὶς dicitur: vniuntur in quendam communem sinum in narium cauitatem desinentem per canalē proprium in osse squamoso, quod internū angulū occupat, insculptum. Sinus interim exulceratur, & fistula lachrymalis fit, tum sanies manifestè per ea foramina exprimitur, vocantur lachrymales meatus. Coiter in tabulis.

OBSERVATIO CCLXII.

Glandulæ in oculorum orbita recentioribus animaduersæ.

GLandulæ in oculi orbita sitæ humiditatem à capite ad oculorum lubricitatem conseruandam eò defluentem excipientes, atque oculos irrigantes mobilioresque reddentes. Harum glandularum Fallopio vnica est, & ita in obseruationibꝰ eam describit. Vna tātum manifesta ac perpetua satisque insignis à me reperitur in parte oculi superiore, propè angulum exteriorem: præter hanc verò nulla alia adest, quæ perpetuò appareat, ita vt alicuius momenti videatur. At in reliquorum brutorum oculo, quæ nictari videntur & præcipuè in bouino reperitur alia callosa ac durior in interno angulo collo-

cata, quæ ob lachrymas ibi (vt reor) minimè posita est, sed ratione illius membranæ, quam nictitant, nam in his animalibus membrana quædam latitat interno in angulo vngui similis, quæ cum cartilaginis vel corneæ tunicæ naturam sapiat, tenuissima est, mouetur motu voluntario ad canthũ minorem, reliqua in Fallopio. Vesalio sunt plures. in obseruationum examine ita scribit ac sese purgat. Ego in ossea cauitate, qua oculus continetur, latam quandam & rotundam carneamque recensui glandem, superiori sedi lateris externi oculi incumbentem: & dein carneam veluti glandem in interno oculi angulo descripsi, neque in præsenti cauitate aliud quid glãdulosum aut cognosco aut descripsi. Sic itaque lata illa carnea glans, vti prius tradidi musculi cuiusdam mihi vice habetur, quo palpebram attollimus. Pars autem in interno angulo reposita, illa est, quam anteriori sua sede mẽbrana illa, quæ oculo & palpebris pariter cõmunis est, & laxè in anteriori angulo conuoluta iacet, integri, & in bobus ab hominib. in hoc differre iam descripsi, quod his quidem tota quodãmodo mollis sit, illis autem anteriori suo extremo in cartilaginẽ & veluti vnguem sic finiatur, vt telis ideo corneum q͞d inglutinari cernimus, quo minus ab arcus neruo promptè findatur. Coiter in tab. oculorum. human.

OBSERVATIO CCLXIII.

Nerui visorij num sint peruij.

INter reliquos corporis neruos, hi duntaxat meatu, qui sensu dijudicari possit, perforati dicuntur, hincq; Græcis πόροι ὀπτικοὶ nuncupantur. Cæterùm ego huiusmodi meatum mihi aliquando occurrisse, neutiq̃ queo asserere: quantũuis etiam canum adhuc viuentium & aliorum grandium animalium viso-

visorios neruos, vel hac solùm occasione aggressus sum: & hominis, cuius caput adhuc à decollatione calebat, vixque quarta horę parte, cum iam cerebrũ pateret, abtruncatum fuerat, neruos non oscitanter spectauerim, ac calente aqua sedulo fouerim, atque vt eiusmodi meatus toto neruorum progressu me penitus latuit, ita sanè in mutuo neruorum coitu is neutiquam se obtulit, vtrunque tamen hunc inibi oportebat esse insignem, si modo nerui ob hoc ex Galeni sententia congrederentur, quo minus simplicia nobis gemina esse perperam viderentur. Vesalius lib. 4. cap. 4. de corp. hum. fabric.

Nerui optici hoc est visiui seu visorij nuncupantur, quoniam virtutem visiuam ad oculos ferunt. substantia constant cerebri spongiosa quidem, sed nullus in illa porus manifestò cernitur: quamuis id Galenus asseueret, imò verò non modò in homine meatus nullus est in neruo optico perspicuus, sed neque in bobus ipsis, aut quibusuis grandioribus animalibus. Non est tamen vllo pacto negandum, cum substantia horum rara sit, mollisque, quin spiritibus transitus pateat, præsertim purioribus. Columbus lib. 8. cap. 3.

Neruum opticum omnes facilè videbunt vel oculis suis peruium, si non ab exortu transuersum secent: sed paulò antè quam inseratur in oculi sphęram, vbi neruus idem & crassior, porusque magis instar puncti conspicuus. Gemma lib. 2. pap. 74. artis Cyclonomicæ.

OBSERVATIO CCLXIV.

Neruorum opticorum constitutio verissima.

VNum tibi animaduertẽdum de neruo optico alijs forsan ignotũ, venit. Opticus neru⁹ minimè vt Gal. alijque eius asseclæ voluerunt, ex solido cor-

pore, eoq; perforato constat verùm non aliter, atq; cæteri omnes nerui, ex multis neruosis fibris siue filamentis sibi mutuo membranarum beneficio connatis conflatur, hoc in bouino optico luce clarius est, nam si medullarum frusti cuiusdam nerui optici humiditatem digitis expresseris, filamenta neruosa conspicies. idem attestatur Eustachius in examine ossium, vbi sic inquit, neruus visorius veluti tenuissimum matronarũ linteum in innumeras rugas æquales, & pari serie distributas complicatur, tuniculaq; illas ambiente coactus, hac eadem incisa euolui sese permittebat, & in amplam membranam totum explicari atq; extendi. Coiter in tabul. oculorum human.

OBSERVATIO CCLXV.

Neruorum congressus ratio mira.

IIS, qui de congressu hoc neruorum opticorum, meatuque acriter citra partium inspectionem inies altercantur, non grauabor duo, quæ in congressu animaduerti, hîc adijcere, quo & hinc suarũ nugarum habeant argumenta. Patauij itaq; adolescens suspendio necatus, publicæ sectioni adhibitus fuit, cui ante annum dexter oculus à carnifice erutus fuerat: deinde mulier eodem supplicio affecta, nobis obtigit, cui dexter oculus ab ineunte ætate emarcuerat, sinistro interim integerrimo. Mulieri dexter neruus toto progressu longo tenuior sinistro visebatur, non solùm extra caluariæ cauitatem, verùm in exortu quoq; & in dextra congressus neruorum sede, ac præterquam quod dexter tenuis erat durior quoq; & rubicundior cernebatur, vti sane in adolescente: sed dexter non admodum neq; crassitie neq; mollitie adhuc sinistro cedebat. His ille accessit, cuius neruos visorios illo de quo hic

hic sermo est congressu inuicem non connasci,neq; sese contingere vidimus:sed dexter nonnihil illa sede qua caluariam egressurus fuerat,sinistrorsum, & sinister nonnihil dextrorsum reflectebatur,quasi nō coalitus,occasione nerui congrederentur,verùm vt cōmodè per suum foramen è caluaria procidérent: potissimum cum etiā hoc ductu progredientes, in oculi posterioris sedis medium non inserātur. Quā sedulò autem ac sollicitè eius viri,cui in eum modū nerui dehiscebant,familiares,num illi omnia gemina perpetuò oculis obuersarentur, interrogauerimus, neminem naturæ operum cognitione flagrātem ambigere sat scio:at nihil aliud rescìscere licuit, quam ipsum de visu nunquam conquestum fuisse, visuque præstanti semper valuisse,familiaresque de visorum duplicatione nihil vnquam intellexisse. Vesalius lib.4.cap.4.de corp.hum.fabrica.

OBSERVATIO CCLXVI.

Facultatum incorporearum probè distinctarum in oculo visionis instrumento luculenta demonstratio.

NON est quod in cerebro facultates incorporeas tā probè distinctas admiremur : habemus enim istius distinctionis atque compositionis imaginem quandam alteram in sensuum exteriorum omnib9 instrumentis.Vnus tantum pusillus oculus cunctorum loco in exēplum proferatur:inest huic etenim statim in lumine tunicæ corneæ perspicua quędam portio (pupillam vocant)specierumvisu perceptiliū conceptrix prima, per quam velut ianuam vis quidem interior foras erūpit, externa verò simulachra opposito fluctu in penetrale interius sese transmittunt,intus receptas imagines vueæ tunicæ proces-

ſus arachnoeidis ad cryſtallinum humorem vſque pertingens eas in compoſitionis ac diuiſionis examen appellat, elaboratas deniq; amphibliſtroeidis membrana tenuiſsima in nerui optici ſubſtantiam rapit, vbi tanquam in memoriæ penu diutiſsimè reponantur, vt facilè quivis animaduerteret, ſi à diuturno ſolis intuitu repente commiſsis palpebris videndi actionem in ſe ipſam reflecti patiatur. Illic enim ſolis radios atque colores obiectos vnà non recipi tantùm in oculos ſciet, verùm & motos vltra citraque in varias ſpecies, atque adeo ſub formarum diuerſa compoſitione viſorio neruo pertinaciter inhærere. Rurſus ſi quis in oculo & figuram & ſitum & qualitatem examinet humorum trium, pulchrè (ita me dij ament) humor ille aqueus anterior, fluxus & tenuis cum ſenſu communi analogiam obtinebit, cryſtallinus medius orbicularis, planè pellucens, cum illa extremorum conciliatrice potentia conferetur. At neruo vicinior vitreus, cryſtallino anguſtior multo atque tenuior, à facultatis cuiuſq; vertice parum diſcrepabit, præſertim cùm per illum maximè colorum tranſmiſſæ ſpecies ex vuea in cryſtallinum diffundantur, vti ſpecies & formulæ intelligibiles per intellectum in rationem, etſi fortaſſe iuxta partitionis alterius ductum, humor quidem aqueus aptius ad phantaſiæ ſimilitudinem referatur, ad rationem cryſtallinus, ad memoriam vitreus, ad intellectum denique ille qui ſupra humorem omnem ex vueæ poſtica inenarrabilis colorum fulgor apparet. Gemma lib. 2, pag. 61. artis cyclognom.

OBSER-

OBSERVATIO CCLXVII.
Phlegmone oculi sola per aluum purgatione una die sanata.

EX ijs, quibus oculi tentari phlegmone cœperant, nonnullos sola purgatione per aluum, vno die sanatos vidimus. Galenus libr. 13. capite 11. Meth. medendi.

OBSERVATIO CCLXIIX.
Oculorum dolor collyrio ex opio adhibito, exasperatus.

NOs ingentes dolores oculorum incipientibus inflammationibus adhibita purgatione viginti horarum spatio sanauimus. Placet tamen vnius eorum mentionem facere. Cùm enim Gilius de Andrache, nobilis adolescens 22. annorum, Medicum Metinensem omnis bonæ literaturæ expertem vocasset, retulit se vehementem dolorem alterius oculi pati, cum acrium lachrimarum effluxu. Medicus verò collyrium album, quod opium recipit, oculo instillare præcepit, verùm eo remedio adhibito dolor fluxione retenta augebatur. Ego verò accersit⁹ ac re intellecta præcepi, vt pilularum sine quibus ʒ.j. ea nocte assumeret, solùm autem oui album instillaret: cùm autem manè ad ipsum visendum accessi, eum profecto sine dolore, fluxione & inflammatione inueni purgatum. Chrysostomus à Vega. libr. 3. Sect. 2. cap. 1. De arte Medendi.

OBSERVATIO CCLXIX.
Collyrium oculo ad motum, paulò pòst in palato perceptum.

MIhi ex oculorũ vitio laboranti ante annos cõtigit, vt cũ Collyriũ, quod albũ vocatur, adhiberem,

rem, paulò post per spatium fortè minutorum horæ vnius decem, amaritudinem in palato sentirem. Prima vice non curaui, cum secundò vterer, eodem temporis interiecto spatio, similem amaritudinem percepi. Nihil autem minus in mentem veniebat, q̃ quod à collyrio proficisceretur. Tandem cognoui exploratumque habui, sarcocollæ saporem ipsissimum esse, qui per oculum omnesque occurrentes partes in palatum vsque venisset. Si extrinsecus applicata sic peruadunt, quãto magis assumpta. Thaddeus Dunus. lib. 4. de Venæ sectione.

OBSERVATIO CCLXX.

In oculorum vitijs vt remedia adhibenda.

IN oculis affectis remedia inspiratu hominis anhelantur. Declinatur frictio capitis & pectendũ partem posteriorem. Quod si abluendum caput, reclinatum abluatur, atque oculi muniantur. Cauendum ab errhinis & sternutatorijs: his enim facilè materia decurrit in oculos. Hollerius. Obseruat. 2. libel. proprij.

OBSERVATIO CCLXXI.

Vino generoso hausto, Medici errantis præscripto, ophthalmia exasperata.

PEtrus Ramus Veromanduus Lutetiæ literis operam dans, ex immodicis vigilijs in ophthalmiã incidit. Iacobus Syluius, summus alioquin medic⁹, ex Hippocratis aphorismo. Oculorum dolores meri potio soluit, vino generosissimo vti hominem iussit. Cuius haustu ita creuit malum, vt vix tandem multis remedijs extingui potuerit. Zuinger⁹ in theatro Volum. 17. lib. 3.

OBSER-

OBSERVATIO CCLXXII.

Consummata suffusio vno die oborta.

SVffusio est humoris præter naturam vel in pupilla vel inter rhagoidem tunicam & crystallinum humorem concretio. Is autem è cerebro per opticum neruum prolabitur, idque sensim, vt idcirco vix possit initio conspici: quanquam interdum vidi omnino crassam atque consummatam confusionem vno die congeri. Etenim si crassus humor in opticum neruum repente incidens subito obcęcat, cur non etiam is longius ob pupillam consistens, suffusionem eamque perfectam inducet? Fernelius lib, 5. cap. 5. Patholog.

OBSERVATIO CCLXXIII.

Suffusio citra Chirurgiam curata.

AD cataractas (Latinius suffusiones dicũt, nostri *Starren*) quas pleriq; omnes chirurgia tantũ curari posse existimãt, à doctissimo & mihi amicissimo medico persæpè experto, his dieb. mysteriũ hoc ad me perscriptum est. Ex fece olei, & omphacio. i. de vuis acerbis expresso succo, vnguentum fit, quo malum hoc sine morsu & periculo curatur. Gesnerus. Epistolarum lib. 3. ad Ioan. Fabricium.

OBSERVATIO CCLXXIV.

Ex humorum copia & defluxione oculum aliquando eousq; distendi vt crepet medius, cœcitasq; omnimoda consequatur.

AB influxu humorũ tanta nonnunquam fit oculĩ distẽtio, vt oculus crepet medius, humores ipsiꝰ effũdãtur: cœcitasq, cõsequatur, vt cõtigisse memini sorori Ludo. Billiaci mercatoris, Lutetiæ ad pontem D. Michaelis commorantis. Pareus lib. 16. c. 13.

OBSERVATIO CCLXXV.

Desperatæ oculorum defluxiones setonum vsu curatæ.

QVod si omnibus remedijs fluxioni sistendæ idoneis nihil ꝓfecerimus, restat vt pyrotico seu ignito ferro ceruices inuramus, & setone trãsuerberemus: est enim singulare inueteratarum in oculos fluxionum remedium. Quotidiana namq; experientia scimus, permultis quibus ex assidua & multa defluxione visus hebes caligabat, adeò vt iam ferè cæcutirent, pristino splendori & acumini oculos ac videndi aciem restitui paulatim, vbi primum ab vlcere, cauterio appresso, pus manare cœperit. Cuius rei patuit veritas in Paulo Aurario Fabro Italo qui ad Augustinianũ sodalitium habitabat. Is enim multis multorum & Medicorum & chirurgorum frustra vsurpatis remedijs, cum ferè conclamatæ esset visionis, appresso, me consultore, pyrotico, sensim pro puris manantis ratione, acutius cernere cœpit, donec tandem acutissimè cerneret. Tum igitur, etsi semper pure vlcus manaret, setonis, quam annum integrum circumtulerat, pertæsus, ipsum detraxit, atque vlcus cicatrice sibi obduci voluit: verùm illo fluxionis sublato diuerticulo, cum humor in oculos iterum se inferret, ac iam cœcitatis periculum immineret, me vocato, vlcus cauterio aperiri, & setonem denuo immitti sibi curauit. Ex quo pristinæ oculorum & visionis integritati restitutus, etiam nunc setonem illum circumfert. Idem libr. 9. cap. vigesimoquarto.

OBSERVATIO CCLXXVI.

Glaucedo suffusionis specie curata excæcauit ægrum.

GLaucedines fiunt ſecundum Galenũ, ob immodicam inſtrumentorũ ſiccitatem, & quia ſpeciẽ quandam ſuffuſionis habent, multi decipiũtur, qui ſuffuſiones eſſe exiſtimarũt. Vidimus nos oculariũ medicum, qui glaucedines has ſuffuſiones eſſe arbitratus, deponere volens, hominem excœcauit. Brasauolus. Comment. ad aph. 31. lib. 3. aph. Hipp.

OBSERVATIO CCLXXVII.

Colapho faciei impacto, viſus ſubitò amiſſus, quem ſurditas & fatuitas conſecuta ſunt.

MVlier, cui maritus colaphum impegit, illico eodem die, vtriuſq; oculi viſionem amiſit, cęca nãque euaſit, nulla in oculis habita macula aut nubecula, læſionéue aliqua, puri namq; cernebantur oculi. Quæ nõ diu poſtea ſurdaſtra eſt facta, & fatua, cum quibus lunaris purgatio, huic deperdita eſt, agitur iam annus, quod mulier hęc nata annos viginti ſeptem, malum & infortunium hoc patitur, cuius cauſas intimas cum curatione ad præſens ſubticemus. Tu verò doctè lector conſidera. Luſitanus. Curat. 44. Centur. 7.

OBSERVATIO CCLXXIIX.

Bombardarum horribili exploſione, fragore, & metu viſus ſubitò amiſſus.

CIuem Argentinenſem Lazarum *zur Spitzen* cognominatũ nouimus, cui in obſidione Metẽſi à Carolo V. Imp. ſuſcepta ex horribili bõbardarũ & cannarũ muraliũ exploſione, ſolius aeris ſtupendo fragore & metu, citra aliam externam vel ignis vel pulueris bõbardici, aut alterius offenſã, viſus irreparabili dãno ſubito perijt. Quẽ nos ipſi hac ex cauſa

visu iam aliquandiu omnino orbatum, in cõuiui aliquod ingeniosè & suauissimè testudine ludẽtem non sine admiratione conspeximus. Quanquam autem constet, Turcas post visum ab ipsis Mahometi candenti ignitáue pelui oculos sibi exiccari sinere, & ne imposterum aliquid videãt, sese obcœcari permittere, & cupere. Pręterea illos, quibus feruente aqua oculi offenduntur, corneam tunicam non pellucidam consistere, sed glaucam effici. Tamen cum hic noster, nihil huiusmodi perpessus fuerit, vel ipsomet attestante, nulla etiam labes maculáue in oculis notari potuerit. Vehementi proinde aeris cõcussione & horrifica, opticos neruos nõ tam offensos fuisse, quo minus spiritum visorium de cętero transmitterent, verisimile est, quam spiritum visorium dispersum dissipatumq; fuisse. Siquidem pilam bombardicam aerem obuium, tanto impetu quatere & propellere in exemplis est: vt sæpè eo prius ipsa pila occupentur homines, contusis aliquando carnibus, nonnũquam etiam ossibus ipsis vel luxatis vel fractis, absque vlla armorum aut vestium prætensarum noxa, pari in multis cũ fulmine effectu & certamine. Siue igitur ad metum, quo spiritus intrò reuocari cõstat, siue ad externi aeris vehementiã cũ interno analogiã referamus, ratione probabili cœcitas illa fortè doceri potest, Ioannes Schenckius.

OBSERVATIO CCLXXIX.

Cœcitas remedio per oraculum demonstrato curata miraculosè.

VAlerio Apro, militi cæco, oraculum reddidit Deus, veniret & acciperet sanguinem ex gallo albo, admiscens mel, & collyrium faceret, & tribus diebus vteretur supra oculos: & vidit, & venit, & gratias egit publice Deo.

His

His diebus Caio cuidam cæco oraculum reddidit, veniret ad ſacrum altare, & genua flecteret, dein de à parte dextra veniret ad læuam, & poneret quinque digitos ſupra altare, & eleuaret manum, & poneret ſuper proprios oculos: & rectè vidit, populo præſente & gratulante, quod grandia miracula fierent ſub Imperat. noſtro Antonio: Ex tabella marmorea Romæ in Aeſculapij templo in inſula Tiberina inuenta, & vſq; ad hanc diem apud Maphæos conſeruata. H. Mercurialis lib. 1. ca. 1. artis Gymnaſt.

Amenophis quartus Aegypti Larthes Seſtoris filius ob impietatem, quod in Nili exundatione ſpiculum in medios vortices extorſerat, excæcatus eſt, qui rurſum tamen poſt vndecimum annum oraculo monit⁹, vt lotio mulieris, quæ vnum tantum cognouiſſet virum, oculos lauaret, lauit viſumq; recepit. Herodot. 2. &c. Funccius in Chronicis.

OBSERVATIO CCXXC.

De cæcitate curata.

CAEcitatem in non paucis ſanaui, nondum tamẽ confirmatam, ac præcipuè in illuſtri antiſtite Bonromeo: quem cum non tam morbus quam medici excæcaſſent, curantes oculum, qui nullo morbo laborabat, purganteſque iam debilitatum, eodẽ proceſſerunt, vt non ſolum non ſanauerint, ſed in deterius deduxerint hominem. Erant autem eius tẽporis primarij omnes: ſed in medendo parum, vt etiam reliqui, proſpicientes. Verum quomodo ſanauerim ſeu potius iuuerim, nunc dicam. Iuſſi vt abſtineret à medicamentis omnibus purgantibus, vt vteretur fœniculo & euphragia, conſpicilia etiã perpetuo gereret, à quibus dum ferret, ita leuabatur, vt ſine impedimento interim cerneret: ſed & in poſterũ abſque illis melius cernebat. Hic poſtmodum fu-

gis malis deuoratis, cum ego non adessem, perijt. Leonem Ogionum, cum diu conflictatus esset oculorum morbo, medicamento ad parotidas ex cantharibus apposito, statim multa aqua defluente liberauimus, indicium curæ fuit, alijs præsidijs nō potuisse sanari. A cæcitate etiam, ligni Indi decocto, eruditionis non vulgaris amicum vindicauimus, Io. Antoniū Comitē, cum aliquot mensibus parum aut nihil videret. Cardanus Curat. admirand. 20.

OBSERVATIO CCXXXI.

Cœcus quidam altero oculo, gallicosus factus, hydrargyri inunctione à suffusione & morbo Gallico vindicatur.

QVidam, qui antequam morbo Gallico afficeretur, altero oculo cœcus erat, suffusione densissima (vulgus Cataractam vocat) oculum occupante: hydrargyri inunctione à morbo Gallico & à suffusione, quod maximè mirum est, euasit. Alex. Traian. Petron. lib. 5. cap. 1. de morbo Gallico.

OBSERVATIO CCXXXII.

Senex visu hebetiore, supra frontem vulneratus, cœcitate pariter & vulnere liberatur.

QVibusdam in senectute lumē restitutum est memorabili exemplo. Germanus quidam Hyadecræ octogenarius, visu hebetiore, equo abactus currente, in terram ex improuiso, ferè exanimatus, in lapidem capite coniectus est, confregit frontem. In ea curatione (id enim vidimꝰ) visum recepit, obstruectis (lego ex obstructis) meatibus, per quos effluere solitus erat humor, acies infestans, atque ab imprudente milite medicinam inuenit. Alexād. Benedict. lib. 2. cap. 29. de curand. morb.

OBSERVATIO CCXXCIII.

Nyctalopis curatio expedita.

QVidam qui noctu neq; stellas neq; lunam cernebat, cum spodij exiguo violaceum admiscebat, & in naribus sæpè coniectum, lumen restitutum est: ex oleo illitus cinis ficulnus, emendat, & hircinus sanguis, caprarũ iecinora in vino austero decocta. Quidam inassatorum sanie inungunt: nostri recentiores piper longũ inter iecinoris fibras imponunt, atq; ita inassatũ in farinam redigunt, addito exiguo musci odorati. Caprarũ carnib. vesci vtile existimãt, & dũ coquũtur oculos vaporari præcipiũt, idq; referre arbitratur, si rutili coloris fuerint. Suffiri etiam tradunt oculos iecinore in olla decocto, aut igne inassato. Quidam gallinaceorũ fimũ duntaxat rubrum illinendum monstrarunt, turturum, palumbinum, columborum, perdicumq; sanguis nyctalopas sanat, & iecur quoque ouium, atque vt in capris diximus, efficatius fuluæ. Idem author. libr. 2. c. 32. de curand. morbis.

OBSERVATIO CCXXCIV.

Oculorum procidentiæ historiæ.

VIdimus nobilem fœminam, cuius oculi partus violentia exciderunt, & quatuor transactis diebus menstruis purgatis reducti fuerunt sponte.

Iuueni verò cuidam, cum ab alto cecidisset, exilierũt oculi extra palpebras, quos sensim reduximus & eisdem admouimus linteolos duplicatos, madefactos decocto rosarum & balaustiarum, inspersos acacia, & intra duas horas à casu, ventris onere deposito, sanguinem misimus, de externa dextri cubili vena, is liberatus est topico remedio repetito, decenti adhibito victu. Cum autem oculo

procidenti inflammatio accidit, integrum ouum cum vino & rosaceo lana exceptum superponendũ est, aut folia hyoscyami elixa atque contusa, aut papaueris capita sic parata. Remittẽte verò inflammatione, collyrium fiet ex rosis & acacia cum albo oui: sed interim dum inflammatio adest, emplastra octo horis interpositis permutãda, ne putreat. Christ. à Veiga. li. 3. cap. 12. art. med.

OBSERVATIO CCXXCV.

Historia cuiusdam adolescentis Veneti, cui dexter oculus adeo prominebat, vt omnem faciem deturparet.

EQuidem ego cognoui nobilem adolescentẽ patritium Venetum, cui dexter oculus adeò prominebat, vt vniuersam ferè faciem deturparet: id verò contigerat ex scirrhoso humore, qui erat in interna parte, quam adnata membrana alba, quæ coniunctiua à iunioribus appellatur, oculum ossibus, in quibus locatus est, annectit: qui tamen tum ætatis ope, tum medicis auxilijs tandem longo tempore est liberatus. Trincauella lib. 4. cap. 6. de rat. curandi. partic. hum. corp. affect.

OBSERVATIO CCXXCVI.

Nonnullis repentino alui profluuio visus restitutus.

NOnnulli cum aliquandiu nihil vidissent, sine vlla manifesta causa, repentina alui profusione lumen receperunt, nam inde omnis nocens materia depelli solet. Alexand. Benedictus. lib. 2. cap. 28. de curand. morbis.

OBSER-

OBSERVATIO CCXXCVII.
Puella oculo perforato visum recuperauit.

QVatuor annos natam puellam vidimus, cui dũ ea nodum in panno soluere acuto gladio niteretur, resiliens mucro oculum dextrũ percussit, quo perforata ipsius oculi tunica, plurimus statim inde fluxit humor: quare etsi visum prorsus amiserit, ipsum tamen haud multò post ritè curata recepit. Tanta enim inest vis tenellæ illi ætati, vt hũc ipsum oculi humorem (quod sępè accidit) in integrum reficere possit. Beniuenius cap. 74. de Aditis.

OBSERVATIO CCXXCIIX.
Oculi discissi, visu illæso curatio.

CIuis erat Ambergæ, cui nomen Neudegker, hic debita exacturus, in quendam pagum peregrè ibat, & dum cultello oblongo rapum ex agro proximo euulsum excorticaret, & ob itineris lubricitatem pedibus vacillaret, pronus cum oculo in cultellum cadẽs, oculum ab inferiori palpebra ad supercilium vsque per medium dissecuit. Chirurgici verò accersiti, ne putredo intra craneum serperet, oculũ excidere statuerunt, id ciuis citra mei absentis consilium fieri nolebat. Vesperi verò cum domum ab ægro quem in oppido Sulzpach inuiseram, rediissem, vidi oculum ad oui gallinacei magnitudinem intumuisse, quare quamprimum ne oculus ob dolorem & humoris alluuiem phlegmone corriperetur, eum vnguento de alabastro illeui: & albumen oui, addito camphoræ momento, cum oleo & aqua rosarum dissolutum, & othonijs exceptum, supra oculum applicui: quibus tumor desidebat, & tãdem oculi recens vulnus citra phlegmonem & suppurationem consolidaui. Nouimus sane quam fru-

giferum sit in omnium vulnerum phlegmone coercenda, vnguentū illud, quod ex alabastritide marmore frigidæ & siccæ constitutionis. Beneuenutus Hierosolymitanus in libel. de Oculorum morbis cōficere docuit. Et noster quoque patiens visum recuperauit plenariè, vno relicto symptomate, quod temulentis quoq; accidere solet: omnia visa gemina esse illi apparebant. Pupilla sanè oculi ad inferiorē palpebram agglutinati, depressior altera stabat. Crystalloides quippe humor, si ad superiora vel inferiora declinat, tum (inquit Galenus) quicquid cernitur id duplum videtur. Sed tandem oculus frequenti motu, quem illi indixeram, ab inferna relaxatus palpebra, à gemminati visus fallacia liberabatur. Langius Epist. 7. Tom. 1.

OBSERVATIO CCXXCIX.

Puer stylo in pupilla ictus conualuit.

QVibus pars corneæ, quæ pupillæ obiecta est vulneratur, si vulnus ad interiora descēdit, magna ij ex parte obcæcantur. Cæterum incredibile quippiam nec fieri solitum in puero vidimus, qui stylo in pupilla punctus erat. Nam cum statim aqueus effluxisset humor, tum pupilla ipsa minor est reddita, tum tota cornea apparuit rugosior. Atque postea sanatus rectè vidit, instaurato scilicet paulatim humore, qui antea effluxerat. Galenus lib. 1. capite 2. de symptom. causis.

OBSERVATIO CCXC.

Corneæ vulnera stylo puncta curata.

VIdi in pueris corneæ vulnera stylo puncta, ex quibus humoris albuginei parum effluxerat, & tamen curata: similia ab alijs sunt animaduersa. Coiter in Obseruat. Anatom. & Chirurg.

OBSERVATIO CCXXCI.

Pustula in cornea enata & medicamento intempestiuo ad suppurationē deducta, æger excæcatus est.

EGO miserum quēdam ophthalmicum noui, cui in ea parte corneæ, quæ pupillæ opponitur, pustula inerat admodum exigua, vt vix sensu perciperetur. Huic imprudens occurrens tanquam solam ophthalmiā curaturus pomum feruenti cinere maceratum, saccharoq; conditum temerè applicauit, eaque nocte cum dolor omnino sedatus esset, probeq; obdormiuisset, manè lætus medicum accersiuit de sanitate gratulaturus, nec minori lætitia gestiens delirus medicus, soluto oculo, propereq; abluto, cataplasmate, subsecutus est humor aqueus, qui crystallinum præcedit, vt miserabili euentu æger altero oculo cæc⁹ subinde redderetur: illo enim cataplasmate disrupta pustula profundiori quam sensu apparuerat, vlcus subortum est. Dies non sufficeret, si errores omnium recensere voluerimus, qui quotidie oculis curandis committuntur. Montanus. Consil. 81.

OBSERVATIO CCXXCII.

Oculorum vsu, ex malè curato vulnere destitutus Rhinoptes quidam, per nares visibilium rerum species internoscere & haurire quiuit, exemplo plane ab omni hominum memoria inaudito.

EXemplum rarissimi casus, quod ab amico doctissimo accepimus de homine ῥινόπτῃ, cui ex malè curato oculorum vulnere per patentes narium meatus species visibiles alluebant, ita vt proxima quæq; dignosceret obiecta. Constat enim ad maiorē angulū foramē esse carne glādulosa expletū à natura, quo deriuantur excremēta oculorum partim in os,

partim in nares: hinc autore Galeno collyria alij nō multo post inunctionem emunxere, alij exspuere. Ea depasta vlcere sinuoso, quale ex ægilope suppurato crebro nascitur, vel etiam ferro excisa, peruij vtrinque pori hiant, per quos rerum obiectarum simulachra ad crystallinum in latus propinquum obtortum commeāt. Quo pacto autem pupilla dimota in latus alterutrum visio cōstet, ex Galeno liquet, qui sanè minus id officere actioni pronunciauit, licet tantam forsitan ἔκστασιν non concesserit: tamen maiorem ad rei fidem haud alienum fuerit Aristotelis argumentum, quo veterum opinionem de ignis analogia cum visu cōfutauit auctuarij vice addidisse. Hi quoniam noctu clausis palpebris oculo concusso exsilirent scintillę flammeæ, igneam protinus cognationem assignarunt. Aristoteles, id tantum fieri καθ' ἀνάκλασιν docuit, parte vna crystallini ob celerem vibratum dehiscente, iterumq; refluente inæqualiter pristinam in sedem, cuius fulgorem obuersa dum portio locoque suo fixa percipit, radius inde medijs emicat tenebris flammæ æmulus. Ita nimirum vel casu ipso vel curationis errore pupilla æqualiter citra humorum perturbationem in obliquum acta, sub ossis vsque excauati regionem, species naribus haurire & internoscere quiuit, salua ex parte instrumenti compage, Ioan. Rungius in disputatione de præcipuis visus symptomatibus, &c. thesi 68. 69. 70. 71.

OBSERVATIO CCXCIII.

Oßa oculi orbitæ innata miræ magnitudinis.

NVper intra oculi orbitam, hærentia supercilij ossi tam magna ossa à natura creata sunt, & eo accesserunt magnitudinis, vt tumor totius adnati ossis cute tecti, oculum oblegeret, maiore humore quam

quam ouum eſt, extuberante oculo: quæ omnia (certant, enim multa) chirurgi opera euulſa, mulieri visum & decorem faciei reſtituerunt. Thom. à Veiga, Comment. ad cap. 5. Sect. 4. lib. 1. de loc. affect. Gal.

OBSERVATIO CCXCIV.

Vermis ex angulo oculi erepens.

PVella trima, quæ in circulo Almoſſinorum agebat, cum omnium conſenſu rectè valeret, & nihil mali ſentiret. Ecce illi per oculi interiorem partem, quam angulum magnum appellamus, lumbrici cuiuſdam caput apparere cœpit, oculum ipſum non raro occupans turbansue, ex qua re anxiæ mulieres fortè aſſiſtentes oculum aduertentes, vermem viderunt, quem illico manu, admiratione ingenti, longitudinis ſemipalmaris, coloris albi, craſſitudinis lineæ, præviuum nulla noxia à puella percepta, aut foramine vllo euidente relicto, extraxerũt. Eſt certè caſus hic mirus, & dignus chartis qui detur. Luſitanus Centur. 7. Curat. 63.

OBSERVATIO CCXCV.

Prodigioſi oculorum ictus ſagittis vel aliter illati, vti miraculosè exempti & percurati.

GOthicis contonantibus bellis, conſtat ab hoſte Barbaro Traiano cuidam, ſuper oculi dextri partem, ſic adactum ſpiculum, vt mox dilapſo ligno, occultaretur omnino ferrum. Nec vim doloris vllam vulneratus perſentiſceret: quin anno demum quinto, citra moleſtiam prorſus, promi ſpiculi ſummum cœpit, atque inde amplius emergens, liberum denique Traianum comparebat relicturum. Cœlius. lib. 11. cap. 13. A. L.

Cuidam iuxta angulum oculi maiorem ſeu internum, ſagittam inflictam parte adipoſa, quę auri-

bus subiacet extraxi. Vnde cõualuit ille nullo vel in oculo vel eo quo euulsa fuerat loco incõmodo accepto. Aliud telum, alij cuidam detraxi, cui id sub palpebra inferiore tã profundè occultatũ impingebatur, vt nõnisi extimã eius partẽ, qua ligno iungeretur, apprehẽdere liceret. Erat aũt id magnũ ex eorũ genere, quod Turcæ ex arcubus ferratũ sine spiculis extorquere solent. Seruatus est & hic quoq;, Iudæus professione, nullo graui oculi symptomate relicto. Albucasis lib.2.cap.94.Chirurg.

Recentis est memoriæ domini à Sancto-Ioanne historia. Is in catadromo ante ædes Guisianas pro tempore posito, confractæ lanceæ frusto digiti longitudinem & crassitiem æquante, per ductilem laminam, qua è galea prouisitur, sub oculo in orbitã subeunte, & trium digitorum latitudine in caput penetrante vulneratus, mea opera præsentibus Medicis Regijs, Valerano & Dureto, adiuuante Iacobo Regio Chirurgo curatus, Dei beneficio conualuit.

Quid ingẽs illud, & planè memorabile Francisci Lotharingi ducis Guisiani vulnus memorem? Is in Bononiæ vrbis prospectu, lancea ita caput transverberatus est, vt sub oculo dextro ad nasum cuspis penetrans, per ceruices in aurem, vertebrasque exiliret, abrupto violenti ictus impetu, & intrò relicto ferro, tanta contumacia illic hærente, vt nisi tenaculis veterinarijs extrahi inde & auelli nequerit. Quanquã verò ea fuerit ictus rapiditas & violentia, vt cõtingere non potuerit sine ossium fractura, neruorũ, venarum, arteriarũ, aliarumq; partium laniatu & attritu: conualuit tamen Dei fauore generosus princeps. Ex quo intelligere licet, multos ab exiguis vulneribus mortem oppetere, alios ex ingẽtibus & penitus magnis desperatisq; conualescere. Quorum causa euentuum, in Deum quidem humanæ vitæ autho-

authorem & propagatorem præcipuè & primariò, ſt conferenda: ſecundariò autem in temperamentorum varietatem & conditionem. Pareus lib. 9. c. 9.

OBSERVATIO CCXCVI.

Læſo muſculo temporali læditur oculus, & contra.

SEecundum neruorum par, primo proximum, fertur per propria foramina, nec non per rimam orbitæ ad quinq; muſculos oculo famulantes, & ad duos palpebram recludentes, & in quibuſdam hui⁹ ſecundi paris ramuli præter dictum iter in muſculũ temporalem inſerũtur, propterea ſæpenumero obſeruare poteris mirũ cõſenſum oculi temporaliſq; muſculi, vt læſo temporali muſculo oculus quoq; lædatur, & è conuerſo. Columbus. lib. 8. cap. 3.

OBSERVATIO CCXCVII.

Qua arte, veri oculi iactura cælari poßit.

SI caſu aliquo, vt ab inflammatione, vnus alicui oculus effuſis humoribus crepet & diſrumpatur, vel ingenti ictu orbita ſua excutiatur, aut propriæ ſubſtantiæ conſumtione tabeſcat, haud equidem reparãdæ hac ex parte viſionis aut oculi functionis ſpes vlla eſſe poteſt: amiſſi tamen oculi deformitatem, quod vnum in tanto caſu ſupereſt ſolatiũ, hac arte cælare poteris, ſi curato & ſanato vlcere, in excuſſi effuſiue aut cõſumpti locum, alium factitium aureum, argenteúmue opere tectorio expolitum, ſic encauſto pictum ſubſtitueris, vt natiui oculi perluciditatem & gemmeum decorem habere videatur. Pareus lib. 22. cap. 1.

OBSERVATIO CCXCIIX.

Oculi factitij, ex auro encauſto, depicto & tectorio opere expolito.

QVòd si hunc arte paratum oculum, vel nolit æger, vel casu aliquo impeditus orbita non possit admittere, alium hac via parare licebit. Virgula ferrea flexilis & incurua præsto erit, ei similis, qua mulieres crines coercere solent & reuincire, quo solicet arctius aut laxius dimidium caput, cui cingendo ab imo occipite supra auriculam ad maiorem oculi angulum circumponetur, cõstringere queat. Hæc serico obducta, vtraque extremitate latiuscula erit, ne quam partem acumine pungere & premere possit. Sed ea quæ vacuæ orbitę obducetur, erit latior, & tenui aluta obducta, vt in ea pictoris arte oculi amissi colores expressi ipsum adumbrare possint. Idem.

OBSERVATIO CCXCIX.

Cauum supercilij læsum fractúmue, insanabile aliàs, restitutum tamen.

QVædam necessario non sananutur, vt in cauitate, quæ est supra supercilium, vbi est cauitas supra oculos: ista cauitas necessario non sanatur, si cõminuatur os in illa parte, nunquam sanatur. Sed ego possum dicere in vita mea vidisse me hæc in nobili Scholari Foroiuliensi: repleta est carne pars ista, & hoc miraculum fuit, in cæteris nunquam vidi, Fallopius lib. de Vulneribus cap. 12.

OBSERVATIO CCC.

Supercilij vulnus vt curandum.

IN vulneratis supercilijs id maximè notandum venit, quod ipsa per transuersum sic sæpè ceduntur, vt qui illa moueant surrigantque musculi & panniculus carnosus penitus lacerati sint & laniati. Quo in ca-

[c]asu palpebræ surrigi nequeunt, & oculi tecti, pal[pe]brarumque tanquam vagina clausi, manent: sic [e]tiam post vulneris agglutinationem, si aciem in [re]m aliquam intendere velit æger, cogatur manu [pal]pebram erigere, quo infortunio multos laborã[tes] animaduerti, sæpè tamen id non tam vulneris in[ferre]ti vehementia, quàm chirurgi, à quo curati fue[ri]nt, imperitia: nempe diplomatum linteorum ap[pos]itione neglecta, inepta fascia, & ineptiore sutu[ra]. Hoc in casu tantum cutis & panniculi carnosi, [qu]itus qui superuenerit chirurgus, amputabit quã[tum] satis est palpebris, quò iusta contentione suo [ri]gore sursum erigere & continere queant citra [ma]nus subsidium. Hinc pellionum sutura vulnus, vt [sol]et, consuet: balsamum nostrum affundet, vicinis [ver]ò partibus tale medicamentum. Recip. olei rosa. [...] album. ouor. num. ij. boli armẽ. sang. Draconis, [ma]st. ana ʒ. j. agitentur simul, fiat medicamentum: [ho]c decenti vinculo pars constringatur. His pera[ctis] in vsum veniet emplastrum de gratia Dei. de be[to]nica, diachalciteos, vel simile aliud, vsque quo ci[ca]trice obductum fuerit vulnus. Pareus. lib. 9. c. 23.

OBSERVATIO CCCI.

Lapis in palpebra.

[E]x ora palpebræ, vbi hordeolorum collectiones [f]iunt, lapillum eximi iussimus, tritico figura, co[lor]e, magnitudine parem, duritia superiorem. Scali[ger] Exercit. 108. 3. ad Subtilit. Cardani.

Calculum in palpebris dicunt, cum euersis pal[pe]bris, tofis similia circa ipsas extiterint alba ac a[spe]ra, varorum speciem præ se ferentia. Aetius Te[tra]bibl. Secundæ. Serm 3. cap. 80.

OBSER

OBSERVATIO CCCII.

Morum nucis iuglandis quantitate cuiusdam pælpebræ innatum.

NOuimus nos quendam Neapoli, qui magnum & nucis iuglandis instar, quoddam morum in superiori palpebra obortum afferre potius (tametsi turpissimum, & oculo molestissimum) quam in tyrannorum chirurgorum imperitis, ineptissimisque manibus sese committere decreuit. Ioan. Philip. Ingrassias. Tract. 1. cap. 1. De tumoribus prҿter natura.

DE AURIBUS ET IPSORUM MORBIS

OBSERVATIO CCCIII.

Monstrosæ aurium constitutiones hominum quorundam, quas vel prægrandes omnino vel leporinas aut asininas habent, vel quibus omnino carent.

LEgimus, auriculas in tantum magnitudinis gentibus excrescere quibusdam, vt totum corpus iis contegatur vestium modo. Fanesios vocant, siue Satmalos: vt Pomponius. Græci, vt author Strabo est, ἐνωτοκοίτας dicunt, quoniam strati vice, cum dormiunt, auribus vtantur. Cælius Rhod. cap. 29. lib. 3. A. L. Plinius lib 4. cap. 13. N. H.

Quibusdam in Arabiæ locis monstra sunt, quæ præter alia monstrosa aures habent binas amplissimas & rotundas, &c. Lycost. in Appēd. Chron. Prod.

Cracouiҿ mulier in suburbana villa, cui Nigra nomen est, ad duodecimum Calend. Nouemb. Anni 1494. monstrum edidit, cætera quidem humana figura, sed collo & auribus leporinis & vno grandi ore intestino totum ventrem occupante, diducto rictu spirans. Lycosth. Chron. de prodig. & Osten.

Non ita pridem à Lusitanorum nauibus reperti sunt in quadam insula, in medio ad Calecutum itinere, vbi cynosura videri non potest, homines cum duobus

duobus in latere dextro brachijs, duabusq; manib. auriculas asininas, faciem humanam, dextrum crus equinum, aliud humanum, abundant pilis circa pudenda, reliqua glabri. Ceruorum instar currunt & fiunt: crudeles admodum sunt & amentes. Eorũ mulieres illis assimilantur, sed minores habent aures, pulchræque sunt fœminæ, ac magistræ in setæ atque auri artificio muliebri: bis in anno pariunt. Idem in Appendice eiusdem Chron.

Quarto Decembris anni 1556. Basileę infans natus est virilis sexus, carens auribus, quarum loco habuit duo tantùm foramina, quæ tamen ita clausa erant, vt nihil inde audire potuerit. Vixit autem puellus valetudinarius vsq; mensem Augustum, in cuius principio multis dolorib. obijt. Idẽ in opere citato.

In Hassia infans benè distinctis mẽbris natus est, nisi quod auribus, oculis, ac naribus in vniuersum careret, ac in facie solum os haberet. Idem.

Auriculas instar brutorum in hominibus obseruaui, Columbus Anat. lib. 15.

OBSERVATIO CCCIV.

Aures quibusdam pro arbitrio mobiles.

SCribit Aurel. August. (lib. 14. cap. 24. de ciuit. Dei) fuisse quosdã, qui aures ꝑ arbitrio mouerent, vel singulas, vel ambas simul. Cælius li. 20. cap. 16. A. L.

Aures quidam habẽt mobiles: vt Vesalius narrat se vidisse Patauij Iurisconsultũ Claudium Symoniũ Foroiuliuiensem virum facetum, & Petrum Rauaschierium Geneuẽsem, virum fortem & strenuũ, Cardanus lib. 8. cap. 40. De varietate.

Ego musculos aures mouentes non describo, nã rarò imò quam rarissimè inueniuntur: in quodã tñ ego musculũ offendi, qui à buccis nascitur, & in auris pinnã desinit, eamq; mouet volũtariè vers⁹ ante-

riora: quandoque etiam alium vidi muſculum in poſteriori parte à mamillari proceſſu proficiſcentē, ſed hi duo vltimi in brutis ſemper conſpiciuntur, in homine perrarò. Columbus lib. 5. cap. 10. Anatom.

OBSERVATIO CCCV.

Audiendi modus quis.

AD inſtrumentorum auditui inſeruientium hiſtoriam antequam peruenero, operæprecium eſſe duxi Galeni præcepto, actionum actionísve modū declarare, ſic fores ad ſequentia rectius aſſequenda aperientur, inquit enim Galenus, cum aliquam partem explicare volumus, totius inſtrumenti actio oportet vt ſit cognita, ita demum particularum, quæ ipſis inſtrumentis inſunt, vtilitates exponere ſemper conuenit, omnes enim vnum habent conſtructionis ſcopum, totius ſcilicet inſtrumēti actionem. Actionis modus nobis innoteſcet, ex definitione auditus obiecti, quod ſonus eſt, & modo communicationis aquæ vel aeris per ſonum alterati, cum aere interno. Primò de ſono. Sonus eſt qualitas prodiens ex aqua vel aere à duris ſolidiſque corporib. iiſque leuibus, concauis & amplis affatim magnoque impetu inuicem colliſis & concurrentibus percuſſo. Hæc eſt ſoni definitio, quam nunc latius explanabo, quod ad ſonum deſideretur aeris reuerberatio, antra, ſpecus, ſyluæ, montes cauernoſi, putei, locaque caua atque anguſta, quæ non tantum ſonos, verùm etiam voces articulatas exceptas reddunt, atteſtantur. Aerem oportere maxima vi ac cōfertim in rem renitentem ac duram impelli indeq; repelli, in timpanis conſpicuum fit, ſiquidem in his ſicorium, quod per timpanum expanſum eſt, fuerit humidum laxumque, ſonus redditur obtuſus, vel nullus, ſic in omnibus inſtrumentis Muſicis fidibus obdu-

obductis, vſuuenit. Quantum ad rei repercutientis aptitudinem pertinet, deſideratur primò durities: mollia enim cedunt, & non reſiſtunt rei impellentis vi. Secundò eſt amplitudo ſiue latitudo, præcipuè quæ cum æqualitate coniuncta, nam acuta corpora tenuiaque aerem ſcindunt, minimeq; aeri in repercutiendo vim inferunt. Tertiò ſi accedit concauitas, iam aer per ſonum alteratus à labris ſiue lateribus rei concauæ congregatus, vnitus & minimè diſperſus redditur, maioremque ſonum efficit. Aere iam per impulſum rei duræ fracto, ſiue ſono affecto, proximus continuusque aer alteratur atq; commouetur, ex eo ſucceſſione vicinior, donec perueniat ad aures: hoc non aliter contingit, atque in aquis fluminibusq; cernitur, in hæc ſi inijcias vel lapillos, vel glebas terreas, ſtatim videbis circulos ſiue gyros excitari, quorũ alter alterum excitat, quoad ad aquarum riuulorumque ſiue fluminum ripas vel ora impulerint, vel in amplis aquis ſponte ſoluti fuerint. Simili modo in aere putant Philoſophi à ſono circulos generari, atque ad aures peruenire. Quod ſi lapillus ſiue gleba aliúdue magnum ſit, atque magna vi inijciatur, ita vt ſuos gyros vehemẽter in ripas ſiue labra amnium fluminumque impulerit circuli repelluntur, atque geminatim recurrũt ad primum gyrum Simili ratione fit, ſi aduerſus loca concamerata & teſtudinibus obducta, ſyluas atque montes loquamur vel clamitemus, nam in ijs vox duplicatur, ac echo generatur. Hinc accidit vt non ſimul ac corporum alliſio conflictusque inciderit, ſed aliquanto poſt ictũ ſonus audiatur, priuſque à propinquo quàm à longinquo. hæc de natura atq; generatione ſoni, nunc de communicatione aeris percuſſi cum aere interno, partibusque internis. Primò notandum eſt quod in aure ſit ſpiritus

quidam inclusus siue implantatus, cuius beneficio percussi aeris qualitates cum cõmuni sensiterio cõmunicetur. Hoc Plato primũ inter philosophos docuit, dixit enim aerem qui auribus insidet, pulsari: pulsum in principem animi sedem mitti, sicq; auditũ effici. Nunc pergamus ad reliqua. Ad sentiendũ quippe oportet vt sit mutua actio ac passio inter sentiens ac sensibile, ad mutuam actionem passionẽq; mutuus contractus requiritur. Vnde sequitur, quod cum aer externus agat, internus siue implãtatus patiatur, internũ alterationem aeris externi excipere, eumq; tangi ab externo. Sed hoc non fit immediatè, sed interposita membrana, intercedentibus ossiculis quibusdam stupẽdo naturæ artificio, hoc modo. Aer externus soni qualitate affectus in membranam myringam incurrit, myrinx pulsata ossicula mẽbranæ colligata commouet, ossicula porro neruum quendã per transuersum membranæ expansum percutiunt, ex illa nerui siue funiculi percussione ipse neruus in membranam repercutitur, vnde aer inclusus alteratiõẽ & sonos excipit, soni verò per auriũ tortuosos & flexuosos anfractus citra vllam turbã fertur, peruaditq; ad neruũ auditoriũ. hoc demũ exploratore & ministro, strepitus imago ad sentiendi principium transmittitur. Vesalius eiusq; asseclæ ita auditũ fieri tradidere, neruus quinti paris per meatum quendam tortuosũ procedit & in membranã aurium foramini obductam sese explicat, ea quoniam tenuis, sicca & valde tensa est, ab aere pulsata ac cedente ossium duricie, quæ antrum cochleámue æmulatur sonum efficit, nullum aliud artificiorũ addũt. Antiquitas in anatomia imperita atq; rudis aliter sensit, vt ex Empedoclis sentẽtia liquet: putat .n. auditum fieri, quod aer intimam aurium partem impellit, cum enim ea in cochleæ morem inuoluta sit,

ac

quæ tãquam tintinabulum edito in loco appẽsa, omnis aeris ingruentis appulsus percipit. Alcmeõ ideo nos audire ait, quod aures intus sint vacuæ, & vacua resonare omnia, cum in ipsa vox incidat. Diogenes esse in capite aerem, eumq; percuti vocibus, & commoueri putat. Platonis sentẽtia omnium verissima est. Coiter tractat. de audit. instrument. cap. 1.

OBSERVATIO CCCVI.

Instrumenta auditui subseruientia quæ:

NVnc vero, quo intelligatis quã ratione singulæ partes ad hanc functionem absolutè & perfectè administrandam à D.O.M. efformatæ sint, ad instrumentorum explicationem me conuertam. Exordiar ab eo, quod oculis nostris primo occurrit, nimirum ab aure. Attamen totũ negotiũ in 4. partes partiar, quarũ prima continebit quomodo & per quã viam aer externus permeet ad membranã myringã. Secundò quomodo generetur percutiaturq; aer implantatus in propria sua sede. Tertiò per quas vias, & qua ratione aer implantatus suas qualitates neruo auditorio cõmunicet. Quartò & vltimò nõnulla de neruo acustico adijciã, & in tota de auditu absoluetur historia, præstabo hæc per partiũ his functionibus subseruientium explicationem. Idem cap. 2.

OBSERVATIO CCCVII

De Aure.

NVnc de aure, de qua Galen. 11 de vsu partium sic loquitur: Natura omnibus sensuum instrumentis operimentum fabricatur, alijs quidem, ne cerebrum, quod eis est propinquum lædatur: nonnullis propter securitatem propriam: hoc vidimus in plurimis sensibus externis, olfactui præfectum est os ithmoide, oculis palpebrę, nasus, malę supercilia,

cutis circumfusæ motio. Linguæ nullum contigit propugnaculum, siquidem in ore quasi in specu est conclusa. quid de auditus instrumento, quod propugnaculo caret, minimè munimentum requirebat, siquidem neruo auditorio, & cerebro præfectus est meatus admodum tortuosus & anfractuosus, atque etiam inuolucrum aliquod, quod impedit, quo minus quæ extrinsecus incidunt, ipsi nocerent. Quapropter auris non potest hac de causa à Deo esse fabricata, vt cerebrum ab externis iniurijs tueatur, sed in alium vsum, in quem, nunc audietis.

Cum auditorius meatus à lateribus, nō in anteriori parte vt nares & oculi sit collocatus, facile sonus auditorium meatum præteriret. Secundò cum à posteriori parte antrorsum vergit meatus auditorius, & nos antrorsum movemur, nos difficulter audire contingeret, si nihil à posteriori parte obstaret, quod sonum repelleret, siquidē appulsę voces meatum auditorium præterlaberentur aberrarentque. Natura itaq; in illum vsum præfecit auditorio meatui à posteriori parte aurem cauam ac prominentē, quæ non solùm sonum illabi nō sinit, verum etiam sonum repellendo fundit, vt à posteriori parte sonus repercussus antrorsum versus auditus meatum ingrediatur. Hoc testatus est Hadrianus Romanorū Imperator, qui cum hunc sensum læsum habebat, manus cauas, quo audiret facilius à posteriori parte auribus obtendebat. Hinc etiam bruta aurita naturæ instinctu aures ad sonos vocesq; circūagunt.

Quo his vsibus commodius inseruire possent, & ne cum nudę eminentesq; sint iniurijs externis quibus sunt expositæ, offenderentur, vel contunderentur frangerenturq;, dum multis varijsq; modis inter cubandum, in impositione galearum pileorumque contrectantur, ex dura osseaque substantia, quę ad

ad externarum rerum vim ac impetum ferẽdum aptior eſt atque mollis, componi debebãt. Cæterum oſſeæ partes rebus foris ingruentibus non cedunt, earundemq; vim exoluere nequeunt, deinde facilè rumpuntur, mollis ſubſtantia vt caro, ſonum non repellit, ac facilè contũditur, quapropter aures medium quid inter extremè molle & extremè durum conſecutæ ſunt, quod nimirum ob mediocrem duritiem vſui aptum eſt, & ob mediocrem mollitiem cedere, ac offendentium impetum, abſque contuſionis ruptionisq; periculo refringere quibit: & hoc eſt cartilago, conſtant enim vnica flexibili cartilagine, tenui cute, eaque pertinaciter cartilagini adhærente, obducta. Cartilagini ab inferiori regione appendet ſubſtantia molli carni ſimilis, fibra vocata.

Ab inferiori loco vbi aures ab oſſibus temporũ, tanquam ex profundo eductæ, principium ſumunt, craſſiores atque duriores ob vicinitatem oſſis temporis, vnde prodeunt, exiſtunt.

Porrò cõſideremus, quàm egregiè vſui inſeruiat aurium figura, ſitus & magnitudo.

Quãtum ad formam ſpectat, primò rotunda eſt, nam rotundum ab iniurijs omnium eſt remotiſſimum, ad eundem vſum etiam multos habet flexus, magis enim eo modo complicari poſſunt, atque in ſe ipſas duplicari, quàm ſi ſimplex tota vniuſque figuræ vtraque fuiſſet. Extrinſecus ſunt conuexæ, intrinſecus cauę exiſtunt, & id, ne quid ex inopinato intrò irrueret, néue aures facilè afficerentur.

Ab exortu ad auditorium meatũ magis ſunt cõcauæ, quo melius aeri percuſſo obiectæ, eũ ad meatum auditorium repellãt. Non temerè etiam ab anteriori regione & poſteriori ad ingreſſus principiũ proceſſibus cartilaginoſis protuberat, nimirum vt interiores partes tantò forent à rebus externis ſecu

riores. Notandus quoq; venit ſulculus inter fibram & proceſſum anteriorem, per quem, tanquam per riuulum, auris pure, & alia quauis fluxili materia ſeſe egregiè expurgat.

Magnitudo aurium homini cum brutis non cõtigit, ſiquidem caput pileis, galeis, aut aliis tegumẽtis tegendum erat, qua in re magnitudo plurimum obfuiſſet, tam magnę tamen ſunt, vt adſonare, meatum operire, ſimulque minimè impedire poſſint, quo minus quiduis capiti inijciatur.

Animaduertendũ etiam quod in hominibus parum vel nihil moueantur, ratio eſt, quod etiãſi mobiles verſatilesque eſſent, cum paruæ ſunt, parum vel nihil nos iuuiſſent. De aurium ſitu Cicero 2. de natura Deorum, ita loquitur. Aures cum ſonum recipere debeant, qui natura in ſublime fertur, rectè in altis corporum partibus ſunt collocatę Idem c.3.

OBSERVATIO CCCIIX.

Sedes auditus quis in genere.

POſtquam hanc materiam de auditu ordine reſolutiuo, qui ab vniuerſalibus ad particularia procedit, tradere conſtituimus, antequam ad partes ſingulas peruenero in genere de ſede auditus, quæ interna proceſſus petroſi parte, de qua in tabulis de oſſibus comprehenditur, prius agendum eſſe duxi: vocatur oſſis petroſi proceſſus, ſedes auditus, auris, & meat⁹ obliqu⁹, cauſas ex tabulis oſſiũ intelliges.

Sedes hæc nihil aliud eſt, quam oſſis petroſi portio intus in caluariæ regione protuberans, quę collocata eſt inter proceſſum mamillarem & proceſſum oſſis iugalis. Sic totus hic proceſſus petroſus, magis in interna caluariæ conſpicuus eſt. In brutis oſſi temporum ita aſſidet, vt non ſolùm in iuuẽcis, verùm etiam in prouectiorib⁹ facilimè ſeparari diuidiq;

uidiq; in duas partes poterit. Cum per hanc sedem externarum rerum sonis integra forma transeundũ erat, ita hæc sedes extrui debuit, vt nihil in transitu amitterent, aliquid verò sonis abscederet, si sedes, in qua sonus intus generatur, & per quam sonus transmeat, ab aeris impulsi impetu deijceretur, hoc conspicuum fit in rebus externis, siquidem si in vesicam loquaris, nullus edetur sonus, vel admodum obtusus, si in æneum canalem, ingens fundetur sonus; eadem est ratio in fistulis musicis, organis & campanis. quare hæc pars constat ex solidissimo ac durissimo osse, huius rationem ex præcedentibus manifestius intelliges. At si vndequaque solidus esset hic processus, sedem auditus nimio pondere grauasset, hinc maior processus huius pars est spongiosa, in qua elaboratur atque excoquitur aer implantatus, attamen viæ, ductus atque canales crusta dura tensaque ob causas dictas obducti sunt. Forma rotunda, quo maior aeris implantati copia excipi quiret, conduxit: si exigua copia sufficiebat, etiam rotunditas vtilis foret, sic enim paruo angustóue in loco contineri potuit aer implantatus, & minimè necessum erat ossis onere atq; loci magnitudine vicinas molestare partes. est quidem rotunda quoquo modo, at oblonga, idque alio modo vix melius contingere quiuit, neruus enim auditorius post opticum omnium mollissimus, absque sustentaculo vel coniugatione vlla sine rupturæ periculo longè à cerebro recedere non potuit. Vnde Deus exproduxit hoc os eousque introrsum versus, vt statim atque neruus auditorius extra cerebri substantiam proruperit, eum excipere tuto possit. Cur verò Deus non propius neruo auditorio aures apposuit? primò aures ob commoditatem excipiendi aerem externũ, foris agglutinare quasi oportuit

Secundò hæc ſedes ſecundariò defert vel venam iugularem, vel arteriam aliquam ad cerebrum, vt autem tutò ad cerebrum peruenirent, prolongata eſt hæc oſſis pars, & canalem huius venæ tranſitui accommodatum conſecuta: exproductio huius oſſis eſt, vbi venæ optimè pertingere poſſent ad cerebrū, vt rete mirabile conſtituant. Vbi primum hæc ſedes ab oſſe temporum prodit, latior & craſſior eſt, ſic gyri anfractusq; multi ad auditionem illi imprimi queunt, ſenſim magis exacuitur ad extremum vſq;, vbi vena iugularis vel arteria in cerebrum ingreditur. Forma in ſimia prope ad humanam accedit, in aliis brutis quam longiſſimè diſtat. Eſt omnino vt vniuerſum temporis os à vicinis partibus ſeparatum, nam ob ſuam duritiem cum reliquis oſſibus mollioribus coaleſcere nequiuit: ſitus eius ſedis eſt inter os ſincipitis & os cuneale, tendit à poſteriori parte antrorſum verſus deſcendēdo obliquè verſus nerui auditorii exortum, quoniam hic proceſſus propter amplitudinem capitis homini propriam magis, quā in cœteris animantibus introrſum protuberat, longior etiam eſt factus. Poſtquam muſculi nec ei inſeri, nec inde pronaſci debuere, aſperitatem externæ faciei ſimilem non conſequitur, ſed leuem quandā inæqualitatem cruſta leui obductam. Idem cap. 4.

OBSERVATIO CCCIX.

Meatus auditorius, ſiue oßeus canalis quis.

ABſoluta iam in genere hiſtoria de ſede auditus, ſingulas partes aggreditur, diuiſa eſt hæc ſedes in tabulis de oſſibus in quatuor meatus, quos hic ordine pertractabo: & primò de primo, qui propriè vocatur meatus auricularis. Per hunc aer per ſonum alteratus atque ad aurem delatus impulſusq; in auris concauum, à poſteriori parte antrorſum,

obliquè

obliquo ductu transmeat, ad pelliculam myringam. Duplex autem huius est vsus, quorum primus est, vt si aer in aurem ingressurus vel frigidior vel calidior, vel ingenti sono affectus fuerit, ea omnia remittat, antequam ad membranam siue neruũ auditorium peruenerit, & simul hac ratione internæ partes forent ab externis rebus tutiores. Siquidem experimur frequenter myringam acutissimo sono, bombardarum ingentissimo stridore, item campanarum maximarum pulsatione, denique à frigore intolerabili affici dolore, imò rumpi, vnde subsequitur surditas, vnde myringæ & neruo auditorio hic canalis siue meatus præpositus est. Secundus est vsus, aerem percussum in angustũ colligere, quo tanto distinctius audire queamus, nam si aer percussus transiret per locum amplum, diffunditur, dissipatur, & multum de sua ui amittit, at per angustum transmeans, in vnum colligitur, atque ex illa collectione maiorem vim acquirit. Angustia hæc non solùm ad auditionis intensionem suffecit, verùm etiam Deus addidit soliditatem & duritiem, nam sonus in transitu vehementius in meatus siue canalis parietes impulsus vi & efficacia magis intẽditur, si ambitus fuerit osseus atque durus, atque si esset membraneus mollísue. Osseus hic canalis distinctus est à reliquis subiectis temporum ossiũ partibus in puerulis, ita vt ad septimum mensem per cocturam seiungi possit, & id quia cartilagine, vt multæ aliæ appendices, incrustatus est, deinde mẽbrana myrinx mollius ex cartilagine, atque ex osse adipiscitur principium: est etiam in puerulis totus quasi cartilaginosus, in adultis media ex parte cartilaginosus, & media ex parte osseus. cartilago verò oritur à cartilagine auris, quæ ab osse temporis ad illius meatus circumferentiam, veluti ex profun-

OBSERVATIO CCCX.

Communicatio aeris externi cum implantato, & myringa, siue tympano.

ABsoluta iam prima historiæ de auditu parte, vtpote qua ratione, ac quibus medijs sonus ad myringam perueniat, sequitur vt agam, quomodo communicetur cum aere interno, & qua ratione aer innatus ab aere externo afficiatur: incipiam hic à membrana myringa, tanquam mediastino siue septo, inter meatum primum & secundum. Ad auditum requiri aerem tranquillum, quietum & purum: aer ventorum agitatione turbatus, aurium tinnitus, sibilus & sonitus demonstrant, deinde aerem implantatum tenuem, subtilemque citissimè facilimeque aeris externi alterationes excipere, satis est notum. At si aer hic implantatus communicaretur immediatè cum externo, propter permixtionem & confusionem cum ambiente (qui in perpetua agitatione existit, & satis crassus caliginosus & impurus est) conturbaretur, crassiorque, præsertim cum in aere nebuloso, pulueruLento ac fumoso versamur, per consequens ad auditum ineptior fieret. denique dum subaqua sumus, in auditorium meatũ ingrederetur aqua, quę nos omnino auditu priuare posset, adijciatis irruptiones animalculorũ minimorum ac aliarũ rerũ externarũ. Vnde D.O.M. aerem externũ ab interno, septo membraneo seiũxit, huius præcipuus vsus est noxia externi aeris ineuitabilia excipere, atq; internas partes ab externarum iniuria tueri. At quamuis substantia externi aeris cum interno communicari nequeat, tamen necessum est ad auditionem, sonum cum aere implantato communicari. id verò fieri nequiret, si hoc septũ ex osse substantia dura &

do, auris corpus potiſſimum efformat aurémue ſuſtinet. Ductus minimè rectus, verum obliquus eſt quatuor de cauſis, quarum prima eſt, vt aeris vel frigiditas vel caliditas intenſior, antequam ad myringam peruenerit, exolueretur. Secundò prohibetur ingreſſus paruorum animalculorum ac corporum, quæ in aurem ingreſſa, aliquando ingentes cruciatus adferunt. Tertiò obliquitas conceſſa, ne ſonus, qui in aurem ingreditur, recta membranam petat, ipſamque lædat: ictus enim obliquus minus, quam qui rectà fertur offendit. Quartò quo ſonus ingens affatimque in aurem immiſſus, ex obliquo ingreſſu frangatur, antequam in membranam impellatur. Obliquus hic ductus non obliquè deorſum, ſed obliquè à poſteriori parte antrorſum ſurſum verſus tendit, quo tanto difficilius vel puluis, vel aliud quippiam in aurem ingrediatur. Secundò, vt ſi quid ingreſſum ſit, facilè elabi queat. Si verò deorſum deflexiſſet, ex diuturna hæſione rerum externarum, in maxima mala atque incommoda myrinx incurrere potuit. Tertiò vt reſpiciens cauitatem cochleam, cum ea coniungeretur. At enim paulò antè myringam eſt quędam decliuitas, eaque tamen talis, vt ſi aqua aliúdue quippiam in aurem ingreſſum fuerit, id leui capitis ad latera flexione excuti poſſit, eſt & hoc in loco aliquanto latior, quo capacitas aliquantulum dilataretur, terminatur ad tympani vel cochleæ principium, vbi myrinx ſatis ab externis periculis tuta eſt. veſtitur hic canalis aliquo vſque cute auris, quæ ab aure intus procedit, ſed ſub ea tamen continetur meo iudicio membrana à perioſtio producta, quæ ab Ariſtotele μῆνιγξ, ab Arabibus myrinx vocatur. Hęc de primo meatu, ſiue canali ſufficiunt. Idem cap. 5.

OBSER-

flexioni inepta constitisset. Siquidem pulsari, atque sua tenuitate sonum transmittere debuit. Caro verò ob nimiam raritatem multa noxia & mala admitteret, quæ membranosa substantia propulsat, ob laxitatem etiam foret inepta ad sonum transmittendū. Hinc itaque septum hoc à Deo factum est ex substātia membranosa, eaque tenuissima ac pellucida, verum densa, nullis poris conspicuis prædita, ob densitatem externa mala propellit, ob tenuitatem sonū aeremque subtiliorem transmittit, denique ob eandem tenuitatem pulsationem ad auditum necessariam perferre potest. Hippoc. in lib. de carnibus inquit, pellicula in aure iuxta os durum, tenuis est, veluti aranearum tela, & omnium pellicularum siccissima, id enim auditui conduxit, nam quod siccissimum est, maximè resonat. Quidam volunt hanc mēbranam à pia matre prodire, quidā à ramulo quintæ coniugationis neruorum cerebri. at anatomica administratio hæc falsa esse demonstrat, sed potius originem trahere à periostio, quod sub cute meatū auditorium inuestit: tandem in meatu aliquātisper dilatatur, petens leniter deorsum ad tympani principium vsque, ibi paruus processus obliquè rotundus ex osse petroso erumpit tali figura, qualem calamus scriptorius, cum primum obliqua incisio illi est indita, exprimit. Hic processus factus est causa annexionis membranæ cum osse petroso, quò verò firmior & tutior foret hæc insertio processus, circūcirca in medio leuiter excauatus est, marginesque duas consequitur osseas eminentes, sic vtrinq; myringam melius amplecti potest. myrinx ab ipso processu recedit & sese interponit inter poron acusticū & tympanum, separans alterum ab altero. Situs ei⁹ est non transuersus, sed obliquus, non aliter, atque si scriptorium calamum, ea parte, qua derasus & at-
tempe

temperatus est, tensa membrana obducamus. Situs autem causæ sunt duæ, prima, vt membrana magis recta respiciat cauitatem primam, quæ meatu auditorio elatior existit. Secunda impedire, ne sonus impetuosus, aer prauus, aut aqua, aut quicquam aliud auditui noxium in aurem ingrediens rectà membranam petat, ipsamque lædat, ictus enim obliquus minus offendit, quàm qui rectà fertur, hæc de myringa, eiusq; operationibus: nunc de modo generationis aeris implantati, eiusque alteratione, deinde de verò meatu, ijsque quæ in eo reperiuntur. sunt autem hæc officula tria, chorda, musculi, fenestræ duæ, & meatus ad palatum tendens. Idem cap. 6.

OBSERVATIO CCCXI.

Aer implantatus.

AER implantatus ex eo nomen consecutus est, ꝙ priscis Philos. ac Medicis in secundo meatu visus fuerit ita conclusus, vt vbinam ingrediatur, nulla ratione inuestigari potuerit. Vnde existimarunt multi, à primò animalis ortu hunc aerem à creatore huic meatui immissum. at antiquos scriptores in hoc deceptos esse, rationes manifestæ anatomicæque administrationes testantur. Primò, quòd si aer inibi implantatus esset, nec alium aerem, nec aliud quiduis foris admitteret, nec etiam ingressis in eam cauitatem exeundi viam præberet. cæterum deprehendimus ore, naribusq; occlusis, cohibito spiritu, ac inflatis buccis, aerem ab ore in aurem impelli, & auditus organa percutere, aer verò impulsus ex trāſglutitionis conformatione vel simulatione regredi rur. Secundò, multoties flatus, siue halitus crassus tinnitum excitans, per masticationem educitur. Tertiò, est manifesta satisque ampla via à secunda caui

tate in os, per quam viam illa cauitas masticatorijs aliisue medijs expurgatur. Quapropter opinandum aerem implantatum non esse in secunda cauitate conclusum. Vndenam prodeat, & à quonam foueatur, cognitu admodum difficile est. A cerebro per neruos (vt scriptorum maior pars opinatur) eò transfundi vix potest: nam nullus neruus (vt in oculo, alijsque nonnullis sensuum instrumentis contingit) in aure terminatur. Est quidem via aperta ab ore & naribus, per quam aer externus in secundam cauitatem immitti possit, sed num hic aer sit ad audiendum aptus, non ita liquet. Cæterum cum hic spiritus nihil præter aeris in sono mutationem pati debet, conijciendum est per os & nares aerem externum immitti in secũdam cauitatem, indeque generari, vel saltem foueri aerem implantatum. Imò etiamsi aliunde, quam ab externo prodiret aere, tamen sine dubio non erit sincerus, purus, & impermixtus. Aer hic qualiscunque sit, est primum & præcipuum audiendi instrumentum, pars scilicet animæ. Secundaria autem instrumenta sunt eæ omnes partes, quæ ad audiendũ aliquid adiumẽti præbent. Quidam scribunt, cauitatem ossis petrosi aerem implantatum continentem, ea ratione habere ad auditum, quæ crystallinus humor ad visum, nimirum quod primum sit auditus instrumentum, at hoc falsum esse quisque facilè iudicabit ex eo, quod os sonum ita excipere nequeat, vt crystallinus humor colorum diuersitates splendoremque: at aer verò hoc facit, quare aer erit principale audiendi instrumentum, cur autem aeris beneficio audiamus in prima parte tractatus de auditu satis clarè docuimus, quare ad reliqua. Idem cap.7.

OBSER-

OBSERVATIO CCCXII.
Secunda cauitas, vel secundus meatus, & quæ in eo continentur in genere.

HAEC cauitas non vno nomine à scriptoribus appellatur. Aristoteles autem, sententia multorum Philosophorum vocat hãc cauitatem cochleã, sic & Eustachius cochleam & antrum. Fallopius verò tympanũ, Vesali⁹ peluim. Equidem opinor eos, qui hoc ex Aristotele sumsere, Aristotelem non rectè intellexisse, ijsque vsuuenisse, quod his, qui neglecta rei inspectione, rerum naturalium scriptores pro proprio iudicio interpretantur. Aristoteles nulla ratione quiuit hanc cauitatem cochleam appellare, siquidem nec in brutis, nec in ratione præditis vllam cum cochlea similitudinem obtinet. Secundò ex Aristotelis verbis id elici non potest, inquit enim hoc modo, primo de natura animalium cap. 11. Pars auris interior anfractui cochleæ similis desinit in os, quod auriculam imitatur, & adiicit, hinc meatus nullus ad cerebrum est: at in oris meatum semita pertendit, quod & nos deprehendimus: ex his verbis non licet colligere, quod pro interiore parte solummodo secundum hũc meatum tympanum intellexerit. Equidẽ opinor Arist. voluisse hic intelligi tertiũ cum secundo, nam in tertio meatu cochleæ forma conspicitur, & nõ in secundo: q; si vocasset conchã à similitudine conchiliorũ, iam brutorum auriũ secundo meatui hoc vocabulũ ascribi posset, quod dicat Aristoteles desinere in os auriculæ simile, in brutis, & nõ in hominib. verũ est.

Quod Fallopius vocarit tympanũ, ex brutorũ & ruminantiũ præcipuè aure sumpsit, siquidẽ ea meatum hunc instar mediæ conchę, vel tympani turcici formatum habent. Homines toto cœlo à tympano

discrepantem formam consequuntur, quaproptc puto hunc meatum potius vsus, quam formæ cau sa, tympanum appellandum. Nam quemadmodum in tympano aer contentus pulsatus, proprium sui edit sonum: sic putant aerem implantatum percus sum à myringa, ossiculis & neruo, sonorum differē tias in secundo meatu exprimere, quo inde ad audi torium meatum deferantur. Potest & tympanum di ci eò, quod super hanc cauitatem extendatur mem brana, vt in turcicis fit tympanis Tertius meatus po tius cochlea appellandus venit, quam secūdus. Hic secundus internus est, & propria sedes auditus, ha bet duos alios per successiuum ingressum sibi mu tuò coniunctos Destinatus est hic secundus aeri im plantato, vt nimirum in eo fieret sonus, tinnitus & susurrus. Quo autem sonus optimè fiat, oportui hunc meatum substantia dura atque ossea circum duci, ad quam aer vehementer impulsus repercute retur. Substantia hæc non est reliquis ossibus simi lis, sed omnium durissima & lapidea. Situm est tym panum inter radices mamillaris processus, & sedem illam cui caput maxillę inferioris inseritur iuxta ar ticulum, constituiturque in principio processus pe trosi, cui⁹ intimis partibus insculptum est, & statim post myringam. Hinc fit, quod inflammata intima auris regione circa secundum meatum, vel exhulce rata illa parte, ex commotione inferioris maxillæ, dolor in aure excitetur.

Cauitas hæc cęteris duabus sequentibus eo, qđ multum aeris implantati in se continere, atque aer per pulsationem alterationes externi aeris excipe re debebat, multo maior est. Videtur quasi duplex nam post myringam statim in superiori parte sur sum versus anteriora prodit cauitas primò angu stior, deinde sese dilatans, ad superiora retrorsum tendit

tendit, vt alia cauitas, ad inferiora deorsum producitur. Hæc pars cauitatis secundæ est spongiosa & fungosa, assimilarique potest & respondet cauitati magnæ in vitulo, quæ assimilatur marsupio aurigarum: in hædis & agnis peris mercatricum, in homine vesicæ formam consequitur. Spongiosa substantia videtur sanè communicari cum mãmillaris processus interno spatio: tot enim inibi sunt foramina, tot cauernæ, vt conijciendum sit inibi spiritum implantatum elaborari, atque ad perfectionem perduci, cum verò mammillaris processus basis secus atque in brutis sit, forsan cauernulæ hæ, loco cauarũ, ad meatũ spectantiũ in brutis inseruiunt. Vesali⁹ in obseruationũ examine hoc antrum assimilat fodinæ amplæ sedi, à qua plures cuniculi & viæ principium habent, & in eandem circulatim huc illucque incedentes regrediuntur. Fallopius dicit figurã tympani habere, sed equidem id videre nequeo, intus enim ob fenestras, foramina, anfractusque, tympano nulla ratione conferri potest, vt ante docui. Hactenus de tympano, nunc de ijs quæ in tympano cõtinentur, demonstraturus sum hic necessitatem horum omnium. Meatus vel cauitas tympanum vocata, destinata est aeri implantato, qui cum sonum vel aerem externum alteratum à sono excipere debet, necessum est vt percutiatur, cæterum hic meatus separatus est beneficio membranæ à meatu externo, quare externi aeris alterationem, absque alijs medijs excipere nequit. Hinc Deus artificium inuenit per pulsationẽ, quæ fit per propria ossicula & chordam, quamuis nunc per pulsationem interni aeris alterationem excipiat, nihil homini conferret, nisi ad neruum auditorium deferatur, idcirco canales sunt facti, tanquam aeris latores ad acusticum neruum. Postquam implantatus, qui purissimus, nullo

excremento, vel superfluo infectus conseruari in propria sede debet, per aerem ex ore in secundum meatum immissum fouetur sustenteturque, requiritur necessariò, ne turbido & auditui inepto spiritu implantatus afficeretur, via ad expurgationem idonea, per quam & eadem opera nouus aer ad ingeniti enutritionem nouus succedit. Quæ itaque in hoc meatu reperiuntur, triplici de causa inibi existunt, vel pulsationis gratia, vel implantati delationis, vel expurgationis simul & noui admissiõis causa. quarto reperitur etiam canalis, siue aquæductus, neruũ transmittens. Pulsationi inseruiunt tria ossicula, neruus vel chorda, & vt Eustachius vult, musculus vnus, vt alij, musculi duo. Delationis causa duæ fenestræ meatusq; in labyrinthum desinentes. Ad expurgationem meatum apertissimum in palatum terminãtem. de his nunc sigillatim: Idem cap. 8.

OBSERVATIO CCCXIII.

Contenta in secunda cauitate, & præsertim de tribus ossiculis.

HOrum ossiculorum, vt plurimorum in aure existentium historia, non ita necessaria vtilisque, vt inuestigatione ob reconditum in iis artificiũ digna est, eò, quòd vsus officiaque incerta coniectura assequamur. Tria sunt in hac cauitate ossicula priscis anatomicis ignota, à recentioribus primum inuenta, quæ à similitudine, quam cum rebus externis habent, nomina consequuntur, veraque auditus sunt instrumenta: æquè enim in puerulis recenter natis, atque in adultis perfecta conspiciuntur, cœterum quémnam præbeant vsum, vel quidnam ad auditum conferant, non liquet. Columbus inquit, nobis à Deo esse concessa, vt fiat ab ijs aeris repercussio: nam cum ab aeris motu fiat auditio, aeris ictu in me-

n meatū ad hæc defertur officula, fitq; ibi repercuſsio ad eum ſonitum ciendū, qui percipitur. hæc igitur officula mēbrana cedente moueri, atq; inuicem confricari neceſsū eſt, vt cumprimū os aeris ictu in alterum impingat, illud feriat. Hunc vſum trib⁹ oſſiculis attribui poſſe non opinor, ſiquidē ſi ex mutua confricatione ſonus hic fieri debebat, inutilis foret chondrodis copulatio, quę illum impedit attritum. Quapropter credendū eſt alio quopiā modo auditui conferre. Equidē duos conijcio modos: quorū primus eſt, vt ſonus melius ad neruū auditoriū deferatur, auditio.n.fit per ſucceſſiuā cōmunicationem: nā videm⁹ ſolida corpora apliſſima eſſe ad ſoni cōmunicationē, vel delationē, cui⁹ rei experientia fieri poteſt. Inuenias tibi trabē vel ferrū, q̄ potes longiſſimum, colloces aliquē ab altero fine, tu verò ſtes ab altero, ferias digitorū condylo partem tuā ita leuiter, vt ictus vix à te percipiatur, alter verò ex altero fine trabis collocatus, ſi aurē ꝓpius ad trabē admouerit, quamuis longiſſimè à te diſſitus, exquiſitius tamen ictus percipiet, atq; tu, ſed aliquo poſt tēpore, ſiquidem per lignū ſonus non ita citò, atque per aerem permeare poteſt: idem atteſtantur Muſica inſtrumenta. Attribuo itaq; ijs, vt ſonū per myringæ cōmotionē ijs participatum foraminib. per quę ſonus ad neruū auditorium defertur, & oſſib. vicinis communicarent. Secundus vſus eſt, vt ex horū oſſiculorū cōmotione neruus, ſiue chorda pulſaretur, & deinceps nerui motus aerē implantatū cōmoueret ad ſonum percipiendum, à membrana.n. nō ita vehementer pulſari poterit neruus, atq; ab oſſibus. Adijcias & his alium vſum, quippe vt excipiendo ſoni vehementis impetuoſiq; vim impediant, ne myrinx tenuis, ac valde tēſa mēbrana, affatim ac violēter pulſata, diſrūpatur. Quāuis ver⁹ vſus nos lateat,

tamen eorum historiam pertractabo. Hæc tria officula priscis fuere incognita, duo à Iacobo Carpensi, vnum à Ioanne Philippo ab Ingrassia Siculo inuentum. A rerum externarum similitudine nomina consequuntur, & sunt numero tria, diuersa figura prædita, quid verò in causa sit, quod cum sibi mutuo colligata cohæreant, tria fecerit, & non vnum, ex causa articulationis aliorum ossium conijcere licebit, nimirum ob motum. nam si tria hæc officula vnica essent, vel myrinx impulsa ab ingenti strepitu sonóue, propter ossis rigiditatem & duritiem insignem cedere nequiens, rumperetur, vel processus ossis, fracturæ periculum subiret, iam ob separationem & vinculum molle, quo colligantur ligamentis, & vinculo cartilaginoso mutuò hærent, extrema verò horum officulorum, quibus in articulum coagmentantur cartilagine illita sunt, ac mollib⁹ quibusdam membranulis ligamenti vice colligantur mobiliaque redduntur. Myrinx intus absque vlla offensione cedere potest, compacta autem sunt duobus articulis. Hæc officula sunt Vesalij sententia quam solidissima, soliditas enim ad auditum cōfert. Soliditas hæc tamen tanta non est, vt paruis foraminibus priuata sint, in quibusdam medulla pro proportione inest, duo maiora ossa præcipuè foraminibus scatēt. Tertium ob sui tenuitatem minimè.

Nunc de singulis. Primum ab vsu potius, quam à forma malleum dici scriptores existimant, nimirum quod dum myrinx mouetur & malleus commoueatur, vel quod malleus instar mallei fabrilis percutiat myringam. Assimilatur verè ossi femoris, si capita inferiora femoris resecueris finemq; inferiorem exquisitè exacueris, quemadmodum enim femur iuxta eius ceruicem duos asciscit processus, quos trochāteres, siue rotatores vocamus, sic etiam ossi-

culum hac eadem ſede proceſſulos aliquot conſequitur, quorum beneficio membranæ ſuæ firmius innaſcitur, dein vt femoris oſſis ceruix obliquè verſus anteriora ad coxendicis oſſis ſinum vergit, atq; in caput oblongum & rotundum ceſſat, ita etiam præſens oſſiculum à membrana introrſum abſcedit, in rotundum caput deſinens, quod læue minimeq; aſperum eſt. Ab inferiori parte, mucronis ritu in acutum tendit. Conſequitur tres proceſſus, & vnum caput, quorum primus proceſſus eſt longus & tenuis, quo membranæ ſecūdum ipſius latitudinem innaſcitur interna facie. Secundus ſurſum ſpectat, & eo etiam connectitur cum myringa. Tertius deorſum tendit, & eſt fulcrum chordæ, ne in percuſſione à ſuo dimoueatur loco. Caput eſt rotundum inſtar capitis femoris, quod in cotylem iſchiæ immittitur: tuber hoc ſublatum ſurſum verſus anteriora ſpectat latus meatus auditorij, caputq; hoc ea parte, qua latius eſt, leui quadam cauitate tuberculum incudis excipit, ac ſecundo oſſiculo incudi committitur, vt iſte nexus ad articulationem lubricis & leui bus ſuperficiebus efformatam referri poſſit. Columbus putat, baculorum more, quibus tympanū pulſatur, membranam à malleo quati, at mea ſententia Columbus in hac re decipitur, nam malleus nullibi membrana ſolutus eſt, imò compactio in membrana valida exiſtit, vtiq; ſi membranam percutere debebat, libera vt eſſet oportuit. Malleus cum incude cartilagine illita in articulum coagmentatur, ſecun do oſſiculo, & mollibus quibuſdam membranulis, ligamenti vice colligantur, quo mobilia forent: cōpactio, hæc valida eſt. Intus myringi inſternitur trāſuerſim, quemadmodum in tympanis fidem vnam atque alteram craſſiorem, membranæ obtendi videmus, quo autem validius firmaretur, oblongum

tenuemque exigit processum, vel caudam, vel pediculum insertum membranæ interna in facie secundum latitudinem. Situs pendet ex membranæ ratione, quæ ab extanti osseo margine, quo auditorij meatus sedes peluis in modum ampliata circũambitur, exorta est. Secundo officulo quidam à similitudine, quam cum fabrili incude habet, incudis nomen assignant, quidam ab actione nomen illi attribuunt, eò quod incudis vicem gerat, excipiẽs quodammodo ictus permoti ac percutientis malleoli iam descripti. Columbus etiam vocat dentem molarem, nam denti molari aptè assimilatur, qui duas radices habet. At vsus nomine quoquomodo incus dici potest. Huius officuli vsus non ita constat: equidem credo hoc officulum aliæ partis myringis non occupatæ à malleo, spacium occupare, quò eius partis pulsationem percipiat, deinde vt communicet sonum stapedi, vnde per foramina parua defertur ad neruum auditorium. Consequitur formã dentis molaris præditi duabus radicibus, obtinet gemina crura, altero quod breuius, crassius, & elatius, auri vicinius, latius, ac in acutum desinit apicẽ: parieti ipsius tympani hæret ea parte, qua aquæductus labitur, hac ratione firmius hæret malleo, ne in vehementi percussione myringis à se mutuo separarentur. Longius secundi officuli crus, quod suo apice nonnihil intorquetur, sursum ex membrana eminet, & inferiori tenuiorique parti stapedis affirmatur & nectitur, quo sonus à secundo osse exceptus participaretur cum stapede. Præter hos duos conspicuos processus, consequitur minorem processum, pedem vocatum, cuius munus est chordam in sua sede conseruare, ne videlicet ea sursum tendat. Est adhuc caput crassiusculum, ꝙ planam quo quomodo iucudis partem refert, instar parvi incudis

udis, at vbi mallei caput excipit, leuiter deprimitur, necessariò ab alijs osiculis separatum est: & vt sum eundem cum malleo, sic & substantiam obtinet, crassius tamen & breuius existit. positum est ex opposito mallei, nempe in inferiori parte, partem myringis non tectam à malleo integit, attamen crassiori sua portione aurem spectat, cruribus tympanum. Tertium osiculum primi inuentores vocarunt à similitudine, quam cum stapede obtinet, stapedem. Verùm vt nunc stapedes efformantur, stapedis nomen non meretur, sed vt antiquitus fuêre stapedes, nimirum triangulari forma, sine foramine, per quod lorum, vt in nostris stapedibus transmittitur, stapes dici potest. Est enim triangulare repræsentans quodammodo Græcorum Δ, vel ferreum triangularem, qui annulis aliquot obsitus mendicum cantilenis apud multas nationes accõmodatur. munus huius osliculi est excipere sonum sibi communicatum ab incude, eumque per oualem fenestram ad labyrinthum deferre. Figura illi contigit triangularis, qua autem de causa, me latet. Stapedis cui equorum sellis insidentes pedem immittimus, quasi formam consequitur. in medio est perforatum, multis foraminibus instar spongiæ oppletum, in superficie æquale & planum, inferiori sede tenuius & asperum existit. Latum & vtcunque amplum longoque sinu veluti ad inarticulationem concinnato donatur, quo superiorem foraminis sedem spectat, quod foramen principium antri cuiusdam statuetur, fodinæ amplam sedem referentis.

Situm in fenestra ouali, cui totum præpositum est. Hactenus de osliculis tribus in secundo meatu contentis, nunc de musculis. Idem cap. 9.

OBSERVATIO CCCXIV.

Musculi in secundo meatu positi.

DIximus pulsationis gratia secundum Eustachij sententiam vnum musculum, secundum alios duos auditui tribui, in quem vsum non liquet. Eustachius inquit: organa auditus voluntate moueri, vnde Deum his animalibus concessisse musculos: equidem ita aio, cum auditus prorsus in nostra nō sit voluntate, aut musculi non erunt, quos musculos appellant, aut si musculi sunt, alij vsui quam auditui inseruire existimandum est. Vesalius in examine non vult esse musculos, inquit enim hoc modo, in anteriori sede sinum etiam vtcunque insignem & notatu dignum habet, cui neruosum & fibrosum instar rotundæ oblongæque glandulæ, cum integrum est organum, insistit. Sunt qui dicunt, cum ex industria illas partes ad audiendū excitare student, vel sese quid in aure moueri, vel audiendi vim intendi, persentiscere, equidem id nō ita auditui propriè atq; communiter motui, & omnibus sensibus attribuere queo. nam ad alicuius animalis operationis intensionem excitandam, omnes alij sensus concurrere videntur, rursus inquiūt, nulla ossa absq; motu hoc modo articulari. ad id ita respōdeo, ossium articulationes ad motum esse factas, at ob id minimè sequi, proprios ad illum motum requiri musculos: etenim reperiuntur in puerorum corporibus ossa capitis, colligata laxis vinculis, sic & ossium multas partes tum membranulis, tum cartilaginibus connexas easque mobiles, sed tamen absque musculis: in carpis & pedijs sunt ossa per articulationes colligata sine musculis, sic & ossa pubis cohærent. Inuenies hunc musculum secundū Eustachium hoc modo: incides os petrosum, prius aperta caluaria eo

in lo-

in loco, quo linea minimè altè penetrãte exsculptũ est, & versus tenuiorem ossis temporis sedem in anteriorem partem magis eminet, aperiasq; eius squãmam. hoc cum effeceris, statim musculus conspiciendum sese exhibebit, qui etiamsi omnium minim9 sit, constructione nulli cedit, oritur à substantia ligamentis simili, qua parte os cuneiforme cum osse tẽporis committitur. Inde carneus euadens redditur sensim ad medium vsque aliquanto latior: deinde verò angustior redditus, tendinem gracilimum producit, qui in maiorem apophysim mallei è regione minoris apophysis eiusdem inseritur: & in canibus parum ante insertionem, carneam rotundamque glandulam aliquantulum depressam habet, illud in paruis animalibus æquè atq; in magnis conspicuũ est, hinc patet illam regulam, quæ vult, quod particularum moles animantibus pro ratione magnitudinis tributa sit, falsam esse, nam auditus organa, præcipuè ossicula tria in pueris æquè fere magna sunt, atque in adultis. Idem cap. 10.

OBSERVATIO CCCXV.

Chorda seu filum in secunda cauitate.

COnsequitur tertium in tympano pulsationis gratia factum, & est quid instar chordæ vel fili, vt Fallopius inquit, diximus in principio nos credere aeris pulsationẽ in aure fieri eo modo, quo in tympano bellico sonus, nimirum ex chordę per corium expansæ repercussione, tribuitur itaque chordę hic vsus, vt aerem percutiat, ex exceptione verberationis factæ à tribus officulis, chorda hæc, vel ex ligamento, vel ex neruo, vel ex vtroque simul conflata constare debet, ex alia substantia minimè componi potest, at ligamenta duriora sunt quam vt paruo ictui cedant, quapropter minimè ex ligamento,

quandoquidem verò neruus ita robustus est, vt quantumuis vehementer impellatur, difficulter rumpi possit, ita mollis, vt ex facili commotione cõmoueatur, (quod ad sonum excipiendum desideratur) rectè Fallop. dubitauit, num hęc chorda arteria, num neruus, númue alia substantia esset. Eustachius asserit, neruum existere, & eius naturam hoc modo describit. Hic neruulus oritur non à quinto pari neruorum cerebri, sed ab altero quarti paris ramo, exilis quædam propago reflexo itinere oritur, iuxta osseum canalem in os desinentem, aurium cauum tympanum vocatum, ingreditur, & obliquè tympano ac deinde officulo malleo supra musculi insertionem adhærescit: nec ibi desinit, sed vlterius progrediens, os lapideũ in posteriori sede meatus auditorij perforat, deorsumq; reflexus parumper repit, ac tãdem cum tenuiori duriorique ramo quinti paris neruorũ cerebri iungitur & coit. hæc chorda tenuissima est, quę per mediũ tympanũ pcurrẽs incũbit, vel attẽditur illi articulo tantũ, quo stapes cum altero crure incudis copulatur. Idẽ c. 11.

OBSERVATIO CCCXVI.

Fenestræ duæ delationi soni inseruientes, itidem in secunda cauitate contentæ.

HActenus dictum est de his, quæ ad pulsationem pertinent, nunc de inseruientib. ad soni delationem, & sunt duæ fenestræ à Vesalio foramina dictę. Munus earum est sonũ aeri implãtato cõmunicatũ, per pulsationẽ excipere, eumq; ad sequentes cauitates trãsmittere. Vesalius vocat primam fenestram à Fallopio oualem dictam, anterius foramen, eò qđ antrorsum versus spectet: oualis fenestra ob oualẽ forman, qua prædita est, à Fallopio appellatur. hęc fenestra oblonga & à lateribus cõpressa est, sua posteriori

teriori ſede in buccinoſum illud antrum, inſigni ſatis amplitudine ſeſe aperit, & cũ anteriori ſede buccinoſi antri, ita cõmunis efficitur, vt non aliter feneſtra oualis in foramen buccinoſi antri, quam foramen illius antri in feneſtrã pertinere, quis poſſet aſſerere. hoc idem anterius foramen ſeſe poſteriori foramini etiam coniungit, deinde in interiora progrediens, dilatatur, forumq; quodãmodo, aut præcipuam fodinæ alicuius metallicæ ſedem cõſtituit, à qua (vt Veſalius inquit) multæ plateæ aut viæ, aut cuniculi excurrũt. Collocata eſt quaſi in media cõcameratione, manet ſemper ſtapedis baſi clauſa. Altera feneſtra nullum peculiare conſequitur nomẽ, à Veſalio appellatur ſecundũ foramen, vel poſterius foramẽ, eò, ꝙ in poſteriori regione collocatũ ſit. Foramen hoc rotundũ, & in homine paulo minus anguſtiúſue, q̃ anterius viſitur. in vitulo & oue poſterius foramen amplitudine anterius quaſi vincit: ad poſteriora declinat, coitq; cum anteriori in cauitate, quæ per os penetrans ex ſeſe labyrinthum & cochleam depromere videtur. hoc foramen ſemper apertum manet, & à nullo corpore operitur. Eſt & inter feneſtram vtrãque tuberculum, ꝙ Veſalius cum foramine rotundo, & extuberante tuberculo ſubdito priori ſedi, paruæ conchæ confert, quæ in frenorum ornamenta adhibetur. in tubere verò latitat antrum quoddam, cochlea vocatum. Idem cap. 12.

OBSERVATIO CCCXVII.

Meatus à ſecundo auris meatu in os pertingens, & expurgationi inſeruiens.

SEquitur via expurgationi aeris implantati deſtinata, excremento à capite ad aurem defluenti exitus viã præbẽs. cernimus aũt ex his, quæ foris in aure colliguntur per tranſudationẽ, aurem multis excremẽtis fluxionibusq; deſtillationibusq; obnoxiã

esse. Si enim illa, quæ per densam membranam tr[illegible]
sunt, quantò erunt plura intus latētia, foris per mea-
tum auditorium ob membranam densissimam in-
terpositam nihil exire potest, nisi tenuissimum, & id
per transudationem, crassum verò si intus hæreret
(vt multoties contingit) semper, propter perpetu[am]
resolutionem, quæ fit continuò à calore innato, fl[a]-
tus generaretur, vnde susurrus, aurium tinnitus, au-
ditus deprauatio ac amissio. Expurgādo itaque au-
ris recremento, peculiaris meatus à rerum condito-
re hic in aure constructus est, quod autem per illam
viam aures purgentur, ex curatione patet, nam in
auditus difficultate, in tinnitu, & similibus aurium
affectibus, masticatoria admodum conferunt, masti-
catoriorum enim facultas per palatum ad aurium
cauitatem transmittitur, vnde materia partim extra-
cta euacuatur, partim resoluta, discutitur: hic vnicus
vsus præsenti meatui ab Anatomiæ scriptoribus at-
tribuitur, at ego illi præter hunc, vsus & duos alios
adscribo, nimirum vt ad refectionem & restauratio-
nem aeris implantati absumpti, nouus ex ore, per
hunc meatum suppeditur. Secundus vsus est, vt
cum ob membranæ læsionem auditus difficilior
obtusiorque redditur, per hanc viam sonus per os
ingressus ad aurium intima pertingat, atque hac via
surdastris subueniatur. hoc ex surdastris, qui, vt ex-
quisitius quid audiant, hiante ore, voces & sonos
excipiunt, liquet: idem testantur Musica instrumen-
ta, quæ si vtraque aure diligenter obturata, baculo,
quem dentibus comprehendisti, attigeris, exquisi-
tius pulsari audies. Alcmeon, vt testatur Aristoteles,
primo de nat. animal. cap. 11. alium illi tribuit vsum,
nempe vt animal per aures respiret, affert exemplū
de capris. Vnde colligendum priscos hoc foramen
non latuisse, at in vsu Alcmeon deceptus fuit, siqui-
dem

rem ſi animal per aures ſpiraret,neceſſum foret ae-
x externo nullum fore obſtaculum , quo minus ad
ſecundam cauitatem perueniret:at nunc membra-
na hoc impedit , quare per aures aer ad os perueni-
re nequit. Poſſit & præter alios iam enumeratos v-
ſus alius adijci , nimirum ne in bombardarum & a-
lio ſimili impetuoſo ſono membrana myrinx rum-
patur. Si enim ſecundus meatus vndequaquam oc-
cluſus,ab aere implantato infarctus eſſet , vt nullus
exitus pateret, ex tali ſono,maximo impetu & affa-
tim concitato, membrana myrinx impulſa , cedere
nequiens,haud dubiè rumperetur,iam verò aer im-
plantatus exitum ſibi inueniens cedendi locum mē
branæ myringi concedit,atque hoc modo rupturæ
periculum euadit. Hic meatus in narium cauitatem
deſinens ortum ducere debuit à tympano , in quo
continetur aer implantatus , & vbi ſua excrementa
deponit. Eſt rotundo canaliculo perſimilis , atque
inſtar tenuioris calami in exordio amplus,indeque
obliquè ad anterius interiuſque baſis capitis latus
procedens, in medio quatuor foraminum totum il
lud os perfodit ac penetrat. nam poſteriori ipſius
ſede arteria ſoporaria caluariam ingreditur.in ante
riori regione,quartum par neruorum cerebri, extra
caluariam emergit,externum latus patefacit aditū
arteriæ diſtributæ in duram matrem:interim deniq;
fiſſura quædam circumſcribit , quæ à cuneiformis
oſſis & lapidoſi extremis partibus obliquè infrà &
antrorſum verſus ductis fiunt. Cęterum meatus hic
eo in loco non deſinit,ſed alterius generis ſubſtan-
tia auctus,inter duos faucium ſeu gulæ muſculos,
paulò ante dictæ figuræ ductum vlterius procedit.
& iuxta radicem internæ partis apophyſis alis veſ-
pertilionū ſimilis,in alteram narium cauitatem ter
minatur,& in craſſam palati tunicam propè radicē

gargareonis inseritur.Substantia eius,quā extremā fissura ossa temporū & cuneiformis tangit,cartilaginea est,admodūq; crassa: oppositæ verò partis substantia exactè cartilago non est,sed nescio quid mēbranosi obtinet,tenuiorq; euadit. Sed huius meatus interna extremitas narium cauitatis medium respiciens,robusta est cartilago,quæ plurimum extuberat,muccosaq; narium tunica obducitur,& quasi ianitor præfectus fini obducitur. Hæc autem summo rerum opificis consilio atque arte sunt machinata,primò autē fit meatus hic cartilaginosus, quo via excrementorum exitui semper pateret, & ne sua duritie vicinis partibus vim aliquam adferret, materia enim cartilaginosa absq; fracturæ periculo facilè cedit,deinde membrana obduxit muccosa, valvulæ instar, quo excrementa in os effluere possent, & vicissim parum ex ore in aurem.Si verò semper apertus fuisset hic meatus,ex ore in aures facilè quid mali vaporis ingredi potuisset, quare non semper patet,sed aliquando, aliquando non, pro necessitate.Terminatur vbi os palati superioris desinit, ita vt terminus huius canalis & palato, & naribus cōmunis sit, hocque modo os excrementorum cerebri commodum receptaculum,auris superfluitates facilius recipit.Vbi desinit vtrinque,vnus musculus faucium consistit, voluit enim Deus pro necessitate hunc meatum aperiri,quod egregiè fit, dum fauces dilatantur siue aperiūtur ad transglutitionem excitatam à duobus iam dictis musculis. Idem cap.13.

OBSERVATIO CCCIIXX.

Aquæ ductus.

EST quidam osseus canalis,ob similitudinem, q̄ cum aquæ,per cuniculos impositis canalib. hinc inde vario modo diductione habet:à Fallop. aquæ ductus

ductus vocatus, à quibusdam cochlearis canalis. À Galeno & Vesalio cœcus meatus, non à cœco intestino (vt nonnulli volunt) sed ex eo, quod immissa seta porcina difficulter perquiri possit. imò in arida bouis caluaria ferè nulla ratione setā hoc foramē trāsmittit. potest & cæcū vocari, quod tenuis & circūducti vertiginosiq; intestini loco perpulchrè censetur. Paratur hoc foramē ramulo quinti paris neruorū cerebri, qui postquā indurescere debuit, nō sine causa per durissimū siccissimūq; ossis anfractuosū foramē diductus est. adde quod per aliū locū via illi nō patuerit. Canalis itaq; huius anfractuosi est, vt 5. pari neruorū via ac transitus præbeatur. Aquæductus hic oritur ab interna & interioris caluariæ parte, satis angusto foramine, & in homine rotundi foraminis imaginē habet, atq; per os suo fūdo modicè dilatatur, tenuissimaq; ossea squāma à subditis antris seiungitur. interim & non tamē semper amplus hic foraminis istius locus duob. paruis foraminib. peruius est. posterius verò, quo boues & oues pariter donantur, exiguū admodū est, & ad superiorē præcipuè dictorū cuniculorum intersectionis sedē pertinet, portionē 5. paris neruorum cerebri transmittēs. Anterius foramē posteriori amplius, & ad 5. paris neruorum cerebri portionem quoq; deducendā paratū, mox integer efficitur meatus canalisue, in petrosæ partis anteriori sede insculptus. Iste aquæductus secundū anteriora antri fodinarū camerā referētis, procedens, retrorsum supra inferiorē petrosæ partis superficiē retorquetur. itaq, cōtinuò in osse tātisper progreditur, donec extra caluariā sub auditorij meatus ad aurem foramine vbi 5, paris neruorū pars sub aure excidit, ad auriculæ radicem erumpat. In homine autem hic aquæductus sese exiguo interuallo ad initiū antri fodinarū cameræ cōparati adaperit, nullibi alias sub inferiori

petrosæ partis superficie pariter dehiscit: exprimit medij circuli figuram. Idem cap. 14.

OBSERVATIO CCCXIX.

Labyrinthus, seu tertia auris cauitas.

Absolutis his, quæ ad tympanum, id est ad secundam cauitatem spectant, proximum est, vt tractē de tertia cauitate. Tertia hæc cauitas à Fallopio labyrinthus dicitur, quia in ea multi cuniculi reperiuntur, qui in eandem labyrinthi instar, circulari modo, cauitatem redeunt. Anfractuum cauernarumq; finalis causa est, vt sonus per angusta transiens loca, tantò acutior & exquisitior foret, quod ex artificialibus instrumētis, præcipuè Musicis satis liquet, vt pote ex fistulis manualibus & organorum, hæ enim quantò angustiores longioresque sunt, tantò magis sonorem acutioremque sonum reddi deprehendimus, primò autem aer contentus in canalibus quietus ac tranquillus facilius soni alteratione excipit, atque aer ex agitatione conturbatus. Secundò, aer angusto loco conclusus non disgregatur, sed vnitus permanens, disgregato maiorem ac efficaciorem sonum promit. Quoniam verò hi canaliculi propter breuitatem petrosi processus, in longū exproduci nequiêre, recompensata est longitudo circumuolutione & gyroso anfractu. Sic etiam per varias concauitates & spiras, quasi per diuersos gradus sensim voces elaboratæ, & quodammodo fractæ, in cerebrum ascendunt. Postquam iam hæc cauitas sub tuberculo & post fenestram oualem stapede occlusam, sese quartæ veluti communi portæ coniunxit, in interiora deinde progrediens dilatatur, forumque quodammodo, aut præcipuam fodinæ alicuius metallicæ sedem constituit, à qua multæ plateæ aut viæ, aut cuniculi excurrunt, qui per dur

ossi

ossis substantiam veluti in circulum excauati incedentesque in amplam cameram rursus reuertūtur. A posteriori amplæ huius cameræ regione plures viæ excurrunt, quam ab anteriori: retrorsum procedentes ita feruntur vt duæ circulares viæ rectis quasi angulis sese bis intersecēt, hi cuniculi numero tres circulares in eandem cauitatem redeunt, nusquam tamen toto processu in se inuicem manifestè patēt. Præcipua & manifestior intersectio supra apicem buccinosi antri perficitur, vbi foramen totum quinti paris neruum excipiens finit, & tenuissima quasi squamma ab hac viarum intersectione dirimitur. Numero tres sunt hi cuniculi, qui in eādem cauitatem redeunt, non enim conduxit (vt dictum est) per latum canalem sonum ferri. Primus verò inferior existit, & ab anteriori parte cauitatis diuersens versus exteriora, ac deinde reflexus in eandem cauitatem, per posteriorem angulum recurrit. Secundus oritur ab eodem anteriori cauitatis angulo sursumque elatus quasi ad ὀρθογώνιον facto semicirculo iterum in cauitatem, per angulum posteriorem regreditur. Tertius & oritur & occidit, aut finit in posteriori cauitatis angulo, nam inde ortus perforatoq; osse circulari quodam canali exteriora versus illuc iterum reuertitur. canaliculi hi in intima superficie mēbranula quadam mollissima ac tenuissima vestiuntur, quæ membrana num sit neruus expansus, an aliud, non refert. Idem c.15.

OBSERVATIO CCCXX.

Cochlea, quarta auris cauitas.

SEquitur iam quarta cauitas vel antrum aliquod in tubere superius descripto latitans, quòd à Fallopio cochlea vocatur, eò, quod testæ cochleari ex-

teriori ſuperficie rotunda detracta, & parte interio-
re, quæ in ſpiras contorquetur reſeruata, ſimilis ſit.
à quibuſdã nominatur foramen cœcum, quia non-
nullis nullum exitum habere viſum eſt. at hac ratio-
ne cœcum dici non poteſt, nam etiamſi ſpirarũ mo-
do conuoluatur, tamen foramine ſiue exitu non ca-
ret, ſed in medio ea nimirum parte, cui ſpiræ innitũ-
tur, à principio ad finem vſq; anguſto & recto mea-
tu eſt peruium, atque à feneſtra ouali via aperta eſt,
quæ in maiorem huius oſſis ſpiram deſinit, etenim
ſi cauitas cæca eſſet, aer percuſſus neruo occurrere
nequiret. A Veſalio hæc cauitas vocatur buccino-
ſum antrum, à buccina cornu recuruo ac contorto,
quo paſtores pecus conuocare ſolebant, vel à buc-
cina conchilij ſpecie. Vſus ex ſuperioribus ſatis con-
ſtat, eundẽ docet ac confirmat buccinoſa teſta mul-
tis gyris circumuoluta, nam ſi talem teſtam forami-
ne ſuo quis auri admouerit, miros quis audiet ſibi-
los, ac tinnit9 ſuſurrosq́; excitari. quod ſi quis apici aut
cauo perforato inflarit, tubæ in modum ſonus ede-
tur. Hinc animaduertendum Deum creatorẽ nõ cõ-
tentum fuiſſe tertiæ cauitatis gyris & anfractib. ſed
etiam addere voluiſſe alium anfractum, eumq́; ma-
gis anfractuoſum, quam ſunt cuniculi tertiæ cauita-
tis, quoniam nequiere recta intus petere hi cunicu-
li, cochleæ modò circunducti ſunt. cauitas itaq; hęc
ab ampla baſi, nimirũ ſub tuberculo à ſede metalli-
cæ fodinæ foro perſimili exorta, excauatur, & gyris
tribus quatuórue ſeſe mutuo excipientib. procedẽs
anguſtatur & abſoluitur. Hæc cochlea præcedenti-
bus internis cauitatib. longè minor eſt, atq; inſcul-
pta in eodem petroſo proceſſu. in latere anteriori
eſt collocata, quo ſono q. à poſteriori parte antror-
ſum vergit, occurrat. Spirarum elatior ſuperiorem
ſedem obtinet, & neruum ſuſcipit. anguſtior infe-
riorem

[...]iorem & ossis cauo terminatur, exitum consequi-[...]ur vt dictum est. hinc fit quod aer ab ossiculis & my[...]inga agitatus in tympano, per spiras dictas ad co-[...]hleam, inde ad neruum deferatur, nerui enim quin[...]i paris maior propago videtur in tres portiones [...]nuicem distantes terminari, ex quibus præcipua [...]xiguo foramine peruio in cochleatum os, vel in [...]cochleam obducitur. Sed num instar operculi ei-[...]dem incumbat, an verò altè penetret, atque in spi-[...]as eius ossis conuoluatur, propter administratio-[...]nis difficultatem, certò adhuc explicare non potui. [...]allopius inquit hanc cauitatem in intima superfi-[...]cie membranula mollissima, ac tenuissima vestiri, [...]quæ an sit neruus expansus, an aliud, non refert. [...]Hoc idem os cochlea ex duplici spirarum genere [...]constat, quorum alterum ab ossea substantia ad-[...]modum tenui & sicca, & quæ facilè teritur, creatur: [...]atque vndequaque serpenti in spiras conuolutæ si-[...]milis. Alterum verò alijs Anatomicis, præter Eusta-[...]chium, ante nostra tempora ignotum. Ex materia [...]quadam fit molli, muccosa, sed firma tamen, & quæ [...]nescio quid arenosi permixtum habet. Oritur ex [...]medio spatio primarum spirarum, tanquam ex am[...]pliori basi, sensimque extenuatũ in aciem desinit, [...]sed non tam altè conscendit, vt ossis ambitum, qui [...]priores terminat spiras, attingat. Eustachius vult 3. [...]vel 4. foramina minima reperiri, ita vt aliquando [...]vix capillum admittant, quę in secundam & tertiam [...]cauitatem pertingunt à canali, quem nerui quinti [...]paris ingrediuntur, per hos meatus paruos credit [...]Fallopius neruulos à quinto pari membranæ com-[...]municari, vel facultatem & vires, vel quod verisimi-[...]lius est, à dictis propaginibus membranulam ortum ducere, quæ cochleæ cauitatem inuestit. Idem cap. 16.

OBSERVATIO CCCXXI.

Neruus Acusticus seu auditorius.

SVperest quartum & vltimum ad auditum spectās nimirum vt agam de neruo auditorio, in cuiu descriptione Anatomici scriptores ob administran di summam difficultatem, valdè inter sese dissen tiunt. Eustachius ita loquitur, quintum neruorun cerebri iugum, ex duobus tātum neruis, vt alij arbi trantur, minimè constat, sed duas vtrinque propag nes inæquales habet: quarum maior secundum lō gitudinem instar semicirculi eleganter excauatur minoremq; quod alios fugit, amicè suscipit & am plectitur, eoque modo ambæ simul iunctæ obliqu in anteriorem & exteriorem partem vsque ad extre mum sinus, in osse petræ simili earum gratia exscul pti, procedunt, vbi minor propago à maiore rece dens paruum foramen sibi paratum inuenit, & in greditur, miroq; admodum inflexuoso incessu ex tra caluariam elabitur. maior propago videtur in tres portiones parum inuicem distantes terminari ex quibus præcipua exiguo foramine in cochleatū os peruio obducitur: sed num instar operculi eidē tantum incumbat an verò altè penetret, & in spiras eius ossis conuoluatur, propter difficultatem admi nistrationis (quam is, qui negotium manibus con trectat facilè experitur) certò explorare adhuc non potui. Fallopius inquit: quintum par auditui inser uire, at ab eodem, quo volunt alij Anatomici loco ex duobus neruulis conflatum, antequam è mem brana egrediatur, prodire. altero, quo nullus neru⁹ mollior est exceptis visorijs, hicque ad auditum de stinatus. Altero, qui quinto etiam pari assignatur, quia nascitur ab eodem penitus loco, cum mollio ri dicto, & cum eodē ad os petrosum venit: sed reue

ra di-

distinctus est neruus, & durior priori, atque æquè durus vt reliqui nerui, qui cæteri paria efformant, neque vlla ratione videtur paris mollis dicti. Fallopius ne videatur velle dissentire à reliquis Anatomicis, contra animi sententiam concedit quinti paris alterum ramum mollem, alterum durum, equidem hic durum neruum tanquam ad audiendi facultatem non spectantem omittam & agam de molli auditorio, de hoc ita Fallop. prosequitur. Altera quinti paris portio quæ mollis est, & neruus auditorius à me vocatur, vna cum dura ad extremum antri illius perueniens quibusdam angustissimis foraminibus medijs in cauitates distribuitur geminas, atq; illas quodammodo sublinit, quarum vna labyrinthus, altera cochlea, vel cochlearis à me inter ossa vocata atque descripta est, neq; vlterius procedit, vllúmue neruum à se dimittit ad exteriora. Neque tu, neque alius quispiam (vt mihi persuadeo) aliquam ab hoc quinto pari neruosam propaginem, quæ alicuius momenti sit, præter has dictas, inuenire poterit. hactenus Fallopius. Equidem multoties ductum huius nerui secutus, & eodem modo sese habere deprehendi. Vesalius in obseruationum examine sese purgat, rursus Fallopium erroris accusat, hoc modo. Ego discrimē illud, quod abs te in molli & duro in quinti paris exortu (qui aliàs veluti duobus fit funiculis) & in ipsius ad suum proprium foramen progressu adfertur, non memini me obseruasse: & rationi, vti nunc colliges, haud videtur cōsonum. Mihi namque nulla vicinior via occurrit, qua anterior quinti paris nerui portio (quæ veluti gracilior est funiculus) in bobus & ouibus, & manifestius adhuc in porcis quidem, ad inferiorem petrosæ partis superficiem, in homine autem ad initium antri, quod fodinarum cameræ comparo, de-

ferri & distribui queat, modo antrorum in petrosa parte exsculptorum debeat haberi ratio, illaq; citra causam & seriem non fuerint temere perforanda. Et quãquam duram quinti paris tuam portionem, ita deferss describisue potius, ac si auditus organo nullum vsum conferret, animaduertendum tamen est, qui oblongo illi nerueo corpore in boue adnascitur & in homine per foramen camerato antro peculiare propaginem exhibet. Corpus hoc proprio sinu in inferiori petrosæ partis superficie contineri, iam sæpius dixi: illisque oblongis corporibus conferri potest, quę in neruorum complexib⁹; oliuaria appellas, ego autem flocculis & nodulis illarum chordarum assimilare soleo, quæ Cardinalium galeris appenduntur. Vt enim corpora illa, nerueca simul & glandulosa substantia efformata, neruis adnascuntur, aut potius neruorum incrementum constituunt, ita quoq; hic in auditus organo, tali oliuare corpus in proprio sinu reponitur: quod quinti paris applantationem admittens, aut ab illa constitutum, humiliori sua sede neruos à se diffundit, qui ossiculorũ auditus organi nexibus, crassarum & manifestarum fibrarũ ritu partim exporriguntur, & partim illac ad coalitũ, cum non spernenda tertij paris neruorum cerebri portione, procidunt, quà vasa auditus organum ingrediuntur. Quę cum diligentius aliquando in examen reuocabis, promptè animaduertes, in neruorum distributione tibi non pauca insuper desideranda. Posteaquam igitur natura eleganti compendio, his sedibus anteriorem quinti paris portionem distribuit, & reliquam quinti portionem (quæ velut crassior est funis) quodammodo ante osseam tenuitatem subsisti & dilatari voluit, quæ inter cuniculorũ camerali antri præcipuã inter sectionem, & foraminis quintum par admittẽ-

tis ba-

is basim obseruatur, ipsa inquam natura, nerueam portionem in illam intersectionem, demandat, quæ proprio foramine, licet arcto, in cuniculos illos fertur, & fibrosis distributionibus per antra in petrosa ossis parte hic conspicua, dispēsatur. Estque hæc distributio bobus, & ouibus pariter, ac homini communis, etiamsi in hoc quam in illis sit manifestior, vti & camerali antri seriem, aut imaginem in homine ampliorem potentioremque quam illis, esse expendimus. Imò, cum foramen quintum neruorum par admittens obseruo, & in anteriori huius sede meatum auspicari intueor, qui sub aure tandem extra caluariam finitur, non possum satis colligere, qui dum quintum par in mollem & durum neruos partiris, & cum durum, graciliorem & situ posteriorem statuis, ipsum nuper dictum meatum ingredi cupias, citra nescio cuius decussationis, alteriúsue rationis explicationem, quæ durioris tui nerui supra & infra molliorem ductum situmue argueret. Mihi enim (vt quid reperiam, semel rursusque insinuem) anterior quinti paris nerui portio, non verò posterior, meatum illum subire cernitur, qui sub aure versus posteriora in illud cessat foramē, quod Galenus ob difficilem setæ transmissionem, quemadmodum à me est commōstratum, satis ex merito cæcum nuncupauit. Idem. cap. 17.

OBSERVATIO CCCXXII.

Vermes in auribus.

Diuturna sordis & saniei suppressio in auribus, ac etiam impurum sordidumque vlcus, vermes progignit, quorum veteres Græci, Latini, Arabes & recentiores, imprimis verò Galenus, Aetius, Aegyneta, & Auicenna mentionem faciunt, qui ad verminosas aures remedia quoque præscribunt.

Vidi expellere vermes ab aure iuuenis, febrem habentis acutam, duos aut tres ad formam granorum pini, erant tamen grossiores, & sanatus fuit homo. Valescus de Taranto, lib. 4. cap. 30.

OBSERVATIO CCCXXIII.

Historia cuiusdam in cuius aurem vermis seu tinea erat ingressa.

VErmes, qui in auribus reperiuntur, aut ex aure suum habent ortum: aut alibi geniti aurem ingrediuntur Nam memini me quendam vidisse, qui cum in quodam cubiculo decumberet, quod horreo in quo triticum seruabatur, subiectum erat, expergefactus aliquando mane, percepit motum & morsum intra aurem: in quam diligenter familiares inspicientes, inuenêre tineam, quales sunt quæ in tritico gignuntur, quæ quidem non sine labore fuit extracta. Trincauel. lib. 4. cap. 6. de rat. curandi partic. hum. corp. affectus.

OBSERVATIO CCCXXIV.

Auris purulentia, à cerebro profluente, cohibita: mortuus æger.

CVM quidam Venetijs, nobilissimæ familiæ nomine Daniel Iustinianus, vlcus fistulosum in aure sinistra pateretur, ex quo sanies plurima flueret, cum medici illius fluxum retinere voluere, contra meam opinionem. Nam ego à cerebro defluere dixeram, cũ quidam physicorum esset me percontatus, vnde tanta sanies deflueret, cũ sinus ille non fuisset tantæ capacitatis, quo quidem retento, quasi repente mortuus est, adeò mors præsto fuit. Et post mortem, ne visus essem mentiri, plurima sanies ab auribus, & naribus effluxit, vt ostenderet materiam retentam fuisse incerebro, quam si foras eduxissent, talis

alis casus minime contigisset. Mar. Sanc. Barolitanus, Comment. ad textum Auicennæ de Significat. xit. internæ.

OBSERVATIO CCCXXV.

Quidam ex coniuge sana liberos omnes surdos & mutos suscepit.

GRauis auditio atque surditas, quæ iam ab ipso ortu & à prima natali die cōtracta sit, à conformationis vitio proficiscitur, quo vel audiendi instrumentum deest, vel certè figuram vitiosam obtinet. Sic quidam Senator ex coniuge sana liberos omnes suscipit surdos atque mutos: cuius rei causa inprimis cœca & obscura censetur. Fernelius libro quinto. cap. 6. Patholog.

OBSERVATIO CCCXXVI.

Duo muti & surdi intra decem menses cum molis mortuis & putrefactis nati, superstites.

MAgna & admiranda sunt naturæ nostræ arcana. Mulier quædam quę habitat in orientali porta, vxor artificis cannarum, viginti quinque filios enixa est, atq; ea fœcunditas primum mira fuit. Ex his duos intra decem menses ambos mutos surdosq;, qui ambo superuixerunt, viuuntque. Primum cum tribus molis, secundū cum duabus non solum mortuis, sed putrefactis. Dum eos in vtero gereret, non quemadmodum in alijs se habuit, sed in imo ventris pondus quasi plumbi sentiebat: verisimile est, adnatas molas sua frigiditate (sunt enim quasi sanguis congelatus) cerebrum læsisse: inde auditum & vim loquendi hebetatam, maximè cum computruerint. Læso autem cerebro fœtum descendisse ali-

quantulum, tum ea ratione, tum molarum ponde-re grauatam fuisse admodum. Cardanus lib. 4. cap. 44. de varietate.

OBSERVATIO CCCXXVII

Chirurgi errore dum venam tundit, scalpelli acies fracta, & post aurem delata, frequentes lancinationes excitauit.

ACies scalpelli fracta, dum venam imprudens chirurgus cuidam incautè secaret, meatus penetrauit diuersos, postque aurem constitit, vbi cõtinuis ferè punctionibus sentiebatur: qua molestia sæpè à nobis leuari voluit. Alexand. Benedictus lib. 3. cap. 9. Anatom.

OBSERVATIO CCCXXIIX.

Aures vt resarciendæ.

QVI vel natura mutili sunt auriculis, vel casu aliquo, vt vulnere, anthrace, cancro, ferarúmue morsu, siquidem haud tota rapta sit auricula, sed eius adhuc non contemnenda restet portio, ea stylo locis aliquot perforabitur: foramina postquam peruia cicatrice obducta fuerint, ad ea vinculis adnectetur conueniens & desideratus auriculæ lobus. At si omnino rapta & populata fuerit auricula, integra alia ex conglutinata papyro vel corio aptanda erit, sic reuincta funiculis ex vertice aut occipite, vt nutritus, promissusque capillus, vel gestatum pilleolum, fraudem & deformitatem cælet. Nisi mauis eam pictoris industria carnis colore infucatam virgula ferrea occipiti circumpositam, sic in deperditæ locum affigere, quemadmodum in oculi iactura diximus.

Pareus. libr. 22. cap. 7.

OBSER-

OBSERVATIO CCCXXIX.

Prodigiosæ narium constitutiones.

AB orientis parte intima homines sine naribus, facie plana, æquali totius corporis planitie. Alij superiore labro orbati. Alij quibus ora concreta, qui modico foramine calamis auenarum potũ hauriunt. Lycosthenes Chron 16. de prodig. & ostentis: ex Plinij N.H. lib 6. cap. 29.

Megasthenes gentem inter Nomadas Indos narium loco foramina tantum habentem, anguium modo loripedem, vocari Syrictas, tradit. Plinius. Nat. hist. lib. 7. cap. 2.

Basileæ circa paschalis festum anni 1556. infans adeo scissis & apertis narib. natus est, vt inde eius cerebrum facilimè sit conspectum. Lycosthe. ibidem.

OBSERVATIO CCCXXX.

Nasum dilatantes musculi recens inuenti.

POST frontis musculos bini occurrunt nasum dilatantes, adhuc à nemine cogniti: nam etsi Galenus, alijq; de duobus musculis nasum dilatantibus meminerint, eos tamen cum labij superioris musculis confudere. Præter hos Vesal. duos descripsit nasum claudẽtes, quos interiore in parte esse vult, imaginationeq; duntaxat intuitus est: quo. n. pacto oculis cernas, quod nusquã est? Latas itaq; nares reddẽtes musculi illi duo à supradicta oriũtur sutura, estq; exortus eorũ acutus carnosusq;, cũ musculorũ frontis fine permistus. deorsumq; tendẽtes latiores redduntur, & supra nasi ossa deferũtur, inq; eius pinnis terminum habent, triangulusq; penè efficitur, cuius duo sint latera oblonga, breue tertium: hi pinnas sursum trahunt, fibrasq; rectas habent, itaq; dilatãt: illi verò, quos alij Anatomici descripsere, portio sũt

DE NASIBUS ET IPSORUM [illegible] MORBIS

corum musculorum, qui in superiori labro positi sunt. Clauditur nasus à musculis dicto labio opem ferentibus, non autem à proprijs. Nam quoties aliquid per nares nobis attrahendum est, superius labium constringere cogimur. Columbus libr. quinto, cap. 4. Anatom.

OBSERVATIO CCCXXXI.

Variæ de olfactus organo autorum sententiæ.

ARistoteles instrumentum odoratus nasum esse putat, 2. lib. de anima cap. 9. & libello de sensu & ijs quæ sentiũtur. Eidem sententiæ visus est acquieuisse Plato, qui in dialogo de natura ita scripsit. Circa narium vim species non sunt. Vocat itaque olfactum, narium vim. Galenus multis argumentis inductus non inefficacibus aliter opinatur: Olfactum non fieri in nasi parte aliqua, sed ventriculos anteriores cerebri huic vsui esse destinatos. Franc. Vallesius lib. 2. cap. 24. controuers. Medic. & Philos.

Varia profecto de odoratus organo nostræ tempestatis medicis pariter ac philosophis est sentẽtia: magnaque inter ipsos, ob Anatomes imperitiam, oboritur dissensio. Quosdam namque reperias odoratus organum in illa cauitate cõstituere, quam in frontis osse ad superciliorũ regionem inter duas eius ossis squamas conspicimus: qui si duos etiam insignes sinus, quos in ossis cuneum imitantis medio, tanquam antra inter ipsius squamas subinde comperimus, adinuenissent, ac substantiam illam quodammodo medullarem, in illis cauernis repositam, summoq; studio hic expendendam, obseruassent, proculdubio & inibi quoq; in osse cuneum referente olfactus organum collocassent. Alij verò quosdam cerebri anfractuum reuolutionumque apices, ac ab frontis ossis sedem versus superciliorũ medium

medium protuberantia cerebri tubercula, olfactus organa statuunt: & tubercula, quod promineant, carnisque quasi modo rubeant, mamillares cerebri processus vocant vtrinque vnum (vti etiam est) enumerantes. Alij rursus ex aliquot Gal. locis, præcipuè autem octauo de partium vsu, simpliciter anteriores cerebri vētriculos, olfactus organa esse astruūt, perinde ac si anteriores ventriculi, præsentis duntaxat sensus essent principia. Alij quidem duos anteriores cerebri enumerant ventriculos: verùm deinde alios totidem cōfingunt, quos olfactus organa esse asserunt. Cæterum quam probè hi sentiant, ex sectione discas licebit, dextri sinistrique cerebri ventriculorum constructionem formámue inspiciens: quæ mehercule multò alia est, quàm hactenus dissectionum periti tradiderunt. Quandoquidem ventriculi in posteriori ipsorum sede neutiquam lati cōspiciuntur: & in priora procedentes, paulatim in angustum coguntur, inibique olfactus organa educunt. neq; etiam ad olfactus organorum sedem pituitam excernunt, multoque minus ipsa olfactus organa instar canalium cerebri pituitam, vel quantúmuis maximè abundantem, eódem deducunt. Præsentes namque cerebri ventriculi, secundum cerebri longitudinem, superius ampli existunt, anteriori sede nequaquam angustiores redditi, imò potius magis quam in ipso medio latescentes. In posteriori autem parte ampli quoque visuntur: at hinc cornu modo per cerebri substantiam deorsum descendentes, atque antrorsum porrecti, tantisper angustantur, donec ad eam vsque cerebri pertingant sedem, quæ glandulæ pituitam cerebri excipientis regioni incumbit, ac sub qua grandiores soporaliū arteriarum rami duram cerebri membranam perforant, in cerebrique ventriculos conscendere incipiant,

piunt. Illi namque in hos ventriculorum angusto subeunt terminos, quosmodo ad cerebri basim desinere dicebam. Eiusmodi itaq; dextri & sinistri ventriculorum cerebri ductus visuntur. A sede verò, vbi ventriculorum angustos terminos desinere dicebam, olfactus organa, aut saltem cerebri processus, animalem spiritum præcipuo olfactus organo deferentes, ac ipsi etiam visorij nerui enascuntur. Hinc enim vtrinq; à cerebro alba mollisque prodit substantia, quæ in progressu etiam cerebro, tenuis membranæ interuentu colligatur, quousque ad sinus octaui capitis ossis pertingat, qui his processibus excipiendis priuatim parantur. Ad posteriorem enim horum sinuum sedem albicantes cerebri processus à cerebro abscedunt: neque amplius tenui membranæ connatæ, in suum singuli porriguntur sinum: & adhuc antrorsum magis protensi, ad sinuum finem, seu anteriorem illorum sedem desinunt, sinibus suffulti, ac cerebro interim proximè accumbentes. Nam etsi cerebro in sinuum regione non amplius adnascantur, nihilominus ipsi perpetuo contermini sunt, illique attenduntur. Hi cerebri processus ductu, colore, formaque neruis correspondent: quamuis interim longè neruis ipsis molliores sint, pauloque (quod ad teretem spectat formam) latiores quam profundiores. Verùm quia illi reliquorum neruorum ritu, extra caluariæ, vt neque etiam extra duræ membranæ cauitatem, non procidunt, nerui nomine eos Herophilus haud dignatus est: vt neque etiam Marinus, neque Galenus licet Anatomicorum nonnulli hos interim in neruorum habuerint numero, ipsos primum neruorũ par recensentes. Porrò in horum processuum, qui canibus & ouibus multò grandiores quam homini obtigerũt, natura non negligenter cõsiderandũ

est,

est, quonam pacto illi duræ membranæ suis finibus adnascantur, & quæ foramina hinc à dura membrana & ossium finibus, quib. processus innituntur, ad nuper commemoratas frontis ossis & cuneiformis ossis cauitates pertingant. Ac demum expendendũ quoq; venit, quodnã verũ sit olfactus organũ, similitudine quadã sumpta ab auditus instrumẽto, dissectionũ quoq; ac philosophiæ professorib. nimis pfunctoriè cognito. Sat fuerit processus illos cerebri commemorasse, quos aliqui etiam mamillares & papillares nuncuparunt: qui sectionem paulo diligentius aggressi, dicta prius cerebri tubera, mamillarum imagine prominentia, nihil ad olfactus organi constructionem auxiliari cognouerunt. Vesalius lib. 4. cap. 3. de corp. Human. fabrica.

Non in processibus mamillaribus cerebri, posita est peculiaris olfactus vis, sed vt via quædam dũtaxat ad sensationis integritatem cum aliarum partium œconomia conspirat. Corn. Gemma. Artis Cyclognomicæ lib. 2. pag. 66. In olfactus instrumento tres sunt cauitates insignes. duæ in fronte, & vna alueolorum plurium specie, quarum singulis suæ particulatim tunicæ, sui humores, qui aduenientem è cerebro spiritum & per neruos vel processus mamillares influentem alterant atque immutant, vt fiat particularis sensus idoneum instrumentum. Idem lib. 1. Art. cyclog. pap. 64. Est humor vtcunque spissus in cauitate frontis, & in ipsis alueolis sub osse ethmoeidi, quo ignis ad olfactum pertinens propria velut sede consistit, & sibi cognata maximè, iuxta Hipp. lib. de diæta. 1. vbi ignis sedem & fomitem in aqua, aquæ perfectionem, ab igne arcano prorsus oraculo designauit.

Idem eiusdem operis lib. 2. pag. 65.

OBSER-

OBSERVATIO CCCXXXII.

In nasi morbis vt remedia adhibenda.

IN naſo multò magis, ſi ad radicem cõſtrictus eſt videndum, ne acris materia capitis illâc deducatur. Nam inde contingit, vt exeſo naſi initio è naſo loquantur, & vox vehementer vitietur. Hollerius lib. proprio Obſeruat. 2.

OBSERVATIO CCCXXXIII.

Prodigioſæ narium hæmorrhagiæ, qua interdum 18. interdum 20. nonnunquam etiam 40. ſanguinis libræ profluxerè.

Caſum ego vidi in Moniali, in qua non ex abundantia humorũ, nec ab aliqua cauſa primitiua, vt à caſu vel percuſſione, emanabat vndequaq; ſanguis, & per ſputum & per nares, & per vrinam. Vnde in prima præſentatione quaſi per omnia euacuatoria vidi eductionẽ ſanguinis notabilis quantitatis, ita vt aſcenderet vltra 18. lib. Et tamen erat exilis naturæ, & macilenta & phlegmatica: tentaui pro cura, propter debilitatem ſolùm ventoſas ſiccas in ſpatulis & immediatè facta cutis ruptione, impletæ ſunt ventoſæ ſanguine: nolui vllo modo tentare phlebotomiam, propter debilitatem, ſed non habens aliud ingenium, ad curam dedi tandem ℥. j. philonij perſici, cum timore, & tamen per Dei gratiam de caſu quaſi deſperato ſanata eſt infra duas horas. Matth. de Gradi, comment. ad cap. 35. Raſis ad Almanſ.

In cura habuimus illuſtriſſimam Dianam Eſtẽſem Contrariam, mulierem probitate & moribus incomparabilem, ex fluxu ſanguinis narium, cui decem & octo ſanguinis libræ exiêre. Nos illũ his manibus

nibus recta lance põderauimus, eo etiam dempto, qui per terram, per sudariola, per lintea, & per vestes spargebatur. Omni ingenio vsi sumus, vt sedaretur hic sanguinis fluxus. inprimis enim aqua frigida vsi sumus, quæ non profuit: deinde facta fuere omnia diuersionum genera, ex venæ sectione, ex cucurbitulis in omni parte: postea ad valdè stiptica & exsiccantia peruenimus, addidimus deinde agglutinantia & multis vsi sumus, quæ à specifica forma adstringere dicuntur, in cibisque portulacam, lactucam & solatrum dedimus. Denique sedatus est hic defluxus emplastro ex gypso & albumine oui. statueram ad potentialia caustica accedere, quia actualis ignis in hoc loco commodè & non sine magno discrimine applicari non potest. Brasauolus. Comment. ad Aphor. 23. lib. 5.

Ipse in Andrea Coco Ill. & Reuerend fel. mem. Federici Gõzagę Cardinalis amplissimi Heri & Męcenatis mei Splẽdidissimi ac benemeritissimi, libras amplius viginti sanguinis, vnica die & duabus noctibus per nares fluxisse vase collectas, & lance libratas me vidisse testor, qui tamen conualuit, & adhuc viuit, pristino corporis habitu recuperato. Marcellus Donatus lib. de variolis & morbill. cap. 23.

Antonius Correa, nobilis Lusitanus, quartana febri iam diu affligi cœpit: qui cum eam grauiter ferret, ex Mediolano Romam venit: vbi cum à morbo ob rigidam hyemem & iter longum grauius corriperetur, illi repentè sanguis è nare sinistra effluere cœpit, & ita copiosè, vt intra quinque dies libræ viginti effluxerint, adeò vt de funere potius, quam de eius salute cura inter domesticos iam esset. Cæterũ inter cætera huic opitulantia remedia, hæc potissimum iuuerunt. Cucurbitula splenis regioni admota & gelida testibus applicata & sæpè innouata.

Porrò interea dum sanguis effluxit, quartana cu[...] sum suum dimisit. Sed postea elapsis paucis diebu[...] rediјt, & eam nunc vt antea patitur, temperatura [...] nim biliosa exusta præditus hic est. Lusitanus Cu[...] rat. 100. Cent. 2.

Berdauid iuuenis cum ex Genica Thessalonice[...] veniret, in tantum sanguinis profluuium per nare[...] deuenit, vt in itinere, & postea domi intra sex dies[...] ex eis libræ quadraginta fluxerint, pro quo sisten[...] do cum varia & ferè infinita remedia tentata fue[...] rint, nullum tamen contulit, quam cephalicam tun[...] dere, & sanguinem permittere longa per interual[...] la fluere, iubente sic Galeno lib. de curandi ratio[...] ne per sanguinis missionem. cap. 11. & 15. Secta nam[...] que vena, sanguis pauculus extractus cum era[...] cum vulneri apposito digito, & clausa vena ipsa[...] ac pauculo interposito tempore, eum rursus flu[...] ere parum permittebamus, sic enim per horan[...] & plus factitantes, pro ægrotantis viribus, san[...] guinis ex naribus profluuiũ compescuimus. Iden[...] Curat. 60. Cent. 7.

OBSERVATIO CCCXXXIV.

Ozænæ curatio.

VLcerari nares intus consueuerunt, eique malo[...] vix succurri potest, cum inueterascit. Mihi nubi-[...] lis puella nobilisq; ostenditur, quæ eiusmodi mor-[...] bo diu tenebatur: nec inuentus est Medicus, licet[...] plurimi puellam curandam suscepissent, qui id ma-[...] lum tollere potuisset. Erant enim vlcera circa na-[...] res pluribus crustis fœda: è quibus etiam malus cõ-[...] surgebat odor, quod genus Græci ὀζαίναν appellant.[...] Curam itaque, orante patre, qui vnicè filiam dilige-[...] bat, aggredior, his auxilijs fretus, quæ ad hunc mor[...] bum conducibiliora visa sunt. Primò igitur aluum[...] duco,

uco, humores æquo, & cucurbitulis ſcapulis affi-
s carneque ferro inciſa ſanguinem mitto. Tum &
ictionibus diuertentibus vſus, nares calida aqua
ongia expreſſa confoueo, deinde ceruſſam & ar-
enti ſpumam oleo myrtino & omphacino exci-
iens, ad craſſitudinem mellis reduco, eoque illini-
nares ſæpius iubeo: quo auxilio cruſtis omni-
us exciſis, ceruſſa demum, olibano, cadmia, ſi-
que interiore parte diligenter attritis & melle ad-
ito medicamentum conficio, quo ſpecillum lana
buolutum intingẽs vlceribus admouebam: & his
epletis linimentum, eo quoq; medicamento illitũ
emittebam in nares. Idq́, bis die vel ter faciendum
urabam: quoad his præſidijs & auxilijs, quod plu-
mos medicos diu multumq́; fruſtra fatigauerat,
aucis etiã menſib. ſublato, puellam priſtinæ reddi-
imus ſanitati. Beniuenius cap. 27. de Abditis.

OBSERVATIO CCCXXXV.

Turundæ muſcoſæ ex naribus.

FRanciſcus nummularius Racuſinus per nares
cruſtaceas quaſdam turundas ac cõcretos quoſ-
am mucos mittere ſolebat, non ſine capitis tamẽ
olore, cui occurrentes nos, à purgato corpore: &
capite particulariter tum errhinis, tum maſticato-
ijs medicamentis decoctum radicis chinæ ad vi-
inti dies exhibuimus, & ſanus factus eſt. Luſitan9
urat. 17. Cent 6.

OBSERVATIO CCCXXXVI.

Abſceſſus in naribus notatus: vermesq́; duo in nari-bus geniti ægro inſaniam, febrem, & tandem etiam mortem inferentes.

INtra nares abſceſſus interdum fiunt, nulla febre,
minimo dolore, è quibus ruptis animaduerti pus

ſyncerum per nares affatim profluere, perinde a[...] è purulentis auribus. idque nullo incommodo v[...] tudinis. Sed & in quodam milite, qui reſimis e[...] naribus, ex fœdiore quadam eluuie diutius coh[...] ta, vermes duo villoſi inſtar digiti illic geniti inu[...] tique ſunt, qui tandem in furorem illum adeger[...] febreq; non admodum manifeſta, de medio ſuſt[...] unt, die circiter 20. Fernelius lib 5. cap. 7. Pathol. [...]

OBSERVATIO CCCXXXVII.

Grauibus ſymptomatibus affectus quidam, tandem vermem è naribus proijcit & liberatur.

SOlet interdum acutus & peſtifer dolor in cap[...] excitari, quem Græci ἐκφαλαλγίαν vocant, ſed ta[...] quo caligent oculi, alienetur mẽs, citetur vomit[...] ſupprimatur vox, frigeſcat corpus, & ipſa deniq[...] deficiat anima, rarum eſt videre. Nam & nos an[...] cum habuimus Philippum nomine, qui cum his [...] mnibus ageretur malis, & aduentante die ſeptim[...] morsipſa, nullis conferentibus auxilijs, iamiam a[...] eſſe videretur, vt tandem robuſtioris naturæ verm[...] è dextra nare palmo longiorem eiecit: quo propu[...] ſo, omnis ſtatim cum eo amotus eſt languor. Ben[...] uenius, cap. 100. De Abditis.

OBSERVATIO CCCXXXIIX.

Hiſtoria cuiuſdam patritij Veneti, qui cum febre l[...]boraret, per naſum eiecit vermem obſcurioris coloris & longitudinis quatuor fermè digitorum.

EGO Venetijs nobiliſſimum Venetum patritiu[...] vidi, qui dum febre laboraret, & quotidiano pr[...] ſertim noctu dolore tentaretur: tandem per naſu[...]

verme[...]

vermem eiecit obſcurioris coloris, longitudinis quatuor ferè digitorum, qui vtrinque ſecundum longitudinem quoſdam tenues & breues pedes habebat, & except⁹ vitreo cyatho velociter ferebatur: eiectus autem fuit inuolutus mucis, craſſoq; & nigro ſanguine, ex qua etiam putreſcente materia ortum habuerat. Trincauella.lib.9. cap. 11. de ratione curandi part.hum.corp.affectus,

OBSERVATIO CCCXXXIX.

Alia de vermibus in naribus obſeruatio.

QVella quædam, quæ in laterna ad portas D.Iacobi decumbebat, album vermẽ latum, palmo maiorem, ſatis craſſum reiecit per nares, nulla tuſſi, nullo vomitu antecedente. 9. Aprilis. Anno.1553. Schographi Hollerij ad cap.54.lib.1.de morb.intern.

Viſuntur vermes frequentes in naribus, dentib⁹, &c. Thom. à Veiga Comment.ad libr. 1. cap. 5. de loc.affect. Galen.

OBSERVATIO CCCXL.

Vermes in naribus polypo vexati.

QVendam noui narium vlcere laborãtem è quo ſanies manabat, non ſine contagij ſuſpicione: meo conſilio inſtillauit foliorum Tabaci ſuccum, à ſecunda inſtillatione multi vermes exciderunt, deinde pauciores, & poſt aliquot dies ſanatum eſt vlcus, ſed quæ eroſa erant, non reſtituta. Nicol. Monardis, de medic.ſimpl.

OBSERVATIO CCCXLI.

Ex venula in naribus fortuitò ſauciata, mortuus quidam.

AEtate noſtra contigit Venetijs tonſor quidam cum in naribus pilos incommodos forcipe con

cideret, venulam incautè secuit, tantoq; impetu sanguis erupit, vt sistendi modum medici non adinuenerint, & ille vitam miserè finiuit. Alexā. Benedictus lib. 4. cap. 4. de curand. morb.

OBSERVATIO CCCXLII.

Quidam circa tempora sagitta vulneratus, post annos viginti quinque teli partem sternutatione reiecit.

QVidam Grecus Suirus nomine mihi notissimus Chalcidis in expugnatione tēpore sagitta vulneratus, ductus inter captiuos à Turcis, persanatus quoquo modo vulnere, annis 20. vitam duxit seruilem. Tandem Cydonem venit, postque quintum annum, dum aqua per æstatē frigida os collueret, concitatis supra modum sternutamentis, magno pruritu inter maximos conatus, prosilit è naribus sagittæ frustum digiti medij longitudine, ferrea acie, nec aliam vulneris notam reliquit. Dum id Medicis Venetis inter mira naturæ refero, aliquibus non credentibus, alijs inter contentiones, vt fit, viam indagantibus. Ecce ex improuiso Suirus Græcus noster, qui fortè tum Venetias venerat, rebus dubijs accitus, imò fide carentib. sagitta demonstrata, q̃ miraculi gratia seruabat, testimoniū verissimum dixit, qui cum antea per annos 10. in vrbem non venisset, pro discutienda veritate casu oblatus non credentib. fidem attulit. Alex. Benedict. lib. 4. cap. 24. Anatom.

OBSERVATIO CCCXLIII.

Nasus recens decisus, expeditè conglutinatus.

CVidam decisus nasus, qua os in cartilaginem desinit, Rusticus propendentem partem alteri digitis coniunxit, herbā tusam & è vino nigro tritā

quo

quod millefoliū appellant, impegit, rudius oīa colligauit, vnde celerrimè restitit profluēs sanguis, & vulnus pulchra cicatrice breui coijt. Iac. Hollerius lib. 1. cap. 5. Chirurg.

OBSERVATIO CCCXLIV.

Noua & inaudita ratio, qua Nasus, Labra, Aures, vel à primo ortu curta, vel multo antè tempore abscißa restaurari & refici queant, historijs & testimonijs demonstrata.

CHirurgica operatio, qua nasus aut abscissus, aut à natiuitate curtus, ex brachij carne, aut ex serui naso reficitur, fabulosum non est, vt testatur Calentius epistola quadam ad Orpianum, quæ sic habet. Orpiane, si tibi nasum restitui vis, ad me veni. Profectò res est apud homines mira. Branca Siculus ingenio vir egregio, didicit nares inserere, quas vel de brachio reficit, vel de seruis mutuatas impingit. Hoc vbi vidi, decreui ad te scribere, nihil existimans carius esse posse. Quod si veneris scito te domum cum grandi quantumuis naso rediturum. Vale. Steph. Gourmelenus lib 1. Chirurg.

Branca Siculus Cataneus, Chirurgus ac physicus eximius, suo ingenio & arte, aures, nasos & labra, quibus cæsa fuerant, instaurabat. Huius discipulus fuerat Balthazar Pauon⁹ Siculus. Gilbert. Cognat. Nozorenus lib. 3. Narration.

AEtate nostra narium deformitatem cohonestari docuere ingenia, carunculam è brachio suo concisam ad narium formam conseri addiq; trunco naso sæpè visum est: summam enim cutim brachij nouacula excidunt, facto vulnere, abrasis, si opus est, narib. vel nouiter abscissis, capiti brachiū deligāt, vt vuln⁹ vulneri cohæreat, cōglutinatis vulnerib. à brachio tātū cultello demūt, quātū instaurari cōueniat

Nasi enim venulæ cognatæ carunculæ alimentum præbent, cutisque demum superinducitur, pilis quandoque pro brachij natura innascentibus, eoque modo nares nouas miro studio componunt, foraminaque faciunt, audaci ingenio naturæ imperantes. Id additamentum hyemis vehementiam vix sustinet: & curationis initio nasum ne prehendant moneo, ne sequatur. Alex. Benedictus lib. quinto, capite 39. Anatom.

Fieri maximo labore, & mirabili admodum naturæ adminiculo potest, vt si nasus integer abscissus prorsus sit, nullumque restet remedium, à dextro vel sinistro brachio iterum detrahatur caro, quæ maximo cum artificio nasi formam quandam recipere apta est, & iterum à loco vacuo conglutinari hoc pacto. Proponitur homo, cui vel modo, vel longo etiam post tempore nasus abscissus sit. Primum facta conuenienti humorum purgatione, detracto sanguine, sancitaque conuenienti victus ratione, si recens abscissio sit, ita vt nihil adhuc operatum à chirurgo sit, locum nequaquã scarificamus, sed si cutis generata fuerit, adsitque tantum cicatrix, vel angustissimum orificium, tunc temporis ante scarificationem brachium quod magis ægroto sit commodum accipimus, & cubitum in anteriorem partem musculum superficialem flectentem, propè tendonem, hoc est circa locum copulationis eiusdem tendonis manibus diligenter exquirimus. Eo autẽ inuento ab vtroque latere violenter ita vulneramus, vt reliqui vicini musculi minimè malum perpetiantur: atque eadem vulnera scalpello profunda efficimus, curamusque ne vel dolor, vel inflammatio superueniat, & interim pedetẽtim magis perforamus, donec linteum ab vtraque parte facilè aditum habeat, ac si dicas te velle musculum eleuare, in ea parte, in

te in qua magis carnosus ac corpulentus existit, & ab alijs subiectis partibus totum seiungere. Hoc facto ab altera superiori parte paulatim adhuc separamus, donec vndequaque dermis & epidermis contracta sit, quod medicamentorum ope commode satis perfici potest: Interim locum in quo antea nasus erat, diligenter scarificamus donec sanguis maximus effluat. Postea faciem ita cum musculo iã affecto coniungimus, vt ne moueri quidem vel caput, aut brachium, quadraginta dierum spatio possit. Secamus nos tunc superiorem musculi partem carnosam, quam diximus, & vndiquaque cum parte iam scarificata suimus, & cum sequenti medicamento vtramq; partem tam diu semel in die curamus, vt coalescant, coeant, ac vnam sortiantur substantiam nasi locus cum brachij musculo: secamus deinde aliam partem musculi, & eodem tempore brachiũ restauramus, & subinde nasum ex carne cõiuncta effingimus, cõsolidando ab omnibus regionibus nares, atque orificia duo procreando, ac tandem nasi vicem attribuendo. Idque curriculo quadraginta (vt diximus) dierum perfici solet, quo tẽpore ne tantillum moueat æger brachium à capite, ac propterea fascijs ac ligulis obligetur, viuatque interim tenuissimè & iusculis, & panatella, ac alijs sorbilibus cibis interim vtatur. Medicamentum verò, quo id totum cõsequimur Balsamum nostrum artificiale esto, quod hoc pacto componitur. Recip. terebinthinæ optimæ ℔. j ol. laurini. ℥. iiij. galbani ℥. iij. gummi ℥. iij. s thuris. myrrhæ, gummi hederæ, centaurij maioris, ligni aloes, ana ℥. iij. galangæ, caryophyllorum, consolidæ minoris, cinnamomi. nucis muscatæ, Zedoariç, Zingiberis. dictamni albi, ana ℥. j. ol. vermium terrestrium ℥. ij. aquæ vitæ ℔. vj. Terantur, quç contundi possunt, & omnia

infundãtur in aqua vitæ per tres dies, postea per retortam optimè lutatam lento igne extrahantur tres liquores, quorũ primus est subtilissimus, aquosus & maximè clarus, secundus est flaui coloris, subtilissimus etiam, tertio loco subsequitur balsamum artificiale rubei ac purpurei coloris. Qui primò extrahitur liquor, mirificè ac valenter iuuat. & prodest in omnibus ventriculi affectib. ex causa frigida prouenientibus, potenter enim phlegma ac flatuosos spiritus consumit: secundus in vulnerib. agglutinãdis & cicatrice obducendis, in neruorum sedandis doloribus, in prohibenda ac fuganda inflammatione, paralyticis, conuulsis ac apoplecticis mirum in modum efficacissimus est. Vltimus verò præ cæteris omnibus his ægritudinibus excellens comprobatur. Atque hæc de nasi deperditi fabrica dicta sint. Vesalius lib. 3. cap. 9. Chirurgiæ.

Extitit superiorib. annis in Italia Chirurgus, qui resectæ portionis nasi reparandæ hanc rationem inierat: nasi mutili callosa labra circũcidebat, quomodo in implendis rostris leporinis fieri solet. Inde lacunam nouacula tam magnã in bicipite brachij musculo excauabat, quantam amputatæ nasi portionis amplitudo exigere videbatur. In eã mox nasum, qua parte mutilus erat, demergebat, capite ad brachium tanquã ad palum sic tum reuincto & colligato, vt immotum & stabile nullã in partem flecti posset. Quadragesimo inde demum die, quo scilicet tempore peractã carnis brachij cũ naso agglutinationem suspicabatur, tantum eius pro deperdita nasi portione circumcidebat, quantum ipsi reparandę satis esse putabat. Id informe postea quasi lambendo parabat, complanabat, & ad reliqui nasi æqualitatem, quantum ars patitur, reducebat. Aegrum interea panatella, carnib. expressis, omnibusq; degluti tu, co-

tu, coctu, & distributu facillimis nutriebat. Medicamentis verò haud alijs tantū synsarcoseos opus perficiebat, q̄ balsaminis quibusdā liquorib. agglutinātibus. Minor natu à S. Thoano familię, nasi argentei & brobrosi, quē multos iam annos circumferebat, pertesus, ad Chirurgū illum in Italiā perrexit, & artis cōmemoratæ industria, nasum recuperauit, magna omnium qui ipsum antè nouerant admiratione. Possibile id quidem opus est, sed arduę omnino plenum difficultatis, tum patienti ægro, tum agenti Chirurgo: vel hoc nomine quod carnis, quæ è brachio reponitur, tēperies longè differt à carnis nasi temperie, & quod restituti nasi foramina, qualia ante erant, excauari nequeunt. Pareus lib. 22. cap. 2.

Non habet Italia hoc tempore superiorem Anatomicū Fabritio nostro. Secundas ab illo partes deferunt Tagliocotio Bononiensi Chirurgo, (qui iam tertia vice in restituendo naso vero, ex musculorum brachij incisione, se admirandum exhibuit) Tertias Arandio Bononiensi, &c. Hæc ex literis D.D. Martini Holtzapfelij ad D.D. Iacobum Moccium, Venetijs Friburgum Anno M.D. XXCIII. datis.

OBSERVATIO CCCXLV.

Nasus factitius.

RESciſſus ſemel à facie naſus totus, vel à naſo narium portio, reſtitui & ſuo toti vniri rurſum nequit: non enim in hominibus res perinde ſe habet atque in plantis. Languidus enim calor plantis obtigit atq; iners, in omnē porrò ſtirpis ſubſtātiā ęquabiliter diffuſus, nec facilè diſſipabilis, hoc iudicio, quod arborum defracti, auulſi, aut abſciſſi rami aliquantū viuunt, poſſuntq; inſiti reuireſcere & fruticari: neq; .n. in ijs vlla eſt ſedes cordi verè cōparata, è qua neceſſe ſit hūc calorem quoquouerſum in oēs

partes influere & illabi. At contra perfectiorum animantium, vt hominum partes dissectæ continuò vita priuantur, quoniam non ex se, sed aliunde influētibus viribus nutriuntur, viuunt, sentiunt, omninóque sustinentur: neque proprio solum calore vt stirpes, verùm etiam ascito gubernantur, vt supra iecoris vim naturalem, alia etiam ex corde vitalis eis aduentat. Quare in resecti nasi locum alium factitium substituere ars necesse habet, quia eam iacturam ars sarcire nequit: suppositus ille artificio nasus ex auro erit, argēto, papyro, aut conglutinatis linteis. eius coloris & figuræ, quæ ad naturalem proximè accedat, reuinctus ad occiput aut pileum stabilietur funiculis. Quin etiam si vna cum naso labri superioris portio resecta fuerit, licebit eam appendice, naso illi factitio adiecta, quam mystax velabit adumbrare, ne quid quod ad faciei ornatum faciat, misero homini desit. Idem author loco citato.

OBSERVATIO CCCLXVI.

Ex acri defluxione palati pars ad linguæ basim mollior exesa.

DE ORE, DENTIBUS LINGUA GULA &c ET IPSORUM MORBIS

CVidam è fluxione acri palati pars mollior ad radicem linguæ perforata est. Purgatum corpus, detractus sanguis, imperatum gargarisma è decocto guaiaci, & lacte, contactus locus aqua alchymistarum cocta cum galla, malicorio & rosis. Acus imperata benè longa, postrema parte incurua, & sub mucronem perforata, qua filum suendo loco traduceretur, è filo sericio cerato: preterea vt primum coagmentum vulneris rescinderetur, ac rursus resueretur. Ex quibus cum consecuta non fuisset integra sanitas, locus cera, vel spongia occlusus mansit, & postea benè habuit æger. Hollerius libell. proprio Obseruat. 4.

OBSER-

OBSERVATIO CCCXLVII.

Palati lacuna morbi gallici vitio aut aliter deperdita, vt replenda.

NON raró fit vt bombardulæ igniuomæ missili globo ossis palati portio fracta, vel virulentæ luis carie exesa procidat, quo fit vt minus expressè loquantur ægri, sed obscurius, & turbidius: his etiã opis aliquid adferre arte nostra operepretium duximus. Id fiet repleta palati lacuna argentea vel aurea lamina paulo maiore quam ipsa lacuna sit. Cæterum crassitie quæ aurei nummi solati crassitiem non excedat, figura testudinea ad eius exteriorem, quæ scilicet, cerebrum versus ponenda est partem, religata hærebit spongiola, quæ mox humore à cerebro stillante vbi se ingurgitarit, sic lacunam, tumidior facta, implebit, vt excidere lamina ipsa nequeat, sed per se hæreat, stetq; tãquam defixa. Horũ instrumentorum seu laminarum figura est eiusmodi, quorum certum & qualem enarraui vsum, non vno sed frequenti experimento comprobaui in bellis Transalpinis. Pareus lib. 22. cap. 3.

Plura vide apud Lusit. cent. 5. curat. 14. Et Traianũ lib. 7. cap. 18. de morbo Gallico: Fallopium de codẽ morbo cap. 79. Rennerum pag. 133.

OBSERVATIO CCCXLIIX.

Gula ex vlcere Gallico exesa procidens deuorata.

NObilem nouimus, virum bonum, doctum, & meliori fortuna dignissimum, qui ob luem venereã ante plures annos contractam, alyptica ex hydrargyro pessimè aliquoties ab imperitissimis barbitõsoribus fuit tractatus. Cui præcedentibus intensissimis & implacabilibus capitis atque dentium doloribus, facie prodigiosè tumida, tandem in faucibus

vlcus sordidissimum simul ac profundissimum ad radicē gargareonis, ea parte qua fauces spectat, subitò quasi enatū est. Exesa itaque palati tenerrima substātia, vlceris eluuies cōfertim erūpens, vnà quoque vvulā, basi sua per erosionē sublata, sede dimouit, ita qdē, vt saltē ex tenui adhuc fibrilla affixa, in os ꝓpenderet, miserabili sanè & fœdo spectaculo, iacturaverò irrecuperabili. Qui cū gargarismis in rē præsentē præscriptis parū cautè vsus fuisset, per imprudentiā vvulam propriā deglutiens, absumsit. Vlcere ꝓinde maligno, ne latius serperet, pyrotico medicamēto firmato, venēoq; specifica vi ignis domato, de cætero vlc⁹ prōptè curatū fuit. Hoc vno incōmodo relicto, ꝙ vocē aliquantū raucā æger per interualla ex eo sibi contraxerit. Ioan. Schenckius.

OBSERVATIO CCCXLIX.

Columella inflammata, remedio secreto coempto, percurata,

Diues quidam columella inflammata de suffocatione periclitabatur, & cū ei vena incideretur aliusquidam incidit, qui se aliâs, si opus foret, ante incisionem venæ vocari iussit, quo facto, statim illito suo medicamento, hominem sanauit, & in multis alijs idem præstitit. Quod videns ille diues, mercede pactus est, vt pharmacum ab ipso doceretur. At ille ita demum vim suam medicamentum præstare aiebat, si patiens quídnam esset, ignoraret, ideoque fidelissimo cuipiam ex amicis id se ostensurum, ea conditione, vt alteri nemini, quam diu ipse viueret, communicaret. Itaque ipso mortuo, ego quoque ab amico diuitis illius vltro pharmaci descriptionem accepi. Id erat excrementum pueri aridum cum melle attico tritum. pascebatur autem puer biduo lupinis, quibus in cibo communiter

...ter vtimur, cum optimo pane ſatis fermentato, & ſalito. Vinum bibebat vetus: omnia mediocriter, vt quam optime concoqueret. Tertio die ſumptum excrementum areſaciens vtebatur, ſicut de canino diximus. Lupinis autem veſcebatur ideo ſolùm, vt minus fœtidum excrementum fieret: aliâs enim ſe gallinarum & perdicum carnem in iure elixam exhibuiſſe, & nihilominus effeciſſe pharmacum, aiebat. Galenus lib.10.ſimplicium.

OBSERVATIO CCCL.

Columellam, ſi neceßitas exigat, cautè & prudenter eße exſcindendam: ſiquidem per errorem inciſa, vocis detrimentum, & ſpiritalibus refrigeratis, phthiſim aut citam mortem minatur.

HVius partis (Columellæ) ad finem vſque ἀποκοπαὶ, id eſt, deciſiones, extremè lædunt omnia thoracis loca, & mutos reddunt, vt Galenus lib. de vſu part.11. admonet: Ibidem enim gurgulionis vſum eſſe tradit, vt aer ingrediens ab eo prius incidatur, impetusque ipſius violentia frangatur: ob idq; ipſum & frigiditas. Hinc nonnulli, quibus ille ad baſim vſque eſſet amputatus, non modo deterius perſpicuè ſunt locuti, verùm etiam refrigeratis pulmone & thorace perierunt. Proinde ea pars non eſt temere abſcindenda, ſed portio quædam baſis relinquenda eſt. Ioubertus Tract. de affect. thoracis. c.3.

Gurgulio funditus exectus vocem obturbat, pulmones ac pectus refrigerat, lib. de differ. m. & 11. de vſu part. Cor infirmat, vt ait Zoar. Tabe conſumuntur quibus gargar abſciſſum eſt. Aphro. hoc non perpetuò verum, plures enim vidi obeſulos, quibus gurgulio penitus erat præciſus. Montuus. lib. 6. cap. 10. Anaſc. morb. Tom. I.

OBSERVATIO CCCLI.

Lapis in faucibus enatus.

QVidam dixerunt se vidisse Lapidem generatum in faucibus Nicol. florent. Serm. 5. tract. 9. cap. 1.

OBSERVATIO CCCLII.

Cancer oris nuper natorum, cancer albus dictus.

ADhærescit nonnunquam recens editis puellis colore & consistentia cretaceum aliquod excrementum, ad oris internas partes, linguamq; totam. Id uitium ab oris intemperie natum, Cancrum album Gallorum vulgus nominat, & lactandi libertatem intercipit, in vlcera mox in fauces vsque gulamque serpentia, nisi detergeatur, degenerans, & mortis causas plerisque inferens. Quod ne accidat medendum ipsi erit, detersione procurata, ex linteolo bacillo alligato, immersoque in medicamentum mediocris consistentiæ ex oleo amygdalarum dulcium melle & saccharo paratum. Hoc enim blandè affricto madefactæ & detersæ sordes eluuntur. Pareus lib. 23. cap. 17.

OBSERVATIO CCCLIII.

Ab oße ethmoide caro aliquando producta, pondo librarum quinque.

AVicenna expresse vult quod quandoque de colatorio fuit extracta quantitas carnis, quæ peruenit ad libras quinque, tamē non fuit cancer. Hugo Senensis, Consil. 28.

OBSERVATIO CCCLIV.

Lingua carentes homines.

Ferunt

FErunt ab Orientis parte intima gentes esse sine naribus, æquali totius oris planitie. Alias superiore labro carentes: alias sine linguis, &c. & paulo post. Quibusdam pro sermone nutus motusq; mẽbrorum est. Plinius lib. 6. cap. 30. N. H.

Coromandæ, sine linguis ac voce, stridoris horrendi hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis. Lycosthenes Chronic. de prodig. & ostent.

OBSERVATIO CCCLV.

Linguæ geminæ aut fissæ.

SCribunt Aethiopiæ partem, cuius incolæ nascũtur toto corpore flexili, vt in omnem positionem sese contorqueant quam facillimè. his ossa neruea esse non dubitandum. Aiunt ijsdem & linguas geminas, quibus distinctim ac pro arbitrio vti possunt. Corn. Gemma. lib. 1. cap. 7. Cosmocrit.

OBSERVATIO CCCLVI.

Lingua prægrandis natura.

VIdimus linguam cuiusdam mirum in modũ auctam idque citra omnem sensum doloris, vt neque œdema neque scirrhus, neque phlegmone videri posset. Nam neque excauata est sub premente digito, neque sensum amisit, neque dolebat. Sed hic affectus incrementum quoddam erat partium, ita tamẽ vt ipsa partis essentia ab omni noxa videretur immunis. Gal. lib. 1. cap. 9. de diff. morb.

Linguam homini cuidam adeò grandem vidimus, vt mendacij suspicio silentium indicat. Scaliger. Exercitat. 199. 2.

Vidi aliquos qui magnam admodum linguam aliorum comparatione haberent, & obseruaui eos tardius & ægrius loqui & aliquãdo hæsitare. Trincauella li. 5. c. 10. de rat. curãd. par. hum. corp. partes.

OBSERVATIO CCCLVII.

Lingua non natura, sed morbi vitio portentosæ magnitudinis.

SAnè linguam ita tumefactam cuidam vidim⁹, vt ore hominis contineri non posset. Is nec venam inciderat vnquam & sexagenarius iam erat, horaq; diei ferè decima erat cum ad eum primum accessi & vidi. Ac visus mihi est vsitatis mihi pilulis, quę ex aloe, scammonea, & colocynthide constant, vespere datis purgādus, ipsi tamen particulę afflictæ suasi refrigerantium aliquid imponere, saltem in initio. Post enim, inquam, applicabimus, prout suadebit euentus. Verùm id vni medicorum non placebat: ac propterea pilulas quidem sumsit: de locali tamen remedio deliberatio in diem posterum est dilata, quo tempore etiam efficacius aliquid præstiturum, quicquid probatum fuisset, sperabatur, & purgato scilicet iam toto corpore, & humoribus ad inferna reuulsis. Cæterùm ea nocte euidentissimum per quietem insomnium, nostrum homini consiliū approbauit: ac materiam ipsam medicamenti definiuit, lactucæ succo collui iubens, quo ille solo vsus, prorsus est sanatus, nullius alterius egens. Gal. lib. 14. cap 8. methodi medendi.

Ego aliquando vidi ita magnificatam linguam, propter humores ad eius substantiam venientes, & ipsam imbibentes, quod quasi totum os replebat, & aliquando os exibat, sicut dicit Auicenna. Valescus lib. 2. cap. 66.

Ex sanguinis plenitudine interdum ex phlegmonis abundantia ita excrescit lingua, vt prodigij more ingens ex ore excidat: quod in quadam fœmina ex gallico morbo vidimus. Alex. Benedictus. libr. 5. cap. 11. de curand. morb.

Nos

Nos etiam duos vidimus, quibus lingua ita intumuit, vt neque loqui, neq; comedere possent, imò duas (erant enim mulieres) quarum altera in ætate iuuenili erat, & cum iudicarent medici esse infectã morbo gallico appellato, decreuere illam inungere, vt eo tempore inungere solebant, antequam irreperet consuetudo, vt ex decocto ligni guaiaci curarentur: medicus verò, cui se curandam commiserat, vsus est satis imprudenter vnguento. nam præter id quod plus hydrargyri, vel (vt nunc aiunt) argenti viui addidit, quam par esset, inunxit etiam caput, vel potius capiti ceratum ex eadem materia apposuit: quo deinde factum est, vt humores violentius commoti præcipitanter ad linguam confluxerint: vnde illa adeò intumuit, & elongata est, vt in ore contineri nequiret, sed exertã diutissimè, imò vltra mensem detulerit. deinde resoluto tandem tumore, linguam retraxit: sed abiecta pelle vniuersa quasi vagina, & extra os relicta. Altera verò erat iam in primo senio, cui cum cœpissent variolæ, ab Arabibus appellatæ, efflorescere, & extuberare in vniuerso corpore, tanta earum copia occupauit vniuersam faciem, & adeò illa intumuit, vt res mõstruosa videretur: nec modò facies tota intumuit, sed & lingua correpta est ab adeò numerosis id genus tuberculis, vt intumuerit adeò, quod totum os repleuerit, neq; eam mouere quoquo per os poterat, neq; comedere, nisi q cibus fluens per fistulam impositam, imò vi adactã inter linguam & buccam instillabatur, & ita alta est non sine magno discrimine, donec inclinãte tumore, lingua mutata pelle, rediit ad pristinum statum. Prior tamen iuuenculæ tumor referebat potius modum frigidi & pituitosi tumoris, quamuis non sine aliqua acrimonia. Trincauella lib. 5. cap. 11. de rat. curand. partic. hum. corp. affect.

OBSERVATIO CCCLIIX.

Linguæ & vteri sympathia mira.

VIdimus in quadam matrona Cydonæ diu locorum vitio à partu laborante, dimidia lingua nigrore quodam diu infectā, nec colorem, nisi discusso morbo delituisse. Alex. Benedictus. libr. 25. cap. 1 de curand. morb.

Fissura eam distingui nō satis perspicuum est, sed ex offensione intelligitur, propterea partem alteram Apoplexiæ morbo periclitari: & in vulua quoque malis nigrescentē, altera partè illæsa continuis diebus vidimus, Idem lib 3. cap. 21. Anatom.

OBSERVATIO CCCLIX.

Pili in lingua geniti, satis longi.

IAcobus ex flumine malè habebat, quē cū curādū susciperem, & varia interrogarem: Ecce mihi respondet, in eius lingua pilos magnos etiam breui tempore gigni, quos quandoque proprijs eradicat manibus, id quod tunc rem mihi experiundam indicat, pilum namque intra noctem genitum non esse conscij satis sumus, cum pilus paulatim tāquam lorum crescit & producitur. Crediderim tamē ipse vt pili huic in lingua crescūt, ita in eius corde quoque abundare. Vt olim Ferrariæ experti sumus in quodam à nobis confecto, cuius cor pilis circumseptum erat, audacissimus tamen hic erat grassator & latro insignis. Iacobus verò de quo agimus, bonus videtur, cum scoquijs tamen piratis, prædonibus ac latronibus insignibus iuxta patriam suā maximum habet commercium, imò & affinitatem. Lusitanus Curat. 65 Centur. 6.

OBSERVATIO CCCLX.

Vermes in lingua.

Nascun-

NAscuntur vermes sub lingua, & in vlceribus, vt ex Valesco allegat Hier. Montuus. Tom. 4. cap. Anasceu. morb.

OBSERVATIO CCCLXI.

Lapides prodigiosæ formæ & magnitudinis in lingua nati, sermonis vsum nonnullis intercipientes.

VIdi lapidem generatum sub lingua cuiusdam viri prohibentem ei locutionem: & eo remoto lapide rehabuit vir loquelam. Et generatur ab humoribus grossis, qui indurantur ad inuicem simul donec ad lapidem conuertuntur. Auenzoar lib. secundo, tract. 2. cap. 2.

Zoar recenset visum à se hominem, cui ex nascente intra linguam lapide, loquendi vis amissa est, & ablato restituta. Thom. à Veiga. commen. ad c. 5. lib. 1. loc. affect. Galeni.

Ego vidi lapidem sub lingua generatum in Domino Nicolao de summa Ripa: Iacobus de Forolivio Comment. ad aph. 79. lib. 4. Hipp. Idem ex eo repetit Ant. Guaynerius

Quibusdam sub lingua inuentum lapidem scripsere. Alex. Benedict. lib. 22. cap. 31. de curand. morb.

Vnum lapidem sub lingua cuiusdam heroinæ natum & inde euulsum instar strobili, cõspicatus sum. Hier. Montuus. lib. 4. cap. 1. Anasc. morb.

Torgæ in aula Principis Electoris vera laude illustrissimi Ioannis Friderici tibicen erat, quo buccinatore nonnunquam Princeps vtebatur, in eo studio cum ingenio, nec sine industria versatus. Ioannem Steidelium vocabant. Huic tuberculum sub lingua surgit duriusculum & diuturnum, sed doloris expers prorsus: quod ipse & quos consulebat ex flatu vehementi sic intumuisse opinabantur. Sed cum

paulatim accresceret, & buccinanti impedimento esse cœpisset, à chirurgis consilium petit, qui malagmatis foris appositis, intus autem gargarisationibus tumore mollito, saniem tuberculum illud facere cogunt: quod dum ictu aperiretur, exprimereturque, iuxta pus durus lapillus exilit, qui etiámnum penes me est, vt bina pisa magnus teresque, cum arefacta atque excorticata lauri bacca similitudinem habens, colore spadiceus, & iustæ grauitatis. Vulnus deinde sanatum integrè fuit, & tumor euanuit, nec tibia canenti amplius molestè obstitit. Ioannes Kentmannus libell. de Calculis. num. 3.

Sub lingua lapides genitos vidimus. Corn. Gemma. cap. 6. lib. 1. Cosmocrit.

Ranula lapis, qui sub lingua oritur, vt Augusto castri Sancti Petri: cui me præsente forma & magnitudine similis è linguæ radice eductus est: leui negotio, cum ante loqui vix posset locusque doleret. Cardanus Comment. ad lib. Hippocr. de Alimentis, lect. 40. textus 41.

Vidi in linguę venis, quas Græci ὑπογλώττιδας, nostri Raninas appellant, prę maxima ariditate sanguinem in lapideam duritiem conuersum. Ioubertus, Prouocatione ád paradox. 3. dec. 2. contra sentent. Brunonis Seidelij.

OBSERVATIO CCCLXII.

De Ranulæ natura, eiusq; curatione recentiorum animaduersiones & experimenta rara.

IN ea oris parte molli & laxa quæ sub lingua est, & cui ea incubat, atque quasi vinculo alligatur, tumor colligitur batrachus appellatus, qui interdum phlegmonis, sæpius œdematis mollis & laxi speciẽ exhibet, è quo aperto mucus prosilit oui candido persimilis. Fernelius lib. 5. cap. 9. Patholog.

Ranun-

Ranunculus quem Græci βάτραχον vocant, in inferiore oris parte, quæ ſub lingua eſt naſcitur, cuiq; ipſa lingua veluti vinculo alligatur: attollitur inſtar tumoris hæc pars, colore haud quaquam mutato, mollis, laxus, ac indolens: & tantus apparet tumor, vt inferiores dentes ſuperet: rima autem media, dextram à ſiniſtra dirimente, ranę poſteriorem partem refert, vnde affectui nomen. Præcedit ſæpenumero maxillæ inferioris dentium dolor, continetur verò in hoc craſſus, lentus, oui albido colore & ſubſtantia aſſimilis humor. De curatione huius extant apud nonnullos quædam ex Albucaſi tranſlata. Errorem horum facilè agnoſcet, qui curationem quandoque viderit, ipſe fecerit, aut hæc noſtra legerit. Legitima curatio eſt ſcalpello vtrinque tumorem aperire: deinde vbi quantum potuerit humoris effluxerit, poſca (exiguo ſale addito) os paucis diebus colluere, donec nihil amplius humoris in tumore reliquum ſit. Poteſt tamen & alia ratione humor in hoc tumore contentus educi, vulnere enim ſub mēto facto, mox effluit: ſed tutiſſimum eſt intra os tumorem aperire. Si quid verò impedit, quo minus in ore commodè fieri queat, tunc, vt ſub mento fiat, proximum eſt, veluti cui vna cum Ranunculo vtriuſque tonſillæ inflammatio ſuperuenit. Hic vulnere, quo diximus loco, facto, adhibitis deinde tonſillarum remediis, ab vtroque liber euaſit. Dodonæus Obſeruatione Medicinal. cap. decimo tertio. Pauci ex poſterioris ætatis Medicis, qui de meden. morb. bis ſcripſerunt, Ranunculi curationem attigerunt: q verò eius meminerunt, magna ex parte ex Albucaſi, aut Rhaſi ſua mutuati ſunt. Michael Sauanarolus ex Rhaſi ſimiliter curationē in ſuo opere aſſcripſit: ſed tamen eam quæ fit per ſcarificationem, magis commendat: quæ via eſt, inquit, expedita, & ad hāc

ego quam citius possum peruenio, cum non videā periculum. Idem in Scholijs.

Amicus quidam medicus nobis retulit, visum sibi tuberculum sub lingua cuiusdā, latitudine duorum digitorum, quod sermonem impedierit, cuti concolor reliquæ. Id curatum transfixa acu per totum tuberculum, & cum scalpello postea auctum vulnus, vnde effluxerit materia lacti coagulato similis (forte qualis atheromatis est) paulatim ea copia, vt duas ferè volas impleret, qua inanita, iussus est aquam mulsam gargarisare: quæ etiam per siphonem in tuberculum transfixum immissa est. deinde purgato corpore, astringentibus vsum esse & conualuisse. Gesnerus Hist. animal. lib. 2. pag. 51.

Tumor sæpè sub lingua existit, qui prolationis seu loquelæ adimit libertatem, ex quo Batrachium Græcis dicitur, Latinis Ranula, quod hoc linguæ vitio correpti, coaxando magis quam eloquendo sensa mentis enunciare videantur. Fit ex frigidę, humidę, crassæ, lentæ & viscidæ pituitosęq; materiæ è cerebro in linguam prolapsu, colore & consistentia albumen oui referentis: etsi nonnunquā colore citreo cōspicitur. Curationē vt tutò perficias, eum tumorē ignito ferro potius, q̃ scalpello aperies, aliâs enim reuertitur. Ratio apertionis erit eiusmodi. Laminā ferreā incuruā, cōcameratā, & foramine in sui medio peruiam cōparabis, eamq; diducto ægri ore tumori ita aptabis, vt eius ei parti qua aperiendus est, foramen respondeat. Hâc candente ferro pertundes, sic enim nullā oris partē quæ sana sit, violabis: inusturus verò, appresso sub mento pollice, tumorē altius proferes, quo sit certior ictus: apertione facta, contentā materiam effundes, os ægro collues hordei decocto, melle & saccharo rosato: sic enim tutò & citò vlcus sanabitur. Paræus. lib. 7. cap. 5.

OBSER-

OBSERVATIO. CCCLXIII.
De angigloßis seu mogilalis.

ANgiglossi difficulter pronunciant L, R, K, atque in loquendo restitantes loquelam præcipitant. Gal. comment. 2. lib. 1. Epidem. τραυλοὺς appellat, qui ex musculorum linguæ vitio balbutiunt. Nascitur enim id vitij, aut quia breuior lingua, vel quod imbecillior ab intemperie humida, vnde & mollior, vt in quadam paralysi: nonnunquam ex intemperie sicca, frigore, ira concitatiore, calore. At sæpius hic nascitur morbus ab adstrictione membranę linguę subiacentis. Purgandum corpus: parcius viuēdum, vt minor sit copia sanguinis: refrænantibus sanguinem alimentis, frictionibus reuellendum. Albucasis parte secunda, incisionem secundum latum instituit, & ab arteriæ, quæ illic est, sectione cauet, hæmorrhagiæ metu. Colluit statim aqua ros. aceto, aq. frigid. vitata posca. Sed in mediam incisionem inducit linamentum, ne rursus pars ligamenti reliquo ligamento consuescat. In hæmorrhagia lenticulari cauterio inurit. Quod si breuioribus neruis, qui ad motum in palatum & dentes feruntur, id acciderit, res incurabilis, vt cū breuior lingua. Aliquādo ſiccioribus ijsdē, nec ita sese extendentibus accidere potest. Hollerius lib. 1. cap. 13. de morb. intern. Eo morbo laborans Episcopus Senensis, frater domini de Beauiour, cum medicos impostores ad curationem adhibuisset, consumpta grandi pecunia nihil profecisset, ac tandem me vocasset, aperto malo, & varijs commemoratis causis, quas medici suspicarentur: cumq; vnicam causam esse adstrictionem mēbranæ, quæ sub lingua est, vnde prohiberetur motus linguę, qui ad priores dētes extēditur, indicassem, nécnō vnicū esse remediū scriptū à Celso,

Paulo Aegi. Aetio, & recentioribus medicis, cognitum etiam vulgò, vt membrana illa succideretur, miratus quod affirmarem eam causam vnicam, & curationem ab omnibus scriptam medicis, ignotam ab ijs, quibus sese commiserat, omnino sese consilijs nostris summisit. Monui, nam peregrè proficiscebatur, vt experto chirurgo vteretur: qui vulsella prehensas membranas (filum vulgus vocat) succideret, ne altiore plaga hæmorrhagia moueretur. Quanquā scribit Celsus nouisse quendam, qui succisa ea membrana, nihilo melius sit locutus. Adeò, inquit, in medicina etiam, vbi perpetuum est, quod fieri debet, non tamen perpetuum est, id quod sequi conuenit. Sed & priusquam ad incisionem veniretur, suasi totius corporis & linguæ resiccationi incumbere. Ille. a. interceptus negotijs, de morte fratris cæsi, & inde contra homicidam commota causa abijt. Adhęc quibusdam incisum est filum, sed mansit intermedius callus, nō caro mollis: vnde nihil effectum fuit. Quod chirurgis diligenter considerandum. Scholiographi ad idem caput.

Si à membranę ligamentalis (filum vulgus appellat) linguæ subiacentis adstrictione & breuitate malum est, incisio eius secūdum latum facienda venit, magna cura habita, ne venæ & arteriæ, quæ illic sunt, violentur, hæmorrhagiæ non facilè sistendæ metu, mox oxicrato colluendum est os, in mediamque incisionem inducendum linamentum syrupo de rosis siccis, aut melle rosato imbutum: ne rursus pars ligamenti, de nocte præsertim, quo tempore altum silentium, altaque quies linguam continet, reliquo ligamento consuescat. In eundem finem hâc sæpè transadigendus digitus, & lingua vehementius versanda, atque ab ore proferenda. Nonnunquam tamen id ligamentum adeò crassum

um & breue est, linguamque adeò arctè constrin-
git, vt incisioni quæ ferro fit, locus esse nequeat, si-
ne magno & manifesto ab hæmorrhagia vitæ pe-
riculo. Tum igitur acus filum ducens transadigen-
da est, indeque filum indies arctius, arctiusque
constringendum, donec sensim linguæ ligamenta-
bi; id vinculum, quod immodica breuitate sua mo-
tus eius libertatem intercipiebat, tabefecerit, & dis-
ruperit. Pareus, lib. 16. cap. 29.

OBSERVATIO CCCLXIV.

Mutus & syncope affectus puer curatus.

PPuero annos nato 12. repētè syncope correpto & muto, in lecto reposito, temerè, quasi gesticulando, mouebatur corpus, crura & manus. Subinde garrulus vocatus non respondebat. Diem integrum ita habuit. Clysteres non retinebat. Balano acuta cum hiera diacolocynthide & cucurbitulis in ceruice redijt & sanatus est. Hollerius libel. proprio Obser. 14

OBSERVATIO CCCLXV.

Ex noxa neruis illata, vox deperdita.

RVsticus quidā cum decliuiore capitis prora percussus recidisset, & alterā capitis ipsius partē oppositā ad terrā, vt par fuit, elideret, surrexit quidem, sed mutus: id aūt siue ex repercussione neruorum, q regrediuntur ex pectore, siue ex defluēte materia, q̃ neruos illos oppleuerit, tam incertū, q̃ certissimum ex hoc cōmunicatam noxam neruis ipsis, qui vocē effingunt. Nam & Gal. facilè Medicorum princeps in lib. quem de interioribus scribit, affirmat fuisse hominem, qui dum glandula illi abscinderetur in collo, & scalpellum neruos ipsos, quibus vox effingitur, incideret, illico factus est mutus. Beniuenius cap. 91. de abditis.

OBSERVATIO CCCLXVI.

Mutus quidam sola animi incitatione subita vocalis factus.

ANimæ imperio mutus Cræsi filius & natiuo linguæ ac vocis proferendæ impedimẽto affectus, vocalis euasit, integræq; sanatus est. Cum enim Perses quidam in Crœsum sibi ignotum occisurus irrueret, id filius eius mutus aspexit, timens patri, erumpensq; in vocem, ira & metu percitus, dixit: Homo ne perimas Crœsum. Atq; hoc ille primum effatus, postmodum per omne vitæ tempus vocalis extitit. Herodotus in Clio.

OBSERVATIO CCCLXVII.

Cuidam integrè valenti per interualla & periodos sermonis vsus ademptus & restitutus.

VIsus est etiam cui leuiore ex causa biduum, triduúmue loquela adimeretur, moxq; repente & inopinatò redderetur, & qui sæpius ex interuallis & circuitibus modò loqueretur, modò mutesceret integrè sano corpore Fernelius lib. 5. cap. 9. Pathol.

OBSERVATIO CCCLXIIX.

Linguæ affectæ in pestilenti febri rara & formidanda historia.

NOui mulierem cui in pelliculas crassas & glutinosas nõ solùm lingua, sed & œsophagus uniuersus cum ventriculo, tandem & intestinorum tunicæ putruerũt. Hæc inter initia sitiens magnopere, vinum austerum & rubrum sumpserat in uno die propè ad quantitatem lib. 6. vnde sic illi guttur incanduit, vt nec liquidiores cibos transmittere, nedum

dum medicamenta potuerit. Obijt illa miserrimo fato damnans humana præsidia, multumq; impatiens, quod ne potui quidem accipiendo in acerbissima siti, viam aut instrumẽtum commodum reperirent. Vrina huic alba semper inter calores maximos totius corporis, in qua tamẽ odor grauis & pisculentus indies augebatur, vnaq; fluebãt primò furfurea quædam: inde & pelliculæ magnæ: & postremo pus manifestum, villis, festucis, & tunicis varijs intertextum. Aderant singultus, ructus assidui, cum tanta doloris acrimonia circa præcordia, ut tanquam parturiens miserrimè clamitaret. Sed post deliria, parua ventris torsio superuenit, ac primum fœtida, purulenta per sedem copia incredibili profluxerunt: inde & sanguis per os & per posticam cum dolore punctili, vehementi: atque ita per acerbissimos cruciatus extincta est paulo post vigesimum diem. Sic Deus interdum vel causis omnibus exploratis, in artium atque artificum vbertate maxima, omnem cum velit humani præsidij atque operationis aditum intercludit. Profectò (vt retuli prius) ea membranarum defluxio pro quantitate sui, certum morituris prænuntium misit. nam ex hepatis, aut pulmonis, aut cordis syderatione contigerant, ut etiam per anatomen deprehensum est. Plerisq; dissecto corpore vniuersa hæc viscera, aut maior illorum portio nunc nigra vt carbo quispiam visa est, nunc suppuratis pustulis plena, fit enim facillimè, vt per consensus tunicarum pituita cõcrescens iugiter adhærescat eademq; salsior, aut virulentior, subiectam œsophagi linguæq; substantiam depascatur. Corn. Gemma. lib. 2. cap. 4. Cosmocrit.

OBSER-

OBSERVATIO CCCLXIX.

Gustus vt fiat & quæ eius sedes, quæ instrumenta sint, sententia noua.

GVstus elementum aqueum nequaquam in palati sede inferiore constituit, neque in linguam effudit alieno humore sæpius imbuendam, cum ipsa debuerit potius supplere pro sensu crassiusculo solius medij locum: sed peculiarem habet humorem aqueum in substantia rara hactenus ab anatomicis non animaduersa, quæ quidem specie dura, oblonga, inæqualis, cum fœtu piscium optimè comparabilis, inclusa longiori epigraphæ ossis illius, quod intra narium amplitudinem situm, ab osse sphænoeide versus palatum exporrigitur, & vomeris speciem præ se fert. huic ego aquam illam gustatilium rerum discretricem ingenitam puto, quæ partim circumsitas tunicas, partim à plexu mirabili inter processus clinoeides ossis sphænoeidis posito, & hinc per occulta foramina tum in antrum interius, tum in oblongum vomeris sinum tenuissimos ramulos ingerente, instar aliarum rerum quę continuè defluunt, continuè restauratur. Et paulò antè. Gustus elementum crassius, quam ut externas species absque maiori elaboratione percipiat, peculiare medium postulabat continuum scilicet tunicarum neruorumque contextum, & totius propemodum substantiæ communione cognatum. Corn. Gemma. lib. 2. Artis Cyclognomicæ. pag. 65.

OBSER-

OBSERVATIO CCCLXX.

Quidam gustatu omni destituti, ita ut neque iucunda aut iniucunda discernerent: indifferenter vitra, lapides, ligna, viua animalia, carbones, pisces, fœnum, lineos & laneos pannos, atque id genus alia vorabant.

VIdi in Augusto Corbeta patritio vrbis nostræ: scilicet ut nullum perciperet saporem. Cum enim lingua sit instrumentum saporum, per neruos tertij & septimi paris ex offensa illorum ablatus est totus gustus, & sentiebat odores: & non percipiebat sapores: & percipiebat ex pipere dolorem: sed nō saporem. Et hoc docet esse verum, quod aliàs diximus, sensum noxij esse in toto corpore. Et ideo duæ istæ quæstiones non conuertuntur inuicem: an omnis sensus fiat per neruos, & an totum corpus sit sensile. Cardanus Com. ad lib. Hipp. de Aliment. lect. 40. textus 41.

Maxima admiratione me affecit inspectio Lazari vitrivoracis vulgò dicti, quem patritij omnes Veneti, imò Veneti omnes, omnes Ferrarienses de facie nouerant. Hic nullo prorsus gustu, dum viueret, præditus erat, nullam in edendo voluptatem, nihil iniucundum persentiebat: insipida, amara, dulcia, pinguia, salsa, acria non distinguebat: vitrum, saxa, lapides, ligna, viua animalia, carbones, pisces è viuario extractos adhuc salientes vorabat. Vorabat lutum, lineos, laneósque pannos, fœnum, stipulam, & vt breui omnia complectar, quicquid homines, quicquid animantia vorant, quicquid edendum, seu deglutiendum potius offerebatur, mercede proposita, dictum ac factum ingurgitabat. Testis est inter reliquos Martinus

Aroma-

Aromatarius Patauij ad Angeli insignè, cui sacculum carbone refertum, & saccum insuper deuorauit. quo viso persoluit, quod pollicitus fuerat, comminatus ne ad pharmacopolium amplius accederet: veritus ne se cum taberna & vasis esitaret. Cum igitur hoc naturæ monstrum mihi dissecandum esset Patauij, cœpi huiusce rei diligenter quoad eius fieri potuit, causam venari, quam me tandem Deo duce ex particulari illius structura assecutum esse confido. Nam quarta neruorum coniugatio, quæ gustus gratia in alijs hominibus à natura producta est, in hoc Lazaro vitrivorace neque ad palatum neque ad linguam reptabat, sed ad occipitium reflectebatur. Columbus lib. 15. Anatom.

Gustatu quoque non minus quam articulati sermonis usu destitutus fuit monstrum illud hominis, quod à multis annis hîc in Xenodochio publico alitum omnes nouimus, cui Ioanni gutturoso seu chœradico (vulgò *Kropff hans*) à chœradibus, quibus præter alia monstrosa insignitus erat, nomen fuit. Huic ego à Iodoco Husero Consule, aliquando in nuptijs, experimenti gratia, ex secundæ mensæ quisquilijs bolum oblatum, ex sale, nucis iuglandis quantitate, caseo, corticibus castanearum tostarum & pomorum, allatis etiam ex culina carbonibus, spectante morione, cũ vino remistum, patulo ori ingestum vidi. Quam ille miscellam, vbi auidè admodum deuorasset, tantum aberat, vt inde aliquid offenderetur, quin nutibus aliam quoque expeteret, certissimo frustrati gustatus argumento. Capite erat Thersitico & deprauatæ omnino cõstitutionis, vnde reliquorum maximè internorum sensuum mutilatio & fatuitas. Ad nulla ciuilia opera perficienda, præterquam ad ligna portanda & culinæ seruiendæ, vtilis: præcipua ei cum pueris con-

uersatio

uersatio, quibus, vt & alijs quoque, animi sui sensu nutibus, & manuum agitatione exprimebat. Puellis, ancillis & fœminis plurimum fauere visus est, quod inde accidisse puto: siquidem à nonnullis ad lupanar aliquando abductus, venerea expertus est. Fuit autem natura mutoniatus & nasutus: quando ei egregiè de membro virili (quod ille ad impurorum quorundam hominum prouocationem ostentare solitus fuerat) prospectum erat. Ita factum, vt quod in reliquis partibus & sensibus natura denegauerat, hoc ipso membro cumulatissimè rependeret. Ioann. Schenckius.

OBSERVATIO CCCLXXI.

Lingua abscißa sine valetudinis noxa.

COrreptus quidam non ita pridem vehementi vniuersi corporis conuulsione, linguæ anteriorē partem mordicus amputauit: atq; hic reualuit quidem à conuulsione, sed loqui, vt antea, haudquaquam potuit. Galenus. lib. 1. cap. 8. de diff. morb.

Non equis modò, sed hominibus periuris linguā clauis affigere trunco, illiusque primam præscindere partem, non in Germania tantum, verùm & Bononiæ & in Hispanijs citra noxam vidi. Langius, Epist. 4. Tom. 1.

OBSERVATIO CCCLXXII.

Lingua fißa vt restauranda.

LIngua ita vulneratur, vt vel rescindatur penitus, & portione aliqua suæ substantiæ mutiletur, vel findatur tantum seu in longum, seu in transuersum. Substantię iactura resarciri nequit, quia pars omnis à corpore viuente, à quo vitam spiritus sanguinemque ducebat, distracta & reuulsa vitam statim amittit. Philosophorum verò sententia, à priuatione ad

habitum non est regressus. At fissa in longum aut latum seu transuersum, facilè sutura restituitur, modò fissa pars suo corpori adhuc viuēti hęreat, à quo vitæ materiam & formam mutari queat. Ergo corpus linguæ, linteo molli & mundo, ne lubricitate sua elabatur, minister sedulus arctè tenebit, interim dum chirurgus infernè superneq; adactis punctibus consuet, vbi q; satis est fuisse visus fuerit, filū quam proximè nodū exsecabit, ne si longius sit, in dentiū interstitijs inter mandendū implicetur & cōsutarū partiū perniciale dilacerationē inferat. Hordeatis interim amygdalatis, gelatina, collatitijs & expressis iusculis, ouorumq, uitellis ęger nutriend⁹ erit: ore saccharum rosatū, syrupū cydoniorū, versabit sæpius: talia enim præterquā q; nutriūt detergētis medicamenti ac agglutinantis vicē subeunt Hęc ego de linguę vulnerū curatione neq; ex magistris, quos audiui sedulò, neq; ex libris didici: ita tamen sunt, vt à me ꝓspero successu experiētia fuerint cōprobata. In multis quidē vt in Marrgniani inquisitionū præsidis filio, in Ioan. Pieto lignario fabro, ad S. Germani suburbia cōmoranti. Luculentissimè verò in Coeti causarū Patroni famatissimi trimo puerulo. Is in mentum super saxū deciderat, ipseq; sibi interiectam fortè dentib⁹ insignē extremæ linguæ portionem exciderat, vix è tenui carnis fibra pendebat illa, sic vt agglutinandæ & vniēdę ipsius exigua admodum spes esset, quæ me cogitatio ferè impulit, vt ipsam penitus reuellerem: auertit me tamē ab isto consilio actionis nobilissimæ, loquendi scilicet inde consecutura abolitio, & naturæ miranda sæpè & quæ Medicorū expectationem superent in morbis patrantis expensa prouidentia. Hoc insuper cogitabam linguæ carnem mollem, laxam, fungosam esse & spongiosam: nec præterea aeris exter-

his iniurijs omninò obuiam, itaque cum semel atque iterum, sursum deorsumque acum, quæ filum trahebat, adegissem, atque de cætero puerũ quo nuper dixi modo curari & nutriri iussissem, intra paucos dies conualuit, valetq; adhuc disertè & distinctè loquens. Pareus. lib. 9. cap. 27.

OBSERVATIO CCCLXXIII.

Lingua amputata, vt arte sermo procurandus.

CAsus huic remedio, vt multis alijs, locum in arte & authoritatẽ dedit. Cuidã in Iuoyo castro 24. à Biturigum vrbe milliaribus commoranti, linguæ insignis portio resecta fuerat, ex quo infans totum triennium mansit. Contigit aliquando, vt dum in agris cum falcarijs in scutula lignea biberet ab aliquo circumstantium titillaretur, titillatum non ferens, subito in voces articulatas & intelligibiles erumperet. Id ipse miratus, & rei nouitate tanquam miraculo delectatus, eãdem scutulam, eodem quo ante situ, in os indidit, planeq; tum & articulatè sic loquebatur, vt ab omnib⁹ intelligi posset. Itaq; diu postea in sinu semper habuit scutulam ad sensa mẽtis proloquenda: quousq; tandem artium magistra & ingenij largitrice necessitate suadente, excidi sibi & affabrè fieri instrumentum ligneum curauit, qđ semper collo appensum circumferebat, tanquam vnicum mentis interpretem, & loquelæ ministrum. Instrumentum eiusmodi est: Pars superior sesqui capitati argentei crassitie esse debet, quam sic ille inter incisorios dentes continebat, vt ab ore haud prominerer, imò nihil ore præter naturam habere videretur: inferior tenuior est, nempè capitati argentei crassitie, quã reliquæ linguæ tenaci adhæsu componebat rectà ad ligamentum membraneum, quod sub lingua est. Interior instrumẽti pars

ſcalpta & nonnihil excauata erat. Reſte verò illud ceruice ſuſpenſum geſtabat. Cuius cum mihi Textor Medicus Biturix doctiſſimus copiam feciſſet, eius ipſe periculum feci certiſſimo &quali narratum eſt euentu, in adoleſcente cui lingua amputata fuerat. Idem in ſimili caſu reliquis chirurgis cenſeo faciendum. Idem lib. 22. cap. 5.

OBSERVATIO CCCLXXIV.

Prodigioſum gingiuarum incrementum & hyperſarcoſis, tum de epulide, vt varijs hæc modis ingenioſè percurata.

VIdi hominem cui ex diutino vomitu acidi humoris tantum gingiuæ creuerant, vt totos dentes tegerent. Cardanus lib. 12. de Subtilit.

Dum eſſem in Sabaudia cum illuſt. Duce Carolo ſecundo in loco Anneſiaci, fui locatus in domo Pacheleti apothecarij, qui habebat vxorem ſatis antiquam, quæ habebat gingiuas inferiores craſſiores digito: excreuerat enim carnoſitas multum deformis. Rogauit ſi quid haberem, vt ſanitati conſulerē, quia multi iam anni erant, quod ab illo morbo vexabatur. Cui dedi bonam ſpem ſalutis. Accepi aquam, qua vtuntur aurifabri. (vulgò *da partiere*) & aptaui duos baculos, in quorum vnius ſummitate ligaui cottum carminatum, in alterius ſummitate ligaui paruam petiam. Accepi poſtea aliam petiam duplicatam, & cum manu ſiniſtra poſui petiam ſuper inferiori labio, & traxi inferius, vt diſcooperirē totam illam carnoſitatem. Carne diſcooperta, accepi manu dextra baculum, in cuius ſummitate erat cottum, & immerſi in illam aquam fortem, & cum cotto fricaui dictam gingiuam ſuperincarnatam, vt ſuprà: & effecta eſt alba perinde, ac ſi calca diſſoluta liniuiſſem: deinde infudi petiā, quę erat ligata ſu-

per

per alio paruo baculo in aquam frigidam, & laui carnositatem illam, tegendo alias partes, ne tangerẽtur ab aqua forti. Iteraui modum prædictum per octo dies, & Deo fauente restituta fuit sanitati pristinæ, nulla remanente deformitate, perinde ac si nihil passa fuisset. Pet. Bayri lib. 6. cap. 16. de medend. mal.

Curaui quandam mulierem quæ erat de Episcopatu placentiæ, de carne addita in gingiuis, in mandibula superiori, cuius carnis quantitas erat multiplicata super dentes & gingiuas ad modum oui anseris & plus, remoui eam in quatuor vicibus cũ ferris ignitis incidẽtibus, & in fine remoui dentes motos cum quibusdam partibus ossis mandibulę, emittebat enim sanguinem in multa quantitate, hora vstionis, qui perfectè stringebatur cum vitriolo, de quo fit encaustum & coto vel bombace, comprimẽdo cum istis fortiter & firmiter locum à quo emanabat sanguis cum manu: Expectabam inter vnam incisionem & aliam, quandoque per dies octo, & plus, curata fuit per istum modum perfectè. Et fuit hæc cura facta in ciuitate Veronæ in domo Canonicorum M. C C. L X X I X. de mense martij. Et nobiscũ in illa cura fuit Magister Bernhardus de Grõdola, qui multum suis manib. in cura laborauit. Et habuimus ex ipsa cura 40. minalia frumenti, à quodam Hostiario illius Ecclesiæ, qui erat suus Patruus & vocabatur Vbertinus de Placentia. Guliel. Placẽtinus Chirur. lib. 1. cap. 20.

Cuidam mulieri Aurelianæ excreuit caro à gingiuis parte interna durior, externa mollior, insignis vtraque magnitudinis. Mulier erat sterilis, malè purgabatur, habitu melancholico. Adhibitum consiliũ, monitumque iam ab annis tribus initium esse mali, crescere indies cum dolore, sed sine putredine, odore graui, sine dentium vicinorum corruptione.

Vnicum in incisione remedium. Sed ab incisione metus hęmorrhagiæ, conuulsionis, irritationis partis, vnde cancer. Tandem visum fuit exteriorem debere vel ferro incidi, vel filo præligatum tabefieri. Vt videretur num quid ossis, quod erat ad pediculum, corruptum esset, vt inureretur radix, & si quid esset corrupti ossis, igne corrigeretur. Quod vt succederet, ad interiorē simili ratione veniēdum esse, à qua periculum maius, quia durior, quia interior pars propter tunicam & neruos magis periculosa: ac cauterium, quod induretur, decisa carne immittendum per canaliculum. Hęc omnia post purgationes frequentes phlebotomiam, cucurbitulas, deriuationes, integram sanitatem attulêre. Hollerius. libell. proprio. Obseruat. 26.

Epulis, carnea est excrescentia gingiuarum inter dentes, quæ sensim sæpè ad oui augetur magnitudinem, adeò vt & loquendi & mandendi adimat facultatem: saniem saliuosam & fœtidam effundit, ac non raró in cancrum degenerat, quod caloris, doloris, & aliorum accidentium proprietate intelligere licebit: tum enim ipsam manu attingere nefas. At quæ ægrum dolore non excruciat reuelli poterit: reuulsionis is erit modus. Filo duplici vincietur, & vincta constringetur quousq; decidat: vbi deciderit, locus inurendus caustico fistula incluso, vel aqua forti, vel oleo de vitriolo, ea industria, vt ne vicinæ partes sanæ contingantur, alioqui si non inusseris reuerti solet. Eius generis tumores, sæpè ea arte amputaui tam amplos, vt non contemnenda magnitudine ex ore prominerent, cum ingenti faciei turpitudine: hos cum nulli chirurgi auderent attingere, quod liuida carne apparerent, tentaui tamen ꝙ indolentes essent, & reuulsione atque vstione ad perfectam sanationem perduxi: non quidē simul & semel:

semel: nam etsi à sectione locum inurerem, repullulabant nihilominus, quòd ossis alueoli portio quædã, in qua dentes defixi stant, carie correpta esset. Sæpè animaduerti eiusmodi carnem in cartilagineã & osseam substantiam vetustate induruisse. Itaq; quàm celerrimè fieri poterit aggredienda curatio: nam adhuc exilis, nec altis firmata radicibus, facilius reuellitur, humore viscido tum solùm referta, qui successu induratur, & difficilem reddit reuulsionem. Pareus. lib. 7. cap. 4.

OBSERVATIO CCCLXXV.

Sanguinis ex gingiuis profluxus aut periodicus, aut per interualla animaduersus.

NON abs re est recensere vnum vel alterum hominẽ, quibus singulis mensib. ex gingiuis ad radices dentiũ absq; dolore aliquo sanguis exit, qui si tamen ad aliquot dies moratur, & solito non respõdet modo, in capitisdolorẽ incurrũt, ac sic eũ ex gingiuis ipsis euocare necesse habent, ex ijs aũt studiosus quidam est. Lusitanus. Cent. 5. curat. 3.

Socrui meæ, etsi non statis ac certis temporibus, per interualla tamen quædã, fluebat è gingiua sanguis, quasi venula inibi aliqua ex anastomosi adaperta. Iul. Alexandrinus. Annotat. ad cap. 11. libr. 7. Therapeut. Method. Galeni.

OBSERVATIO CCCLXXVI.

Sanguinis è gingiuis excretio prodeuntibus ectimatibus seu variolis.

FRequens est, dum natura ectimatũ expulsionem molitur, vt eodem tempore, vel paulò antè sanguis è naribus & subinde copiosius fluat. Verùm Latomo cuidam ectimatis laboranti, non per nares, sed è gingiuis sanguis erupit, quod cum inpri-

mis molestum esset, ore assiduè sanguine repleto, remedium adhibet, & sanguinem illac manantem reprimit. Repressus autem sanguis, aliam sibi viam quæsiuit. Nam ad vrinarios meatus conuersus, vnà cum vrina descendit, atque sic è gingiuis non amplius sanguine erumpente, vrina cruenta subsecuta est. quæ cum & reprimentibus, sanguinisque fluorem sistentibus medicamētis exhibitis talis esse desijsset, iterum natura sanguinem ad gingiuas pepulit. Ex his autem nec prius desijt prodire, quam ab ectimatis curatus æger esset: Dodonæus Obseruat. cap. 14. Consideranda hic occurrit naturæ singularis prudentia ac prouidentia: deinde & cognoscendum conatum eius non esse reprimendum quando criticè sanguinem, vel aliud aliquod expellit: vel aliás grauata sese exonerat. Veluti cum ectimata erumpunt, quæ non alio tempore, quam cùm sanguine reprobo grauata est, excludere velle natura videtur. Idem in Scholijs.

OBSERVATIO CCCLXXVII

Sanguinis è gingiuis profluuium, quod nullis cederet medicamentis, ægrum è medio sustulit.

NOS vidimus è loculo dētis longo tempore sanguinem profluxisse, qui nullis remedijs cessit, ægrumque tandem sustulit. Hollerius commen. 2. ad Aph. 18. lib. 2. Sect. 2. Coac. Hipp. pag. 1108.

OBSERVATIO CCCLXXIX.

Dentes in matris aluo gigni licet non prodeant.

PRimi quidem dentes nascuntur à victu in vtero, & postquam natus fuerit, puero lactenti à lacte. Hippocrates lib. de Carnibus.

Dentes

Dentes in ipſo matris vtero efformari, certò comperi, ſicuti ego perſæpè oſtendi magna adſtantium admiratione, dum ex demortuorum infantium in matris aluo gingiuis ex ſuis alueolis perexiguos dentes eruerim. Idem in nuper natis, quod in extractis ex vtero, atque etiam in abortibus ſeptem & octo menſium explorare mihi licuit. Ea autem diligentia rem hanc perquiſiui, quod de his plerique ne verbum quidem, re nondum illis fortaſſe cognita, aut perquiſita. Columbus lib. 1. cap. 10. Anat.

OBSERVATIO CCCXXC.

Quidam cum dentibus vel omnibus vel aliquibus nati.

HIſtoriæ ſcriptor ait, Arſamen Perſam natum eſſe dentatum. Antigonus de Mirab. Narrat.

M. Curius & N. Papyrius viri clariſſimi cum dentibus nati ſunt: eam ob cauſam Curius Dentati nomen meruit. Plinius lib. 7. cap. 16. N. H.

Valeria Romæ cum dentibus nata Regum temporibus, Sueſſam Pometiam illa tempeſtate florentiſſimam vrbem deportata eſt, reſpōſo aruſpicium vaticinante, exitio ciuitati, in quam delata eſſet futuram, veridico exitu conſecuta. Plin. libr. ſeptimo, cap. 16. N. H.

Oxini puella cum dentibus nata Con. Lycoſthenes, Chron. prodigiorum & Oſtent. anno 3792.

In Piceno infans cum ſex dentibus ortus, tū Turcæ noſtra paſſim loca capere cœperunt. Polydor. Virgilius lib. 3. Prodig.

OBSERVATIO CCCXXCI.

Admodum ſenibus dentes renati.

IAM quibuſdam mulieribus anno etiam octogeſimo maxillares illi nouiſſimi non ſine dolore exie-

runt: viris quoque idem euenisse accepimus: quod certè ijs accidit, quibus in iuuentute ipsi genuini nati non fuerint. Arist. lib. 2. cap. 4. de hist. animal.

Zanctem Samothracem ciuem, cui renati essent dentes post 104. annos, Mutianus visum à se prodidit. Plin. lib. 11. cap. 17. H. N.

Recitat Albertus se vidisse hominem, anno octogesimo cui nascebantur dentes: neque tamen hoc adeò mirum est, cum supra viginti octo omnibus communes quatuor sint, qui sapientiæ vocãtur, qui post trigesimum annum oriuntur. Cardanus libr. 8. cap. 43. de varietate.

Dens mihi natus est 43. anno, & adhuc est mihi in ore robustus, & est superioris mandibulæ: vltimus à latere dextro. Idem Comment. in lib. Hipp. de Aliment. lect. 25. textus 26.

Victoriæ Fabrianensi cuidam fœminæ, octogenariæ, renati sunt dentes, ac à defluuio capilli rursus orti sunt. Alexander Benedictus cap. 1. lib. sexto, de curand. morb.

Baroni Zerotino 24. anno genuini dentes proruperunt. Iordanus. Respons. ad Ioubertum.

Nisi fuerint à Typographo transpositi numeri (vt 24. pro 42. is malè scripserit) res noua aut mira non est, dentes genuinos ea ætate proiupisse, quum terminus illorum esse soleat, finis adolescentiæ, vnde & sapientiæ dentes (græcè σωφρονιστῆρες) dici meruerunt. Vicina Pezenatio est Nobilis fœmina *Labalieres* cognomine, cui iam anui, prorsusque edentulæ, circa septuagesimum ætatis suæ annum, dentes plurimi sunt renati, sed ij perexigui tenuesque & imbecilles, vt in prima ætate. Ioubert. in Apolog. pro Paradox. 7. Decad. 2.

OBSER-

OBSERVATIO CCCXXCII.

Dentium numerum plurimum variare.

GEnuini plerunque in causa sunt, cur varius dentium numer⁹ habeatur: modò enim vno superaddito, triginta tres constituuntur: sicuti mihi sæpè videre contigit in viro quodam nobilissimo: modò duobus detractis aut vno, numerum decrescere: in aliquibus etiam 28. quod minimũ est, inuenti sunt. Licet ego obseruauerim Nicolaũ Ardinghellũ Cardinalẽ, quem honoris causa nomino, in ore 6. tantũ supra 20. dentes habere, neq; tamen vllus desiderabatur. Columbus. lib. 1. cap. 10. Anatom.

OBSERVATIO CCCXXCIII.

Dentes prodigiosæ magnitudinis.

VTicensi in litore apud Africam dens Gygantis inuentus est tam ingens, vt si minutatim in modulos nostrorum dentium cõcideretur, 100. dentes inde fieri possent. Sigibertus in Chronicis

In specu subterraneo propè Elbingerodam reperiuntur ossa & dentes, tam hominum quam animalium aliorum, maximæ ac tantæ magnitudinis, vt vix credi possit, vixisse vnquam tantæ magnitudinis homines aut animalia vlla. Gesnerus in libel. de Fossilibus.

OBSERVATIO CCCXXCIV.

Dentes in palato nati.

EST exemplum dentis homini & in palato nati. Plinius. lib. 11. cap. 37.

Geniti & in palato quibusdam dentes cernuntur. Alex. Benedict. lib. 3. cap. 22. Anatom.

In palato quandoque generari dentes, Alexã. de Benedictis, & quidã alij testantur. Quod mihi etiã

videre contigit in muliere Romana, cui non longè à palati foramine, incisoribus proximo enatum dẽtem iussi scalpello incidi, & igne exuri. Est etiam Engubij in monasterio Sanctissimæ trinitatis eximij iuris vtriusque consulti Hieronymi Gabrielis ex sorore nepos, cui dens in medio palato, ætatis anno decimo octauo natus est, quem etiam nunc habet, & videre licet Eustachius lib. de dentibus cap. 29.

Dentem nobis quoque videre cõtigit è medijs faucibus, qua parte linea quadam distinguũtur, Ioanni Kerckero, Collegij Basiliensis apud nos Secretario & compatri meo charissimo, cum ætatis suæ annum circiter sexagesimum ageret, enatum. Qui ea parte qua è faucibus prominebat, triquetri lapilli qui è cyprinorum capitibus eruitur, nisi quod durior esset, formam quoquo modo referebat. Hunc, quòd non parum molestiæ ei adferret, sępius remedijs mollientibus alijsque, neque enim ferro fauces irritare consultum erat, tollere conatus est frustrà, qui tamen postmodum sua spontè excidit, plurima digitorum vellicatione toties exagitatus. Ioannes Schenckius.

OBSERVATIO CCCXXCV.

Dentium loco vnicum os in nonnullis annotatum.

PRusias Prusiæ Regis filius, pro superiori ordine dentium vnum os æqualiter extentũ habuit, nec ad speciem deforme, nec ad vsum vlla ex parte incõmodum Plin. libr. 7. cap. 16. Solin. cap. 9. Val. Max. lib. primo cap. 8.

Pyrrhus Epirotarum Rex dentes non habuit discretos, sed erat superiore gingiua perpetuum os distinctũ, quasi lineis, quibus designabatur dentium interpunctio. Plutarchus in Pyrrho.

Post pugnam ad Platæas commissam, in qua Persarum

sarum innumeri ceciderunt, cum mortuorum ossa comportarent vnum in locum Platæenses, inuenta est maxilla, cum eo quod super maxillam est, habēs dentes etsi distinctos, tamen ex vno osse vniuersos, tam molares, quam cæteros. Herodotus lib. 9.

Euryphæus Cyrenæus habuit in supriori maxilla vnicum os continuum vice dentium Rauisius.

Euryptolemus Cypriorum Rex, dentium vice vnicum os obtinuit, vt annotauit ex Iulio Polluce Gabriel Fallopius, Comment. ad lib. Gal. de Ossib.

Nostra ętate in aula optimi Principis Ernesti, Ducis Lunebergensis, fuit virgo nata in familia nobili, cui fuit os dentium cōtinuum. Et narrabat Dux Ernestus, eximiam in ea virtutem & grauitatem fuisse. Philipp. Melanthon. de Animal.

Narrant quidam historici Pyrrhum Regem Epirotarum, Euryphœum Cyrenæum, & complures etiam alios os continuum pro dentibus habuisse, atque, extensum ac lineis quibusdam altis non aliter distinctum, nec alio tenore, quam pleriq; maxillares caprarum conspiciuntur. Hanc ego coniunctionem in omnibus dentibus nunquam vidi. Sed tres aut quatuor molares, non aliter quam in pecudibꝰ continuatos aliquando obseruaui. Et prætereain quodam ciue meo intuitus sum in senectute iūctos dentes, dura ac penè lapidea materia vndique obductos, nullo distinctionis vestigio retento, vnius tantum ossis speciem præ se ferre. Eustachius libro de Dentibus.

In nonnullis dentes maxillis adeo nixos obseruaui, vt diuelli nullo modo possent, nisi maxillæ ossis frustum insigne vnà abstraheretur. Columbus lib. 15. Anatom.

Quidam Lutetiæ dum dentem euellit, simul & partem maxillæ & vicinos dentes detrahit. Hæmor.

rhagia sequitur periculosa. Vocatus in ius chirur gus liberatur. Quia inuenti dentes non inserti, sed omnino maxillæ continuati. Hollerius libro pro prio Obseruat. 31.

OBSERVATIO CCCXXCVI.

Duplex, vel nonnunquam etiam triplex dentium ordo obseruatus.

MIthridatis Regis filia Dripetine Laodice regina nata, duplici ordine dentium deformi admodum comes fugæ patris, à Pompeio deuicti fuit. Val. Maximus. lib. 1. cap. 6.

Dentes humani ordinem vnicum seruant, etsi ali quādo duplex inueniatur: licet rarò in hominibus: triplex tamen in puero meo Phœbo cōspicuus, qui rarus est, quemadmodū & ipse rarus est ordo. Co lumbus: libr. cap. 10. Anatom.

Timarchum Cyprium duplicem, Herculem tri plicem dentium ordinem habuisse (Plin. N. H. lib. 11. cap. 38. Cæl. libr. 4. cap. 3. L. A.) scribunt, hunc que Anatomici nostri temporis, dum publicas se ctiones Romæ administrarent, in proprijs filijs o stendisse ferunt. quod tametsi vt in hominibus a spicerem, nunquam mihi vsuuenit: tamen quia ex imij medici huius rei testimonium præbent, eis fi dem habeo, etenim minimè dici potest, huic iu ueni, de quo loquuntur, antequam primi dentes excidissent, nouos per alios alueolos foras pro dijsse. Siquidem hac ratione duplicem tantum, nō triplicem ordinem, neque omnium dentium, sed illorum solùm habuisset, qui circa septennium ca dunt & renascuntur: & præterea non ad decimum octauum annum, quo tempore obijt, sed breui, prioribus tandem excussis, perdurasset. Eusta chius libell. de Dentibus. cap. 29.

OBSER-

OBSERVATIO CCCXXCVII.

Dens serratus.

SEruum Aethiopem infausto veluti omine, quod omnes dentes serratos velut caninos haberet, olim emere noluimus. Alex. Benedictus in Procœmio lib. 6. de Curand. morb.

OBSERVATIO CCCXXCIIX.

Maxillares dentes renasci.

OMne genus dentium & anteriorum & posteriorum renascitur, & etiam molares: quamuis Aristoteles in 2. de hist. animal. cap. 1. dicat quod molares in nullo genere animantium renascantur, nec cadant. Hoc tamen est falsissimum, quia vidi, & auulsi dentes maxillares, qui renati sunt, & vt dico non vnum aut alterum, vel tertium, sed centesimum: & proferam testimonium certissimum. Est Pisis Simon Portius qui habet filium, cui ego auulsi tres vel quatuor dentes maxillares, & creuerunt alij eiusdem roboris & fortitudinis: ideo rarò quidem concidunt per se, & rarius quam anteriores: tamen decidunt & renascuntur, præsertim intra septimum & decimum quartum annum. Fallopius. Comment. in lib. Gal. de Ossibus.

OBSERVATIO CCCXXCIX.

De dentibus plura alia rara.

HAli senibus omnes dentes iterum natos testatur. Quodque posteriores medici, vel quasi figmentum spernunt, vel ea saltem conditione concedunt, vt renati dentes, naturæ admodum diuersæ sint. Quibusdam mulieribus pro vno quoque filio, quem pariunt cadere fabulosum esse arbitror. Si verum esset, eius ratio haud reddi facilè posset. Illud

consideratione dignum videtur, quibusdam non septimo, sed decimotertio & decimo quarto anno consuetos renouari dentes cecidisse, atque iterum natos fuisse. Alios, statuto definitoque annorũ numero, nimirum semel post septimum, iterum verò post decimumquartum annum eosdem dentes bis amisisse, & totidem denuò recepisse. Neque illud prætereundum est, nonnullis, vigesimum ætatis annum agẽtibus, genuinum erutum, eodem anno renatum esse. Multisque demum iuuenibus benè temperatis ac fortibus, molarem, modò vnũ modò alterum extractum, iterum creari. Eustachius libr. de dentibus, cap. 29.

OBSERVATIO CCCXC.

Vermes dentium.

VErmes aiunt (Auicenna, &c.) subnasci dentibus & hos arrodere, à quibus dolor non ita fortis pruriginosus, nulla aut pauca saliuatio, &c. Quod autem vulgus sibi persuadet, & ab antiquis medicis scriptum est, de suffumigio è semine hyoscyami, videtur fabulosum. Nam inde aiunt manifestè vermes excidere. Reuera incenso semine euolant tanquam vermiculi, etiãsi non attingat fumus vermiculosum dentem. Hollerius in Periocha ad libr. 5. Galen. de composit. medicament.

In dentibus vermes innasci non mirum est, quoniam & in ventre, intestinis, sedisque partibus, auribusque oriri videmus. Alexand. Benedictus libr. 6. cap 13. de curand. morb.

Fiunt vermiculi etiam in dentibus, auribus, &c. Rondeletius in hist. aquat. cap. de Cancro fluuiat.

Visuntur vermes frequentes in narib. dentib. &c. Thom. à Veiga. Comment. ad libr. primũ, cap. 5. de locis affectus Galeni.

I

In dentibus vermes reperiri, haud infrequens est. Dodon. in scholijs ad cap. 100. Beniuenij de Abdit.

OBSERVATIO CCCXCI.

Lapides dentibus adnati.

FIunt dentifricia, quibus dentes leuiter confricamus ne doleant: quæ gingiuas adstringendo iuuant, ac inhærentes eximant tophos, quos πώρους Græci vocant. Ij enim densata colluuie circa dentes adnascuntur, vt in conchis marinis. Alex. Benedict. lib. 6. cap. 2. de curand. morbis.

In quodam ciue meo intuitus sum in senectute iunctos dentes dura ac penè lapidea materia vndique obductos, nullo distinctionis vestigio retento, vnius tantum ossis speciem præ se ferente. Eustach. cap. 29. de dentibus.

Mihi quoq;, tum præsertim, vbi liberalius caseo, qui lentorem talem peropportunè præstare potest, vescor, lapides dentibus adnascuntur, lenta nimirũ materia dentibus adhærente, & interna oris caliditate in lapideã duritiem coacta. Quos ego tophos cultro sæpius dentibus auulsos lentis crassitie, magnitudine verò dentis, cui innascuntur, ostendere possum, qui vbi recens auelluntur, molliores sunt instar calculorum, qui ex renibus iamiam prodeũt, aeri autem vel tantillum expositi, statim, vt corallia mari exempta, lapidescunt. Ioan. Schenckius.

OBSERVATIO CCCXCII.

Dentitio puerorum ex gingiuarum duritie desperata, vti scalpello ingeniosè adiuuanda.

NON rarò fit, vt omnia remedia propter gingiuarum ex duritie contumaciam, aut naturæ puerilis infirmitatem, nihil proficiant. Itaque in tali casũ antequam lethalia symptomata superueniant, suaserim chirurgo vt scalpello gingiuas quâ se tumore

produnt dentes, aperiat, rupto sic & illis aperto vi & ferro via, vnaq; tēsione gingiuarum leni hœmorrhagia citata. Cuius ego remedij, periculum secundo & optato successu ipse feci in aliquot ex meis liberis, præsentib. Feureo, Altino, Cortino medicis & Guillemeau chirurgo regio. Id satius & expediti⁹ etiam, q̄ quarundā nutricum naturę solo institutū edoctarum more, vnguibus & scalptu gingiuas pueriles laniare & atterere. Duci Niuernensi mortuus est nuper octimestris puer, mortis causam cū anxiè vnà cū Medicis, qui illi ęgro adfuerāt exquirerem⁹, non aliā inuenimus, quàm gingiuarum ex duritie contumaciam maiorem quam quæ ætati illi conueniret, sic enim prorumpere & viam sibi moliri dentes ipsi per se non potuerant. Cuius sententiæ id extitit argumentum, quod rescissis scalpello gingiuis, dentes omnes velut in procinctu ad egressum apparuerunt, si tantum illi viro hoc remedium & auxiliū non defuisset. Pareus lib.23.cap.67.

OBSERVATIO CCCXCIII.

Dentium dolor mirabili modo sedatus.

NVper dum hæc scriberē dolor acerbissim⁹ duos vltimos maxillæ sinistræ superioris dētes vexabat: vnde consensu quodā, & alios omnes superiores eius partis dentes affligebat, & maxillā totā adeò vt os excuti videretur: tum etiam oculum & aurem & nasi partem eandem vehemēter vrgebat, nec vllo auxilio abscedebat, sed intermittēs quandoq; reuertebatur. Dextra manu dentes apprehēdebam, distrahebam, nihil proficiebam. Tandē casu aliquo inueni, quod vbi sinistra manu leuiter apprehendissem dentem, qui magis vexabatur, ita vt pollice partem exteriorem, indice interiorem cōprehenderem, statim non solùm dolor illius dentis, sed & totius

partis

partis sedabatur. Illud verò mirabilius, quod quanto leuius tangebam, tanto celerius ac perfectius dolor sedabatur: fiebat autem sedatio hæc confestim: & hoc cum rediret dolor, sæpius plus q̃ vicies sum expertus, donec sic sponte abscessit, & liberat⁹ sum. Cardanus lib. 8. cap. 44. de varietate.

OBSERVATIO CCCXCIV.

Dentis dolor carmine sanatus.

DVM puer essem, Patritius noster Borgaleazius nomine Castelnouatus dolore perpetuo dentis iam per 3. dies laborabat: cum superueniēs quidam clauo emendicato, quibusdam obscuris notis in ligno cum eo descriptis, ter tacto dente, nō solùm eū protinus liberauit sed iusso aduersari clauo, quem in ligno confixerat, pollicitus est perpetuam eius dentis incolumitatem, quæ etiam subsecuta est, cū annis ille circiter sexdecim superuixerit. Cardanus Contradict. 7. tract. 2. lib. 2.

OBSERVATIO CCCXCV.

Vlcus menti dentis euulsione sanatum.

IVuenis quidā Augenius nomine, annis iam trib⁹ menti vlcere vexabatur: qui licet opera compluriū Medicorum vsus fuisset, tantum abfuit, vt non deprehendentibus illis morbi causam, sanitatem consequi potuerit, vt penè omnē recuperandæ valetudinis spem amiserit: dum scilicet ex his nonnulli, quod altū & callosum vlcus viderent, citra vstionē nequaquā tolli posse affirmarēt: Atq; item alij, quia callosa haberet ora, Chironiū vlcus crederent, & ob id curatu difficillimū arbitrarentur. Nos verò vt primū hominē vidimus, & vlcus cōspicati sum⁹, nullis id malum medicamētis vinci posse prædiximus: nisi eo prius eruto dente, ad cuius radicem vlcus ipsum

ascenderet. Id quod res planè indicauit: nam dente ipso euulso, erosam eius radicē cernimus, vnde scilicet, malum illud fomētum ac pabulum capiebat. Quo sublato, non multis post diebus, etiam domesticis medicamentis, sanatum est vlcus. Beniuenius, cap. 22. de Abditis.

OBSERVATIO CCCXCVI.

Dentium dolor, qui genuinis prodeūtibus excitatur, non catapotijs, sed scarificationibus tollendus.

GEnuini sunt illi, qui primum post pubertatem, venerisq; vsum hominibus cum maximis subinde cruciatibus prodeunt: Id quod medici parum obseruantes aut alios dentes euellunt, aut humorum vitio eos infestari, sibi persuadentes, ægros catapotijs atque id genus pharmacis obruunt. Cum dolore affectis nullum, leui gingiuarum ad postremum dētem scarificatione ac interdum ossis pertusione, præsentius remedium adferri possit. Id quod ipse etiam modò experior, cui hæc scribenti trigesimus secundus dēs, ætatis meæ vigesimo sexto anno succrescit. Atque id etiam arguunt permultæ caluariæ in cœmiterijs occurrentes, in quibus posteriores illi dentes velut in cauia quapiam adhuc reponūtur ac latitant, quibusdam suæ basis apicibus os tenuissimum perforātes. Cuiusmodi caluariam nuper mihi exhibuit humanæ fabricæ quam studiosissimus ac valdè peritus iuuenis Ioānes Paulus Guiducius Vrbinas, mihi amicissimus. Vesal. lib. 1. cap. 11. de human. corp. fabrica.

OBSERVATIO CCCXCVII.

Vt dentes sine dolore & ferro extrahantur.

Marinæ

MArinæ pastinacę radius, qui eius cauda enatus, aduersis squamis reflectitur, dentium dolorem mitigat, nam eos frangit & euocat. Diosc. lib. 2. c. 19. Pastinacę radio scarificare gingiuas, & in dentium dolore vtilissimum. Conteritur is, & cum helleboro albo illitus, dentes sine vexatione extrahit, Plin. lib. 32. cap. 4. Quapropter mirari non licet, si quandoq; in plateis circulatores, dentium extractores, cernimus, qui dentes absq; ferreis instrumentis, nullo illato dolore, extrahunt. Matthiolus Comm. ad pręallegatum Diosc. Locum.

Dens putris eruitur citra dolorem, capsula ex gũmi arboris mori imposita. Mõtuus Anasc. morb. tom. 2. lib. 1. cap. 2.

Vt dens sponte decidat, impone oculum vitis albæ repurgatum, ceraque munito. Idem ex Myrep. opere iam citato.

Tradunt nonnulli radices asparagi siccatas, & dentib. infixas, illos absq; dolore eradicare. Mizald.

Colocynthidem sylucstrem coque, prius tamen tritam, & in aceto infusam, donec mellis acquirat crassitudinem, & scarifica gingiuas circa dentem, & iube claudere os per modicum tẽporis: postea accipe dentem cum digitis & sequetur sine dolore. Bayrus lib. sexto, cap. 14.

Aqua extrahens dentes sine dolore, accipe sal armoniacum & destilla per alembicum, tange cum ea aqua dentem, & cadet sine dolere. Idem.

Puluis coralli rubri, concauitati dentis immersus, dentem eradicat. Dissolue ammoniacum cum succo hyoscyami, tange dentem & cadet. Idem.

Adeps ranæ viridis, quæ habitat in arboribus, dẽti apposita, frangit ipsum. Idem.

Circunda & emplastra dentem cum fermento, & dimitte per dimidiam horam, postea tange cum sanguine lacertæ. Idem.

Aliud: circunda dentem fermento, per mediam horam relinquendo, prius tamen dentem circumcirca denudando: deinde accipe vermem dictum campe, qui adhæret folijs caulium, & appone denti cautè, ne alios contingat, & cadet. Si dens est de superioribus, accipe vermem in superiore parte folij, si de inferioribus, in inferiore parte folij. Idem.

OBSERVATIO CCCXCIIX,

Opiato oleo denti dolenti inuncto, perpetua indolentia quam mors excepit, subsequuta.

IAcobus Iustinianus Patritius Venetus, in dentis dolore Patauij imposito oleo opiato, sopore perpetuo extinctus est. Alex. Benedictus lib. 6. cap. 13. de curand. morb.

OBSERVATIO CCCXCIX.

Ex dente putrido sine vi euulso, mira hæmorrhagia in annosa muliere curata.

EX dente putrido sine vlla vi ac sine ferro euulso sed solo digito apprehenso & lenissimo concussu emoto atque educto, ingens secuta hæmorrhagia ex arteria gingiuæ subdita, cui dens innitebatur, sanguine vbertim fluente, vt riuulus è fonte manans videri posset, in vidua anu Docelina Voltana, honesta muliere. Visum Arelate anno restitutæ salutis sesquimillesimo quinquagesimo nono, Julij mensis vicesima nona: & quæ à me breui curata fuit, cum triduum totum perpetua in cruentatione non vocato medico constitisset. Valleriola. lib. 5. Obseruat. 3.

OBSERVATIO CD.

Erutis dentibus mortui.

Duo

DVO eruto dente obierunt, ob multitudinẽ sanguinis, sed alter eorũ erat decrepitus, in reliquo fuit vas satis amplũ in radice dentis, & laceratio magna. Cardanus de Causis sig. & morb. pag. 155.

OBSERVATIO CDI.

Alius hominis sani dens, in auulsi alterius locum suffectus, stabilitus.

AVditum habeo ab homine fide digno, visam sibi primæ nobilitatis mulierem, quæ in auulsi dẽtis locum alium sibi sanũ, pedissequæ cuidam suæ eodem tẽpore exemptum, extemplo substitui & inseri iussit, qui tẽporis progressu sese velut actis radicibus obfirmarit, sic vt in ipsum indolenter, vt in reliquos ipsa mãderet. Sed vt iã dixi, de hac re nihil præter auditum habeo. Pareus lib. 16. cap. 26.

OBSERVATIO CDII.

Dentes vacillantes aut mobiles non statim eximendi, sed firmandi potius.

SI lapsus aut ictus violentia dentes commodi labant, minimè eximendi sunt, sed restituendi, & ad proximos qui benè hærent vinciendi, tempore enim in suis alueolis confirmantur, quemadmodum expertus sum in Antonio *de la Rue* vestiario: cui pugionis capulo cum maxilla fracta esset, & tres dentes concussi, ac ferè suis alueolis excussi, restituta maxilla, redditi sunt suo loco dentes & filo duplici ceratoq; proximis aduincti, de cætero expressis ac colatitijs similibusq; iusculis hominem nutriui, adstringentia gargarismata ex nucibus cupressi, myrtill. & pauco alumine in oxicrato incoctis concinnaui, eaque ore versare iussi: his artibus perfeci, vt mox illi æquè facilis esset atq; antea in omnem dentium partem mansus. Pareus loco citato.

OBSERVATIO CDIII.

Ex defluxionibus, dentium alueolos aliquando ita repleri gypsea pituita, vt dentes extrudantur.

DE defluxionibus, quibus obnoxij sunt dentes, illud dicere non prætermittam, obseruasse me nō semel præsepiola tantam copiam gypseæ materiæ coaceruasse, vt concauitate repleta, dentes omnes prorsus à vinculis soluti, sensim foras expellerētur, ac tandem spontè caderent. Eustachius in libel. de Dentibus cap. vltimo.

OBSERVATIO CDIV.

Dentes fictitij, quibus senio aut aliter edentulis factis, non tam deformitas emendatur, quam articulatæ vocis formandæ defectus resarcitur.

NON inutilis est simulata dentium ex ebore structura exemtilis: etenim non tantum hæc ad ornatum facit, sed etiam confert ad eloquutionem, & ad ciborum commanducatum. Montuus lib. 2. cap. 10. Anasc. morb.

Quidam adalligarunt filo aureo aut pectine eburneo, simulata dentium structura, itavt cernentes fallant, ita aptè collocant, vt cum comedendi hora fuerit, exemptiles habeant. Alex. Benedictus in Procœmio lib. 6. de curand. morb.

Dentes cum excidissent, Merulus Alexandrinus, noster præceptor, aureo filo ad pronūciationē obligabat. Idem lib. 3. ca. 22. Anatom.

Non infrequens est, vt ab ictu aliquo graui dentes anteriores dimoueantur, frangantur, excutiantur. Qui casus oris deformitatem infert, & expressius loquendi libertatem intercipit. Itaque restituta maxilla,

maxilla, & pristinæ soliditati restitutis gingiuis, alij dentes in excussorum locum ossei vel eburnei reponendi sunt, & tum inter se, tum ad proximos sanos & integros, præcipuè quidem aureo aut argenteo filo, sin minus etiam lineo alligandi & deuinciendi, quemadmodum ab Hippocrate proditur. Pareus. libr. 22. cap. tertio.

OBSERVATIO CDV.
Maxilla inferior capiti ita connata, vt immobilis eßet.

DE maxilla inferiore hoc in Summi Pont. penu videre est, caput Gigantis (maximum enim est omnium capitum, quę hactenus viderim) in quo maxilla inferior capiti adeò connata & coniuncta est, vt omni motu prorsus careat, atque in viuente non carere non potuerit. Columbus lib. 15. Anatom.

Monspessuli sua fide mihi affirmauit Rondeletiꝰ se vidisse cranium, cui cōnata erat maxilla inferior. Coiter in libel. Obseruat Anatom. & chirurg.

Scio hîc Romæ adulti hominis caluariam reperiri, cuius maxilla inferior omni penitus articulo & motu caret, in eamque superni infernique dentes se tangunt. Vnde discere licet, per eiusmodi spatia dētium liquidum cibum in ventrem aliquando immitti, quod in phreniticis, conuulsis, nonnullisq; alijs, schirrum articuli maxillæ inferioris patientibus, sæpè obseruaui. Eustachius cap. 28. de dentibus.

OBSERVATIO CDVI.
Maxillam inferiorem in adultis vnico oße constare, pueris autem bis oßem esse.

INferior maxilla durissimo osse, magnaq; ex parte penè solido cōstare debuit, vt validior esset, ac va-

rijs, fortiſſimisq́; motib. in mandendo, mordendoq́ue ſufficeret: & in arcum veluti obducta amplũ ſinum reliquit, vt leuior fieret, minusq́; incommodi mouentib. muſculis præberet. In hominib. ſimple~, atq; ex vnico oſſe constructa, quamuis duplicẽ eſſe Gal. ſcripſerit, eamq́; in ſummo mento laxari. Talẽ ſanè reperias in canibus, equis, bobus, atq; id gen9 animalib9, quando longo ductu adhærere poſſunt. Hominis verò maxillã bipartitã eſſe nuſquam reperias. At Gal. hoc vt alia etiã multa, ex ſimiæ ſimulachro in hominẽ non tranſtulit. Etenim nullũ inuenias diſcrimẽ inter humanã ſimięq́; maxillã inferiorẽ. Verũ ſanè oportet in pueris lineã à ſummo mẽto ꝑtendi, ac mediã quodãmodo maxillã ſuperficietenus ꝑuadere, quæ non multo poſt tẽpore cũ prorſus aboleatur: ideo huic geminũ eſſe maxillæ os cõiici nõ poteſt. Hęc. a. linea ſuturę rationẽ interim habet, dũ ex ea ꝓducuntur, atq; execũt ligamenta, quæ muſc. ibi exiſtẽtes ingrediũtur. Colũb. li. 1. c. 9. Anat.

Inferior maxilla in duas partes eſt ſciſſa, vt harmonia, quæ poſt multos annos aboletur, demonſtrat. Coiter. De oſſibus infantium.

OBSERVATIO CDVII.

Maxillarum alueolos in ſenibus præſertim poſt dentium iacturam coaleſcere.

MAxillarũ alueolos cernimus aliquãdo in ſeniorib9, penè deperditos: cũ ſcilicet erutis, aut delapſis dẽtib. maxilla ea parte cõprimitur, vſq; adeò vt os ipſum vndiq; cohæreat, conſtipetur, ac tandẽ vniatur. Id quod præter cætera mihi obſeruare contigit in vetulæ cuiuſdã caluaria, in cuius maxillis vix bini aut terni dentes prodijſſe videbantur: adeò erãt oppleta alueolorum veſtigia, & in vnum ſolidè coiuerant. Columbus lib. 1. cap. 9. Anatom.

OBSER-

OBSERVATIO CDIIX.

Sine labijs, homines.

FErunt ab Oriētis parte intima gētes esse superiore labro orbas, &c. Plin. Nat. Hist. lib. 6. cap. 30.

OBSERVATIO CDIX.

Labra prodigiosæ magnitudinis.

NIgritæ nigerrimi & proceræ staturæ, habentes labrum inferius promissum ad pectus vsque, rubrum & introrsus exulceratum, perinde vt sanguis exeat, superius verò paruum instar nostri, fitq; propterea, vt dentes appareāt omnes, quos habent nostris grandiores, duos etiam habent reliquis eminētiores, putanturq; eis sic labra putrefieri, ob ardorē torridæ plagæ, & ideo sale sibi medentur. Lycosthenes Chron. de Prodig. & Ostent.

OBSERVATIO CDX.

Labio curto nata.

FAmiliariter mihi aliquandiu conuixit, apud Haganoenses honesta matrona, patritiæ gentis, cui à prima in vtero materno conformatione, labrum superius tam breue & curtum fuerat, vt superioribus dentibus tegendis minimè sufficeret, non sine deformi aspectu. Cuius ipsamet probè gnara, inter confabulandum, mira industria & ciuilitate coram astantibus aut assidentibus, labium extendendo, dentibusque inducendo, vitium hoc naturæ, tam pulchrè tantaque arte tegebat, vt non nisi studiosè obseruantes, facilè falleret. Ioannes Schenckius.

OBSERVATIO CDXI.

Fißis labijs nati.

ALiquos vidimus non integris, sed potius disc[...]sis labijs natos, qui non parùm in sermone de[...]cerent, Trincauella lib,5.ca.11 de cur.hum.corp.m[...]lis. Cæterùm huiusmodi rostra seu labia leporin[...] Germanis *hasen scharten*, ex argumento vocata, glu[...]nandi suendique rationem paulo post, ex Pareo, d[...] genæ vulneribus, huc refer, Schenckius.

OBSERVATIO CDXII.

Labio tremulo quidam.

LAbrum inferius sæpè tremulum apparet, metu[...] vel ira interdum. Francisco Viario nostro Venet[...] Patritio dum loquitur, semper tremit. In nausea fe[...]rè semper, vel ex humore mordaci, vel oris stoma[...]chi nimia agitatione, magna inter se communica[...]tione tremit. Interdum ex cerebri aliquo ingenti af[...]fectu, illi vomitiones prosunt, huic quæ cerebro & occipitio imponuntur, omninò conferunt. Alex. Be[...]nedict. lib. 5. cap. 18. de curand. morb.

OBSERVATIO CDXIII.

Labia ob incandescentiam, sanguinolenta cuidam.

EX animi feruore Scanderbecko iracundo conti-gisse, sæpius sua narrat historia: cui excandescen ti labra intumescebant, & cruore prorumpente tin-gebātur: Cornax lib. 1. pag. 27. Enchrid. consul. med.

OBSERVATIO CDXIV

Noua et notanda amputandi cancri, qui labra obsedit, ratio.

FElicius & mitius cancri vlcerati qui labra occu-pauerit curatio perfici potest, nullo adhibito cau stico remedio post sectionem, sic etiā vt vix vlla de-formitas, cicatrice obducta relinquatur. Quam ego viam nouam, & nunquam antea tentatam aut scri-

ptam

...um, q̃ equidem ſciam, inueni & factitaui in homi ... quinquagenario, in conſilium aduocato Ioann. ...tino Doctore medico doctiſſimo, præſentibus Ia... obo Guillemeau, & magiſtro Euſtachio chirurgis ...gijs, & Ioãne *le Iaune* Ducis Guiſiani chirurgo me...iſſimo. Ratio eſt eiuſmodi. Cancer ſuis vtrinq; ſur...n ac deorſum labris acu filum ducente, tranſadi...ndus eſt, vt cum fili beneficio, cancrum tanquam ...manu ſiniſtra regere & tenere liceat (ne huius vl...portiũcula impunè ferro illabatur) totum dextra ...nu vulſellis vnico ictu amputare poſſis, ita tamẽ ...labri ipſius interior quędã, quæ dentes cõtingit, ...tet ſubſtantia (modò non ad intima vſq; cancer ...dices agat) quæ regenerãdæ mox carni, & implẽ...: cauitati, pro fundamento & baſi eſſe queat. Hinc ...nguine ſufficienter effuſo, ſectionis ſeu vulneris ...ę, dextra & ſiniſtra, interna & externa parte, ſcari...atu profundiore erunt nouacula pertũdendæ, vt ...m mox ſutura ex acu filum ducente, roſtris lepo...is propria, in vnum nodo ducere vulneris oras i...as & margines voluerimus, ipſam labri carnem ...agis ſequacem, & trahenti acui, filoq́; obſequen...orem habeamus. Reliquum curationis eſt, eodem ...anè modo proſequẽdum, quo ſolemus in roſtris ...porinis, de quibus poſtea dicturi ſumus, Pareus ...6. cap. 29.

OBSERVATIO CDXV.

...ulier carbone teterrimo circa os & labra correpta, curatur: ſed tamen deformis manet.

MVlier quædam teterrimo carbone ſecũdum os & labra correpa, in mortis diſcrimen incidit, cũ ...ebris animi deliquijs, tumore ingenti vniuerſam ...ciem occupante, curatur, ſed tamen ore deformis ...anſit. Valleriola. lib. 6. Obſeruat. 3.

OBSERVATIO CDXVI.

Genæ vulneratæ curandæ ratio historia vermino-
vulneris eiusdem genæ demonstrata.

CVM genę vulnus magnum est & profundū, mu-
tumq; à se distant vulneris labra, vtendum est a-
cubus quadrangularib. vel triangularib. quo in car-
nem propius subeant, & facilius ceratum filum d-
centib. hisq; vulneris labra transuerberare, & acum
in vulnere relinquere oportet, atque per illius du
extrema filum sequens hinc inde sursum deorsum-
que, quinquies vel decies obducere, eo planè mo-
do quo mulierculæ solent, cùm acum quæ filum du-
cit, ad manicæ brachiale, vel sutores ad pilleum ad-
nectunt, ne excidat. Sic impacta acus relinquend
erit, quoad vulnus perfectè agglutinatum fueri
Hoc suturę genus locum habet in labiorum vulne-
ribus, tum etiam in labris leporinis: ita enim vocā
nostrates, labra, à prima in vtero conformatione
vitio formatricis facultatis, fissa. Cæterùm nullum
agglutinationis fructum factura est eiusmodi sutu-
ra, si qd cutis inter vulneris labra interiacuerit. Qua-
re quicquid eius intererit, excindendum est: alias v-
nio non est sperabilis. Alia suturæ genera in harum
partium vulneribus non magnoperè prosunt, nam
propter mandendi & loquendi necessitatem, in per-
petuo sunt motu. Quare filum carnem rescinderet
quo etiam nomine eiusmodi acubus, in nouissimè
descripto suturæ genere, multum carnis est com-
prehendendum. Hac arte Vasco, cui prælio Lauren-
tiano, Gallis funesto, gena superna ense transuersim
inflicto ad os vsque rescissa fuerat curatus est. Illi in
vulnere magna vis vermium cum ingenti fœtore
succreuerat, quod nisi triduo post acceptum vulnꝰ,
opportunitatem chirurgi nactus non erat. Quare
deco-

decocto absinthij, aloes & pauco ægyptiaco id laui, tum vt exciderent vermes, tum vt putrida omnis substantia inde elueretur, tumores fotu & cataplasmate resoluente discussi, vulneris labra nouissimè descripta sibi adiunxi. Toti verò parti sequens medicamentum imposui. Recipe terebinth. Venetæ ℥.ij. gummi elenij ℥.ij. pulueris boli armeni, sanguinis draconis, mastiches, myrrhę, aloes ana ʒ.s. incorporentur simul, fiat medicamentum. Intra paucos dies vulnus agglutinatum est, nisi quod ad genæ inferioris cum superiore commissuram exiguum quoddam foramen restabat, quod vix aciculæ caput admitteret: ex quo nihilominus multa serosa & tenuis humiditas, illi præsertim loquenti vel mandenti manabat: ꝙ ego & in multis alijs obseruaui. Sed sistendæ illius aquosæ humiditatis ergò, aquã fortẽ chymistarũ in vlceris profundũ instillaui, aliquotiesq; vitrioli cõbusti puluisculũ immisi. Hac cura Dei beneficio conualuit. Pareus lib. 9. cap. 25.

OBSERVATIO CDXVII.

De nouo morbo Mentagra seu Lichene dicto.

SEnsit & facies hominũ nouos, omniq; ęuo priore incognitos, non Italiæ modo verumetiã vniuersæ propè Europę, morbos: tunc quoq; nec tota Italia, nec per Illyricũ Galliásue aut Hispan. magnopere vagatos, aut alibi q̃ Romæ circaq;, sine dolore quidem illos, ac sine perniciæ vitæ: sed tanta fœditate, vt quæcunq; mors præferenda esset. Grauissimũ ex his lichenas appellauêre, Græco nomine, Latine, quoniam à mento ferè oriebatur, ioculari primum Lasciuia (vt est procax natura multorum in alienis miserijs) mox & vsurpato vocabulo mẽtagrã, occupantẽ in multis vtiq; totos vultus, oculis tantũ immunibus, descendentem verò & in colla pectusque

ac manus, fœdo cutis furfure, nõ fuerat hæc lues apud maiores patresque nostros. Et primùm Tiberij Claudij Cæsaris principatu medio irrepsit in Italiã, quodã Perusino equite Rom. Quæstorio scriba, cũ in Asia apparuisset, inde contagionẽ eius importante: nec sensere id malũ fœminę, aut seruitia, plebsq; humilis, aut media, sed proceres veloci transitu, osculi maximè, fœdiore multorũ, qui perpeti medicinam tolerauerant, cicatrice, q̃ morbo. Causticis nãque curabatur, cũ vsq; in ossa corpus exustũ esset, rebellante tædio. Aduenerũtq; ex Aegypto, genitrice taliũ vitiorũ medici, hanc solã operã afferentes, magna sua præda. Siquidẽ certũ est, Manilium Cornutum, ex Prætorijs legatũ Aquitanicæ Prouinciæ, H-S CC. elocasse in eo morbo curandum sese. Acciditq;, sæpius, vt noua contrà genera morborũ gregatim sentirentur. Quo mirabilius quid potest reperiri? aliqua gigni repentè vitia, terrarũ in parte certa, membrisq; hominũ certis, vel ætatibus, aut etiam fortunis, tanquã malo eligente, hæc in pueris grassari, illa in adultis: hæc proceres sentire, illa pauperes. Plin. lib. 26. cap. 1. N. H.

OBSERVATIO CDXIIX.

Ore carentes homines.

AD extremos fines Indiæ ab oriente circa fontem Gãgis, Astomorũ gentem sine ore, corpore toto hirtã, vestiri frondiũ lanugine, halitu tantũ viventẽ, & odore, quẽ narib. trahãt. Nullũ illis cibum, nullũ potum, tantũ radicũ florumq; varios odores & syluestrium malorũ, quæ secum portant longiore itinere, ne desit olfactus: grauiore paulo odore haud difficulter exanimari. Plin. lib. 7. cap. 2. N. H.

Ferunt ab Orientis partis intima gentes esse sine narib. æquali totius oris planitie. Idẽ li. 6. c. 30. N. H.

FINIS.

INDEX,
Obseruationum Medicinalium De Capite.

Notanda

Memoria

Stupor

modum

Ex

Nullus

Puella-

Fenestræ

Na us

tentia

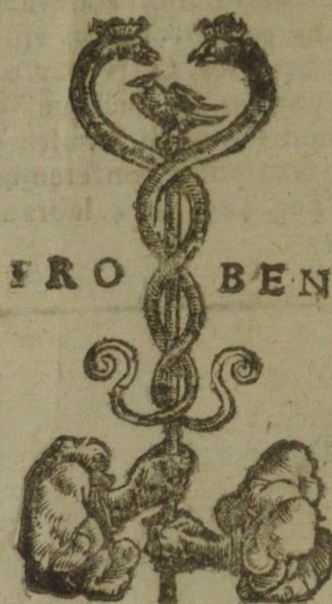
excepit,

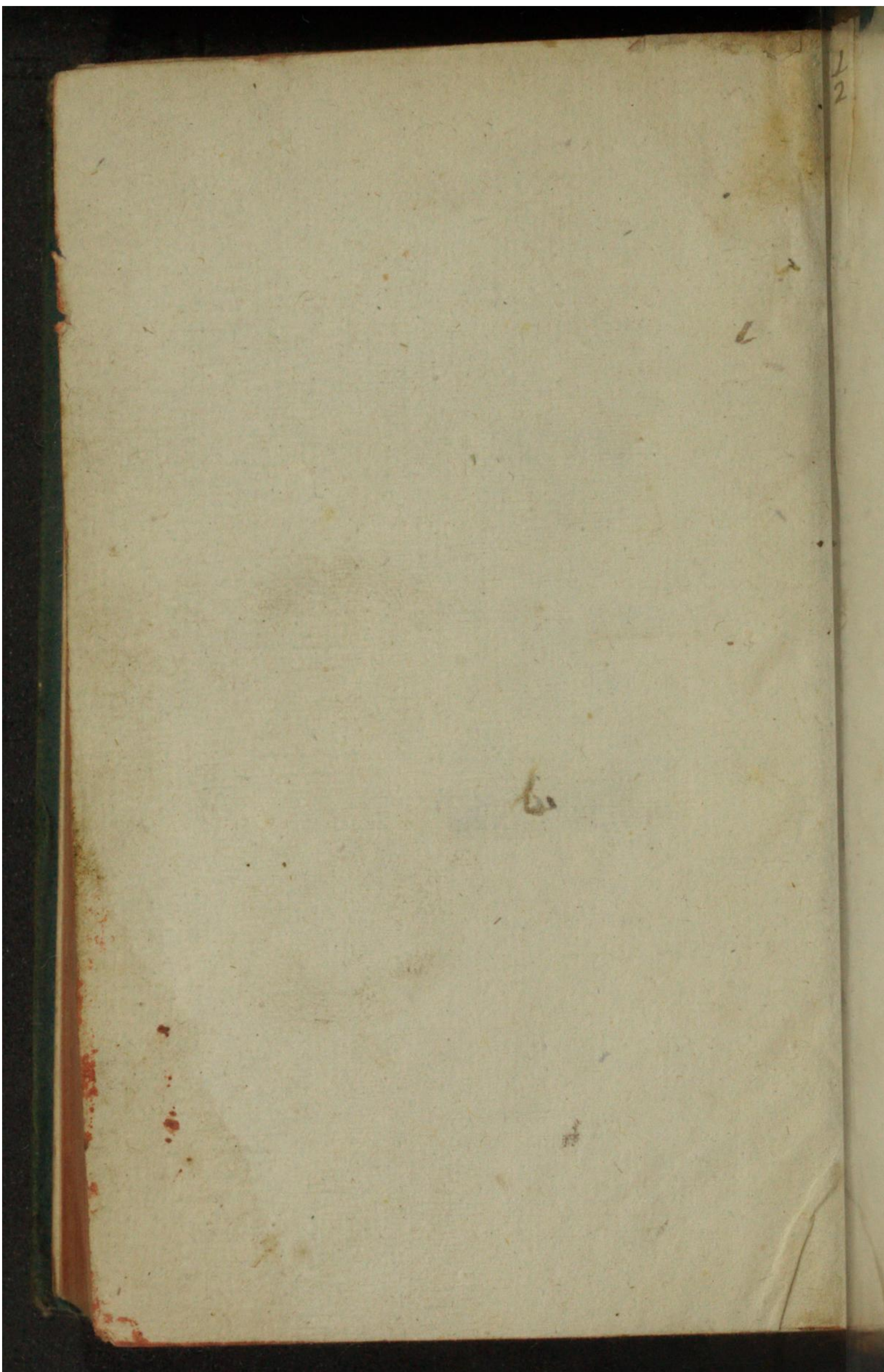
TRINO ET VNI GLORIA, ET HONOR.

Errata hæc, præter ea quæ ab initio monuimus, sic quoq; corrigantur.

In præfatione ad Lectorẽ, pag. 4. lin. 5. delenda parenthesis & addendum, Secundam autem Arabibus & Latino barbaris ascribimus). eadem pag. lin. 11. mortaliã leg. mortalium. pag. 15. lin. 18. & 19. pro nouos leg. quales. pag. 24. lin. 14. agemmus leg. agemus. pag. 30. lin. 1. abcessuum lege abscessuum. pag. 31. lin. 15. desinire leg. desinere. pag 36. lin. 18. nuditatem leg. ruditatem.

In ipso opere, pag. 23. lin. 17. geminæq; leg. genuinæq́; pag. 17. lin. 8. corrupti emendationem, leg. corrumpendi metum. pag. eadem lin. 23. Melitum leg. Melitam. pag. 175. lin. 27. cucurbitularum adde in. pag. 216. lin. 16. abortus leg. abortus. pag. 218. lin. 15. vsu leg. visum. pag. 264. lin. 24. & 25. Lxiv. leg. Lxxiv. pag. 265 lin. 24. oblatio leg. albatio. pag. 310. lin. 2. aliquod. leg. aliquot. pag. eadem lin. 4. Mahometis adde sepulchrũ. pag. 345. 346. 347. 348. inuicem transpositę conferendæ. pag. 418. lin. 1. sensu leg. sensum. pag. 447. lin. 4. labra adde sutura.

FRO BEN

1/2

3tt